

Visokoškolsko izdavaštvo: etički vidovi autorskog prava

Jadrešin, Maja

Doctoral thesis / Disertacija

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:836995>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZADRU

POSLIJEDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ
DRUŠTVO ZNANJA I PRIJENOS INFORMACIJA

Zadar, 2016.

SVEUČILIŠTE U ZADRU
POSLIJEDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ
DRUŠTVO ZNANJA I PRIJENOS INFORMACIJA

Maja Jadrešin

**VISOKOŠKOLSKO IZDAVAŠTVO:
ETIČKI VIDOVI AUTORSKOG PRAVA**

Doktorski rad

Mentor

Doc. dr. sc. Josip Ćirić

Komentor

Prof. dr. sc. Srećko Jelušić

Zadar, 2016.

SVEUČILIŠTE U ZADRU

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

I. Autor i studij

Ime i prezime: Maja Jadrešin

Naziv studijskog programa: Društvo znanja i prijenos informacija

Mentor: doc. dr. sc. Josip Ćirić

Komentor: prof. dr. sc. Srećko Jelušić

Datum obrane: 31. 5. 2016.

Znanstveno područje i polje u kojem je postignut doktorat znanosti: Društvene znanosti; Informacijske i komunikacijske znanosti

II. Doktorski rad

Naslov: Visokoškolsko izdavaštvo: etički vidovi autorskog prava

UDK oznaka: 655.58:347.78(043)

Broj stranica: 321

Broj slika/grafičkih prikaza/tablica: 32

Broj bilježaka: 614

Broj korištenih bibliografskih jedinica i izvora: 288

Broj priloga: 3

Jezik rada: hrvatski

III. Stručna povjerenstva

Stručno povjerenstvo za ocjenu doktorskog rada:

1. doc. dr. sc. Nives Tomašević, predsjednica
2. prof. dr. sc. Srećko Jelušić, član
3. izv. prof. dr. sc. Hrvoje Jurić, član

Stručno povjerenstvo za obranu doktorskog rada:

1. doc. dr. sc. Nives Tomašević, predsjednica
2. prof. dr. sc. Srećko Jelušić, član
3. izv. prof. dr. sc. Hrvoje Jurić, član

UNIVERSITY OF ZADAR

BASIC DOCUMENTATION CARD

I. Author and Study

Name and Surname: Maja Jadrešin

Name of the Study Programme: Postgraduate Doctoral Study Programme „Knowledge Society and Information Transfer“

Mentor: asistant professor Josip Ćirić, PhD

Co-mentor: full professor Srećko Jelušić, PhD

Date of the Defence: 31 May 2016

Scientific Area and Field in which the PhD is obtained: Social sciences; Information and communication sciences

II. Doctoral Dissertation

Title: Higher Education Publishing: Ethical Dimensions of Copyright

UDC mark: 655.58:347.78(043)

Number of pages (*quote only paginated pages*): 321

Number of pictures/graphical representations/tables: 32

Number of notes: 614

Number of used bibliographic units and sources: 288

Number of appendices: 3

Language of the doctoral dissertation: Croatian

III. Expert committees

Expert committee for the evaluation of the doctoral dissertation:

1. assistant professor Nives Tomašević, president
2. full professor Srećko Jelušić, member
3. associate professor Hrvoje Jurić, member

Expert committee for the defence of the doctoral dissertation:

1. assistant professor Nives Tomašević, president
2. full professor Srećko Jelušić, member
3. associate professor Hrvoje Jurić, member

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, Maja Jadrešin, ovime izjavljujem da je moj doktorski rad pod naslovom Visokoškolsko izdavaštvo: etički vidovi autorskog prava rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, svibanj 2016.

Sadržaj

Sadržaj	I
1 Uvod	1
2 Etika i izdavaštvo	6
2.1 Etika kao filozofska disciplina	13
2.1.1. Klasično grčko razdoblje	15
2.1.2. Kršćanstvo	17
2.1.3. Baruch Spinoza.....	18
2.1.4. Immanuel Kant	19
2.1.5. G. W. F. Hegel.....	21
2.2 Paradigmatske etičke teorije.....	23
2.3 Informacijska etika	27
3 Autorsko pravo.....	32
3.1 Izvori autorskog prava	32
3.2 Autorska moralna prava	38
3.3 Imovinska prava autora.....	41
3.3.1. Raspolaganje autorskim pravom osnivanjem prava iskorištavanja.	44
4 Visokoškolsko izdavaštvo, znanstvenici i etički stavovi	50
4.2 Profesionalna etika znanstvenika.....	59
4.2.1. Dosadašnja istraživanja.....	64
4.3.Visokoškolsko izdavaštvo i otvoreni pristup	71
4.4.Individualno i kolektivno ostvarivanje autorskih prava	81
5 Metodologija i istraživački problemi	86
5.1 Ciljevi i istraživačka pitanja	87
5.2 Polazište za istraživanje	88
5.3 Uzorak	89
5.4 Etape istraživanja.....	90
5.5 Opis istraživačkog procesa i instrumenata	91
5.5.1. Analiza propisa i dokumenata	91
5.5.2. Anketni upitnik.....	91

5.5.3.	Statistička analiza	93
6	Kvalitativna analiza dokumenata	94
6.1	Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju RH	94
6.2	Mrežna stranica Sveučilišta u Zadru.....	97
6.2.1.	Sveučilišni dokumenti.....	97
6.2.2.	Mrežne stranice sveučilišnih Odjela	103
6.3	Mrežne stranice četiri europska sveučilišta.....	118
6.3.1.	Mrežne stranice Sveučilišta u Ljubljani.....	118
6.3.2.	Mrežne stranice Sveučilišta u Tampereu.....	121
6.3.4.	Mrežna stranica Sveučilišta u Göteborgu	125
6.4	Analiza modela znanstvenog izdavaštva.....	127
7	Kvantitativna analiza i rasprava	142
7.1	Anketa za znanstvenike.....	142
7.2	Anketa za uredništva.....	170
7.3	Anketa za studente	189
7.4	Analiza objedinjenog uzorka	204
8	Zaključak	208
8.1	Istraživački ciljevi.....	209
8.2	Istraživačka pitanja	213
9	Literatura.....	219
	Prilog A: Tablice korelacija.....	232
	Prilog B: Infografika o plagijatorstvu.....	277
	Prilog C: Anketni upitnici	278
10	Sažetak	318
11	Životopis	322

1 Uvod

U ovom radu željeli smo proučiti svojstva i predložiti razvoj adekvatne strategije za upravljanje etičkim pitanjima u svezi autorskih prava u visokoškolskom izdavaštvu. Autorsko pravo unutar visokoškolskog izdavaštva važno je za mogućnost ostvarivanja značajnih dobiti, kako za autora tako i za cjelokupnu akademsku zajednicu.

Razvijene informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) utječu na dosadašnju praksu širenja i daljnjeg korištenja rezultata istraživanja u budućim znanstvenim istraživanjima i nastavi unutar akademske zajednice. Visokoškolske ustanove centri su i mehanizmi za transfer znanja prema lokalnoj zajednici i širem društvenom kontekstu. Cilj visokoškolskih ustanova je proširiti znanje i učiniti ga dostupnim široj zajednici kroz mogućnost korištenja IKT. Naglašavamo da su napredne IK tehnologije aktualizirale etička pitanja vezana za zaštitu rezultata istraživanja i njihovog objavljivanja.

Cilj rada je istražiti praksu autorskog prava u visokoškolskom izdavaštvu u Republici Hrvatskoj i uz nju povezane etičke prijepore.

Ovaj rad usredotočen je na etički aspekt autorskih prava, na informacijsku etiku, i traži odgovor na pitanje da li dionici visokoškolskog sustava iskazuju zainteresiranost, pa i zabrinutost o načinima korištenja sadržaja na kojima postoji autorsko pravo. Namjera je utvrditi da li se autorska djela koriste i distribuiraju na etički primjeren način.

U radu je utvrđen pravni okvir, iznijeti su primjeri dobre prakse unutar visokoškolskih ustanova, a kroz upitnik ispitali smo stavove korisnika vezano za etička pitanja autorske produkcije književnih, znanstvenih ili umjetničkih djela i korištenja navedenih sadržaja. Utvrdili smo da li na mrežnim stranicama visokoškolskih ustanova u Republici Hrvatskoj i inozemstvu postoji vodič o pretraživanju, korištenju i objavljivanju elektroničkih sadržaja na kojima postoji autorsko pravo. Pregledom objavljenih dokumenata na mrežnim stranicama ustanova željeli smo utvrditi stupanj percipiranja autorskih prava od strane uprave javnih učilišta. Namjera nam je utvrditi da li se autorska prava percipiraju kao prepreka ili pomoć u pristupu i širenju znanja i informacija u visokoškolskom okruženju.

Izniman razvoj IK tehnologija u posljednjih nekoliko desetaka godina i upućenost svakodnevnog života na korištenje računala i uporabu sadržaja koje pronademo na Internetu predstavljaju izazov i za zakonsku regulativu.

Naglašavamo da namjera ovog rada nije analiza propisa iz područja autorskog prava i iz područja srodnih prava, te eventualne prilagodbe zahtjevima novih tehnologija. Željeli smo

pružiti podatke o tome koje primjere dobre prakse treba poticati i ugraditi u sustav visokoškolske zajednice u Republici Hrvatskoj. Ovaj rad motiviran je željom da se identificira u kojoj je mjeri moralna dimenzija aplicirana u fokus razmatranja autorskih prava. Članovi akademskog života u svom znanstvenom radu moraju svakodnevno propitivati da li konkretno ponašanje zadovoljava etička načela poštenog i primjerenog ponašanja u znanosti prilikom korištenja tuđih, pa i vlastitih znanstvenih radova.

U Republici Hrvatskoj autorsko pravo uređeno je *Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima*¹ koji je usklađen s međunarodnim ugovorima i direktivama Europske zajednice. Osim teksta Zakona koristit ćemo se i sadržajem međunarodnih ugovora od kojih ćemo nabrojati tek neke: *Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela*,² *Univerzalna konvencija o autorskom pravu*,³ *Konvencija o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo*.⁴ U radu ćemo konstatirati zakonski okvir i fokusirati istraživanje na etičke dileme u visokoškolskom izdavaštvu u Hrvatskoj.

Jedno od opsežnijih istraživanja na ovom području proveo je JISC (*Joint Information Systems Committee*) program usmjeren na poticanje, usvajanje i korištenje digitalnih tehnologija u Velikoj Britaniji i to u području nastave, učenja i istraživanja. Istraživanje pod nazivom *Project RoMEO*⁵ (*Rights METadata for Open archiving*) sastoji se od šest izvješća kojima je cilj upoznati autore znanstvenih radova s njihovim pravima. Za naše istraživanje najzanimljivije su spoznaje i zaključci onih izvješća koja se odnose na ulogu sveučilišta u savjetovanju znanstvenika oko autorskog prava, spoznaje o tome kako znanstvenici žele zaštititi svoje radove u otvorenom pristupu (*open-access*), te koja ograničenja očekuju prilikom korištenja tuđih radova u otvorenom pristupu.

Jean Elizabeth Dryden u svojoj doktorskoj disertaciji⁶ *Autorska prava u stvarnom svijetu: učiniti dostupnim arhivske materijale* (*Copyright in the Real World: Making Archival Material Available*) istražuje utjecaj autorskog prava na praksu kanadskih arhiva vezano za

¹ „Narodne novine“, broj:167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13 i 127/14

² Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela. https://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/Bernska_konvencija.pdf (2015-1-23).

³ Univerzalna konvencija o autorskom pravu. URL: http://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/Unikon_AP_1952.pdf (2015-1-23).

⁴ Konvencija o ustanovljenju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo. URL: http://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/WIPO_konvencija.pdf (2015-1-23).

⁵ Gadd, Elizabeth, Oppenheim, Charles, Proberts, Steve. RoMEO Studies 1: The impact of copyright ownership on academic author self-archiving // *Journal of Documentation*, 59, 3(2003), 243-277. URL: <http://www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/RoMEO%20Studies%201.pdf> (2013-3-15).

⁶ Dryden, Jean Elizabeth. *Copyright in the Real World: Making Archival Material Available* (2008) // doktorski rad. URL https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/11198/1/Dryden_Jean_E_200806_PhD_thesis.pdf (2013-2-14).

objavljivanje arhivske građe na Internetu, odnosno da li autorsko pravo pomaže ili odmaže da se arhivski materijal nađe dostupan na Internetu. Slijedom navedenog, provela je istraživanje četiri dostupna izvora i to: sadržaja objavljenog na internetskoj stranici institucije, dokumente tih institucija koji se odnose na autorska prava, te je provela anketiranje među osobljem institucija i intervju na jednom manjem broju osoblja iz čega proizlaze stavovi osoblja vezano za poznavanje autorskog prava. Ovaj rad nam je interesantan upravo zbog metodologije istraživanja.

Projekt *Digitalna dilema: intelektualno vlasništvo u informacijsko doba*⁷ (*The Digital Dilemma: Intellectual Property in the Information Age*) financiran od strane američke Nacionalne znanstvene zaklade (*National Science Foundation*) imao je za cilj postaviti okvir koji bi pomogao odgovoriti na pitanja na koji način nove tehnologije koje se koriste u širenju novih informacijskih sadržaja, mogu osigurati nove alate radi zaštite prava autora tih sadržaja, ali i javnog interesa, odnosno koje promjene su potrebne u zakonodavstvu kako bi se adekvatno odgovorilo na nove zahtjeve digitalnog okruženja. Između ostalog, naglašava se važnost edukacije studenata u području autorskog prava.

Vrijedno je spomenuti i neke hrvatske autore koji se bave pitanjem autorskog prava. Igor Gliha u članku *Prava na autorskim djelima nastalim u radnom odnosu i po narudžbi*,⁸ obrađuje pitanje autorstva u radnom okruženju. S obzirom na činjenicu da su nastavni materijali i istraživanja temeljne aktivnosti visokoškolskih ustanova važno je utvrditi zakonski okvir i praksu u Republici Hrvatskoj, a vezano za autorska djela u radnom odnosu.

Republika Hrvatska od 1. srpnja 2013. članica je Europske unije, te je uskladila svoj cjelokupni pravni poredak sa pravnom stečevinom Europske unije. Koautorice Romana Matanovac Vučković i Ivana Kunda u članku *Materijalnopravno i koliziskopravno uređenje intelektualnog vlasništva nastalog u radnom odnosu*⁹ uspoređuju različite pravne sustave u zemljama Unije, a vezano za pitanja iz područja autorskog prava u radnom odnosu. Autorice naglašavaju potrebu upoznavanja kolizijskopравnih rješenja koja trebaju dati odgovor na pitanje koje pravo je mjerodavno u konkretnom slučaju odnosa autor-poslodavac.

⁷ The Digital Dilemma: Intellectual Property in the Information Age: Committee on Intellectual Property Rights in the Emerging Information Infrastructure, National Research Council, 2000. str. 51-53 URL: <http://www.nap.edu/catalog/9601.html> (2012-4-19).

⁸ Gliha, Igor. Prava na autorskim djelima nastalim u radnom odnosu i po narudžbi // Zbornik PFZ, 56, Posebni broj, (2006), str 791-836.

⁹ Matanovac Vučković, Romana i Kunda, Ivana. Materijalnopravno i koliziskopravno uređenje intelektualnog vlasništva nastalog u radnom odnosu // Zbornik Pravnog fakulteta Rijeka 32, 1(1991), str 75-125.

Pri izboru metoda koje će se koristiti u istraživanju vodili smo se iskustvima u dostupnoj literaturi i razmišljanjem da je za istraživanje etičkih stavova oko pitanja autorskog prava najbolje kombinirati kvalitativne i kvantitativne metode.

Istraživanje je provedeno na dva uzorka :

- propisima (nacionalni, međunarodni i podzakonski akti ustanova);
- članovima akademske zajednice (znanstvenici, urednici znanstvenih sveučilišnih časopisa i studenti).

Istraživanje je provedeno na dvjema razinama:

- a) analiza objavljenih dokumenata na mrežnoj stranici Sveučilišta u Zadru, četiri europska sveučilišta (a odnose se na autorska prava);
- b) ispitivanje ključnih skupina članova akademske zajednice.

Metode koje su korištene u istraživanju su: rad na dokumentaciji, studija slučaja, anketiranje i statistička analiza.

Za analizu propisa i dokumenata na mrežnoj stranici Sveučilišta u Zadru koristi se metoda studija slučaja. S obzirom na temu rada smatramo da je studija slučaja primjerena metoda kojom možemo istražiti ulogu i važnost Sveučilišta u Zadru u oblikovanju i razvoju dobre prakse u zaštiti autorskog prava.

Autore radova, urednike znanstvenih sveučilišnih časopisa i studente ispitali smo pomoću metode anketiranja. Anketni upitnik koji smo koristili temelji se na anketnom upitniku korištenom u Projektu RoMEO, te upitniku korištenom u izradi doktorske disertacije *Copyright in the Real World: Making Archival Material Available on the Internet*,¹⁰ autorice Jean Elizabeth Dryden.

Odabrane metode u istraživanju su:

- analiza sadržaja: u svrhu konstatiranja pravnog okvira u visokoškolskom izdavaštvu (naveli koji su zakoni i propisi, postoje li nedorečenosti ili nekonzistencije; usporedili pravilnike i praksu na nekoliko Sveučilišta u RH te nekoliko izvan RH; utvrdili primjere dobre prakse; napravili studiju slučaja Sveučilišta u Zadru);
- analiza sadržaja u cilju identificiranja postupkovnika i utvrđivanja poslovnog modela visokoškolskog izdavaštva u odabranim institucijama;

¹⁰ Dryden, Jean Elizabeth. *Copyright in the Real World: Making Archival Material Available* (2008) // doktorski rad. URL https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/11198/1/Dryden_Jean_E_200806_PhD_thesis.pdf (2013-2-14).

- upitnik za dionike procesa: dostavili smo ga znanstvenicima, urednicima znanstvenih časopisa i studentima;
- anketni upitnik sa subskalama kako bi utvrdili:
 - upoznatost s pravnim okvirom koji određuje autorska prava u RH,
 - stavove o etičkim problemima vezanim uz autorska prava u visokoškolskom izdavaštvu (citiranje, copyright, nastavni materijali, plagijatorstvo),
 - stavove o uspješnosti procesa: financiranje, perspektiva, gratifikacija, diseminacija, citiranost / vidljivost.
- statistička analiza provedena na sirovim rezultatima kako bi utvrdili:
 - postoji li značajna razlika u izdavačkoj praksi na hrvatskim Sveučilištima (financije, poslovni model, etička pitanja);
 - koji vidovi izdavačke prakse najviše utječu na stavove dionika o etičkim pitanjima;
 - postojanje strukture u stavovima prema etičkim problemima vezanima uz autorska prava.

U pripremi za izradu ovog doktorskog rada utvrdili smo da istraživanja o etičkim aspektima autorskog prava u visokoškolskom sustavu nisu ciljano provođena u Republici Hrvatskoj. U radu posebnu pozornost posvetili smo dosadašnjim istraživanjima i teorijskim ishodištima u procesima vrednovanja stavova ispitanika o autorskom pravu u akademskom okruženju. Proučili smo i primjere dobre prakse vezano za autorska prava u visokoškolskom izdavaštvu, a u cilju razvijanja modela upravljanja etičkim pitanjima u visokoškolskom izdavaštvu te kako bi izradili prijedlog za implementaciju dobre prakse.

2 Etika i izdavaštvo

Svakodnevna primjena novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija postavlja cijeli niz pitanja o uvjetima korištenja autorskog djela, od slušanja glazbe pa do korištenja rezultata znanstvenog istraživanja u nastavnom procesu. Autorsko pravo utječe na brojne dimenzije života i rada, pa tako i na sve dionike društvene zajednice. Također, revolucija informacijsko-komunikacijskih tehnologija otvorila je nove prostore određivanja autorskog prava na koje tradicionalni pristup ne uspijeva adekvatno odgovoriti. Svaki od ovih dionika može mijenjati svoju ulogu tijekom života, te će vjerojatno i percepcija autorskog prava ovisiti o trenutku i zadanoj ulozi. Ovisno o tome da li je osoba u određenom trenutku autor, možda istraživač ili samo želi poslušati dobru glazbu.¹¹ Nadalje, istraživač, student ili autor odnosit će se prema autorskom pravu i ovisno o tome u kojem području znanosti djeluje i stvara. Ekonomist će promatrati pitanje korištenja autorskog djela kroz prizmu ekonomskog probitka, odnosno gubitka (npr. nenaplaćene tantijeme), pravnik da li je u skladu s važećim zakonom, a osoba s područja tehnologije možda si postavi kao cilj upravljanje skidanjem sadržaja s Interneta kao izazov struci. Autori su također raznolika, nehomogena grupa koja može biti vođena različitim interesima prilikom kreiranja autorskog djela.¹² Različite profesije imaju različite potrebe, standarde i vrijednosti koje mogu utjecati na percepciju autorskog prava.

Kako nas podsjeća Castells,¹³ informacionalizam je dominantna paradigma našeg društva, to je tehnološka paradigma koja se odnosi na tehnologiju, a ne na društvenu organizaciju ili institucije. On postavlja temelj za novu društvenu strukturu koju nazivamo umreženo društvo. Nove tehnologije povećavaju mogućnost stvaranja i obrada informacija, kako u pogledu složenosti operacija tako i brzine obrade. Jedna od posljedica globalne informacijske povezanosti i tehnološkog razvoja jest i dodir različitih zakonskih okvira i praksi. Poseban poticaj ujednačavanju autorskog prava dala je Europska zajednica (EU):¹⁴ autorska djela prelaze granice pojedinih država, što je posljedično zahtijevalo ujednačavanje autorskog prava na međunarodnoj razini. Europska unija, prvenstveno kao ekonomska

¹¹ Usp. The Digital Dilemma: Intellectual Property in the Information Age: Committee on Intellectual Property Rights in the Emerging Information Infrastructure, National Research Council, 2000. str. 51-53 URL: <http://www.nap.edu/catalog/9601.html> (2012-4-19).

¹² Usp. Isto, str. 61.

¹³ Castells, Manuel. Epilog. u Himanen, Peka. Hakerska etika. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2002. str. 117-119.

¹⁴ Usp. Henneberg, Ivan. Autorsko pravo. Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Informator, 2001. str. 28.

zajednica, željela je osigurati slobodan promet roba i usluga među svojim članicama, što je za posljedicu imalo usklađivanje pravnog područja država članica. Priznavanje prava tvorca intelektualne tvorevine proizlazi iz uvjerenja kako promicanje intelektualnog vlasništva potiče razvoj novih proizvoda i usluga, te bi ugrožavanje tih prava moglo narušiti ekonomiju proizvodnje.¹⁵

Ubrzani razvoj tehnologije omogućio je slobodan pristup sadržajima koji su u tiskanom okruženju zaštićeni autorskim pravom. Ponekad lakoća kojom se pristupa sadržajima na Internetu briše svijest o postojanju autorskog prava, odnosno pojedinim se radnjama grubo krši pravo autora. Ovom studijom pokušat ćemo istražiti odnos između svijesti o autorskim pravima, stupnju poznavanja zakonskih odredbi i svakodnevnog ponašanja korisnika, te s tim povezane etičke dileme. Pokušat ćemo utvrditi koliki je utjecaj autorskog prava na dostupnost sadržaja na Internetu, odnosno da li autorsko pravo olakšava pristup željenom sadržaju ili ga otežava, pa možda i onemogućuje. Tako Courant vjeruje da se institucionalni okvir intelektualnog vlasništva protivi razvoju znanosti, odnosno da su alati koji služe širenju znanosti frustrirani prekomjernom brigom za intelektualno vlasništvo.¹⁶

Cilj nam je utvrditi postoji li razvijena politika i praksa visokoškolskih ustanova o području autorskog prava. Čl. 2. *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* u dijelu *Osnovna načela o znanosti i visokom obrazovanju* definira znanstvenu djelatnost i visoko obrazovanje kao djelatnosti od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku i sastavni su dio međunarodnog, posebno europskoga, znanstvenog, umjetničkog i obrazovnog prostora.¹⁷

¹⁵ Usp. The Digital Dilemma: Intellectual Property in the Information Age. Nav. dj. str. 24.

¹⁶ Courant, Paul N. Scholarship and Academic Libraries (and their kind) in the World of Google.// First Monday. Volume 11. Number 8 — 7 August (2006). URL: <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/1382/1300> (2015-1-20).

¹⁷ Temelji znanstvene djelatnosti određeni su čl. 2. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju Narodne novine” broj 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07 - OUSRH, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13 i 101/14 - O i RUSRH:

„2). Znanstvena djelatnost se temelji na:

- slobodi i autonomiji stvaralaštva,
- etičnosti znanstvenika,
- javnosti rada,
- povezanosti sa sustavom obrazovanja,
- međunarodnim mjerilima kvalitete,
- poticanju i uvažavanju specifičnosti nacionalnih sadržaja i
- zaštiti intelektualnog vlasništva.

(3) Visoko obrazovanje se temelji i na:

- akademskim slobodama, akademskoj samoupravi i autonomiji sveučilišta,
- otvorenosti visokih učilišta prema javnosti, građanima i lokalnoj zajednici,
- nedjeljivosti sveučilišnoga nastavnog rada i znanstvenog istraživanja, odnosno umjetničkog stvaralaštva,
- uzajamnosti i partnerstvu pripadnika akademske zajednice,
- europskoj humanističkoj i demokratskoj tradiciji te usklađivanju s europskim sustavom visokog obrazovanja,
- poštivanju i afirmaciji ljudskih prava,

Akadske slobode pripadaju svim članovima akademske zajednice, a obuhvaćaju „slobodu znanstvenog i umjetničkog istraživanja i stvaralaštva, poučavanja, međusobne suradnje i udruživanja, sukladno Ustavu Republike Hrvatske, međunarodnim ugovorima i ovom Zakonu.“¹⁸

Analizirat ćemo postojeću praksu i etičke stavove u visokoškolskom izdavaštvu kako bismo utvrdili potrebe autora u sustavu znanosti i visokoškolskog obrazovanja, te izradili prijedloge za implementaciju dobre prakse. Kreiranje dobre prakse na visokoškolskim ustanovama utjecat će i na oblikovanje poželjne prakse u širem društvenom kontekstu. Sveučilišta mogu aktivno djelovati na oblikovanje procedura vezano za intelektualno vlasništvo upravo na temelju svog autoriteta i intelektualnog kapitala u društvu. Kreiranje dobre prakse na visokoškolskoj ustanovi, odnosno odobravanje ili sankcioniranje postupaka koji za posljedicu imaju zaštitu ili kršenje autorskog prava utjecat će i na cjelokupnu zajednicu. Odnosno, ako je određeni način rada prihvaćen na uglednoj akademskoj ustanovi (npr. Harvardu), onda se i u okruženju stvara uvjerenje da je takav način postupanja ispravan.¹⁹

Važno je istaknuti potrebu da korisnici autorskih djela upoznaju pravna pravila koja se odnose na autorsko pravo, kao što je važno i da tvorcii autorskih djela budu upoznati s opsegom korištenja autorskog djela, odnosno s ograničenjima autorskih prava.

„Možda se najspornije autorsko pitanje odnosi na zakonitost privatnog, nekomercijalnog kopiranja. To nije samo problem digitalnog intelektualnog vlasništva, nego i rizik za vlasnika prava zbog neobuzdanog privatnog kopiranja, kada se informacije u digitalnom obliku mogu kopirati bez gubitka kvalitete i distribuirati digitalnim mrežama (disseminated by digital networks).“²⁰

Ova pitanja najčešće su riješena nacionalnim zakonima, pa tako i čl. 82. *Zakona o autorskim i srodnim pravima* definira pitanje reproduciranja autorskog djela za privatno i drugo vlastito korištenje.²¹ Naročito je interesantan čl. 85. istog *Zakona*, a vezano za

-
- jedinstvu stručnog i obrazovnog rada u svrhu osposobljavanja za specifična stručna znanja i vještine,
 - konceptu cjeloživotnog obrazovanja,
 - povezanosti s predtercijarnim obrazovanjem te
 - interakciji s društvenom zajednicom i obvezi sveučilišta, veleučilišta, visokih škola i javnih znanstvenih instituta da razviju društvenu odgovornost studenata i drugih članova akademske i znanstvene zajednice.“

¹⁸ Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Čl. 4. Nav. dj.

¹⁹ Usp. Jackson, Steven J.; Vimawala, Alok. Tightening the Net: Intellectual property micro-regimes and peer to peer practice in higher education networks.//First Monday. [Volume 16, Number 11 - 7 November 2011](#). str. 4-7. URL: <http://www.uic.edu/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/3649/3072#p2> (2013-3-24).

²⁰ Usp. The Digital Dilemma: Intellectual Property in the Information Age. Nav. dj., str. 128-129.

²¹ Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima („Narodne novine“ 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13,

korištenje autorskih djela za potrebe nastave ili znanstvenog istraživanja.²²

S obzirom na navedeni broj i razbacanost pravila, razumno je očekivati da će i autori i korisnici biti nedovoljno upoznati s pravilima. Stoga bi bilo poželjno potaknuti kreiranje vodiča o pretraživanju, korištenju i objavljivanju on-line sadržaja. Vezano za prethodno rečeno, potrebno je razlikovati sadržaj za korisnike on-line publikacija i za autore takvih publikacija, a kako bi se poticalo korištenja on-line sadržaja za obrazovanje, istraživanje i predavanje. Niz jednostavnih pravila koji će interpretirati moguće situacije korisniku-autoru i korisniku-čitatelju, kako bi mu se omogućilo snalaženje u za njega kompliciranom zakonskom okruženju.

Razvoj tehnologije omogućuje brži pristup različitim sadržajima, što je nesumnjivo iznimno značajno za edukaciju studenata, ali i razmjenu sadržaja među članovima akademske zajednice. Promjene u informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji uvode promjenu u akademsku i istraživačku komunikaciju što dovodi i do redefiniranja uloge izdavaštva unutar visokoškolske ustanove, sa svrhom što boljeg servisiranja istraživačkih i nastavnih zadaća institucije.

Na Internetu je dostupan materijal zaštićen autorskim pravom, iako korisnici, ponekad, zbog lake dostupnosti sadržaja, smatraju mogućim koristiti ga bez ikakvih ograničenja. Ljudi su navikli na dostupnost informacija i njihova želja za novim i svježim informacijama je nepresušna. Cilj je poticati korisnike da se informiraju o autorskom pravu kako bi se izbjeglo njegovo kršenje na zadovoljstvo autora, izdavača i korisnika. Autorsko pravo spada u intelektualno vlasništvo i smjera ka zaštiti tvorca autorskog djela.

Sama ideja ne tvori autorsko djelo, već tek ideja pretočena u materijalnu podlogu

127/14), članak 82.

„Fizička osoba može reproducirati autorsko djelo na bilo koju podlogu ako to čini za privatno korištenje, kao i reproducirati autorsko djelo u obliku fotokopije i za drugo vlastito korištenje, koje nema izravno ili neizravno komercijalnu svrhu i nije namijenjeno ili pristupačno javnosti. Nije dopušteno reproduciranje cijele knjige osim ako su primjerci te knjige rasprodani najmanje dvije godine, grafičkih izdanja glazbenih djela, elektroničkih baza podataka, kartografskih djela kao ni izgradnja arhitektonskog objekta.“

²² Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Čl. 85. Nav. dj.

“(1) Dopušteno je reproduciranje na papir ili sličan medij i distribuiranje pojedinih odlomaka zakonito objavljenih autorskih djela ili cjelovitih kratkih autorskih djela s područja znanosti, književnosti i glazbe, kao i pojedinačnih objavljenih autorskih djela s područja likovnih umjetnosti, arhitekture, primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna, fotografskih ili kartografskih djela te prikaza znanstvene ili tehničke prirode, u obliku zbirke koja sadržava priloge više autora i koja je po svojem sadržaju i sistematizaciji isključivo namijenjena nastavi ili znanstvenom istraživanju uz navođenje izvora, osim ako to autor izričito ne zabrani. Reproduciranje i distribuiranje pojedinih dijelova autorskih djela ne smatra se povredom prava iz članka 16. ovoga Zakona osim ako bi se objavljivanjem pojedinih dijelova ugrozili čast ili ugled autora.

(2) Autori djela sadržanih u zbirci iz stavka 1. ovoga članka imaju pravo na primjerenu naknadu za reproduciranje i distribuiranje njihovih autorskih djela.“

predstavlja autorsko djelo.²³ Mnogi smatraju da je svrha autorskog prava postići ravnotežu, sklad u odnosu „prava autora“ i „prava korisnika“, odnosno javnog dobra i interesa tvorca autorskog djela.²⁴

Potrebno je poticati edukaciju korisnika kako bi se preveniralo kršenje autorskog prava. Povećanjem znanja o autorskim pravima, a sukladno zahtjevima informacijskog okruženja, postigli bi sklad između javnog i privatnog interesa. *Zakon o autorskim pravima i srodnim pravima* u Republici Hrvatskoj osigurava korištenje autorskih djela za potrebe istraživanja, kritike, nastave, a korištenje autorskog djela u okvirima zakonom dozvoljenog ne predstavlja kršenje autorskog prava. Postavlja se i pitanje granica takvog korištenja autorskog djela. Da li su granice jasno postavljene ili izazivaju zbunjenost kod korisnika. Korisnici su često u nedoumici da li i na koji način upotrijebiti dostupan materijal za potrebe vlastitog istraživanja. Najučinkovitije bi bilo da uz svaki materijal postoji jasna i nedvosmislena uputa o mogućnostima korištenja materijala. Neupitno je da nastavnici unutar visokoškolskog sustava imaju potrebu za korištenjem digitalnog materijala kako bi učinkovito pratili dostignuća na određenom polju rada i svoja saznanja koristili u nastavi i prenijeli ih studentima. Razvoj informacijsko komunikacijske tehnologije prema nekim autorima zahtjeva reforme autorskih prava kako vrijedan znanstveni materijal ne bi postao nevidljiv i neiskorišten.²⁵ Uvjet da znanje postane učinkovito jest da pronade put do korisnika kroz razne oblike objavljivanja i posluži kao infrastruktura novih istraživanja. Ili kako nas Courant²⁶ podsjeća na staru priču o stablu koje pada u šumi. Postoji li zvuk ako ga nitko ne čuje? Naravno, ali koja je svrha ako nitko ne zna za to?

Akteri u visokoškolskom sustavu imaju u istom trenutku ulogu autora i korisnika autorskog djela. U fazi pisanja autorskog djela, autor konzultira mnoga djela i koristi ih kao prilog vlastitom, kao obrazloženje ili ga kritički propituje. Autori - znanstvenici prilikom stvaranja svoje kreacije ne djeluju u izolaciji već u interakciji sa znanstvenim okruženjem na koje se referiraju. Autorsko djelo, odnosno kreacija slijed je i posljedica promišljanja i

²³ Blažević, Borislav. Originalnost intelektualne tvorevine i kreativnost kod autorskog djela. Visoki trgovački sud RH.URL:
[http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CCkQFjACahUKEwieqKLFmZzJAhWLuRQKHRIYDWg&url=http%3A%2F%2Fwww.vtsrh.hr%2Fuploads%2FDokumenti%2FSavjetovanja%2F9.%2520savjetovanje%2F07-2. Intelktualno_vlasnistvo_-_Originalnost_intelektualne_tvorevine_\(Blazevic\).ppt&usg=AFQjCNFQn7VscomHfNYX2cg7KwDfirbsyqQ&sig2=cEuHbKjjJcQC4OAPEHjgsQ&bvm=bv.107763241,d.bGQ](http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CCkQFjACahUKEwieqKLFmZzJAhWLuRQKHRIYDWg&url=http%3A%2F%2Fwww.vtsrh.hr%2Fuploads%2FDokumenti%2FSavjetovanja%2F9.%2520savjetovanje%2F07-2. Intelktualno_vlasnistvo_-_Originalnost_intelektualne_tvorevine_(Blazevic).ppt&usg=AFQjCNFQn7VscomHfNYX2cg7KwDfirbsyqQ&sig2=cEuHbKjjJcQC4OAPEHjgsQ&bvm=bv.107763241,d.bGQ) (2015-10-24).

²⁴ Nemeč, Dragutin. Ograničavanje korištenja digitalnih autorskih djela: Utjecaj na knjižnice. Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo (2006). str. 209-245

²⁵ Courant Paul N. Scholarship and Academic Libraries (and their kind) in the World of Google. Nav. dj.

²⁶ Isto.

doprinosa drugih autora.²⁷ Nečiji članak, slika, kritika može postati polazište nekog novog autorskog djela. Tako postoje tvrdnje da kreativni rad u umjetnosti i znanosti ovisi o mogućnosti za istraživače da međusobno dijele svoja saznanja i stvaraju nešto novo u međusobnom radu.²⁸ Slijedom navedenog otvaraju nam se dva pitanja; s jedne strane postavlja se pitanje prava na informaciju, a s druge strane pravo autora, tvorca te informacije, da raspolaže vlastitim djelom. Courant²⁹ naglašava upravo važnost znanstvene suradnje:

Suradnja, kroz vrijeme i prostor, je temeljna metoda znanosti, i bez nje ne možemo učiniti ništa vrijedno. Suradnja uzima različite oblike u različitim disciplinama, i ovisno o tome utječe na nove informacijske tehnologije. No, pozitivni (i destruktivni) elementi IT gotovo svugdje čine suradnju lakšom, pod uvjetom da možemo pristupiti materijalu. Drugim riječima, ako se usredotočimo na potrebe i djelovanje znanosti, nove tehnologije su naši prijatelji (ili bi trebale biti).

On-line izdavaštvo na fakultetima i sveučilištima javlja se kao novi model znanstvene komunikacije. Naravno da uvođenje novih tehnologija dovodi i do novih troškova i pitanje je kako osigurati financijska sredstva za ovakve projekte. Nedostatak sredstava predstavlja problem za investicije u nove digitalne servise. Ostvarivanje on-line izdavaštva osim financija, zahtjeva i usku suradnju računalnih centara (službi za informatičku potporu koje djeluju pri fakultetima) i knjižnice. Svi ovi elementi zajedno čine osnovu za uvođenje sustava objavljivanja na mrežnim stranicama institucije.

Autorsko pravo je kompleksna problematika i otvara se pitanje njegove interpretacije u svakom pojedinačnom slučaju. Svakako je potrebno utvrditi razinu poznavanja pravne regulative koja obuhvaća odredbe o autorskom pravu i mogućnost primjene u pojedinim slučajevima. Dovoljno dobro poznavanje autorskog prava osigurat će korisniku ispravan odnos prema materijalu koji koristi i kvaliteti interpretacije. Ova studija cilja na definiranje prikladne edukacije (bilo proširenjem postojećih oblika, bilo uvođenjem novih) svih aktera unutar visokoškolske ustanove i znanosti vezano za autorska prava kroz prizmu etičkih načela. Potrebna je stalna edukacija svih koji su uključeni u sustav razmjene informacija i sadržaja. Bitno je saznati što svi uključeni misle o sustavu educiranja o autorskim pravima, mogućem izvoru takvih informacija, važnosti takvog izvora, etičkim problemima vezanima uz autorsko pravo i naravno samo razumijevanje sadržaja.

²⁷ Usp. Polonsky, Michael Jay. Publishing on Publishing: streams in the literature. School of management and Marketing, Deakin University, Burwood, Australia. 2008. str. 401.

²⁸ Usporedi Snapper, John. The Matter of Plagiarism: What, Why and If.// The Handbook of Information and Computer Ethics / uredio Himma, K. E. i Tavani, H. 2008. str. 543.

²⁹ Courant Paul N. Scholarship and Academic Libraries (and their kind) in the World of Google. Nav. dj.

Svrha rada je proučiti praksu visokoškolskih ustanova u području e-izdavaštva, odnosno kako iskoristiti prednosti Interneta u širenju znanja kao općeg dobra u zajednici. Autori znanstvenih radova žele poslati svoje ideje u javnost, podvrgnuti ih kritičkom propitivanju, u nadi povratne informacije o svom radu i ostvarivanja kontakta s ostalim dionicima znanstvene zajednice. Kroz kritički dijalog postiže se i znanstvena izvrsnost. Zaštita autorskih prava cilja na poticanje i zaštitu „originalnih intelektualnih tvorevina“³⁰, no otvara i pitanje nesebičnog širenja znanja u širu zajednicu. Koliko god digitalna tehnologija otvara mogućnosti širenja znanja, ujedno djeluje i na razvoj instituta autorskog prava. Razvoju autorskog prava osim digitalnog razvoja, pogoduje i financijski interes onih koji su uključeni u distribuciju autorskih prava. Brzo širenje sadržaja neograničenom broju korisnika rezultira i potrebom za novim ograničenjima u korištenju sadržaja i provedbi sankcija.

Na ovom mjestu vrijedno je posebno istaknuti rad J. Le Goffa³¹ o razvoju srednjovjekovnog intelektualnog sloja. Intelektualac zna, navodi Le Goff, da su znanje i poučavanje nužno povezani.³² Autor daje pregled razvoja sveučilišta krajem 12. i u 13. stoljeću. Intelektualna klime pogodna za razvoj sveučilišta posljedica je podjele rada, razvoja srednjovjekovnih gradova i zajednički prostor kršćanstva. Pojava intelektualca usko je vezana uz „golijarde“.³³ Oni su kreirali intelektualni krug u kojem se razvijala kritika tadašnjeg društva. Negiraju crkvena učenja, kritiziraju svaki hijerarhijski sustav, a kritiziraju i plemstvo po rođenju jer „plemić je onaj kojeg je vrlina oplemenila.“³⁴ No, kako jača proces razvoja organiziranih središta intelektualnih rasprava – sveučilišta, golijardi nestaju jer „zbog vlastite težnje za razornom kritikom nisu uspjeli naći mjesto na sveučilišnom gradilištu.“³⁵ Intelektualac je čovjek od zanata i svjestan je uske veze između znanosti i poučavanja. Znanje se mora dijeliti, a „učitelj s jednakim stvaralačkim zanosom stoji uz bok obrtniku i trgovcu.“³⁶ Manualni rad smatra se jednakovrijednim intelektualnom stvaranju. Sagledava se cehovski aspekt intelektualnog pokreta, tj. intelektualci su znanstveni radnici koji mogu živjeti od vlastitog rada.

Prva sveučilišta vode bitku kako protiv crkvenih, tako i svjetovnih vlasti, ne bi

³⁰ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Čl. 5. Nav. dj.

³¹ Le Goff, Jacques. Intelektualci u srednjem vijeku. Zagreb. Grafički zavod Hrvatske, 1982.

³² Isto. Str. 111.

³³ „Golijarde ili lutajuće klerike smatrali su skitnicama, bludnicama, razvratnicima, žonglerima, lakrdijašima. Učinili su ih boemima i lažnim studentima koje gledaju čas raznježenim pogledom- mladost treba iživjeti- čas sa strahom i gnušanjem: nisu li opasni ljudi koji remete i preziru Red? Drugi, naprotiv, vide u njima neku vrstu urbane inteligencije, revolucionarnu sredinu, otvorenu svim oblicima javnog suprostavljanja feudalizmu.“ Izvor: J. Le Goff. Nav. dj. str. 31.

³⁴ Isto. Str. 41.

³⁵ Isto. Str. 42.

³⁶ Isto. Str. 73.

liostvarila svoju neovisnosti. Le Goff ukratko daje pregled značajnih pojedinosti koje su dovele do autonomije sveučilišta u Parizu, Oxfordu i Bologni. Sveta stolica prepoznala je važnost i vrijednost intelektualnog stvaralaštva, te je sveučilištima ponudila svoju podršku na putu ka autonomiji. No, u zamjenu za papinsku podršku nameće svoj nadzor i interese sveučilištu. Ovaj događaj Le Goff sažima u riječima da su intelektualci Zapada postali papinski službenici.³⁷ Sveučilišta ostvaruju svoje privilegije koji se sastoje u pravosudnoj autonomiji, pravu na štrajk i podjeli akademskih stupnjeva.³⁸ Prva sveučilišta diče se svojom internacionalnošću, kako studenata tako i profesora.

Dok sveučilišta u svojim prvim godinama osnivanja djeluju protiv svakog oblika ograničavanja vlastite autonomije, u 14. stoljeću na scenu umjesto sveučilišnog učitelja stupa humanist koji se postupno približava vladajućim krugovima, da bi se naposljetku integrirao s povlaštenim skupinama. Dolazi do opadanja intelektualne razine na sveučilištima, stvara se sveučilišna aristokracija. Manualni rad se počinje duboko prezirati.³⁹ Intelektualac gubi vezu sa svijetom, odnosno gubi se veza između znanja i poučavanja.⁴⁰ Sveučilišta gube svoju internacionalnost, jer se studenti i profesori okupljaju po ključu nacionalne, pa i regionalne pripadnosti. Velika sveučilišta postupno postaju političke sile koje imaju aktivnu ulogu u međudržavnim sukobima.⁴¹

2.1 Etika kao filozofska disciplina

Pojam etike odredit ćemo kao znanje o moralnom djelovanju, tj. o načinima kako se ljudi ponašaju, da bi se iz njega razvila moralna svijest.⁴² Bošnjak objašnjava da pojam ethos odražava moralnu kakvoću, i u svom početku odnosi se na ono što je u samoj navici, odnosno obuhvaća praktični način odnosa među ljudima koji se mijenja. Moral „(od lat. *mos* = običaj, *morises* = vladanje, *moralis* = ćudoredan) jedan je od oblika društveno-povijesnog čovjekovog opstanka i kao takav se mijenja i svojim smislenim opsegom i sadržajem, te je različit u različitim povijesnim razdobljima.“⁴³ U tom smislu moral označava vladanje, običaj, naviku, što se ne oblikuju zakonom, i nameću se članovima zajednice kao obvezni obrasci ponašanja. Ono što postane običaj ima i snagu norme. Pojam običaj odnosi se na djelovanje

³⁷ Usporedi. Isto. Str. 85.

³⁸ Usporedi. Isto. Str. 91.

³⁹ Usporedi. Isto. Str. 153.

⁴⁰ Usporedi. Isto. Str. 193.

⁴¹ Usporedi. Isto. Str. 165-169.

⁴² Bošnjak, Branko. Povijest filozofije: Razvoj mišljenja u ideji cjeline. Knjiga prva/Nakladni zavod Matice Hrvatske. Zagreb.1993. str. 27-33.

⁴³ Moral. Filozofijski rječnik. Nakladni zavod Matice Hrvatske. Zagreb.1984.

koje je zajedničko članovima neke grupe. Ono što su uobičaji, ima i kriterij norme. Moral, nastavlja Bošnjak, je dio filozofije i prijevod je sa grčkog *ethikón*, a moralan čovjek jest etičan ili ćudoredan (odnosno ćud se treba dovesti u red). Etika se obraća svakom pojedincu koji mora djelovati moralno. Etika je, nastavlja Bošnjak, teorija o ljudskim odnosima, odnosno proučava sam način života. Čovjekov dodir s etikom počinje odgojem u najranijoj dobi. Ako savjeti i kriteriji dobrog života dolaze od bića izvan čovjeka, takva etika jest heteronomna. Ako, pak, čovjek sam donosi odluke o tome što mu valja činiti, a što ne, kreira se filozofska etika koja je autonomna.

Etika je „filozofijska disciplina koja ispituje ciljeve i smisao moralnih htijenja, temeljne kriterije za vrednovanje moralnih čina kao i uopće zasnovanost i izvor morala.“⁴⁴ Možemo primijetiti da određena područja ljudskog djelovanja imaju prepoznatljivu etiku, pa govorimo o liječničkoj etici, znanstvenoj etici, itd. odnosno o nepisanoj regulativi s obveznošću djelovanja za određeni oblik profesionalne zajednice.

Danas se aktualizira pitanje da li je u porastu proces marginalizacije tradicionalnog etike, općenito u svim dijelovima društva, pa posljedično i u znanosti koja ima svoje nepisane norme i kriterije djelovanja, postupanja i prosuđivanja. Prpić⁴⁵ očekuje jačanje istraživačkog interesa za pitanje znanstvene etike i u prilog tome navodi dva razloga: unutarnji i vanjski. Unutarnji je da sve veći broj znanstvenika otvara pitanje znanstvene izvrsnosti, a ne puke produkcije broja znanstvenih radova. Problem znanstvene kvalitete nužno uvodi i problem znanstvenog etosa. Drugi razlog je, navodi Prpić, izvanjski. Sve češće se spominju etički upitna ponašanja znanstvenika u međusobnim komunikacijama, a naročito u bioznanstvenom području⁴⁶, čime je urušena slika etički idealiziranog znanstvenika. U svim profesijama postoji kodeks ponašanja koji daje načela, kriterije i smjernice u smislu poticanja etičkog ponašanja što za posljedicu ima njegovanje ugleda same profesije. Whitley

„smatra da znanosti funkcioniraju kao jake profesije zbog kolegijalne kontrole načina obavljanja posla, ocjenjivanja/vrednovanja performanse, te kriterija i procedura pristupa materijalnim nagradama... Ovisnost o kolegijalnom priznanju i odobravanju ovdje je

⁴⁴ Isto.

⁴⁵ „Osamdesetih godina je razotkriveno i obznanjeno više slučajeva fabriciranja, falsificiranja i plagiranja istraživačkih podataka i rezultata“. Izvor: Prpić, Katarina. Profesionalna etika znanstvenika. str. 13-14.

⁴⁶ „Genetičko inženjerstvo živo pokazuje kakva bi pogreška bila kad bi izvanrednim tehnološkim revolucijama pripisali pozitivnu vrijednost neovisno o njihovom društvenom kontekstu, njihovoj primjeni i njihovim posljedicama. Ne mogu sebi predočiti temeljniju tehnološku revoluciju od sposobnosti manipuliranja šiframa živih organizama. Jednako tako, ne mogu zamisliti opasniju i potencijalno destruktivniju tehnologiju ako se genetičko inženjerstvo odvoji od naše kolektivne sposobnost da kulturno, etički i institucionalno kontroliramo tehnički napredak.“. Izvor: Castells, Manuel. Nav. dj. str. 122.

puno veća negoli u ostalim profesijama.“⁴⁷

Predmet kojim se etika bavi jest dobro kao svrha ljudskih djela. Na razlikovanje etike i morala ukazao je već Aristotel podjelom kreposti (vrlina) na etičke, tj. praktične i dijanoetičke, odnosno umne. Etičke vrline ostvaruju se postizanjem sredine u odnosu prema nama ili za nas – po mjeri čovjeka.⁴⁸ Dijanoetičke vrline su intelektualne, umne (mudrost, rasudnost i razboritost) i realiziraju se u filozofiji.

2.1.1. Klasično grčko razdoblje

Prvo razdoblje Platonovog (428–348 p.n.e.) filozofskog razvoja temelji se na Sokratu⁴⁹ (470-399p.n.e.), odnosno na shvaćanju da je znanje pretpostavka etičnosti. Da bismo mogli djelovati kao moralni subjekt moramo spoznati sadržaj etičkih pojmova. Ljudi koji imaju pravu spoznaju ne griješe. Prirodna osobina filozofa je da žude za saznanjem onoga što je vječno, uvijek jednako i nepromjenjivo, te budući da znaju „ono što je božanski i uređeno“,⁵⁰ mogu točno reći što treba dopustiti, a što ne. Pravi filozof uvijek sjedinjuje teoriju i praksu.⁵¹ Iz odnosa prema ideji dobra⁵² Platon smatra da se oblikuje privatni i javni život. Platon tvrdi da ni jedan čovjek dragovoljno ne izabire zlo: ”izabrati zlo a ne dobro nije u ljudskoj prirodi.”⁵³ To je naznaka kako će netko činiti uvijek ono što smatra za dobro, a da učenje pomaže u donošenju pravilne prosudbe onoga što je dobro. Moralnost je mnogo više od zajedničkog zakonodavstva. Kada se etički pojmovi znaju, nitko ne bi mogao činiti zlo.⁵⁴ To znači da je loš čovjek samo onaj koji ne zna. Poznata je Platonova podjela ljudi po prirodnim sposobnostima. Čovjek ostvaruje vrlinu kad se usklade tri dijela duše: umni, srčani i požudni.⁵⁵ Onaj pojedinac koji u svojoj duši ima istu strukturu i držanje kao i država, smatra se da je postigao sklad. Platonova Akademija zacrtala je temelje akademske etike o slobodnoj

⁴⁷ Whitley, Richard, *The Intellectual and Social Organization of the Sciences*, Clarendon Press, Oxford 1984.
Prema Prpić, Katarina. *Profesionalna etika znanstvenika*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu. 1997. str. 16.

⁴⁸ Aristotel. *Nikomahova etika*. Zagreb: Biblioteka „Politička misao“. 1982. str. 21-31.

⁴⁹ Bošnjak, Branko. *Povijest filozofije: Razvoj mišljenja u ideji cjeline*. Knjiga prva. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske, 1993. str. 165-227

⁵⁰ Platon. *Država*. Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod. 1983. str. 175.

⁵¹ Bošnjak, Branko. (1993) *Nav. dj.* str. 168.

⁵² „Ideju dobrog, dakle, treba da shvatiš kao nešto što predmetima koji se mogu saznati daje istinu i što duši koja saznaje daje sposobnost saznavanja. Shvati je kao uzrok našeg znanja i kao uzrok istine koju saznajemo umom.“ Izvor: Platon. *Nav. dj.* str. 201.

⁵³ Isto.

⁵⁴ „Onaj koji je pogriješio, učinio je grešku zato što ga je ostavilo njegovo znanje, i u tom trenutku on nije graditelj, već čovjek koji je pogrešio.“ Izvor: Platon. *Nav. dj.*, str. 19

⁵⁵ Platon, *Država*. *Nav. dj.* str. 103-135.

razmjeni spoznaja, odnosno da znanje mora postati javno izloženo kritičkom dijalogu.⁵⁶

Prema Aristotelu (384-322 p.n.e.), dobro je ono čemu svako umijeće i svako istraživanje, te slično djelovanje i pothvat teže. Kako postoje različiti ciljevi, postoje i različite vrste dobra, odnosno „dobro ima isto toliko značenja koliko i bića.“⁵⁷ Upravo zato je poznavanje cilja vrlo važno za život. Najviše dobro kao svrha i cilj čovjekovog djelovanja jest blaženstvo (*eudaimonia*), a to se postiže umnim ili kreposnim djelovanjem cijeloga života. Blaženstvo se postiže dugotrajnom vježbom cijeli ljudski vijek i potvrđuje se u djelovanju. Blaženstvo „biramo radi njega samog, a nikada radi čega drugog; dočim čast, užitak, um i sve kreposti biramo zaista i radi njih samih (jer i kad od tih ne bi ništa proizašlo, ipak bismo izabrali svaku od njih) ali i radi blaženstva, pretpostavljajući kako ćemo s pomoću njih postati blaženi.“⁵⁸ U svom djelatnom odnosu prema drugim ljudima postajemo dobri ili loši, pravedni ili nepravedni. Aristotel etičko pitanje definira kao pitanje o cilju ljudskog života. Aristotel vidi taj cilj u blaženstvu razumne duše, odnosno život aktivne razumske djelatnosti prema vrlini. Upravo je vrlina sredstvo za ostvarivanje cilja. Taj cilj ne postižu svi ljudi u jednakoj mjeri, ali to je najviši cilj što ga čovjek može postići. Ipak, etički život uključuje voljno djelovanje čovjeka. U vezi s moralnim vrlinama ili vrlinama karaktera, Aristotel postavlja učenje o vrlinama kao sredini između krajnosti. Ljudi čine dobro ili zlo isključivo svojom dobrom voljom, osim ako je izazvano prisilom ili neznanjem, kad sami nisu krivi. Odnosno, ljudi čine zlo uslijed vlastitog izbora. Aristotel naglašava da je nepravedan i razuzdan čovjek imao mogućnost da ne postane takav, odnosno da je hotimično postao to što jest. Aristotel poučava da istinsku sreću možemo postići samo ako pratimo put vrline.

Aristotel vrline dijeli na etičke (praktične) i dijanoetičke (umne). Etičke se vrline, objašnjava Bošnjak,⁵⁹ postižu dobivanjem sredine, a to znači podređivanjem čulnoga umnom, te za hrabrost možemo reći da je sredina između plašljivosti i nepromišljenosti, a plemenitost je sredina između rasipništva i škrtosti itd. Vrline su postizanje mjere između dviju krajnosti. Pravičnost je najviša među etičkim vrijednostima. Etička vrlina određena je kao pitanje izbora volje koja se drži sredine u odnosu na nas, a to je razumno određeno. Vrlina ima posla sa strastima gdje pretjeranost znači grešku; prema tome, vrlina je neka vrsta mjere koja ima za cilj sredinu, tj. pravu mjeru.

Dijanoetičke vrline, navodi Bošnjak, možemo općenito odrediti kao pravilno držanje

⁵⁶ Isto, str. 14.

⁵⁷ Aristotel. Nav. dj. str. 6.

⁵⁸ Aristotel. Nav. dj. str. 9.

⁵⁹ Bošnjak, Branko. Nav. dj. (1993.) str. 260-263.

teorijskog uma. To su: 1) *nous* (um u posebnom smislu), 2) *episteme* (znanje), 3) *sofia* (mudrost), tj. filozofsko razmišljanje, 4) *tehne* (umijeće) i 5) *fronesis* (razboritost).

U svom razmatranju pravednosti Aristotel navodi da je pravedno ono što je zakonito i jednako, a nepravedno ono što je protuzakonito i nejednako.⁶⁰ Nadalje, pravičnost se postiže ako svatko primi svoj pravični dio.

2.1.2. Kršćanstvo

Srednjovjekovni nazor o svijetu doveo je do dubokih promjena u etici. Čovjek da bi izdržao iskušenja ovozemaljskog života treba božju pomoć. Kod Grka vrlina je bila nagrada sama po sebi, a kršćani žive u skladu s moralnim normama prema božjim uputama i uz božju pomoć. Naglasak je na askezi i odricanju od ovozemaljskih ugoda. Razdoblje patristike (od I. do VIII. st.) obuhvaća prva kršćanska teološka razmišljanja i književnost koju su poslije razvili crkveni oci. Nastala je iz želje da se sistematiziraju predaje Sv. pisma, ali je od samih početaka bila pod jakim utjecajem klasične filozofije, osobito platonizma. Sam naziv potječe od riječi *patres* – crkveni oci, a odnosi se na kršćanske pisce čije učenje Crkva prihvaća.

Augustin (354-430) je predstavnik kršćanske filozofije u patrističkom razdoblju. Napravio je sintezu kršćanstva i neoplatonizma. Tvorac je starokršćanske metafizike u ideji teocentrizma, odnosno učenja da se sve određuje iz svog odnosa prema bogu u redosljedu postojanja.⁶¹ Nastojao je uskladiti učenje Biblije s filozofskim nasljeđem platonske škole. Oni koji žive po uputama Crkve, njezina učenja i vjerovanja pripadaju Božjoj državi, a oni koji se drže samo ljudskih mjerila pripadaju zemaljskoj državi, u kojoj Sotona ima veliku moć. Čovjek koji je grešan i proklet spašava se posredstvom crkve. Samo pridržavanje vjerskih običaja, pa čak i življenje kreposnim životom, ne mogu osigurati spas. U osnovi, Bog je dobar, a čovjek čini zlo. Zlo je imanentno čovjeku, rezultat zle namjere. Uzrok zla jest volja koja je slobodna. S pravim vjerovanjem spojena je ljubav, a ljubeći boga, mi ga spoznajemo. Prema Bošnjakovoj analizi Augustina, ovdje se nameće problem odnosa vrednota, a što posredno dovodi i do određenja Dobra. Ljudima je imanentno da volimo različite predmete i razlikujemo lošije od boljeg. Tako dolazimo do ideje poretka ljubavi, čime je određena i vrlina. U voljenju postoji red i to je put stremljenja od nižeg ka višem. Bog se voli najviše i on je nužnost svega. Bog je uzročnik svega stvorenog, pa time i svih vrлина.

U razvoju filozofske i znanstvene misli od IX. do XV. st. slijedi razdoblje skolastike koje je određeno preuzimanjem zasada aristotelizma. U skolastici su se sjedinili antički

⁶⁰ Aristotel. Nav. dj. str.88.

⁶¹ Usporedi: Bošnjak, Branko. Nav. dj. (1993.) str. 455-466.

logicizam i kršćanski nauk, a njezin najistaknutiji predstavnik je Toma Akvinski (1225-1274). Prema tomu nazoru, svijet je dan i određen, a filozofija nije slobodna akcija duha, nego dužnost razlaganja i objašnjavanja u okviru i pod okriljem crkvenih dogmi. Naročitu popularnost u kršćanskoj teologiji uživao je Aristotel.⁶² No, mudrost, rasudnost i razboritost koje zagovara Aristotel zamjenjuju nove etičke vrline – poniznost, vjerovanje i bogobojažljivost.

Dobro je izvedeno iz dobrote Boga, a što nas opet vodi prema Platonovom učenju o idejama kojih je ovaj svijet odraz. Platonov je stvoritelj svijeta, demijurg. Demijurg je stvorio svaku stvar koristeći se uzorom, onim što je uvijek jednako. Bog je za Aristotela nepokrenuti prvobitni pokretač koji daje svijetu početni poticaj jer je dobro kojemu sve teži. Kada je svijetu udahnuo početni impuls, on se prestaje aktivno zanimati za svijet i ne utječe na događaje u svijetu.

"Ovaj pogled pretpostavlja postojanje prirodnih sklonosti usađenih čovjeku, slijeđenje kojih u općem stavu konzistentne harmonije i omjera, tj. prepoznavanje relevantnih važnosti i nevažnosti čini etički život čovjeka. Ovaj pogled omogućuje temelj prirodnoj nasuprot arbitrarnoj etici, ali uz znatne teškoće u pokušaju teorijskog uspostavljanja moralne obaveze, posebice u Aristotelovu sustavu, koji ne može povezati etiku ljudskog čina s Vječnim Božjim zakonom, kako su to pokušavali učiniti srednjovjekovni filozofi, koji su preuzimali toliko od Aristotela." ⁶³

2.1.3. Baruch Spinoza

Nova geografska i tehnološka otkrića dovela su do značajnih društvenih promjena i prekida sa skolastikom i otvara se put čovjekove samosvjesnosti. Razvija se kritičko mišljenje koje dovodi do zahtjeva za promjenom postojeće društveno-povijesne realnosti. Filozofija u svom daljnjem razvoju otvara i nova pitanja težeći nečem boljem.

Kod Barucha Spinoze⁶⁴ (1632-1677) oživljava osnovni stoički princip da moralan život jest život u skladu s prirodom, odnosno u ostvarivanju reda i sklada. Prevladavajući stanja (afekcije) tijela, čovjek pronalazi u sebi mir, sigurnost i etičku ravnotežu. Spinoza, za razliku od stoika, ne dijeli mišljenje da je moguće postići apsolutno vladanje nad afektima. Afektivna stanja su promjenljiva i pokreću ih vanjski uzroci. Snaga afekta velika je opasnost

⁶² Teologija. Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=56470> (2014-3-21).

⁶³ Copleston, Frederic. A History of Philosophy. Vol 1: Greece and Rome. Doubleday, New York. 1993 / 1962. str. 333.

⁶⁴ Usporedi: Bošnjak, Branko. Povijest filozofije: Razvoj mišljenja u ideji cjeline. Knjiga druga. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske.1993. str. 171-185.

jer može čovjeka potpuno podrediti. Da se to ne bi dogodilo, potrebno je racionalno odrediti etičke stavove i adekvatno tome djelovati. Čovjek se treba pridržavati zapovijedi razuma koje proizlaze iz prirodnog odnosa i postojanja. Onaj koji se služi razumom djeluje čovječno i blago, u skladu sa sobom. Prava vrlina (moralnost) jest življenje prema vodstvu razuma. Čovjek se odriče svog prirodnog prava u kojem se svatko brine za svoju korist i udružuje se u zajednice (zakonske odnose) u kojima se odlučuje što je dobro, a što zlo. Ovo je zanimljivo za razvoj informacijske etike Luciana Floridia koji govori o informacijskoj etici kao ekološkoj etici, odnosno o pravu na postojanje i procvat svih subjekata. No, postoji i nešto što naziva entropija koja predstavlja „uništavanje, korupciju, zagađenje i osiromašenje informacijskog objekta, odnosno osiromašenje biti.“⁶⁵ Spinoza priznaje pravo svakog subjekta na ustrajavanju u svom statusu i pravu na obogaćivanje svoga postojanja. Informacijska etika procjenjuje svako moralno sredstvo u smislu doprinosa razvoju infosfere kao i svaki proces, događaj koji se negativno odražava na cjelokupnu infosferu. Informacijska etika vrednuje svaki oblik postojanja, ne samo biološki (knjige, slike, zvijezde) i promatra ga kao ishodište moralnih tvrdnji koje su u interakciju sa sredstvom i oblikuju etičke odluke i ponašanje. Odnosno, svi intelektualni objekti mogu imati minimalni stupanj moralne vrijednosti. Ovakav pogled svakako doprinosi utvrđivanju ljudske odgovornosti da osigura prosperitet i procvat onoga što ga okružuje, infosfere.

2.1.4. Immanuel Kant

Immanuel Kant⁶⁶ (1724-1804), predstavnik je njemačkog klasičnog idealizma. Određuje razliku između subjekta i objekta tako što objekt postaje za čovjeka ono što jest tek u odnosu subjekta prema vanjskom predmetu. Njegov fokus je na onome kako trebamo djelovati, odnosno djelovanje u dobroj volji je moralno ispravno. Dobra volja je jedina stvar koja predstavlja univerzalno dobro.⁶⁷

Svijest, samosvijest, mišljenje, Ja - jest polazište. Pritom je važan ne samo predmet spoznavanja već i način spoznavanja. Proces spoznavanja na jednoj strani uključuje osjetila koja primaju utjecaj iskustva što dolazi izvana ljude ujedinjuje, i razum koji povezuje te osjetne elemente. Razum se razlikuje od uma, na način da um predstavlja ono što ljude

⁶⁵ Floridi, Luciano. Foundations of Information Ethics. The Handbook of Information and Computer Ethics. str. 12-13.

⁶⁶ Bošnjak, Branko. Povijest filozofije: Razvoj mišljenja u ideji cjeline. Knjiga treća. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske. 1993. str. 14-53.

⁶⁷ Usporedi. Quin. Michael. J. Ethics for the Information Age. Sixth Edition. Global Education. Seattle University. Pearson Education Limited. 2015. Str. 96.

ujedinjuje, a razum ono što ih razdvaja. Svi ljudi imaju um, no razlikuju se u pogledu razuma jer je to djelatna inteligencija s obzirom na koju su ljudi nejednaki. Kantova etika prikazana je u njegovom djelu *Kritika praktičnog uma*. Volja se zove praktičnom u smislu u kojem se djelovanje suprotstavlja teorijskom procesu spoznaje. Osnovno pitanje praktičnog uma jest: kako trebamo djelovati? Kant pretpostavlja da volja sama sebi propisuje svoje zakone, odnosno volju smatra autonomnom. Autonomija volje tako je jedino načelo svih moralnih zakona. Opća načela djelovanja, odnosno moralne zakone naći ćemo u sebi. Moralni zakon ne definira pojedinačne slučajeve, to je formalno načelo oslobođeno empirijskog sadržaja - Kantov kategorički imperativ. Moralni zakon je imperativ koji kategorički naređuje i vodi ideji najvišeg dobra. Pojam kauzaliteta, objašnjava Bošnjak,⁶⁸ Kant povezuje s pojmom slobode u volji, i to ne u odnosu na teorijski već na praktični um. Jedini objekti praktičnog uma jesu dobro i zlo. Dobro je povezano s osjećajem ugone, a zlo uzrokuje neugodu i bol. Ugodno i loše odnose se na naše stanje, a dobro i zlo odnose se na volju, odnosno na djelovanje neke osobe. Najviše etičko načelo jest da djelujemo uvijek tako da načela kojima se rukovodi tvoja volja mogu postati osnova općem zakonu.⁶⁹ Naše djelovanje mora biti rukovođeno ispravnim načelima. A djelovanje prema kategoričkom imperativu moralnog zakona dokaz je postojanja boga. Kant postavlja postulate besmrtnosti, duše i apsolutne egzistencije boga smatrajući da bez tih postulata pojmovi najvišeg dobra i moralnog zakona ne bi bili sadržajni.

Kantov kategorički imperativ ima tri reference:

- Postupaj samo prema onoj maksimi za koju u isto vrijeme možeš željeti da postane jedan opći zakon.
- Postupaj tako da čovječnost u svojoj ličnosti, kao i u ličnosti svakog drugog čovjeka uvijek upotrebljuješ kao svrhu, a nikada kao sredstvo.
- Postupaj tako da tvoja volja uvijek bude autonomna, a ne heteronomna.

⁶⁸ Bošnjak, Branko. Povijest filozofije: Razvoj mišljenja u ideji cjeline. Knjiga treća. Nav. dj. str. 14-53.

⁶⁹ "Ono bitno svake ćudoredne vrijednosti radnji stoji do toga, da *moralni zakon neposredno određuje volju*. Ako se određivanje volje zbiva *primjereno* doduše moralnome zakonu, ali samo pomoću nekoga osjećaja, kakve god vrste bio, a koji se mora pretpostaviti, da bi onaj zakon postao dovoljnim odredbenim razlogom volje, dakle *ne za volju zakon*: onda će radnja doduše sadržavati *legalitet*, ali ne *moralitet*. Ako se pak pod *pokretalom (elater animi)* razumijeva subjektivni odredbeni razlog volje nekoga bića, čiji um nije već pomoću svoje prirode nužno primjeren objektivnom zakonu, onda će prvo iz toga slijediti: da se volji Božjoj ne pridavati nikakvo pokretalo, ali da pokretalo ljudske volje (i volje svakoga stvorenoga umnog bića) uvijek može da bude samo moralni zakon, dakle da objektivni odredbeni razlog uvijek i posve sam mora ujedno biti subjektivno-dovoljan odredbeni razlog radnje, ako treba da ispunjava ne samo *slovo* zakona, nego da sadržava i njegov *duh*." Izvor: I. Kant. *Kritika praktičnog uma*, Zagreb: Naprijed. 1974. str. 112.

Thomas E. Hill⁷⁰ razmatra Kantov doprinos današnjim raspravama o moralnom djelovanju u cilju pomaganja drugima. Kantova teorija poznata je po tvrdnji da je potraga za srećom, kako za sebe tako i za druge, ograničena moralnim zahtjevima pravde i poštivanjem ljudskog dostojanstva. Pojašnjava da je Kantov kategorički imperativ prema nama djelovanje u cilju promicanja sreće drugih. Kant izražava veliko povjerenje u univerzalni zakon koji može poslužiti kao vodič za moralni sud, odnosno omogućuje nam da razlikujemo dobro od lošeg u svakom pojedinačnom slučaju. No, nastavlja Hill, moramo priznati da je u pojedinim situacijama pomaganje drugima moralno nedopustivo. Pojedinaac mora postaviti granice u svom djelovanju, tj. što je moralno dopustivo kako bi ispunio svoju dužnost u promicanju sreće drugih. Postavlja ograničenja univerzalnog zakona, uz pretpostavku da su ta ograničenja opravdana. Hill zaključuje da Kantov kategorički imperativ predstavlja bitan okvir za moralno promišljanje, a ne samostalni vodič za moralno djelovanje. Moralna filozofija treba artikulirati polazne točke koja omogućuju ljudima, kao razumnim bićima, unatoč postojećim razlikama, da postignu slaganje u pojedinim situacijama i djeluju zajedno.

Nemaju svi ljudi opće moralno osjećanje, no mogu se razvijati osjećaji sažaljenja i ljubaznosti. To umanjuje sebičnost i razvija pozitivan odnos prema drugima. Kako objašnjava Bošnjak, to su usvojene vrline. Usvojene vrline su lijepe i ugodne, a ove druge uzvišene i časne. Na ponašanje utječu i osjećaji časti i stida. Svako djelovanje izraz je pojedinačnog karaktera. Važno pitanje njegovih rasprava jest koliko su kultura i civilizacija pridonijeli moralnom razvoju i sreći čovjeka.

2.1.5. G. W. F. Hegel

Filozofija Georga Wilhelma Friedricha Hegela (1770-1831) rukovodi se jednim načelom, a to je načelo cjeline koje se promatra kao jedina stvarnost. „Nijedan dio svijeta ne može se shvatiti ako ga ne vidimo smještena u svemir kao cjelinu.“⁷¹ Pojedinci se udružuju u državu koja predstavlja dobro po sebi, a dužnost građana je da pokorno služe toj cjelini. Pojedinaac je svjestan da prava koja uživa imaju i svi ostali građani, pa na osnovi te svijesti, iskazuje pokornost državnom poretku. Sloboda je usko vezana s važećim pravnim kodeksom i iskazuje se kroz poštivanje propisanih normi. Temeljem razvijene svijesti, odnosno morala oblikuju se odnosi među pojedincima. Svaki pojedinac usmjeren je na sebe, a država, koristeći pravni sustav, predstavlja jamac osobne sigurnosti građana i privatnog vlasništva. Nacije, u svojoj

⁷⁰ Hill, Thomas E. Jr.: *Kantian Normative Ethics*// u *The Oxford Handbook of Ethical Theory*/uredio David Copp: Oxford University Press, 2006, str. 481-495.

⁷¹ Russell, Bertrand. *Mudrost zapada*. Drugo izdanje. Zagreb: Mladost. 1977. Str. 253.

unutrašnjosti, moraju se uzdrmati pomoću ratova. Hegel opravda stanje rata, odnosno vlada mora pokrenuti ratove kako nacija ne bi postala moralno slaba. Vanjski neprijatelji su važni za moralno zdravlje nacije.⁷² Pojedinaac je povezan s cjelinom, zajednicom, kao što su povezani i dijelovi organizma, a država je najviša vlast kojoj je svrha cjelina. Sloboda pojedinca sastoji se u djelovanju kako je propisano normama.⁷³ Hegel čovjeka definira kao dio prirode, ali i kao duh. Hegel razlikuje tri stupnja duha: subjektivni, objektivni i apsolutni. Svijest je djelatna i predstavlja subjektivni stupanj duha. Upravo kroz čovjekovo djelovanje ostvaruje se odnos svijesti prema svijetu, odnosno kroz dijalektički proces subjektivni duh uzdiže se u objektivni duh. Oblici objektivnog duha su pravo, moralnost i ćudorednost. Pravo je oblik objektivnog duha određen voljom ljudi da slobodnu volju obuzdaju izvanjskom prisilom, nametnutim propisima.

„Dakle, poslije ukidanja različitih duhovnih masa i ograničenog života individua, kao i njegova oba svijeta, postoji samo kretanje opće samosvijesti u samoj sebi kao neko njeno uzajamno djelovanje u formi općenitosti i opće svijesti; opća volja ulazi u sebe i predstavlja pojedinačnu volju, nasuprot koje stoji opći zakon i opća tvorevina.“⁷⁴

Nakon prava slijedi moralnost. Moralnost je negacija izvanjskog pritiska, odnosno Hegel govori o samoodređenju slobodne volje. „Sama moralnost dakle ne nalazi se u stvarnoj svijesti, već u nekom drugom suštinstvu; drugo suštinstvo jeste jedan sveti moralni zakonodavac.“⁷⁵ Kao sinteza prava i moralnost javlja se ćudorednost. Prema Hegelu, svjetska povijest ostvaruje se u kretanju svijesti o slobodi. Samorazvoj svijesti od njene prirodne neposrednosti do samosvijesti, koja je isto što i čovjek, do apsolutnog znanja pokazuje se u cjelini, kao povijest fenomena duha i kao povijest čovječanstva.⁷⁶ Čovjek jest ono što jest upravo po svom djelovanju. Upravo rad čovjeku omogućuje uspon iz stanja prirodne neposrednosti do stupnja samosvijesti. Kroz djelovanje čovjek prisvaja svijet za sebe.

Središnji pojam Hegelovog sustava jest dijalektika koja ima tri stupnja. Dijalektički proces započinje tvrdnjom (tezom) kojoj suprotstavljamo protutvrdnju (antitezu) što dovodi do njihovog spajanja u cjelinu (sintezu). Dijalektika je načelo svega kretanja, ona je proces

⁷² Usporedi. Hegel, Georg Vilhelm Fridrih. Fenomenologija duha. Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod.1986. str. 265-266.

⁷³ Isto. Str. 248-249.

⁷⁴ Isto. str. 343.

⁷⁵ Isto. Str. 363.

⁷⁶ Usporedi. Korač, Veljko. Rodno mesto i tajna Hegelove filozofije.//Fenomenologija duha/Georg Vilhelm Fridrih Hegel. Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod.1986. str. V-XIV.

pitanja i odgovora. Russell⁷⁷ povlači paralelu s Platonovim dijalozima. Kroz razgovor, tezi suprotstavljamo antitezu i dolazimo do sinteze.

2.2 Paradigmatske etičke teorije

Često se dobro shvaća kao ono što stvara osjećaj ugone i zadovoljstva. Filozofsko učenje da je dobro ono što nam izaziva zadovoljstvo, dok je bol najveće zlo koje treba izbjegavati naziva se hedonizmom (grč. *hedone* = slast, užitak). Hedonizam je utemeljen još u antičkoj filozofiji. Epikur⁷⁸ ugodu pronalazi u filozofskom životu, u samom misaonom procesu. Bošnjak⁷⁹ naglašava aktualnost Epikura za čovjeka današnjice, jer upozorava da se čovjekov život izvan prirode opterećuje sve većim potrebama i sve većim strahom, a to je negacija zadovoljstva. Aristotel polazi od stajališta da je svrha svega ljudskog djelovanja doći do stanja ugone, ne misleći pritom na tjelesnu ugodu već na stanje blaženstva duše. Blaženstvo duše, odnosno potpun život ostvaruje se razmišljanjem i razboritošću. Um je ono najbolje u nama, nešto božansko. Djelatnost uma u skladu s vrlinom jest ostvarivanje stanja sreće, ugone. Osjećaj ugone kasnije se dovodi u vezu s pukim zadovoljavanjem tjelesnih potreba i odsustvom boli.

Jeremy Bentham (1748-1832)⁸⁰ predstavnik je utilitarizma, i tvrdi da je cilj čovjekovog djelovanja dostizanje najviše moguće sreće najviše za sebe. Postizanje sreće jest užitak. Etika je, smatra on, temelj za proučavanje kako se pravnim putem može postići najbolje za većinu društva. Pravo treba osigurati način da se postigne najviša sreća za najviše ljudi, odnosno da čovjek tražeći vlastiti užitak ne bi onemogućio druge u postizanju istog cilja. Osjećaji zadovoljstva i boli pokreću ljudsko djelovanje, a slobodno nastojanje svakog čovjeka da postigne svoj vlastiti najveći užitak, uz poštivanje zakona, dovest će do najveće sreće društva. Kazna određena zakonom ima ulogu prevencije i odgoja. Krajnju svrhu pronalazi u jednom od temeljnih načela građanskog prava, u sigurnosti. Jednakost i sigurnost su najvažniji motivi čovjekovog djelovanja. Količina proizvedene sreće je mjera utilitarizma. Pitanje motiva koji su doveli do sreće, odnosno odsutnosti boli, ne razmatraju se. Određena radnja promatra se kao dobra i poželjna ukoliko dovodi do povećanja opće sreće zainteresiranih strana.

Benthamov nasljednik, John Stuart Mill (1806 - 1873)⁸¹ zastupa utilitarističko načelo da je užitak ono čemu ljudi teže. Zastupa slobodu misli i govora i predlaže ograničavanje

⁷⁷ Russell, Bertrand. Nav. dj. Str. 246-253.

⁷⁸ Epikur i epikureizam nisu istoznačnice. Epikur je zagovarao duhovno zadovoljstvo, a srednjovjekovna tradicija vezala je uz njegovo ime tjelesno zadovoljstvo i razvratništvo.

⁷⁹ Bošnjak, Branko. Nav. dj. Knjiga prva. 1993. str. 334.

⁸⁰ Čehok, Ivan i dr. Etika: priručnik jedne discipline. Zagreb: Školska knjiga. 1996. str. 51.

⁸¹ Bošnjak, Branko. Nav. dj. Knjiga druga. str. 299-307.

državnog uplitanja u život građana. Javno mnijenje i kritika moraju nadgledati rad uprave. Svaki čovjek mora slobodno i javno govoriti, a time stječe svoja prava i dužnosti. Slobodan pojedinac temelj je države i onemogućuje izdizanje birokratskog stroja iznad društva. Građanin može ostvariti svoju korist ako je slobodan. I pojedinac i zajednica imaju svoje pravo i svoju slobodu, pa se treba nastojati to uskladiti. J. S. Milla neki smatraju utemeljiteljem etičke teorije o vladavini utilitarizma.⁸² Quin pojašnjava da teorija polazi od pretpostavke da prihvaćanje moralnih pravila, od strane svih članova zajednice, implicira povećanja opće sreće svih uključenih. Postiže se načelo korisnosti moralnih pravila, a posljedično i moralnog djelovanja pojedinca.

U svijetu visoko razvijene tehnologije povećava se i naša odgovornost, ne samo prema osobama i okolišu s kojima smo u neposrednom kontaktu, već svijet globalne povezanosti iziskuje i globalnu odgovornost. Moralni čovjek svakodnevno je izložen realnim problemima koji zahtijevaju adekvatno moralno djelovanje, a koje je u korelaciji s već viđenim problemima i ponuđenim rješenjima. Kontekst vremena i prostora i razvijena praksa uvjetuju naše buduće djelovanje, jer se ista stimulira i odobrava kao poželjan obrazac ponašanja ili se kažnjava kao nešto društveno neprihvatljivo. Ljudi se načelno slažu oko pitanja što je dobro, a što loše, ali biranje sredstva da bi se isto ostvarilo vodi ka različitim mišljenjima, a time i djelovanju. Povećavanjem interesa javnosti za pojedine znanstvene discipline povećava se i utjecaj ne-znanstvenih krugova (tržište, državna regulacija) na rad znanstvenika, odnosno njihov znanstveni etos.⁸³ Sve vodi prema jednom cilju, a to je proizvodnja novih znanstvenih dostignuća značajnih za kolektivne interese (ekonomske, socijalne, političke), a sukladno standardiziranim procedurama i metodama rada. Slijedi da se možemo složiti s Kierkegaardom⁸⁴ da je etički život sjedinjenje prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, odnosno da etičke obveze preuzete u prošlosti ujedno određuju i našu sadašnju i buduću akciju i odgovornost. Zagovara se intelektualni, znanstveni pristup čovjeka pojedinca prema svijetu.⁸⁵ Sliku znanstvenika ne treba idealizirati, a ni znanstveni etos držati neupitnim.

U antičkoj Grčkoj u etici je naglasak na posebnosti ljudskog karaktera, svojevrsnom etičkom elitizmu. Pa tako i danas možemo govoriti o elitama u umjetnosti, znanosti, pa čak i u pravu. Sve profesije imaju svoju regulativnu etiku ili kodekse ponašanja koji propisuje, preporučuje ili zabranjuje određene oblike ponašanja svojih članova. Prpić⁸⁶ je mišljenja da

⁸² Quin. Michael. Nav. dj. Str. 106.

⁸³ Usporedi Prpić, Katarina. Nav. dj. str. 16-17.

⁸⁴ Bošnjak, Branko. Nav. dj. Knjiga treća. str. 165-188.

⁸⁵ Isto.

⁸⁶ Prpić, Katarina. Nav. dj.str. 18-20.

znanost predstavlja jaku kolegijalnu profesiju, jer ima restriktivan i zahtijevan proces obrazovanja znanstvenog kadra, koji mora proći proces dugotrajne profesionalne socijalizacije i ostvariti status u akademskim krugovima. Sve to vezano je za kolegijalnu evaluaciju rada svakog pojedinca. Ponašanje znanstvenika, kao i člana bilo koje profesionalne skupine, vezano je uz standarde poželjnosti, od kojih se u svakodnevnom radu donekle i odstupa. Jedna od normi ponašanja, odnosno moralni standard jest i kolegijalan odnos spram djela drugih znanstvenika, odnosno autorskom pravu.

Za naše istraživanje zanimljivo je usporediti neke od etičkih teorija, ranije spomenutih u tekstu, a koje dijele polazište da su moralno dobro i moralni propisi objektivni, odnosno da „moral ima postojanje izvan ljudskog uma“⁸⁷. Quin pokušava objasniti što razlikuje etički egoizam, kantizam, utilitarizam, teoriju društvenog ugovora i etiku vrline od teorije božanske naredbe. Pretpostavka da je moralna odluka racionalni proces čini ključnu razliku. Naša obveza je otkriti i djelovati u skladu s moralom. Čovjekovo djelovanje je moralno ispravno ako je u skladu s ispravnim moralnim pravilom. No svaka od ovih teorija na svoj način utvrđuje da li je moralno pravilo ispravno. Kant polazi od kategoričkog imperativa, utilitarizam razmatra koje su dugoročne posljedice slijeđenja pravila za ostvarenje općeg dobra. Teorija društvenog ugovora razmatra da li se racionalni ljudi slažu u prihvaćanju pravila ponašanja kako bi se ostvarila višestruka korist za sve. Sve ove teorije polaze od samog moralnog pravila, za razliku od etike vrline koja se okreće subjektu, odnosno izvršitelju radnje. Quin ovu analizu provodi kako bi utvrdila da li su poduzete radnje u pojedinim situacijama karakteristične za moralnu osobu.

Sličan pristup koristi i Luciano Floridi⁸⁸ u analizi potrage za najprikladnijim etičkim pristupom u rješavanju dvojbi koje izazivaju novi načini uporabe informacijskih tehnologija. On polazi od trofaktorske analize: pacijent, agent i (ne)standardnost pogleda. U analizi nudi četiri modela: standardni (sličan kantijatizmu, pri čemu su agent i pacijent identični), nestandardni (pri čemu je agent podskup pacijenta, tj. ekološki pristup), standardni model s nadnaravnim agentom (pri čemu je pacijent podskup nadnaravnog agenta), te nestandardni model s nadnaravnim agentom (pri čemu postoji preklapanje pacijenta i agenta). Prva dva modela čine sekularni skup modela. Floridi u daljnjoj analizi zagovara ekološki pristup u analizi etičkih problema, odnosno „razumijevanje moralnog diskursa u neljudskim

⁸⁷ Quin, Michael. Nav. dj. Str. 123.

⁸⁸ Floridi, Luciano. What is Information Ethics? Microsoft Research Laboratory - PhD students summer school 2006. Cambridge, 2006.

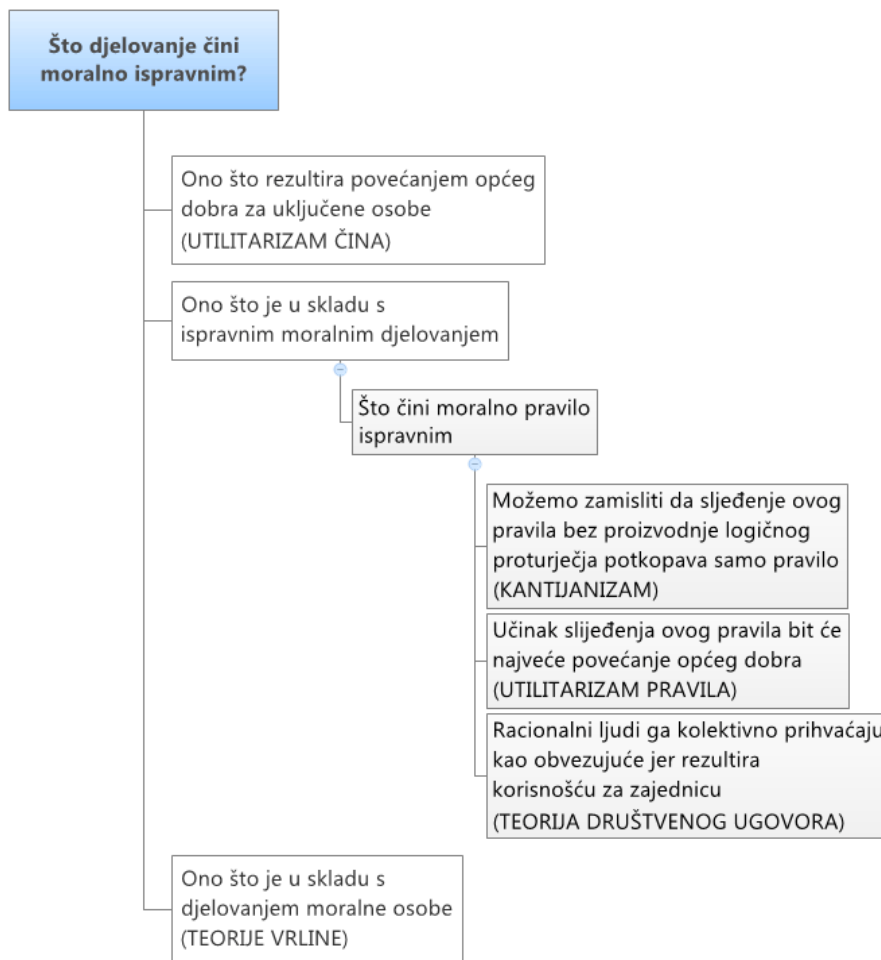
odnosima.“⁸⁹ Umjesto termina „život“ uvodi termin „postojanje“ koji nas dovodi do osvješćivanja o postojanju svih subjekata (pa i socijalnih interakcija) i globalnom okolišu. Svaki oblik stvarnosti, kao izraz bića, ima svoje dostojanstvo i uživa pravo na postojanje.⁹⁰

Floridi smatra da umjetno stvoreni agenti (informacije, tvrtke, stranke ili hibridni sustavi stvoreni od ljudi i strojeva) su moralna sredstva i imaju moralnu odgovornost za svoje djelovanje.⁹¹ Umjetni agenti, nastavlja Floridi, posjeduju dovoljno informacija koje im omogućuju djelovanje neovisno o ljudima koji su ih stvorili, a njihovo djelovanje ima određene moralne posljedice. U svijetu razvijenih tehnologija koje osiguravaju brzu razmjenu informacija često se zanemaruje odgovornost kolektivnih organizama za etičke odluke i ponašanje. Politika kolektivnog tijela o svim pitanjima koja utječu na samu organizaciju i njen okoliš moraju biti jasna i dostupna.

⁸⁹ Isto. Str. 15.

⁹⁰ Usporedi. Isto. Str. 12.-13.

⁹¹ Isto. Str. 15.

Slika 1: Usporedba pet upotrebljivih etičkih teorija. Izvor: Quinn, Nav. dj. Str. 123.

2.3 Informacijska etika

"Novi vijek donio je razvoj autonomne politike, autonomne ekonomije, autonomne znanosti i autonomne umjetnosti, koje razbijaju globalnu etiku kakvu je nametala srednjovjekovna teologija."⁹²

Filozofska etika za predmet svog interesa ima dobro po sebi, odnosno bavi se etikom izvan svakodnevnog ljudskog djelovanja i donošenja odluka. U tom smislu Edgar Morin pojašnjava da se nekad razlikuje etika i moral, te je termin „etika“ u upotrebi

⁹² Morin. Edgar. Etika, prev. Vesna Pavković. Zagreb: Masmedia, 2008. str. 12.

“kada želimo označiti jedno nadindividualno ili metaindividualno gledište, a 'moral' kada se želimo postaviti na razini odlučivanja i djelovanja pojedinaca. Ali individualni moral ovisi implicitno ili eksplicitno o etici. Etika presušuje i prazni se bez individualnih morala. Ta su dva pojma nerazdvojna i katkad se preklapaju; u tom slučaju možemo ravnopravno upotrebljavati bilo jedan, bilo drugi pojam. U tom smislu shvatit ćemo kompleksnu etiku kao metagledište koje sadrži razmišljanje o temeljima i načelima morala.”⁹³

Etiku, kao teorijsko promišljanje o dobrom i zlu, možemo podijeliti na deskriptivnu ili opisnu etiku i normativnu ili propisujuću etiku. Deskriptivna etika, kao što joj i samo ime govori, nastoji opisati ponašanje ljudi, njihova moralna vjerovanja i vrijednosti, te izvore morala. Normativna etika raspravlja o pravilima koja nas upućuju što nam valja činiti jer je po sebi dobro.

U svakodnevnom životu moramo donositi odluke koje imaju moralne implikacije. Neke od tih odluka nemaju veći utjecaj na nas i našu okolinu, ali postoje i odluke koje imaju dalekosežne posljedice.⁹⁴ Činjenica je da su moralne odluke dio našeg osobnog i profesionalnog života. To područje naročito je osjetljivo i otvoreno sudu javnosti unutar specijaliziranih profesija čije je područje djelovanja vezano za profit “koji vodi prema instrumentalizaciji i eksploataciji drugih ljudi... Tehnički razvoj, nerazdvojiv od znanstvenog i ekonomskog razvoja, omogućio je prevelik razvoj instrumentalne racionalnosti, koja se može upotrijebiti u svrhu krajnje nemoralnih ciljeva.”⁹⁵ Izniman tehnološki razvoj posljednjih godina stavlja nas pred pitanje moralne opravdanosti pojedinih aktivnosti koje se poduzimaju u cilju razvoja. U tom smislu, kao kontrolni etički mehanizam, Morin navodi potrebu utvrđivanja minimuma profesionalne etike. U tom smislu različite profesije donose etičke kodekse koji osiguravaju ujednačenu praksu i kvalitetnu uslugu, odnosno formaliziraju poželjne vrijednosti i standarde. Možemo govoriti o etici unutar medicine, psihologije, farmacije, ekonomije, prava, knjižničarstva i dr. Horvat navodi da postojanje etičkog kodeksa predstavlja jamstvo društvenoj zajednici da članovi određene profesije pružaju najbolje moguće profesionalne usluge, a u skladu s temeljnim načelima sadržanim u etičkim kodeksima.⁹⁶ No, neovisno o etičkim kodeksima, često ostaje nejasno kako riješiti etičke

⁹³ Morin, Edgar. Nav. dj. str. 21.

⁹⁴ Usp. Copp, David. The Oxford Handbook of Ethical Theory. Oxford University Press. 2006. Str. 4.

⁹⁵ Morin, Edgar. Nav. dj. str. 21-22.

⁹⁶ Usporedi Horvat. Aleksandra. Slobodan pristup informacijama kao zadaća knjižničara. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43, 3 (2000). Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo. 2000. URL: http://dzs.ffzg.hr/text/HKD_sl_prist_inf.htm (2015-03-30).

dileme u svakodnevnoj praksi. Kodeksi smjeraju na poticanje promišljanja o samim načelima, na jačanje profesionalne samosvijesti i transparentnosti,⁹⁷ ipak nepostojanje konkretnih savjeta ponekad izaziva dileme u praksi.

U današnjem svijetu digitalne tehnologije informacija je vrlo vrijedan kapital, koja osim praktične, tržišne vrijednosti, utječe i na oblikovanje moralnih vrijednosti kroz digitalnu interakciju. Područje vezano za nastanak informacije, prikupljanje, njenu obradu, pohranjivanje i korištenje naziva se informacijska etika, a pojam je uveo 1980. Koenig.⁹⁸ Informacijska etika razvila se unutar knjižničarstva i informacijskih znanosti, a danas se javlja u različitim disciplinama (npr. rodni studiji, pravo, računalne znanosti i dr.). Informacijska etika usko je vezana uz razvoj umreženog društva i bavi se pitanjima intelektualne slobode i društveno odgovornog ponašanja (npr. pravo na informaciju, pravo na privatnost).⁹⁹

Digitalna tehnologija osigurava brz prijenos i korištenje informacija s jednog kraja svijeta na drugi. Tijekom svog putovanja informacija prolazi put obrade i promjene. Luciano Floridi¹⁰⁰ naziva taj put RPT model. Model promatra informaciju kao izvor nekih podataka (*'information as a resource'*; R) koja se koristi za generiranje nekih drugih podataka (*'information as a product'*; P), rezultirajući stvaranjem informacijskog okoliša (*'information as target'*; T). RPT model pokazuje da tehnologija bitno utječe na život i procesiranje informacije, a što posljedično ima i moralne posljedice. Floridi pojašnjava da se mijenja informativni kontekst koji proizvodi moralna pitanja ali i dodaje novu dimenziju tradicionalnim pitanjima, što za posljedicu ima novo promišljanje naših temeljnih moralnih polazišta.

Poput Sokrata,¹⁰¹ Floridi moralno pogrešno djelovanje drži posljedicom neznanja (neznanje je izvor sviju zala), koje se može prevladati (moralnim) odgojem.

Capurro navodi da se informacijska etika bavi etičkim pitanjima vezanima za sve vrste digitalnih pojava među svim ne-digitalnim, ali digitaliziranim fenomenima. U užem smislu, pojašnjava autor, informacijska etika bavi se etičkim pitanjima ljudskog komuniciranja u

⁹⁷ Usporedi IFLA-in Etički kodeks za knjižničare i druge informacijske djelatnike URL: <http://www.ifla.org/files/assets/fai/fe/codesofethics/croatiancodeofethicsfull.pdf> (2015-03-30)

⁹⁸ Isto. Str. 5.

⁹⁹ Članak 19. Opće deklaracije o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda glasi: „Svatko ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja. To pravo obuhvaća pravo na slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja putem bilo kojeg sredstva javnog priopćavanja i bez obzira na granice.“ URL: <http://www.ffzg.unizg.hr/hre-edc/Deklaracijalj.pdf> (2015-03-30).

¹⁰⁰ Floridi, Luciano. Foundations of Information Ethics. //The Handbook of Information and Computer Ethics./ Himma, Einar Kenneth; Tavani, Herman T. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, (2008.). str. 4.

¹⁰¹ Usporedi. Floridi, Luciano Isto. Str. 6.

digitalnom okruženju.¹⁰² U interakcijama unutar informacijskog područja nužno je razviti odgovornost u svakodnevnom radu s informacijama. U tom smislu nužno je usvojiti temeljna znanja o etičkim vrijednostima kako bi uspješno sudjelovali u interakcijama u digitalnom prostoru.

Pojedinac koji je u posjedu određene informacije ima mogućnost istu upotrijebi kao izvor moralno prihvatljive ili neprihvatljive aktivnosti. Informacija može poslužiti za procjenu određene situacije i potencijalnih ishoda vlastitih i tuđih aktivnosti, pa se djeluje u skladu s tim. Raspolaganje određenim informacijama može poslužiti za krađu nečijeg identiteta, za povredu autorskih prava, ali i za unaprjeđenje nekih djelatnosti koje imaju za posljedicu širok javni interes.¹⁰³ Svakodnevno se susrećemo s etičkim dilemama, koje ulaze u područje informacijske etike. Informacijska etika zalaže se za upotrebu informacije i tehnologije na odgovoran način prema pojedincu, društvu, ali i cjelokupnom ekosustavu.¹⁰⁴ Cilja na razvoj intelektualnih sloboda u komunikaciji na Internetu. Kao rješenje za zaštitu sadržaja na Internetu često se predlaže korištenje zaštitnih softvera, no Hausmanninger je mišljenja da to ipak ne može zamijeniti informacijsku etiku.¹⁰⁵ Kreiranje informacijske etike mora zadovoljiti određene kriterije. Pojašnjava da etička regulacija Interneta, s jedne strane, treba odgovarati raznolikosti svjetskih kultura i pojmovima morala, a s druge treba se prilagoditi različitim područjima komunikacije i aktivnostima Interneta. Nadalje, navodi se potreba za pravnom podrškom koja će omogućiti učinkovitu kontrolu sadržaja i provedbu istih na jedan manje represivan način. Možda predloženi koncept izgleda prezahtjevno, ali Hausmanninger pojašnjava da nije i neizvediv. Naime, unatoč kulturnim razlikama, a slijedom istraživanja Hansa Künga¹⁰⁶ mišljenja je da postoje neke usporedive moralne norme i vrijednosti u etičkim uvjerenjima širom svijeta. A upravo sjecište raznolikih etičkih koncepcija može se koristiti kao temelj etike Interneta. Etika je „filter ugrađen u pojedinca“ koji oblikuje naše odluke i aktivnosti na Internetu. Kao i Floridi, naglasak stavlja na odgoj i obrazovanje unutar obitelji, društvenih skupina kojima pojedinac pripada tijekom svog života, vjerskih i moralnih zajednica, institucija.

¹⁰² Capurro, Rafael. Information Ethics – A Position Paper.//International Journal of Information Ethics./Vo. 1 (06/2004) str. 1 URL: http://www.i-r-i-e.net/inhalt/001/ijie_001_02_capurro.pdf (2015-03-30).

¹⁰³ Usporedi. Floridi, Luciano. Isto. Str. 8.

¹⁰⁴ Potrebno je spomenuti i termin „bioetika“ koji obuhvaća „ne samo pitanja medicinske skrbi i biomedicinskih istraživanja, nego i probleme koji se tiču ne-ljudskih živih bića i prirode u cjelini, kao i problematiku uloge i smisla znanosti uopće, sve do fundamentalnih pitanja zapadne civilizacije i opstanka čovjeka.“ Zagorac. I., Jurić. H. Bioetika u Hrvatskoj.//Filozofska istraživanja 111 God. 28 (2008) Sv. 3 (601-611) str. 603.

¹⁰⁵ Usporedi. Hausmanninger. Thomas. Controlling the Net: Pragmatic Actions or Ethics Needed?// International Journal of Information Ethics./Vo. 1 (06/2004) str. 6-7 URL: http://www.i-r-i-e.net/inhalt/001/ijie_001_04_hausmanninger.pdf (2015-03-30).

¹⁰⁶ Usporedi. Hausmanninger. Thomas. Isto. Str. 7.

Ovdje valja naglasiti kako sociološka istraživanja¹⁰⁷ kulturalnih razlika u moralu daju argumente za tvrdnju kako je moral i relativan i univerzalan. Relativan je zbog variranja ideje što je ispravno kroz kulture i kroz vrijeme, a univerzalan je u smislu da svaka kultura ima vlastitu koncepciju morala.

Pitanje autorskih prava možemo promatrati upravo iz perspektive pristupa informacijama. Postavlja se bi pitanje da li pravna regulativa, koja ima za cilj zaštitu autorskih prava, može onemogućiti širi pristup informacijama u korist onih koji kontroliraju ta prava?

¹⁰⁷ Usp. Redfield, Robert. *The Universally Human and the Culturally Variable. // Human Nature and the Study of Society: The Papers of Robert Redfield*, vol. 1 / edited by M. P. Redfield. Chicago: University of Chicago Press, 1962. Navedeno prema Ferrante, Joan. *Sociology: A Global Perspective, Enhanced Seventh Edition*. Belmont: Wadsworth, 2011. Str. 78.

3 Autorsko pravo

U ovom poglavlju prikazat ćemo pravnu regulativu iz područja autorskog prava. Prvo ćemo opisati izvore autorskog prava, zatim ćemo prikazati autorska moralna, pa autorska imovinska prava. Namjera je pružiti pregled regulative unutar koje djeluje visokoškolsko izdavaštvo bez ulaženja u raspravu o pravnim pitanjima.

3.1 Izvori autorskog prava

Sam termin autorsko pravo „potječe od latinske riječi auctor, što je značilo množitelj, stvoritelj, začetnik i dr., a u suvremenim jezicima se upotrebljava u značenju tvorac ili stvaratelj (kreator) duhovne (intelektualne) tvorevine.“¹⁰⁸ U modernom smislu koncept autorskog prava počiva na *Statutu kraljice Ane (Queen Anne Act, 8 Anne, c.19)* iz 1710. Taj dokument prvi put je dao autoru kontrolu nad objavljivanjem i izdavanjem vlastitog djela, odnosno zaštitom vlastitih interesa. Henneberg smatra taj akt presudnim za „poticanjem učenih ljudi da sastavljaju i pišu korisne knjige.“¹⁰⁹ *Statut kraljice Ane* priznaje autorima isključivo pravo tiskanja, odnosno izrade primjeraka (*copyright*) knjiga. Naglasak je na zaštiti knjige, odnosno autorskog djela, pa se i danas za pravne poretke koji pripadaju „copyright-sustavu“¹¹⁰ (pravni poredci anglo-američkog pravnog kruga) kaže da im je svrha zaštita djela, a ne tvorca.¹¹¹ Za razliku od Velike Britanije, na prostoru Francuske¹¹² postavljeni su temelji za razvoj novog pravnog sustava *droit d'auteur* koji naglasak stavlja na „zaštitu osobnih interesa autora koji se sastoje u ekonomskom iskorištavanju vlastitog djela tako i u osobnom odnosu tvorca djela prema svojem djelu“.¹¹³ Gliha navodi da u *droit d'auteur* poredcima autorsko pravo izvorno može pripadati samo autoru djela, a u skladu s načelom da proizvod intelektualnog rada može pripadati jedino onome koji ga je stvorio, a to po prirodi stvari može biti samo čovjek, odnosno čovjek je jedini izvorni nositelj autorskog prava.¹¹⁴

¹⁰⁸ Henneberg, Ivan. Nav. dj. str. 1

¹⁰⁹ Usporedi Davis, G. /Copyright and the Public Interest, Volume 14 IIC Studies in Industrial Property and Copyright Law/Max Planck Institute for Foreign and International Patent/Copyright and Competition Law/Munich, Weinheim/New York, NY; VCH 1994. str. 11-13.

¹¹⁰ Gliha, Igor. Prava na autorskim djelima nastalim u radnom odnosu i po narudžbi. Zbornik PFZ, 56, Posebni broj, 791-836 (2006), str. 792-793. Autor rabi upravo ovaj termin.

¹¹¹ Isto.

¹¹² Francuska je 1547. godine donijela zakon da se na naslovnoj stranici svake vjerske knjige objavi i ime autora i izdavača po uzoru na tradiciju obrtničkog označavanja. Usp. Johns, Adrian. Piracy: the intellectual property wars from Gutenberg to Gates. The University of Chicago Press. 2009. str. 9.

¹¹³ Gliha, Igor. Nav. dj.

¹¹⁴ Isto.

Opća skupština Ujedinjenih naroda, 10. prosinca 1948. godine (rezolucija br. 217 /III/) proglasila je *Opću deklaraciju o ljudskim pravima*. Među prava čovjeka uvršteno je i autorsko pravo.

Članak 27. *Opće deklaracije o ljudskim pravima* glasi:

„Svatko ima pravo slobodno sudjelovati u kulturnom životu svoje zajednice, uživati u umjetnosti, pridonositi znanstvenom razvoju i koristiti njegove prednosti.

Svatko ima pravo na zaštitu moralnih i materijalnih interesa od bilo kojeg znanstvenog, književnog ili umjetničkog djela kojemu je autor.“¹¹⁵

Autorsko pravo tradicionalno ima dvije osnovne uloge: zaštititi autorsku produkciju, s jedne strane, i očuvati javni interes kroz pristup materijalima zaštićen autorskim pravom, s druge.¹¹⁶

U Hrvatskoj, najranije odredbe o autorskom pravu datiraju iz 1884. kao i sudska praksa na području autorskog prava.¹¹⁷ Republika Hrvatska preuzela je *Zakonom o preuzimanju saveznih zakona iz oblasti prosvjete i kulture savezni Zakon o autorskom pravu* (ZAP) od 30. 3. 1978, koji je doživio više izmjena i dopuna.¹¹⁸ Novim se *Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima* (ZAPSP), koji je donesen je 22. listopada 2003. i objavljen u *Narodnim novinama* 167/03, trebalo uskladiti autorskopравни poredak u RH s pravnom stečevinom Europske unije. Tvorcima ZAPSP nastoje ostvariti ravnotežu između interesa stvaratelja autorskih djela i interesa šire društvene zajednice u cilju promicanja sadržaja bitnih za razvoj i održavanje društvene zajednice. Neosporno je da tijekom stvaranja autorskog djela autor ulaže svoje vrijeme, trud i odricanje. Postoji pitanje, a i danas svjedočimo brojnim raspravama, da li zaštita autorskih prava onemogućuje distribuciju znanja i promociju znanosti? Da li sve rigorozniji sustavi zaštite predstavljaju prepreke ka cilju da se znanstveni materijali učine pristupačni javnosti?

Danas je u Republici Hrvatskoj *Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima* (*Narodne novine* 167/03, 79/07, 80/11 i 144/12) regulirano pitanje autorskog prava umjetnika izvođača, prava proizvođača fonograma, nakladnika, te računalni programi, dramska djela,

¹¹⁵ deklaracija o ljudskim pravima, Prevela: Vedrana Spajić-Vrkaš, URL: <http://www.ffzg.unizg.hr/hre-edc/Deklaracijalj.pdf> (2015-3-30).

¹¹⁶ Usporedi Davis, G. Nav. dj. str. 5.

¹¹⁷ Zakon o autorskom pravu usvojio je Hrvatsko-ugarski parlament 4. svibnja 1884. g., a Zakon o patentima 7. srpnja 1895.

¹¹⁸ Henneberg, Ivan. Nav. dj. str. 42.

likovna djela, koreografska djela, i druga autorska djela. Ovim *Zakonom* Republika Hrvatska ispunila je

„međunarodne obveze iz višestranih međunarodnih tzv. Internet ugovora, *WIPO Ugovora o autorskom pravu* (WCT) (stupio na snagu 6. ožujka 2002.), te *WIPO Ugovora o izvedbama i fonogramima* (WPPT) (stupio na snagu 20. svibnja 2002.) koje je Republika Hrvatska već ratificirala (*Narodne novine*, MU 6/00.), kao i obveze preuzete *Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju s EU* (SSP), po kojem treba uskladiti autorskopравни sustav s (*acquis communautaire*) pravnom stečevinom Europske unije, odnosno zajamčiti razinu zaštite intelektualnog vlasništva sličnu razini koja postoji u Europskoj uniji, uključujući i učinkovita sredstva za provedbu tih prava.“¹¹⁹

Članak 2. ZAPSP definira što je autorsko pravo i srodna prava, te tko su njegovi nositelji.¹²⁰ *Zakon* u čl. 5.¹²¹ jasno propisuje da su autorska djela jezična, glazbena, dramsko-

¹¹⁹ Jug Duraković, M. Pregled razvoja autorskog prava u Republici Hrvatskoj s naglaskom na promjene uvjetovane usklađivanjem s pravnom stečevinom EU.//Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 2 (2009). Str.614

¹²⁰ *Zakon o autorskom i srodnim pravima*. Članak 2. Nav. dj.

“(1) Autorsko pravo pripada, po svojoj naravi, fizičkoj osobi koja stvori autorsko djelo.

(2) Pravo umjetnika izvođača pripada, po svojoj naravi, fizičkoj osobi koja izvede djelo iz književnog ili umjetničkog područja ili izražaje folklor.

(3) Nositeljem drugih srodnih prava može biti svaka fizička i pravna osoba, ako zakonom nije drukčije određeno.

(4) Autorsko pravo i srodna prava mogu se protiv volje njihovih nositelja ograničiti samo pod pretpostavkama i na način određen zakonom.”

¹²¹ *Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima*. Čl. 5. Nav. dj.

“(1) Autorsko djelo je originalna intelektualna tvorevina iz književnoga, znanstvenog i umjetničkog područja koja ima individualni karakter, bez obzira na način i oblik izražavanja, vrstu, vrijednost ili namjenu ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

(2) Autorska djela jesu osobito:

– jezična djela (pisana djela, govorna djela, računalni programi),

– glazbena djela, s riječima ili bez riječi,

– dramska i dramsko-glazbena djela,

– koreografska i pantomimska djela,

– djela likovne umjetnosti (s područja slikarstva, kiparstva i grafike), bez obzira na materijal od kojega su sačinjena, te ostala djela likovnih umjetnosti,

– djela arhitekture,

– djela primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna,

– fotografska djela i djela proizvedena postupkom sličnim fotografskom,

– audiovizualna djela (kinematografska djela i djela stvorena na način sličan kinematografskom stvaranju),

– kartografska djela,

– prikazi znanstvene ili tehničke prirode kao što su crteži, planovi skice, tablice i dr.

(3) Predmet autorskog prava može biti svako autorsko djelo osim onoga koje to ne može biti po svojoj naravi kao i onog za koje je odredbama ovoga Zakona određeno da ne može biti predmetom autorskog prava.

(4) Predmet autorskog prava je autorsko djelo u cjelini, uključujući i nedovršeno autorsko djelo, naslov te dijelovi autorskog djela koji udovoljavaju pretpostavkama iz stavka 1. ovoga članka.

(5) Naslov autorskog djela koji ne udovoljava pretpostavkama da bi bio predmet autorskog prava, a koji je već korišten za neko autorsko djelo, ne može se koristiti za djelo iste vrste ako bi mogao izazvati zabunu o

glazbena, koreografska i pantomimska, likovna, arhitektonska, audiovizualna, kartografska djela i prikazi znanstvene i tehničke prirode, kao i originalne prerade autorskih djela, zbirke i baze podataka.

Hrvatska pravna regulativa prati izazove koje pred nju postavlja suvremeni razvoj različitih tehnologija, te potreba da udovolji međunarodnim obvezama koje je Republika Hrvatska preuzela.¹²² Jug Duraković napominje da je slijedom

„inicijative za harmonizaciju dosad doneseno osam smjernica, od kojih su sljedeće nazvane smjericama inicijative prve generacije harmoniziranja:

- *Smjernica 91/250/EEC* o pravnoj zaštiti računalnih programa od 14. svibnja 1991.;
- *Smjernica 2006/115/EZ* od 12. prosinca 2006. o pravu najma i pravu posudbe i o određenim pravima srodnim autorskom pravu u polju intelektualnog vlasništva;
- *Smjernica 93/83/EEC* o koordiniranju određenih pravila o autorskom pravu i srodnim mu pravima koja se primjenjuju u satelitskoj radiodifuziji i kabelskoj retransmisiji od 27. rujna 1993.;
- *Smjernica 93/98/EEC* o harmonizaciji trajanja zaštite autorskog prava i određenih srodnih prava od 29. 10. 1993.;
- *Smjernica 96/9/EC* o pravnoj zaštiti baza podataka od 11. 3. 1996.;
- *Smjernica 2001/84/EC* o pravu slijeđenja u korist autora originalnih umjetničkih djela od 27. 10. 2001.

U ostvarivanju inicijative druge generacije dosad je donesena sljedeća smjernica:

- *Smjernica 2001/29/EC* o harmonizaciji određenih aspekata autorskog prava i srodnih prava u informatičkom društvu od 22. 5. 2001. Treći korak vezan je donošenje Zelene knjige o borbi protiv krivotvorenja i neovlaštenog umnožavanja na zajedničkom tržištu iz 1998., koja je donesena s ciljem djelotvornijeg ostvarenja prava na zajedničkom tržištu. U okviru ove inicijative donesena je sljedeća smjernica;
- *Smjernica 2004/48/EC* o provedbi zaštite prava intelektualnog vlasništva od 29. 04. 2009.¹²³

autoru.”

¹²² Jug Duraković, M. Nav. dj.

¹²³ Jug Duraković, M. Nav. dj.

*Ustav Republike Hrvatske*¹²⁴ iz 1990. g. u glavi III pod naslovom „Temeljne slobode i prava čovjeka i građanina“ i podnaslovom „3. Gospodarska, socijalna i kulturna prava“ u članku 68. sadrži odredbe o autorskom pravu i glasi: „Jamči se zaštita moralnih i materijalnih prava koja proistječu iz znanstvenog, kulturnog, umjetničkog, intelektualnog i drugog stvaralaštva.“¹²⁵

Spomenut ćemo neke od međunarodnih dokumenata značajnih za područje intelektualnog vlasništva kojih je Republika Hrvatska stranka:

- a) *Pariška konvencija za zaštitu industrijskog vlasništva (Paris Convention for the Protection of Industrial Property)*¹²⁶ potpisana je 1883. u Parizu. Ovaj međunarodni ugovor potpisan je u cilju zaštite stvaratelja intelektualnog djela i u zemljama kojih nisu državljani.¹²⁷ Povod za donošenjem ovog akta bila je organizacija Međunarodne izložbe inovacija u Beču 1873. Mnogi inozemni izlagači nisu bili spremni predstaviti svoje inovacije zbog nedovoljne pravne zaštite, odnosno javio se strah od moguće krađe njihovih ideja i korištenja na tržištu drugih zemalja. Diplomatska konferencija sazvana je u Parizu 1883. i potpisana je Konvencija od strane jedanaest država. Prema podatku objavljenom na Internet stranicama WIPO Konvencija ima sto sedamdeset četiri potpisnice.
- b) *Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works)*¹²⁸ od 9. rujna 1886. g., dopunjena u Parizu 4. svibnja 1896., revidirana u Berlinu 13. studenoga 1908., dopunjena u Bernu 20.

¹²⁴ Ustav Republike Hrvatske. Članak 68. („Narodne novine“ 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)

¹²⁵ Isto. Članak 68.

„Jamči se sloboda znanstvenoga, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva.

Država potiče i pomaže razvitak znanosti, kulture i umjetnosti.

Država štiti znanstvena, kulturna i umjetnička dobra kao duhovne narodne vrednote.

Jamči se zaštita moralnih i materijalnih prava koja proistječu iz znanstvenoga, kulturnog, umjetničkog, intelektualnog i drugog stvaralaštva.“

¹²⁶ Pariška konvencija za zaštitu industrijskog vlasništva. URL: https://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/WIPO_konvencija.pdf (2015-1-23).

¹²⁷ Državni zavod za intelektualno vlasništvo. URL:

http://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/Pariska_konvencija.pdf (2015-1-23).

¹²⁸ Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela, Čl. 2. st. 1.

„Izrazi “književna i umjetnička djela” obuhvaćaju sve tvorevine iz književnoga, znanstvenoga i umjetničkoga područja, bez obzira na način i oblik njihova izražavanja, kao što su: knjige, brošure i ostala pisana djela; predavanja, govori, propovijedi i druga djela iste naravi; dramska ili dramsko-glazbena djela; koreografska i pantomimska djela; glazbene skladbe s riječima ili bez njih; kinematografska djela, s kojima su izjednačena djela izražena postupkom sličnim kinematografiji; djela crtanja, slikarstva, arhitekture, kiparstva, urezivanja, litografije; fotografska djela, s kojima su izjednačena djela izražena postupkom sličnim fotografiji; djela primijenjenih umjetnosti; ilustracije, zemljopisne karte; planovi, skice i plastična djela koja se odnose na zemljopis, topografiju, arhitekturu ili znanost.“ URL: https://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/Bernska_konvencija.pdf (2015-1-23)

ožujka 1914., revidirana u Rimu 2. lipnja 1928., u Bruxellesu 26. lipnja 1948., u Stockholmu 14. srpnja 1967. i u Parizu 24. srpnja 1971. i izmijenjena 28. rujna 1979., ustanovljuje zaštitu prava autora na njihovim književnim i umjetničkim djelima. Predstavlja najstariji međunarodni dokument na području autorskog prava. Zanimljivo je spomenuti utjecaj kampanje pisca Victora Hugoa i njegove udruge *Littéraire et Artistique Internationale* na donošenje Konvencije, a u cilju harmonizacije pravne zaštite autorskih djela. Prema podatku objavljenom na Internet stranicama WIPO trenutni broj članica je sto šezdeset pet.¹²⁹

- c) *Univerzalna konvencija o autorskom pravu*¹³⁰ (*Universal Copyright Convention*) potpisana u Ženevi 6. 9. 1952. g. i revidirana u Parizu 24. 7. 1971. g., a države ugovornice potpisale su „prožete željom da u svim zemljama osiguraju zaštitu autorskog prava na književnim, znanstvenim i umjetničkim djelima.“¹³¹ Republika Hrvatska vezana je prema deklaraciji o sukcesiji od 1. 7. 1992. g., koja je deponirana kod generalnog direktora UNESCO-a, izvornim tekstom *Univerzalne konvencije iz 1952. g. s protokolima 1, 2 i 3*, te revidiranim tekstom *Univerzalne konvencije iz 1971. godine*.
- d) *Konvencija o ustanovljenju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (Convention Establishing the World Intellectual Property Organization, WIPO)*¹³² potpisana je na diplomatskoj Konferenciji o intelektualnom vlasništvu u Stockholmu 14. 7. 1967., u želji da se unaprijedi zaštita intelektualnog vlasništva kako bi potaknula stvarateljsku aktivnost i kako bi se osuvremenilo i učinilo djelotvornijim upravljanje unijama utemeljenim na području industrijskog vlasništva (Pariška unija) te na području autorskog prava (Bernska unija).

Pojam intelektualnog vlasništva definiran je tako da obuhvaća prava koja se odnose na: autorsko pravo, susjedna i srodna prava, industrijsko vlasništvo, pravo na znanstveno

¹²⁹ WIPO World Intellectual Property Organization. URL: http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&search_what=B&bo_id=7 (2015-1-23).

¹³⁰ Univerzalna konvencija o autorskom pravu. URL: http://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/Unikon_AP_1952.pdf (2015-1-23).

¹³¹ Univerzalna konvencija o autorskom pravu. „uvjerene da je jedan sustav zaštite prava autora - prilagođen svim narodima i izražen u jednoj Univerzalnoj konvenciji, koji bi se pridodao već postojećim međunarodnim sustavima, a da oni ne budu povrijeđeni - takve prirode da jamči poštovanje prava čovjeka i pomaže razvoj književnosti, znanosti i umjetnosti; uvjerene da će jedan takav opći sustav zaštite prava autora olakšati širenje duhovnih tvorevina i pridonijeti boljem razumijevanju među narodima; postigle su sljedeći sporazum“

¹³² Konvencija o ustanovljavanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo. URL: http://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/WIPO_konvencija.pdf (2015-1-23).

otkriće, kao i zaštitu od nelojalne konkurencije i na sva druga prava koja pripadaju intelektualnoj djelatnosti na području industrije, znanosti, književnosti i umjetnosti.

Republika Hrvatska vezana je i ovom konvencijom na temelju deklaracije o sukcesiji od 28. 7. 1991. g. koja je deponirana kod generalnog direktora OMPI-WIPO-a s učinkom od 8.10. 1992. g.

U Republici Hrvatskoj tijelo koje je zaduženo za poslove iz područja zaštite prava intelektualnog vlasništva je *Državni zavod za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske*.

(Zavod) „provodi postupke za priznavanje prava industrijskog vlasništva, te stručnom i zakonodavnom djelatnošću. Djelatnost Zavoda uključuje i područje autorskog prava i srodnih prava. U obavljanju poslova Zavoda značajnu ulogu ima međunarodna suradnja s regionalnim i međunarodnim organizacijama iz područja intelektualnog vlasništva, kao i s odgovarajućim državnim institucijama drugih zemalja, a Zavod obavlja i stručne poslove koji se odnose na pripremu, zaključivanje i izvršavanje međunarodnih ugovora iz područja intelektualnog vlasništva.“¹³³

Možemo konstatirati da je Republika Hrvatska, u cilju postizanja sveobuhvatne pravne zaštite intelektualnog vlasništva, uskladila svoj pravni okvir s europskom pravnom stečevinom.

3.2 Autorska moralna prava

Kako je ranije istaknuto, autorsko pravo vuče svoje porijeklo iz 18. stoljeća (*Zakon kraljice Ane* iz 1709., u Francuskoj dekreti iz 1791. i 1793.). U tom razdoblju sadržaj autorskog prava odnosio se na iskorištavanje autorskog djela, odnosno autorska imovinska prava, dok se odredbe o autorskim moralnim pravima donose krajem 19. stoljeća. Autorska moralna prava su apsolutna i isključiva prava autora koja štite njegove osobne interese vezane uz njegovo autorsko djelo, neprenosiva pravnim poslom među živima, djelomice prenosiva u slučaju smrti autora i u nekim državama neograničena trajanja.¹³⁴ Autorskim moralnim pravom štite se osobne i i duhovne veze autora s njegovim autorskim djelom.¹³⁵ Ona su strogo osobne naravi, odnosno autorsko djelo, kao intelektualna tvorevina fizičke osobe, vezana je za svog stvoritelja.

¹³³ Državni zavod za intelektualno vlasništvo. O Zavodu. 2015. URL: <http://www.dziv.hr/hr/o-zavodu/> (2015-1-23).

¹³⁴ Henneberg, Ivan, Nav. dj. str. 154.

¹³⁵ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Čl. 13. st. 2. Nav. dj.

Moralna prava u Republici Hrvatskoj definirana su čl. 13. *Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima* i uključuju autorovo pravo prve objave, pravo na priznanje autorstva, pravo na poštivanje autorskog djela i časti ili ugleda autora, i pravo pokajanja. Koncept moralnih prava uključen je 1928. god. u *Bernsku konvenciju* radi zaštite književnih i umjetničkih djela, u članku 6.bis.¹³⁶ Među minimalna konvencijska prava uvršteno je pravo na priznavanje autorstva i pravo na poštivanje cjelovitosti djela. Kako bi se osigurao minimum međunarodne zaštite autorskih djela u državama koje nisu bile potpisnice *Bernske konvencije* u Ženevi je 1952. donesena *Univerzalna konvencija o autorskom pravu*, a ista je revidirana 1971. u Parizu.¹³⁷ Godine 1967. u Stockholmu napravljena je revizija *Bernske konvencije* kako bi se uskladila s odredbama *Univerzalne konvencije o autorskom pravu*. Veliku novinu predstavlja uvođenje autorskih moralnih prava u britanski sustav *copyrighta* 1988. Gliha objašnjava da je razlog priznavanja „autorskih moralnih prava u „copyright-sustavima“ prvenstveno bio pristup međunarodnoj Uniji za zaštitu prava autora na vlastita književna i umjetnička djela, odnosno usklađivanje s njezinim pravilima.“¹³⁸ Pojašnjava da su članice Unije ujedno i stranke *Bernske konvencije za zaštitu književnih i umjetničkih djela* koja je temeljni akt s područja autorskih prava. U međunarodnoj zajednici postupno se priznaju autorska moralna prava kao instrument očuvanja osobnopravnih interesa autora. Zahtjev je na poštivanju osobite povezanosti između djela i tvorca.

Heneberg ukazuje na razlikovanje monističke i dualističke teorija o pravnoj naravi autorskog prava.¹³⁹ Prema monističkoj teoriji autorskog prava, autorsko pravo je jedinstveno i nedjeljivo, neovisno o tome što sadržava ovlaštenja imovinskopravne i osobnopravne naravi, a prema dualističkoj teoriji autorsko pravo sastoji se od dvije različite komponente: autorskog moralnog prava i autorskog imovinskog prava čineći autorsko pravo kao cjelinu. Ova koncepcija izražava neovisnost autorskih moralnih prava o autorskim imovinskim pravima, a

¹³⁶ Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela. Čl. 6. bis Nav. dj.

„1. Neovisno o imovinskim pravima autora, čak i nakon ustupanja tih prava, autor zadržava pravo na priznanje autorstva djela i pravo protiviti se svakom iskrivljavanju, sakaćenju ili drugoj izmjeni toga djela ili svakoj drugoj povredi toga djela, koje bi štetile njegovoj časti ili njegovu ugledu.

2. Prava priznata autoru na temelju stavka 1. ostaju na snazi nakon njegove smrti najmanje do isteka imovinskih prava autora i moći će ih izvršavati osobe ili institucije ovlaštene na temelju nacionalnoga zakonodavstva zemlje u kojoj se zaštita traži. Međutim, zemlje čije zakonodavstvo, koje je na snazi u vrijeme ratifikacije ovoga Akta ili pristupa Aktu, ne sadržava odredbe koje nakon autorove smrti osiguravaju zaštitu svih prava priznatih prema gornjem stavku 1. mogu predvidjeti da neka od tih prava ne ostaju na snazi nakon autorove smrti.“

3. Pravna sredstva za zaštitu prava priznatih u ovom članku uređena su zakonodavstvom zemlje u kojoj se zaštita traži.

¹³⁷ Heneberg, Ivan. Nav. dj. str. 24.

¹³⁸ Gliha, Igor. Nav. dj. str. 794.

¹³⁹ Heneberg, Ivan. Nav. dj. str. 35-36.

vezano za njihovo trajanje i stjecanje. U Hrvatskom pravnom sustavu vrijedi monistički sustav.

Pravo prve objave djela (članak 14. *Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima*; ZAPSP) navedeno je kao prvo moralno pravo autora. Autor ima isključivo pravo odrediti hoće li, kada, gdje, kako i pod kojim uvjetima njegovo autorsko djelo biti prvi put objavljeno.¹⁴⁰ Autorsko djelo ili predmet srodnog prava smatra se objavljenim ako je učinjeno pristupačnim javnosti uz pristanak nositelja prava (članak 3.) Termin "javnost" ZAPSP određuje kao veći broj osoba koje su izvan uobičajenoga užeg kruga osoba usko povezanih rodbinskim ili drugim osobnim vezama.

U svijetu znanstvenoistraživačkog rada autori prezentiraju rezultate svoga rada kako bi zainteresirani članovi znanstvene zajednice mogli iste koristiti, provjeravati i evaluirati. Znanost se i razvija u međuočnosu već postojećih ideja, no problem nastaje kad se autorska djela koriste bez priznavanja autorstva¹⁴¹ i nepoštivanja cjelovitosti djela, a što je *Bernska konvencija* uvrstila kao minimum autorskih moralnih prava. *Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima* (članak 15. i 16.) izričito određuje da autor ima pravo biti priznat i označen kao autor, a osoba koja javno koristi autorsko djelo dužna je pri svakom korištenju naznačiti autora, osim ako autor u pisanom obliku izjavi da ne želi biti naveden, ili ako način pojedinoga javnog korištenja autorskog djela onemogućava navođenje autora. Što se tiče prava autora na poštivanje autorskog djela i časti ili ugleda autora zakonodavac je odredio da autor ima pravo usprotiviti se deformiranju, sakaćenju i sličnoj izmjeni svog autorskog djela, kao i svakom korištenju autorskog djela na način koji ugrožava njegovu čast i ugled.

Pravo pokajanja omogućuje autoru da povuče svoje djelo iz prometa ako bi daljnje korištenje štetilo njegovom ugledu i časti. Henneberg¹⁴² navodi da do ostvarenja prava pokajanja dolazi osobito ako autor promjeni svoje mišljenje, uvjerenje ili umjetničko

¹⁴⁰Henneberg Ivan. Nav. dj. str. 156.

„U teoriji i u većini zakona pravo na objavu djela svrstava se među autorska moralna prava. Ipak, u nekim zakonima (npr. talijanskom i hrvatskom – ZAP o.a.) ono je svrstano među autorska imovinska prava. To se obrazlaže time da ono čini nužnu pretpostavku ostvarenja različitih autorskih imovinskih prava. Postoji i mišljenje da to pravo istodobno štiti imovinske i neimovinske interese autora, pa prema tome spada i među autorska imovinska prava i među autorska moralna prava. Međutim, za objavu djela ne mora postojati nikakav imovinski interes, a i iskorištavanje djela autor može odobriti bez naknade, pa prema tome nema dvojbe da se radi o autorskom moralnom pravu.“ Članak 13. *Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima* (NN 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14) kao sadržaj autorskog prava navodi moralna prava autora, imovinska prava autora i druga prava.

¹⁴¹ Henneberg, Ivan. Nav. dj. str. 159.

„Pravo na priznanje autorstva ili pravo paterniteta jest pravo autora da bude priznat kao autor svojeg djela...Iz prava na priznavanje autorstva proizlazi i pravo autora da se protivi označavanju tuđeg djela njegovim imenom (lažno autorstvo) kao i prisvajanju autorstva njegova djela od druge osobe (plagijat).“

¹⁴² Henneberg, Ivan. Nav. dj. str. 157.

usmjerenje izraženo u objavljenom djelu. To pravo imaju i autorovi nasljednici ako je to autor odredio oporukom, ili dokažu da je autor pokušao ostvariti to pravo za života, ali je iz nekog razloga bio spriječen.

3.3 Imovinska prava autora

Imovinska prava autora u Republici Hrvatskoj definirana su člankom 18. *Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima*. To pravo obuhvaća pravo reproduciranja (pravo umnožavanja), pravo distribucije (pravo stavljanja u promet), pravo priopćavanja autorskog djela javnosti i pravo prerade. Ova prava osiguravaju zaštitu imovinskih interesa autora. Pojedina imovinska prava autora predviđena su *Bernskom konvencijom* i *Univerzalnom konvencijom o autorskom pravu*.

Pravo reproduciranja ili umnožavanja zakonodavac definira kao isključivo pravo izrade autorskog djela u jednom ili više primjeraka, u cijelosti ili u dijelovima, izravno ili neizravno, privremeno ili trajno, bilo kojim sredstvima i u bilo kojem obliku. Pravo reproduciranja književnih i umjetničkih djela predviđeno je *Bernskom konvencijom*¹⁴³ i *Univerzalnom konvencijom o autorskom pravu*¹⁴⁴ kao jedno od temeljnih prava kojim se osigurava zaštita imovinskih prava autora. Pravo reproduciranja uključuje i fiksiranje, odnosno stavljanje autorskog djela na materijalnu ili drugu odgovarajuću podlogu. Djelo se može umnožavati grafičkim postupcima, fotokopiranjem, fotografskim postupcima, zvučnim ili vizualnim snimanjem djela, građenjem djela arhitekture. Razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija omogućio je i umnožavanje autorskog djela elektroničkim postupcima.

ZAPSP predviđa slučajeve u kojima se objavljena autorska djela mogu koristiti bez autorovog odobrenja i bez plaćanja naknade. Sadržajna ograničenja autorskog prava odnose se na privremene radnje reproduciranja autorskog djela, reproduciranje za privatno i drugo vlastito korištenje, snimanje autorskog djela za potrebe vlastitog emitiranja (efemerne

¹⁴³ Usporedi Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Članak 9. Nav. dj.

“1. Autori književnih i umjetničkih djela zaštićeni ovom Konvencijom uživaju isključivo pravo davati odobrenje za reproduciranje tih djela, bez obzira na koji način i u kojem obliku.

2. Pridržano je zakonodavstvima zemalja Unije mogućnost dopustiti reproduciranje navedenih djela u nekim posebnim slučajevima, ako to reproduciranje ne šteti redovitom iskorištavanju djela i ne uzrokuje neopravdanu štetu zakonitim interesima autora.

3. U smislu ove Konvencije, svako zvučno ili vizualno snimanje razumijeva se reproduciranjem.“

¹⁴⁴ Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela. Članak VI. Nav. dj.

„Pod “objavljivanjem” u smislu ove Konvencije treba smatrati reproduciranje u materijalnom obliku i stavljanje na raspolaganje javnosti primjeraka djela, omogućavajući da ga se čita ili upozna vizualnim putem.“

snimke). Postoje i ograničenja u korist pojedinih ustanova (javni arhivi, javne knjižnice, obrazovne i znanstvene ustanove, ustanove za predškolski odgoj i socijalne ustanove), koje mogu iz vlastitog primjerka reproducirati na bilo koju podlogu autorsko djelo u nekomercijalne svrhe. U svrhu nastave ili znanstvenog istraživanja dopušteno je reproduciranje priloga više autora u obliku zbirki uz navođenje izvora, osim ako to autor izričito ne zabrani. Autori djela sadržanih u zbirci imaju pravo na primjerenu naknadu. Predviđeno je i korištenje autorskih djela za potrebe osoba s invalidnošću na način koji je u izravnoj vezi s invalidnošću tih osoba. Dopušteno je i reproduciranje u sudskim, upravnim i drugim službenim postupcima. *Zakon* dopušta javno izvođenje ili scensko prikazivanje autorskog djela radi poučavanja u nastavi. Radi izvješćivanja javnosti o tekućim događajima dopušteno je reproduciranje, distribuiranje, te priopćavanje javnosti autorskih djela, novinskih članaka i fotografija objavljenih u drugim medijima, te održanih govora. U svim slučajevima potrebno je navesti izvor i autorstvo djela. Radi znanstvenog istraživanja, nastave, kritike, polemike, recenzije ili osvrta dopušteno je i citiranje ulomaka autorskog djela uz navođenje izvora i imena autora. Autorska djela trajno smještena na javnim mjestima mogu se reproducirati, te je moguća distribucija i priopćavanje javnosti takvih reprodukcija. Za arhitektonske objekte ova odredba se primjenjuje samo na vanjski izgled. Dopušta se i organizatorima javnih izložbi ili aukcija reprodukcija djela na plakatima i katalogima uz navođenje izvora i autorstva djela. Prerade autorskog djela u parodiju i karikaturu su dopuštene uz navođenje djela koje se prerađuje i autora. U svrhu provjeravanja ispravnosti rada uređaja za reproduciranje ili za prijam zvuka ili slike također se dopušta korištenje autorskih djela. Bez autorizacije i bez plaćanja autorske naknade dopušta se bilo koja radnja neophodna za korištenje baze podataka.

Člankom 20. ZAPSP definira se pravo distribucije i iznajmljivanja. Pravo distribucije (stavljanje u promet)¹⁴⁵ je pravo autora da izvornik ili primjerak stvorenog djela prodajom ili drugim načinom ponudi javnosti. S prvom prodajom, odnosno prijenosom vlasništva nad izvornikom ili primjercima autorskog djela na području neke od država članica Europske unije, odnosno države stranke ugovornice *Ugovora o Europskom ekonomskom prostoru*

¹⁴⁵ „ I. Henneberg. Nav. dj. str. 138. „Pravo izdavanja obuhvaća pravo umnožavanja i stavljanja u promet umnoženih primjeraka djela. Prije nego što je pravo stavljanja u promet uvršteno u zakone kao posebno autorsko imovinsko pravo dolazilo je do izražaja u nakladničkim ugovorima kojima su autori prenosili na nakladnike ne samo pravo da na svoj račun umnože primjerke autorskog djela, nego da ih stave u promet na određen način (npr. prodajom, iznajmljivanjem) i pod određenim uvjetima, napose što se tiče područja na kojem će se stavlјati u promet, trajanja prava izdavanja, pa i dopuštenog načina korištenja primjeraka.“

iscrpljuje se pravo distribucije, ali ne prestaje pravo iznajmljivanja,¹⁴⁶ te pravo autora da odobri ili zabrani izvoz ili uvoz autorskog djela u određenu državu, kao i pravo naknade za javnu posudbu posredovanjem javnih knjižnica.

Pravo priopćavanja autorskog djela javnosti obuhvaća: pravo javnog izvođenja, pravo javnog prikazivanja scenskih djela, pravo javnog prenošenja, pravo javnog priopćavanja fiksiranog djela, pravo javnog prikazivanja, pravo radiodifuzijskog emitiranja, pravo radiodifuzijskog reemitiranja, pravo javnog priopćavanja radiodifuzijskog emitiranja i pravo stavljanja na raspolaganje javnosti. Navedena prava obrađena su od članka 22. do članka 31. kako je dolje prikazano.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Henneberg, Ivan. Nav. dj. str. 140.

Autor može zahtijevati naknadu od drugog vlasnika primjerka djela ako ga ovaj iznajmljuje. Henneberg. Nav. dj. str. 140.

¹⁴⁷ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Članci 22.-31. Nav. dj.

„Pravo javnog izvođenja je isključivo pravo priopćavanja javnosti:

1. djela iz područja književnosti ili znanosti njegovim čitanjem ili recitiranjem uživo (pravo javnog recitiranja),

2. glazbenog djela njegovim izvođenjem uživo (pravo javne glazbene izvedbe).

Članak 23.

Pravo javnoga scenskog prikazivanja isključivo je pravo priopćavanja javnosti dramskoga, dramsko-glazbenoga, koreografskog ili pantomimskog djela njegovim scenskim prikazivanjem uživo.

Članak 24.

Pravo javnog prenošenja je isključivo pravo da se recitacija, glazbena izvedba ili scensko prikazivanje autorskog djela priopći javnosti koja se nalazi izvan prostora u kojemu se autorsko djelo uživo recitira, izvodi ili scenski prikazuje, putem zvučnika, ekrana ili bilo kojega drugoga tehničkog uređaja.

Članak 25.

Pravo javnog priopćavanja fiksiranoga autorskog djela isključivo je pravo priopćavanja javnosti zvučno ili vizualno snimljenog autorskog djela s podloge na koju je fiksirano.

Članak 26.

Pravo javnog prikazivanja isključivo je pravo priopćavanja javnosti djela likovnih umjetnosti, arhitekture, primijenjenih umjetnosti i industrijskog dizajna, fotografskog ili audiovizualnog djela, te kartografskog djela ili prikaza znanstvene ili tehničke prirode, pomoću tehničkih uređaja.

Članak 27.

(1) Pravo radiodifuzijskog emitiranja isključivo je pravo priopćavanja autorskog djela javnosti pomoću radijskih ili televizijskih programskih signala koji su namijenjeni prijemu za javnost, bežično (uključujući satelit) ili putem žica (uključujući kabel i mikrovalni sustav).

(2) Satelit, za potrebe ovoga Zakona, je svaki satelit koji radi na frekvencijskim područjima rezerviranim za radiodifuzijsko emitiranje signala namijenjenih prijemu javnosti ili zatvorenoj osobnoj komunikaciji. Ako se radi o zatvorenoj osobnoj komunikaciji uvjeti za osobni prijam signala moraju biti usporedivi s onima za prijam signala za javnost.

(3) Priopćavanje javnosti preko satelita iz stavka 1. ovoga članka postoji kada se, pod kontrolom i odgovornošću organizacije za radiodifuziju, programski signali namijenjeni prijemu za javnost odašilju u neprekinuti komunikacijski lanac koji vodi prema satelitu i od satelita prema zemlji.

(4) Kada su programski signali iz stavka 2. ovoga članka kodirani, priopćavanje se smatra obavljenim ako je od strane organizacije za radiodifuziju ili uz njezin pristanak javnosti pružena mogućnost opskrbe sredstvima za dekodiranje tih signala.

Članak 28.

Pravo radiodifuzijskog reemitiranja isključivo je pravo da se autorsko djelo emitirano radiodifuzijom istodobno u neizmijenjenom obliku i u cijelosti priopći javnosti:

1. kada to priopćavanje obavlja druga organizacija za radiodifuziju, a ne ona koja je autorsko djelo izvorno emitirala,

2. kada se priopćavanje obavlja kabelskim ili mikrovalnim sustavom (kabelska retransmisija).

3.3.1. Raspologanje autorskim pravom osnivanjem prava iskorištavanja.

Autorsko djelo je originalna intelektualna tvorevina koja pripada fizičkoj osobi koja je to djelo stvorila. No, autor može ovlastiti druge osobe da raspolažu njegovim autorskim djelom. U članku 44. *Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima* posebno je određeno da je autoru dopušteno osnivati pravo iskorištavanja autorskog djela za drugoga ili mu prepustiti ostvarivanje autorskog prava ugovorom, davanjem odobrenja (dozvole) za korištenje ili drugim pravnim poslom. Slijedom navedenog

„autor može osnivati za druge osobe pravo koje ih ovlašćuje na korištenje autorskim djelom kao i bilo koje drugo izvršavanje sadržaja autorskog prava, a da pritom svoje autorsko pravo ne izgubi, odnosno ne otuđi, nego ga samo optereti pravom te druge osobe za koju je izveo odgovarajuće pravo iz svojeg autorskog prava.“¹⁴⁸

Gliha pojašnjava da autorsko pravo zbog svoje moralne komponente pripada skupini prava vezanih za osobu autora, a kako „svatko slobodno raspolaže svojom osobom i svime što je vezano uz nju, pa tako i autori mogu slobodno odlučiti što će biti s njihovim autorskim djelom.“¹⁴⁹ U slučaju da autor želi nekome dati pravo iskorištavanja autorskog djela, on opterećuje svoje autorsko pravo u korist te druge osobe. No ono što je najznačajnije, jest da autorsko pravo nije autoru oduzeto tim postupanjem, nego je samo opterećeno pravom u korist nekog drugog. Prestankom prava iskorištavanja autor je slobodan raspolagati svojim autorskim pravom prema svojoj volji.

Pravo iskorištavanja autorskog djela stječe se, prvenstveno, na temelju pravnog posla, a rjeđe na temelju sudske odluke i samog zakona.¹⁵⁰ Autor može prepustiti drugome korištenje autorskog djela na svaki ili na točno određen način, kao isključivo ili neisključivo pravo, ograničeno sadržajno, vremenski i prostorno (članak 44. ZAPSP). Za vrijeme trajanja prava iskorištavanja autorskog djela autor se treba suzdržavati od postupaka koji bi omeli nositelja

Članak 29.

Pravo javnog priopćavanja radiodifuzijskog emitiranja isključivo je pravo priopćavanja javnosti autorskog djela koje se emitira radiodifuzijom, pomoću zvučnika, ekrana ili sličnoga tehničkog uređaja.

Članak 30.

Pravo stavljanja na raspolaganje javnosti isključivo je pravo da se autorsko djelo priopći javnosti, bežično ili putem žica, na način koji pripadnicima javnosti omogućava pristup autorskom djelu s mjesta i u vrijeme koje sami odaberu.

Članak 31.

Pravo prerade isključivo je pravo na prevođenje, prilagođavanje, glazbenu obradu ili koju drugu preinaku autorskog djela.“

¹⁴⁸ Gliha, Igor. Nav. dj. str. 805.

¹⁴⁹ Isto. Str. 806.

¹⁵⁰ Usporedi. Isto. Str. 807.

prava iskorištavanja u izvršavanju njegovog prava. U hrvatskom pravnom poretku pravo iskorištavanja stječe se na temelju autorskopavnog ugovora koji mora biti sklopljen u pisanom obliku.

Osnovni dijelovi autorskopavnog ugovora (članak 52. ZAPSP) su djelo na koje se odnosi, način iskorištavanja, te osoba koja je ovlaštena na korištenje autorskog djela. Zanimljivo je da ova vrsta ugovora može biti sklopljena i za buduća autorska djela, ali u tom slučaju mora se odrediti vrsta i način korištenja takvog djela.

Autor ima pravo na primjerenu naknadu za korištenje njegovog autorskog djela. Članak 53. ZAPSP primjerenu naknadu definira kao onu naknadu koja se u pravnom prometu pošteno mora dati u trenutku zaključenja pravnog posla s obzirom na vrstu i opseg korištenja autorskog djela. Ukoliko je netko drugi korištenjem autorskog djela stekao dobit koja je u očitoj nerazmjeri s ugovorenom ili određenom naknadom, autor ima pravo zahtijevati izmjenu ugovora radi određivanja pravičnijeg dijela u zaradi ostvarenoj korištenjem njegovog autorskog djela.

Posebni dio ugovornog autorskog prava čine nakladnički (izdavački) ugovori. Sklapanjem izdavačkog ugovora autor za izdavača osniva pravo reproduciranja (izdavanja) svog određenog autorskog djela, a izdavač se obvezuje autorsko djelo na ugovoreni način izdati i autoru platiti ugovorenu naknadu (članak 56. ZAPSP). Izdavački ugovor mora definirati vrijeme trajanja prava izdavanja autorskog djela na koje se odnosi. Presumpcija je da nakladnik ima isključivo pravo izdavanja autorskog djela ukoliko izdavačkim ugovorom to nije uređeno drugačije.

Autoru pripada naknada (članak 61. ZAPSP) koja može biti određena paušalno ili u postotku od maloprodajne cijene prodanih primjeraka. Ukoliko se autorska naknada utvrđuje u postotku izdavačkim ugovorom mora utvrditi minimalni broj primjeraka prvog izdanja te najniži iznos naknade koju izdavač plaća autoru neovisno o broju prodanih primjeraka. Naknada određena u paušalnom iznosu zahtjeva da se izdavačkim ugovorom odredi ukupan broj primjeraka ugovorenih izdanja. U slučaju da broj primjeraka nije ugovoren, izdavač može izdati najviše petsto primjeraka autorskog djela.

Izdavački ugovor može sadržavati i druge elemente (članak 62. ZAPSP) i to:

- „– rok u kojem je autor obavezan nakladniku predati uredan rukopis ili drugi izvornik djela. Ako ugovorom nije drukčije određeno, taj rok iznosi godinu dana od dana sklapanja ugovora;
- rok u kojem je nakladnik obavezan izdati autorsko djelo. Ako ugovorom nije drukčije određeno, taj rok iznosi godinu dana od dana predaje urednog rukopisa ili drugog

izvornika djela;

- broj izdanja koji je nakladnik ovlašten izdati. Ako ugovorom nije drukčije određeno, nakladnik ima pravo samo na jedno izdanje djela;
- rok u kojem je nakladnik obvezan izdati novo izdanje djela, ako je ugovoreno. Ako ugovorom nije drukčije određeno, taj rok iznosi godinu dana računajući od dana kad je autor podnio pisani zahtjev;
- odredbu o vlasništvu rukopisa ili drugog izvornika. Rukopis ili drugi izvornik ostaje u vlasništvu autora osim ako se na temelju ugovora obveže predati ga u vlasništvo nakladnika;
- izgled i tehničku opremljenost primjeraka djela.¹⁵¹

Izdavač koji je temeljem izdavačkog ugovora stekao pravo izdavanja autorskog djela ima pravo prvenstva vezano za izdavanje tog djela u elektroničkom ili bilo koje drugom obliku. Pravo prvenstva vremenski je ograničeno na dvije godine od dana sklapanja izdavačkog ugovora.

3.3.2. Autorsko pravo i radni odnosi

Posebno područje čini pravo iskorištavanja autorskog djela stvorenog u radnom odnosu (članak 75. ZAPSP), odnosno stvaranje autorskog djela za vrijeme trajanja radnog odnosa kod određenog poslodavca. Zaposlenik u radnom odnosu izvršava svoje obveze ili djeluje po uputama poslodavca rezultat čega je autorsko djelo. U hrvatskom pravnom poretku autorsko pravo na autorskom djelu zadržava autor ukoliko *Zakonom* (članak 76. ZAPSP), ugovorom o radu ili drugim aktom kojim se određuje radni odnos nije drukčije određeno.

Za naše istraživanje zanimljiv je i rad koautorica Romane Matanovac Vučković i Ivane Kunda *Materijalnopravno i kolizijsko pravno uređenje intelektualnog vlasništva nastalog u radnom odnosu*¹⁵². Autorice uspoređuju različite pravne sustave u zemljama Europske unije, s hrvatskim pravom, oko iskorištavanja autorskog djela stvorenog u radnom odnosu. Naglašavaju da uređenje pravnog položaja intelektualnih tvorevina stvorenih u izvršavanju ugovora o radu traži harmonizaciju „dva pravna načela: radnopravno načelo prema kojemu svi rezultati rada radnika za koje on prima plaću pripadaju poslodavcu, te načelo prava intelektualnog vlasništva prema kojem intelektualna tvorevina pripada njezinom

¹⁵¹ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Članak 62. Nav. dj.

¹⁵² Matanovac Vučković, Romana i Kunda, Ivana. Materijalnopravno i kolizijskopravno uređenje intelektualnog vlasništva nastalog u radnom odnosu // Zbornik Pravnog fakulteta Rijeka 32, 1(1991), str. 75-125.

stvaratelju.¹⁵³ Iznose se posebnosti pravnih rješenja u pojedinim pravnim sustavima u europskim zemljama, a primjenjuju se na izume i autorska djela stvorena u radnom odnosu.¹⁵⁴ Za naše istraživanje zanimljiv je i dio rada koji se odnosi na pravna rješenja iskorištavanja autorskog djela na prostoru Republike Hrvatske. Pridruživanjem Hrvatske Europskoj uniji otvara se proces slobodnog kretanja kapitala i ljudi između članica Unije, ali i pitanje primjene mjerodavnog prava kod uređenja pravnog položaja stvaratelja intelektualnih tvorevina u radnom odnosu na području različitih država. Zakon o radu¹⁵⁵ RH propisuje da je radnik dužan obavijestiti poslodavca o svojem izumu ostvarenom na radu ili u vezi s radom. Izum pripada poslodavcu, a izumitelj ima pravo na nagradu, te obvezu čuvati sve podatke o izumu kao poslovnu tajnu. Ako je izum ostvaren u slobodno vrijeme, bez korištenja poslodavčevih resursa, ali se odnosi na djelatnost poslodavca, izumitelj ima obvezu obavijestiti poslodavca i ponuditi mu ustupanje prava u pogledu izuma.¹⁵⁶ Autorice u usporednopravnom osvrtu zaključuju da je u Francuskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu pitanje izuma uređeno u sklopu propisa kojima se reguliraju patenti, a u Njemačkoj je na snazi poseban propis koji regulira pitanje izuma u radnom odnosu. Zajedničko je svim spomenutim pravnim sustavima da izum ostvaren u radnom odnosu pripada poslodavcu.¹⁵⁷ Nadalje, u svim pobrojanim sustavima izumiteljeva moralna prava su neprenosiva.¹⁵⁸ Autorice, zbog mogućih različitih tumačenja što se ima smatrati izumom stvorenim u izvršavanju obveze iz ugovora o radu predlažu detaljnije uređivanje ove problematike, slijedeći njemački i francuski primjer.

Kod razmatranja autorskog djela, autorice su mišljenja da je presudna autorova kreativnost, a ne toliko novac i druga materijalna ulaganja poslodavca. Ugovorom o radu radnik se ne obvezuje na stvaranje autorskih djela, već se „obvezuje na izvršavanje raznovrsnih znanstvenih, književnih, umjetničkih i sličnih stručnih i kreativnih zadataka pri čemu nerijetko nastaju autorska djela.“¹⁵⁹ Autorice propitkuju kakav je status autorskog djela stvorenog u radnom odnosu u pravnim sustavima Njemačke, Francuske, Ujedinjenog Kraljevstva i Republike Hrvatske. Autorska djela stvorena u radnom odnosu u Republici Hrvatskoj regulirana su posebnim zakonom¹⁶⁰. Pravo iskorištavanja autorskog djela stvorenog u izvršavanju obveza iz radnog odnosa poslodavac si može osigurati ugovorom o radu ili

¹⁵³ Isto. Str. 78.

¹⁵⁴ Autorice su posebnu pozornost posvetile izumima, te autorskim djelima jer se radi o intelektualnim tvorevinama „koje uživaju pravnu zaštitu *erga omnes*“ Usporedi. Isto. Str. 76

¹⁵⁵ Zakon o radu. Članak 98. Narodne novine broj: 149/09

¹⁵⁶ Isto. Članak 99.

¹⁵⁷ Matanovac Vučković, Romana i Kunda, Ivana. Nav. dj. str. 87.

¹⁵⁸ Isto. Str. 88.

¹⁵⁹ Isto. Str. 90.

¹⁶⁰ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Članak 75. Nav. dj.

drugim aktom.¹⁶¹ „Ako poslodavac propusti ugovorom urediti ovo pitanje (...), radnik zadržava svoje autorsko pravo, bez ograničenja.“¹⁶² Autorice zaključuju da je iskorištavanje autorskog djela stvorenog u radnom odnosu primjenjivo i na zaposlene u akademskim institucijama. No, kako je autor-radnik često u neravnopravnoj pregovaračkoj poziciji u odnosu na poslodavca, često ostaju bez imovinske koristi od autorskih djela stvorenih u radnom odnosu.¹⁶³ U zaključnom dijelu, kroz propitivanje kvalitete rješenja u Republici Hrvatskoj, preporučuju dopunu ZAPSP-a zaštitnim odredbama koje će osigurati ravnotežu interesa u odnosu autora-zaposlenika i poslodavca, sukladno praksi u inozemnim pravnim sustavima za koje su napravile usporednopravnu raščlambu.

Autorice analiziraju i pitanje mjerodavnog prava u predmetima zaštite intelektualnog vlasništva s međunarodnim karakterom. Ukazuju na odredbe Uredbe Rim I¹⁶⁴ koje su, ulaskom Republike Hrvatske u Europsku Uniju, izravno primjenjive u našem pravnom sustavu. *Uredba Rim I* utvrđuje slobodu ugovornih stranaka pri odabiru mjerodavnog prava.¹⁶⁵ No u slučaju da stranke nisu u ravnopravnoj pregovaračkoj poziciji, a u cilju zaštite radnika, predviđen je korektiv u obliku zaštitnih odredbi koje ograničavaju autonomiju stranaka kod izbora mjerodavnog prava. Slabije ugovorne stranke štite se „pravilima o sukobu zakona koja su povoljnija za njih od općih pravila.“¹⁶⁶ U slučaju da ugovorne strane nisu odabrale mjerodavno pravo za ugovor o radu „primjenjuje se pravo države u kojoj se rad uobičajeno obavlja, ili ako to nije slučaj, pravo države iz koje se rad uobičajeno obavlja.“¹⁶⁷ Autorice detaljno analiziraju *Uredbu Rim I*, a u cilju određivanja mjerodavnog prava za radnopravne odnose, no u ovom radu nema potrebe za ulaskom u detaljnu analizu tog dokumenta.

U ovom poglavlju bavili smo se autorskim pravom unutar radnog odnosa, odnosno mogućnostima ugovaranja naknade za korištenje autorskog djela. S obzirom na posebnosti znanstvenog rada pokušali smo ukazati na probleme u definiranju odnosa poslodavca i radnika u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. U svom istraživačkom radu znanstvenik je vezan za ustanovu u kojoj radi, te koja mu istovremeno daje određeni legitimitet, ali i logistiku potrebu za rad. Visoka učilišta, s druge strane, nastoje privući istaknute znanstvenike

¹⁶¹ Isto. Članak 76.

¹⁶² Matanovac Vučković, Romana i Kunda, Ivana. Nav. dj. str. 102.

¹⁶³ Isto.

¹⁶⁴ Uredba (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. ipnja 2008. o pravu mjerodavnom za ugovorne odnose. Prema. Matanovac Vučković, Romana i Kunda, Ivana. Nav. dj. str. 110.

¹⁶⁵ Matanovac Vučković, Romana i Kunda, Ivana. Nav. dj. str. 110.

¹⁶⁶ Uredba Rim I. (23)

¹⁶⁷ Matanovac Vučković, Romana i Kunda, Ivana. Nav. dj. str. 112-113.

koji im svojim znanstvenim angažmanom osiguravaju prepoznatljivost.

4 Visokoškolsko izdavaštvo, znanstvenici i etički stavovi

„Najradikalnija revolucija danas, možda i jedina, je znanstvena i tehnološka, i ona vrši nepredvidljiv utjecaj na budući razvoj čovjeka i društva...Te brze promjene i sveprisutnost skepticizma spram etičkih vrijednosti u pravnoj i moralnoj filozofiji stvorili su ozračje nesigurnosti i zbrke koje se proteže čak i do najtemeljnijih vrijednosti ljudskog života.“¹⁶⁸

Na početku ovog poglavlja želimo naglasiti osobitu važnost uloge knjižnice u sustavu znanosti i visokog obrazovanja. Aleksandra Hovrat¹⁶⁹ navodi da velik dio knjižnice čine upravo knjižnični katalogi koji su dostupni javnosti, a korisnicima osiguravaju pretraživanje građe.

4.1. Konceptualni temelji i izazovi novih tehnologija

Katalogi su, definira Horvat, popis knjižnične građe koji se nalaze u jednoj ili više knjižnica određenog područja.¹⁷⁰ Za abecedni je katalog pojam autorstva jedan od temeljnih pojmova, iako se, navodi autorica, autorstvo rijetko definira u kataložnim pravilnicima. U prvom dijelu knjige pod naslovom *Knjižnični katalog* daje se kratak povijesni pregled razvoja kataloga od jednostavnih alata za traženje građe do složenih pomagala koja nude dodatne informacije za korisnike. U drugom dijelu knjige pod nazivom *Katalog i autorstvo* autorica je fokusirana na ulogu pojma autorstva u izradi kataloga. Pokušava dati odgovor na pitanje zašto je koncept autorstva¹⁷¹ ključni element u identifikaciji bibliografske građe unutar zapadne civilizacije. Daje kratki pregled teoretskih postavki o razlozima korištenja autorovog imena kao identifikatora u knjižničnim katalogima. Identificiranje radova prema autorima dio je i grčko-rimske tradicije. Koncept autorstva u srednjem vijeku obilježava nesigurna atribucija, anonimnost i pseudonimnost,¹⁷² no od izuma tiska dolazi do isticanja uloge autora.¹⁷³ Horvat tvrdi da razvoj tehnologija koje nam omogućuju veliku i jeftinu proizvodnju publikacija „zahtijeva ustanovljenje kriterija za utvrđivanje vrijednosti teksta. Vrijednost tekstu nepobitno daje autor... Autorovo ime ima klasifikacijsku ulogu: ono omogućuje

¹⁶⁸ Lukšić, Branimir. Pravo i etika. Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo. 1995. str. 91.

¹⁶⁹ Horvat, Aleksandra. Knjižnični katalog i autorstvo. Rijeka. Naklada Benja, 1995.

¹⁷⁰ Isto. Str. 9.

¹⁷¹ Usporedi. Isto. Str. 94.

¹⁷² Usporedi. Isto. Str. 100.-101.

¹⁷³ Usporedi. Isto. Str. 106-107.

okupljanje nekog broja tekstova, njihovo definiranje, razlikovanje i suprotstavljanje drugim tekstovima.“¹⁷⁴ Horvat također spominje studije kataloga provedene na uzorku katalogu Kongresne knjižnice (*The Library of Congress*) i *National Union Cataloga* koje su utvrdile da je gotovo dvije trećine kataložnih jedinica unesenih u katalog pod imenom fizičke osobe.¹⁷⁵ To je potvrda da su jedinice građe u velikom broju predstavljene imenom autora. Horvat citira i druge studije koje pak daju prednost naslovnom katalogu, a rezultat su provedenih istraživanja o točnosti bibliografskih podataka kojima korisnici pristupaju istraživanju, odnosno da li korisnici bolje pamte podatak o autoru ili podatak o stvarnom naslovu. Rezultati istraživanja pokazali su da korisnici češće pristupaju katalogu s točnim podacima o stvarnom naslovu nego o autorovom imenu. U ovom radu nećemo se posebno baviti tendencijama u stvaranju knjižničnih kataloga kako bi se osiguralo njihovo osuvremenjivanje u skladu sa zahtjevima intenzivnog razvoja informacijskih i komunikacijskih tehnologija.

Horvat upozorava na složenost utvrđivanja autorstva bibliografske jedinice za potrebe kataloga.¹⁷⁶ Poteškoće se javljaju kada se radi o suautorstvu, višestrukom autorstvu, korporativnom autorstvu, odnosno u slučajevima kada je podatak o autoru naveden na način koji otežava identifikaciju jedinice. Kako bi se izbjegle dvojbe kod definiranja autorstva, kataložni pravilnik treba definirati pojam *autor*. U slučaju da takve definicije nema, a što nije neobično za starije pravilnike, onda se „riječ autor upotrebljava u uobičajenom smislu koja se riječi pridaje u svakodnevnom govoru.“¹⁷⁷ Slijedom navedenog, Horvat konzultira jezične rječnike, leksikone, enciklopedije i zakonsku regulativu kako bi definirala riječ *autor*. No, zaključuje da ponuđene definicije *autora* ne mogu riješiti teškoće u primjeni načela autorstva u katalogu. Uporaba pojma *autor* i *autorstvo* razlikuje se u katalozima od njegovog zakonskog određenja i svakodnevne upotrebe. Za potrebe kataloga bitno je odrediti tri interpretacije *autorstva*: autorstvo kao stvaralaštvo, autorstvo kao intelektualna odgovornost za stvaranje intelektualnog ili umjetničkog sadržaja djela i korporativno autorstvo.¹⁷⁸ U daljnjem dijelu knjige pojašnjava se svaki od navedenih oblika autorstva. Horvat zaključuje da su prave definicije autora u kataložnom smislu dvije kategorije: kategorija najistaknutijeg imena na jedinici građe i ime koje je trajno vezano uz djelo.¹⁷⁹

¹⁷⁴ Isto. Str. 107.

¹⁷⁵ Usporedi. Isto. Str. 109.110.

¹⁷⁶ Usporedi. Isto. Str. 116.

¹⁷⁷ Isto. Str. 117.

¹⁷⁸ Usporedi. Isto. Str. 118.-120.

¹⁷⁹ Usporedi. Isto. Str. 135.

U našem etičkom odnosu prema svijetu oko sebe određeno djelovanje određujemo kao dobro i poželjno, odnosno moralno prihvatljivo ponašanje. Otvara se pitanje mjerila temeljem kojih nešto proglašavamo poželjnim. Da li su to vrijednosti i norme koje vrijede u određenom trenutku, na određenom prostoru, ili postoje objektivni kriteriji vrednovanja? Neki se pak, navodi Lukšić, nadmeću u dokazivanju da je cjelokupno područje vrijednosnih postavki proizvoljno i neobvezatno, a jedino pitanje je u tome jesu li vrijednosti preporuke, nagovori ili uzvici.¹⁸⁰

Prpić¹⁸¹ navodi tri sociološki ključne karakteristike profesionalne etike. Prvo, ona je dijelom formalna, a dijelom neformalna i internalizira se obrazovanjem. Drugo, stručni standardi i kriteriji, sastavni su dio profesionalnog etičkog koda, što znači da je djelovanje sukladno pravilima struke ujedno i pitanje profesionalnog integriteta. Kao treći element Prpić ističe kodeks koji propisuje ponašanje na poslu i oblikuje korektne odnose među znanstvenicima i njihov odnos prema studentima.

U ovom radu razmotrit ćemo i etičke kodekse različitih znanstvenih institucija, s posebnim naglaskom na *Etički kodeks Sveučilišta u Zadru*, te *Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju* kako bi utvrdili koji su elementi etički prihvatljivog ponašanja u znanosti zastupljeni u sadržajima važećih kodeksa, odnosno koja etička pitanja zaokupljaju pažnju znanstvenika. S obzirom na sve veće implikacije znanstvenog rada na širu društvenu zajednicu važno je utvrditi koje vrijednosne postavke čine težište u znanstvenom i nastavnom radu. Određeni konsenzus o minimumu vrednota i normi u smislu preporuka određenih praksi, odnosno sankcioniraju etički neprihvatljivog ponašanja, nužan je u svakoj profesionalnoj grupi.

Ovdje ćemo ukratko obuhvatiti i termin „plagijat“ jer smatramo iznimno važnim da se pozabavimo njegovim pojavnim oblicima. Pitanje plagijata u sustavu znanosti i visokog obrazovanja zahtijeva punu našu pozornost jer je riječ o ozbiljnom obliku akademskog nepoštenja.¹⁸² U tom smislu zanimljiva je prezentacija pod naslovom *Did I Plagiarize*¹⁸³ koja na plastičan način daje prikaz vrsta plagijata i stupnjeve povrede autorstva pojedinim oblikom plagijata. Ukratko ćemo izložiti uputu koja autoru može pomoći da utvrdi je li određeni oblik korištenja nečijeg ili vlastitog djela predstavlja plagijat. Naravno, najozbiljniji oblik plagijata

¹⁸⁰ Lukšić, Branimir. Nav. dj. str. 92.

¹⁸¹ Usporedi Prpić, Katarina. Nav. dj. str. 41.

¹⁸² Usporedi. Marcelić, Sven. Plagijat u hrvatskoj akademskoj zajednici: (ne)uspješna borba i moguća rješenja.// Institut za razvoj obrazovanja. Zagreb URL: http://www.iro.hr/userdocs/File/pno_kolumna/Marcelic_IRO%20memo.pdf (2015-8-31).

¹⁸³ The Visual Communication Guy. Did I Plagiarize. URL: http://thevisualcommunicationguy.com/wp-content/uploads/2014/09/Infographic_Did-I-Plagiarize1.jpg (2015-8-31)

jest krađa i kopiranje cijelog tuđeg djela i prezentiranje kao vlastitog. Izraženi oblik plagijata jest i kopiranje velikih odlomaka tuđeg djela, a bez priznavanja autorstva. Moguće je i da plagijator promjeni tek neznatni dio nečijeg djela, pojedine termine i fraze, ali smisao i ideja djela ostaju nepromijenjeni. Tu se radi o obliku krajnjeg plagijarizma. Postoje i situacije kada autor koristi cijelo vlastito djelo, za novu objavu, bez navođenja vlastitog autorstva (autoplagijat). Plagiranje se može počinuti i kopiranjem pojedinih dijelova vlastitog djela u sklopu novog objavljenog djela, bez navođenja vlastitog autorstva. Ponekad se parafrazirani dijelovi različitih autorskih djela spoje i predstavljaju kao vlastito izvorno autorsko djelo. U nedostatku dobrog izvora moguće je izmisliti citirani izvor, ili se stvarnom izvoru pripisuje sadržaj kojeg nije autor. Ponekad se izvor navede korektno, ali ne i citirani sadržaj. Pogrešna interpretacija i citiranje izvora izvan konteksta također se smatra oblikom plagijata. Autor upute upozorava da nedostatak razumijevanja ili nedostatak namjere da se počini plagijat, ne oslobađa počinitelja od mogućih sankcija. Nije korektno niti citirati sve ispravno, a dodati jako malo vlastitih ideja. Može biti i slučaj da osoba sve korektno citira, ali konačno djelo predstavlja odraz drugog autora. Ponekad se mogu napraviti pogreške prilikom citiranja tj. može se navesti krivi autor ili riječi, a ponekad se mogu potkrasti manje greške prilikom navođenja stranice ili izdavača.

Autor upute daje smjernice putem kojih možemo provjeriti da li smo nešto plagirali. Kao prvo, moramo biti sigurni da su misli iznesene u djelu naše ili su dio opće poznatih činjenica, te ne zahtijevaju navođenje izvora. Svi autori, čija su djela konzultirana tijekom stvaranja, moraju biti navedeni. Djela koja su korištena bez direktnog citiranja, parafraziranjem, ne smiju se krivo interpretirati tako da izgube originalni smisao. Također, sama struktura i stil djela moraju ne smiju biti preuzeti. I vrlo važno je da način citiranja osigurava čitatelju da pronađe citirani izvor.

Marcelić smatra da je za rješavanja problema plagijata u sustavu znanosti i obrazovanja u Republici Hrvatskoj ključno definirati tri elementa: konkretne rokove u kojima bi se odvijala procedura, neovisne stručnjake i izricanje sankcija u slučaju nedjelovanje tijela u čijoj je nadležnosti postupanje.¹⁸⁴ Marcelić zaključuje da je Etički kodeksi na pojedinim učilištima u RH govore o plagijatu kao neetičnom ponašanju vrlo općenito, no ukoliko se ne definiraju procedure za njegovo sankcioniranje, niti se vrši organizirana edukacije svih članova akademske zajednice, problem nema perspektivu rješavanja.

Ilustracije radi, a vezano za potrebu edukacije o problemu plagiranja u znanosti,

¹⁸⁴ Marcelić, Sven. Nav. dj. str. 4-5.

spomenut ćemo istraživanje provedeno od strane softverskog diva Turnitija¹⁸⁵ koji je preko svog softverskog sustava pregledao 35 milijuna studentskih radova u razdoblju od lipnja 2010. do lipnja 2011. Sustav je kroz provjeru originalnosti studentski radova utvrdio 128 milijuna sadržajnog preklapanja. Internetske stranice kojih se sadržaji najčešće koriste su: *Wikipedia, Yahoo Answers, SlideShare, Answers.com, Scribid, Amazon, Just Answer.com, Course Hero, OPPapers.com i eNotes.*

Ponovno ćemo se vratiti na problem edukacije studenata, odnosno što je uzrok ovako raširene pojave plagiranja kod studenata. Prema Internet stranici *eLearning Infographics*¹⁸⁶ studenti ne znaju kako citirati i istraživati dostupne sadržaje, ne razumiju što je plagijat, nastavnici ne potiču politiku neplagiranja, te studenti ne razumiju ciljeve edukacije. Dalje, konstatira se da je plagijat uzrok mnogih problema jer studenti gube iz vida svoje obrazovne ciljeve, usvajaju netočne informacije, zbog plagiranja suočavaju se s pravnim i akademskim posljedicama, a kao krajnji rezultat plagiranja studenti sa sveučilišta izlaze nespremni za rad. Naglašava se edukativna uloga nastavnika, odnosno provođenjem politike neplagiranja i učeći studente kako pravilno citirati izvore mogu pridonijeti sprečavanju plagijata.

Za razumijevanje etičkih stavova oko autorskog prava u visokoškolskom sustavu osvrnut ćemo se na analizu Johna Snappera¹⁸⁷ vezano za termin plagijata.¹⁸⁸ Autor promatra koncept plagijata kroz različite standarde i vrijednosti koje čine temelj za definiranje da je nešto plagijat s naglaskom na računalnu tehnologiju koja omogućuje relativno lako umnožavanje i daljnje distribuiranje sadržaja. Osnovna mu je postavka da plagiranje znači prijevarno ponašanje. Otvoreno piratstvo je često napad na neke od tih vrijednosti i standarda. Snapper¹⁸⁹ nam primjerom dočarava različite situacije u kojima se isti postupak doživljava kao obmanjivanje ili dio svakodnevne prakse. Za pretpostaviti je da političarima govore pišu profesionalci, i takva praksa ne smatra se obmanjivanjem i plagiranjem. No ista praksa u akademskoj zajednici je neprihvatljiva. Navedeni primjer slikovito ukazuje da optužba za obmanjivanje počiva na lokalnim konvencijama, odnosno postavljenim vrijednostima i

¹⁸⁵ Turniti. Plagiarism Report. URL: <http://elearninginfographics.com/plagiarism-in-education-infographic/> (2015-8-31).

¹⁸⁶ Usporedi. eLearning Infographics. URL: <http://elearninginfographics.com/college-plagiarism-infographic/> (2015-8-31).

¹⁸⁷ Snapper, John. *The Matter of Plagiarism: What, Why and If//The Handbook of Information and Computer Ethics/ Himma, Einar Kenneth; Tavani, Herman T.* New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, (2008.)

¹⁸⁸ „Plagijat je upotreba riječi i ideja drugih, bez navođenja tih drugih.“ Plagiarism is the unacknowledged use of the words or ideas of others.“ Izvor: Druga definicija plagijata, široko prihvaćena, je: „Plagijat je prezentiranje tuđih riječi ili ideja kao vlastitih“. Izvor: Baruchson-Arbib: Shifra., Yaari. Printed Versus Internet Plagiarism: A Study of Students' Perception/ International Journal of Information Ethics. Vol. 1 (06/2004) str. 2.

¹⁸⁹ Snapper, Nav. dj., str. 535.

normama poželjnosti. Pitanje obmanjivanja, odnosno plagijata vezano je za kontekst i profesionalnu ulogu osobe čije se ponašanje procjenjuje.

Autor poseban naglasak stavlja na razlikovanje autorizacije i dokumentiranja¹⁹⁰. Nedostatak autorizacije smatra tipičnom krađom intelektualnog vlasništva koja nositelja autorskog prava lišava prihoda. Često se vezuje za neovlašteno distribuiranje glazbe i predmet je sudskih tužbi. Za razliku od neautoriziranja, nedostatak dokumentiranja susreće se i u akademskoj zajednici, kada se objavljeni znanstveni radovi koriste bez navođenja izvora. Nedokumentiranje korištenih izvora smješta nas u domenu etičkog djelovanja. Kod prešućivanja izvora posebno se zakida krajnji korisnik djela npr. znanstvenog rada, koji ne može konzultirati izvorni rad za dodatno istraživanje. U tom smislu važno je spomenuti razloge koje Lipson navodi vezano za citiranje.¹⁹¹ Prvo, navođenjem citiranog djela daje se priznanje stvaratelju djela koje se koristi. Nadalje, čitatelj se upoznaje s materijalom koji se koristio u radu i omogućuje čitatelju da i sam koristi navedeni materijal, kako bi bio u mogućnosti provjeriti rezultate ili ih koristiti u nekom budućem istraživanju.

R. K. Merton u razmatranju etike u znanosti uvodi četiri načela poznata pod akronimom CUDOS.¹⁹² Prvo načelo komunalizam (*communalism*; C) polazi od toga da je znanstveni rad rezultat zajedničkog rada generacija znanstvenika, te nitko ne može polagati pravo na rezultate znanstvenog istraživanja koje predstavlja zajedništvo znanstvenog rada. Rezultati u znanosti slobodno su dostupni svim članovima znanstvene zajednice. Universalizam (*universalism*; U) poručuje da znanstvene spoznaje ne ovise o društvenim, političkim ili kulturnim ograničenjima samog znanstvenika. Znanstveni rezultati moraju poštivati univerzalna načela. Nezainteresiranost (*disinterestedness*; D) jasno naglašava znanstvenu nezainteresiranost za ostvarivanje profita. Spoznaje istine i priznanje znanstveniku za njegov znanstveni doprinos predstavlja adekvatnu nagradu. Organizirani skepticizam (*organized scepticism*; OS) znači da znanstvene tvrdnje moraju biti izložene preispitivanju prije nego se prihvate i postanu dio znanstvenih teorija. Ovdje ćemo se ukratko spomenuti Mejovška koji ističe da „znanstveno istraživanje započinje i završava teorijom... cilj teorije je poopćavanje podataka na način da se izdvoji bitno i ispusti nebitno.“¹⁹³

¹⁹⁰ Isto. Str. 535.

¹⁹¹ Lipson, Charles. *Cite Right A Quick Guide to Citation Styles – MLA, APA, Chicago, the Sciences, Professions, and More*. The University of Chicago Press. 2006. Str 3.

¹⁹² Kallenberg, Ranvald. *The Ethos of Science and the Ethos of Democracy*. // Robert K. Merton: *Sociology of Science and Sociology as Science*. / Ur. Craig J. Calhoun. New York: Columbia University Press, 2010. Str. 182-213.

¹⁹³ Mejovšek, Milkko. *Uvod u metode znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima*. Naklada Slap. Zagreb. 2003. Str. 19.

Pojašnjava da s jedne strane stoje podatci, a s druge teorije, a povezivanje ta dva elementa vrši se na temelju utvrđenih pravila korespodencije. Razlikovanje pravila korespodencije koja omogućuju povezivanje podataka i teorija omogućuje razlikovanje prirodnih znanosti, s jedne strane, i društvenih i humanističkih znanosti s druge strane. U društvenim i humanističkim znanostima, nastavlja Mejevšek, ona nisu dato jasna i precizna, kao to je to slučaj u prirodnim znanostima. Pojašnjenje leži u složenosti predmeta kojim se bave društvene i humanističke znanosti.

Povreda autorskog prava, o kojoj govori Snapper, manje se odnosi na ekonomski gubitak, a više na lišavanje kvalitetne i daljnje upotrebljive informacije. Navedeno je tijesno vezano uz razlikovanje anglo-saksonske i europske, točnije, francuske tradicije vezano za autorska prava.¹⁹⁴ Anglo-američka tradicija smješta se u ekonomski kontekst, odnosno vrti se oko ekonomske dobiti, dok europska tradicija više počiva na priznavanju moralnih prava autora. Snapper naglašava da njegova studija ne analizira pojam plagijata kao pravni pojam, već se promatra kroz etičku dimenziju.

S jedne strane plagijat se može promatrati kao nanošenje ekonomskoga gubitka u industriji, dok teorija moralnog prava ukazuje na moguće štete na vrlo osobnoj razini (povreda časti i ugleda) žrtve plagijata.¹⁹⁵

Teorije moralnog prava, kako nas dalje upućuje autor, nastoje osigurati integritet djela koji se temelji na tri osnovna prava¹⁹⁶ i to: autor ima pravo biti označen kao autor; nadalje, autor ima isključivo pravo objave te pravo opoziva (uz naknadu štete korisniku ekonomske domene autorskog prava). No upravo pravo na integritet može predstavljati i smetnju razvoju kreativne umjetnosti.¹⁹⁷ Svjedoci smo mnogih glazbenih i filmskih hitova koji se temelje na dijelovima drugih popularnih djela. Snapper je mišljenja da se umjetnost guši kada se takve djela proglašavaju plagijatom. Nova digitalna glazba bazira se na ranijim radovima s tog područja (npr. *sampling*, manipuliranje i kupovina cjelokupnih kataloga pojedinih glazbenih izdavača) i neprimjereno je proglasiti ju plagijatom. Navodi kao živopisan primjer Marcela Duchampa čiji se rad temelji na kopiranju ranije poznatih radova. Članovi akademske zajednice upućeni su na međusobnu suradnju, te svaki znanstvenik i umjetnik propituje

¹⁹⁴ Snapper, Nav. dj., str. 537.

¹⁹⁵ Obitelj redatelja J. Hustona tužila je televizijsku kuću radi izrade filma *Malteški sokol* u boji, iako je izvorna verzija crno-bijeli film. Prema američkom zakonu obitelj Huston nije imala razlog za prosvjed, nije pretrpjela nikakav ekonomski gubitak, no obitelj se obratila sudu u Francuskoj koji je to prepoznao kao narušavanje autorovog integriteta, odnosno kao neovlaštenu izmjenu autorovog rada. Polazište je da se osobnost autora nalazi u njegovim djelima. Izvor. Snapper, John, str. 542.

¹⁹⁶ Usporedi poglavlje 3.1. Moralna prava autora, Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima. Nav. dj.

¹⁹⁷ Snapper, John, Nav. dj. str. 543.

rezultate rada svojih kolega, testira i nadograđuje u vlastitoj kreativnosti.

Ne samo djela kreativne umjetnosti, već i djela s područja znanosti međusobno se nadograđuju i stvaraju novi kvalitetni sadržaj koji ima znanstveni doprinos. Članovi današnje znanstvene zajednice, najčešće, međusobno kontaktiraju unutar digitalnog okruženja. Korištenje digitalnih publikacija i iznimna brzina širenja znanstvenih spoznaja, utječu na sve brži razvoj znanosti. Navođenje digitalnih izvora¹⁹⁸ može nas staviti u neugodnu poziciju, s obzirom na činjenicu da citirani izvor može nestati iz mrežnog okruženja i izvor neće biti moguće provjeriti. Isti je autor mišljenja da digitalne baze podataka nameću nove standarde u definiranju plagijata. Razumijevanjem konteksta u kojem danas djelujemo preporuča ublažavanje koncepcije plagijata za određena područja čovjekovog kreativnog djelovanja, odnosno iznimno brz razvoj digitalne tehnologije zahtjeva redefiniranje pojma plagijata.

Richard A. Spinello¹⁹⁹ razmatra moralne aspekte dijeljenja sadržaja u digitalnom okruženju. Primarni fokus njegovog vrednovanja počiva na moralnoj dimenziji dijeljenja sadržaja među računalnim korisnicima, iako to pitanje nije moguće sagledati bez pravne dimenzije. Postavlja pitanje odgovornosti tvrtki koje osiguravaju tehnologiju putem koje se šire sadržaji zaštićeni autorskim pravom (npr. *Napster*, *Grokster* ili *BitTorrent*). Navedene tvrtke svjesne su potencijala tehnologije koju kreiraju (softvera) i mogućnosti njezine zloupotrebe.²⁰⁰

Autor se referira na etički postulat da kulturna dobra kao što su glazba i film²⁰¹ trebaju biti dostupna svima bez naplate, te slijedom toga da dijeljenje sadržaja u digitalnom okruženju donosi široku socijalnu dobrobit. S druge strane, pobrojao je i skupinu koja dijeljenje sadržaja na kojem postoji autorsko pravo smatra krađom. Grodzinsky i Tavani²⁰² potiču načelo dijeljenja informacija kao općeg dobra, a autorima slobodno korištenih sadržaja naknada bi se isplatila preko oporezivanja internetskih usluga i opreme. No Spinello nas upozorava da ne precijenimo vrijednost dijeljenja informacija.²⁰³ Naime, dijeljenje dobara nije jedna od

¹⁹⁸ Isto. Str. 547.

¹⁹⁹ Spinello, Richard A. *Intellectual Property: Legal and Moral Challenges of Online File Sharing*.// *The Handbook of Information and Computer Ethics*/ Himma, Einar Kenneth; Tavani, Herman T. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, (2008.).

²⁰⁰ Adrian Johns pojašnjava da piratstvo nije proizvod suvremenog digitalnog razvoja, odnosno rezultat Napstera ili koje druge slične tvrtke, već ima puno dužu povijest. Intelektualno piratstvo vezuje uz samu pojavu tiskarskog stroja u 15. stoljeću, te kroz vrijeme doživljava svoje modifikacije. Sam termin piratstvo pojavljuje se poslije 1688. godine. Usp. Johns, Adrian. Nav. dj. str. 11-15, 45.

²⁰¹ Isto. Str. 555.

²⁰² Isto. str. 558-559.

²⁰³ Kao ilustracija potrebe promišljanja ovog problema neka posluži činjenica da je dijeljenje posljednje epizode pete sezone Igre prijestolja uključio 1.5 milijuna korisnika u prvom danu nakon premijere. Yeung, Peter. *Gae of Thrones breaks its own Internet piracy record*. // *The Telegraph* 20-6-2015. URL: <http://www.telegraph.co.uk/culture/tvandradio/game-of-thrones/11677717/Game-of-Thrones-breaks-its->

temeljnih ljudskih vrijednosti koje nam pomažu da se razvijamo kao ljudska bića. A dijeliti se mogu različiti sadržaji čija je vrijednost moralno, a nekad i zakonski upitna. Osim primarne odgovornosti osoba koje dijele sadržaj putem digitalne tehnologije, otvara se i pitanje sekundarne odgovornosti kompanija koje su razvile takvu tehnologiju.²⁰⁴ Ovo pitanje doista je osjetljive prirode, jer može dovesti do gušenja inovacije u području novih tehnologija, a koje se doista mogu koristiti kao opće dobro, a s druge strane mogu se koristiti za kršenje autorskih prava. Autor zaključuje da sekundarna odgovornost postoji u onim slučajevima ako postoje dokazi o poticanju kršenja autorskih prava. Ipak, nastavlja autor, ne može se zanemariti moralno pitanje dizajniranja tehnologije koja omogućuje kršenje autorskih prava, te se postavlja zahtjev da se u takvu tehnologiju ugrade alati koji će spriječiti zlouporabu tehnologije. Upravo moralno odgovorno ponašanje kreatora ovakvih tehnologija zahtijeva ugradnju mehanizama koji će minimalizirati mogućnosti kršenja autorskih prava.

Pitanje korištenja sadržaja dostupnih na mrežnim stranicama otvorilo je mnoge diskusije i polariziralo početne pozicije. S jedne strane stoje zagovornici slobodnog korištenja autorskih djela pravdajući to općim dobrom, i druga strana koja zagovara strogu kontrolu svih oblika korištenja autorskog djela, neovisno o mogućim dobrobitima po opće dobro.

Znanstvenici i njihova istraživanja imaju veliki utjecaj na ljudski život kreirajući razumljivu sliku svijeta koji nas okružuje. Razvoj znanosti stavlja nove izazove pred pravnu regulativu, kako u području medicine, ekosustava, tako i u području autorskog prava. Znanost nam nudi i razlikovanje dobra i zla, odnosno njegujući zasade Sokratove filozofije, čovjek koji ima znanje djeluje etički ispravno. No, kako nas upozorava Flögel-Mršić²⁰⁵ mnoga etička pitanja vezana uz znanost, a koja senzibiliziraju javnost, ne odnose se na izvorna znanstvena istraživanja i rezultate tih istraživanja. Problem je u moralnim vrijednostima onog dijela društva koji financira i nadzire znanstvena istraživanja i donosi odluke o korištenju znanstvenih rezultata. Autorica zaključuje da se danas financiraju novčano isplative primijenjene znanosti, a sve manje one znanosti čiji rezultati ne donose izravnu financijsku dobit; dakle, znanstvena istraživanja izravno ovise o političkim i gospodarskim moćnicima. Upravo inzistiranje na profesionalnoj etici znanstvenika kao skupu profesionalnih vrednota i normi postavlja se kao jamstvo za povjerenje javnosti u postupanje znanstvenika.²⁰⁶

[own-internet-piracy-record.html](#) (20-6-2015).

²⁰⁴ Johns, Adrian. Nav. dj. str. 560-565

²⁰⁵ Flögel-Mršić, Mirna. Profesionalna etika. // Etika, priručnik jedne discipline. / uredili Ivan Čehok i Ivan Koprek. Zagreb: Školska knjiga. 1996. str. 138.

²⁰⁶ Usporedi Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju (članak 1.)

4.2 Profesionalna etika znanstvenika

"Znanost je zajednički pothvat znanstvenika. U znanosti su pojedinci naučili podrediti sebe općoj svrsi, a da ne izgube individualnost svojeg dostignuća."²⁰⁷

Znanstvene zajednice današnjice posjeduju pisane etičke kodekse kojima se propisuje poželjno ponašanje među pripadnicima zajednice. Sociolog Robert Merton koristi termin *pravila zajedništva* u znanosti, kojima je cilj slobodno korištenje rezultata znanstvenog istraživanja.²⁰⁸ U suvremenom društvu broj pisanih etičkih kodeksa se znatno povećao kako bi se smanjio raskorak između poželjnog ponašanja i onog što se smatra nepoželjnim i nedopustivim. U Republici Hrvatskoj za sve ustanove u sustavu visokog školstva i znanosti s pravom javnosti vrijedi *Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju*²⁰⁹ (u daljnjem tekstu Odbor) koji je usvojen 16. studenog 2006. Kodeks u preambuli određuje „etičnost kao skup načela, prava i obveza kojima se uređuju ljudski i profesionalni odnosi među nastavnim, znanstvenim, studentskim i administrativnim članovima znanstveno-obrazovne zajednice.“²¹⁰ Odbor polazi od postavke da postoji minimalni set standarda koji se očekuje od članova zajednice. Kodeks ne treba percipirati kao strano tijelo nametnuto članovima zajednice u smislu ograničenja ljudskih, intelektualnih i akademskih sloboda već kao smjernice u istraživačkom radu i socijalnim odnosima. Radi promicanja vrijednosti i normi²¹¹ kojima se znanstvenik svakodnevno rukovodi u svojim istraživanjima i u svojim socijalnim relacijama prema kolegama s posla i šire, Kodeks je jasno i precizno pobrojao standarde u znanosti koji imaju obvezujući karakter:

1. Odgovorna provedba znanstvenog i nastavnog rada smatra se bitnom značajkom profesionalne etike znanstvenika. Kao okosnice znanstveno-nastavnog rada ističu se: znanstvena čestitost, kolegijalnost, zaštita ispitanika, zaštita i briga o pokusnim životinjama i društvena odgovornost.
2. Obveze prema matičnoj ustanovi i javnosti: pretpostavlja ispunjavanje svih ugovornih, znanstvenih, nastavnih i drugih obveza.
3. Odnos prema studentima: inzistira se na korektnom i znanstveno poticajnom

²⁰⁷ Flögel-Mršić, Mirna. Nav. dj. str. 142.

²⁰⁸ Isto. str. 142.

²⁰⁹ Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju. URL: https://www.google.hr/?gws_rd=ssl#q=eti%C4%8Dki+kodeks+odbora+za+etiku+u+znanosti+i+visokom+obrazovanju (2014-8-15).

²¹⁰ Isto.

²¹¹ „U teorijskom, pa i u operacionalnom, smislu distinkcija između vrijednosti i normi je jasna i precizna. Kao koncepcije poželjnosti, kao opći usmjerivači ponašanja ili opća mjerila za ponašanje, vrijednosti su temelj normi: konkretnih, preporučenih, preferiranih, propisanih ili zabranjenih ponašanja.“ Izvor: Prpić, Katarina. Nav. dj. str. 43.

odnosu prema studentima.

4. Odnos prema ostalim zaposlenicima: u smislu kreiranja kolegijalnog, znanstveno poticajnog radnog okruženja.
5. Dužnosti, obveze i prava studenata: za studente vrijede ista pravila, dužnosti i prava kao i za ostale članove zajednice obuhvaćene Kodeksom.
6. Odgovornost ustanova u sustavu: obveza ustanova je odrediti jasna i nedvosmislena pravila postupanja, te promicati etičnost svih sudionika sustava.
7. Znanstveno nepoštenje i prijevara u znanosti: definira se Kodeksom kao „izmišljanje, krivotvorenje, te plagiranje u predlaganju i provođenju istraživanja, recenziji ili objavljivanju rezultata.“ Radnje koje se određuju kao znanstvena prijevara i nepoštenje osobito jesu:
 - izmišljanje,
 - krivotvorenje,
 - plagiranje,
 - onemogućavanje rada drugih znanstvenika
 - dvostruke i višestruke publikacije istovjetnog materijala,
 - istodobno slanje rukopisa na recenziju ili objavljivanje u više časopisa,
 - zlouporaba autorstva: poklonjeno autorstvo, podmetanje autorstva, brisanje autorstva,
 - namjerno krivo ili naklono citiranje,
 - iskrivljeno i neistinito obavješćivanje o stanju vlastitih radova,
 - skrivanje sukoba interesa i privrženosti
8. Sukob interesa i privrženost: o istom je potrebno obavijestiti ustanovu kako bi se šteta minimalizirala.²¹²

Znanstveno nepoštenje i prijevara definirani su pobliže u predzadnjoj točki Kodeksa. Vidove neetičnog ponašanja autori teksta su precizno pobrojali u deset podtočaka. Radi usporedbe zanimljivi su nam rezultati studije koju je provela Prpić,²¹³ a govore o hijerarhiji profesionalnih vrijednosti/normi ispitanika – istaknutih hrvatskih znanstvenika. Od 35 pobrojanih vrijednosti/normi, dvanaesta rangirana je pažljivo korištenje ideja i rezultata rada drugih kolega. Autorica objašnjava da se radi o još uvijek visokom intenzitetu važnosti koji ispitanici posvećuju ovom profesionalnom standardu. U ovu nešto niže rangiranu skupinu profesionalnih standarda spadaju i: pomoć kolegama, razvoj i korištenje znanja za dobrobit čovjeka i društva, otvorenost za sve relevantne podatke, sistematičnost ili povezivanje

²¹² Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju. Nav. dj.

²¹³ Usporedi Prpić, Katarina, Nav. dj. str. 64.

istraživačkih nalaza u sustav spoznaja. Kriterij poštivanja autorstva visoko je rangiran, no Flögel-Mršić naglašava da nisu „malobrojne rasprave o prvenstvu²¹⁴ i autorstvu u znanosti i mnogi veliki učenjaci nisu imuni na pitanje znanstvenog vlasništva.“²¹⁵

Shachafa u svojoj studiji²¹⁶ A global perspective on library association code of ethic nastoji dati odgovor na pitanje: koje zajedničke vrijednosti dijele etički kodeksi unutar knjižnica diljem svijeta? Ova studija obuhvaća usporedne analize sadržaja engleskih verzija etičkih kodeksa predloženih od strane profesionalnih udruga u 28 zemalja. Dobivena načela raspoređena su u dvadesetak kategorija. Najveća važnost dana je načelu profesionalnog razvoja, integriteta, povjerljivosti ili privatnosti i slobodan i jednak pristup informacijama. Načela povjerljivosti i privatnosti, i jednak pristup informacijama, pojavljuju se u svim postojećim kodeksima, dok su autorska prava i intelektualno vlasništvo, demokracija i odgovornosti prema društvu, obuhvaćeni u manje od pola obrađenih sadržaja. Indikativan je zaključak autora da kodeksi koji sadrže veći broj stranica teksta, ujedno su i restriktivniji. No, to je opet vezano uz sociokulturni kontekst u kojem je kodeks kreiran. Zanimljivo je da su norme koje se bave autorskim pravom i intelektualnim vlasništvom zastupljene u tek devet kodeksa, tj obuhvaćaju tek 32% uzoraka. Ovo empirijsko istraživanje pruža globalnu perspektivu na etički kodeks unutar knjižničarske zajednice, odnosno potvrđuje da postoji set vrijednosti i normi koji je zajednički knjižničnim zajednicama širem svijeta.

Sva javna sveučilišta u Hrvatskoj donijela su etičke kodekse, koji su javno oglašeni na mrežnim stranicama matičnih ustanova. Etički kodeksi sadrže vrijednosti i norme koje propisuju visoko moralne vrijednosti, na način da jasno razlikuju ono što smatramo prihvatljivim, odnosno neprihvatljivim ponašanjem u akademskoj zajednici, a ima implikacije i na sustav moralnih vrijednosti u društvu.

²¹⁴ Ovdje se najlakše prisjetiti sukoba Newton-Leibniz oko prvenstva u otkriću infinitezimalnog računa. Drugi primjer je povijest otkrića lasera – Charles Hard Townes i Arthur Leonard Schawlow koji su radili u Bell Labs nasuprot Gordona Goulda koji je tada studirao na Columbia University.

²¹⁵ Flögel-Mršić, Mirna. Nav. dj. str. 142.

²¹⁶ Shachaf, P. (2005), A global perspective on library association codes of ethics. // Library&Information Science Research 27(4), str. 513-533 URL: http://eprints.rclis.org/8941/1/Code_of_Ethics.pdf (2014-8-18).

Naziv sveučilišta	Naziv akta	Godina donošenja
Sveučilište u Dubrovniku	Etički kodeks znanstvenika, nastavnika i suradnika Sveučilišta u Dubrovniku	2006.
Sveučilište u Osijeku	Etički kodeks Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku	2011.
Sveučilište u Puli	Etički kodeks Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli	2008.
Sveučilište u Rijeci	Etički kodeks Sveučilišta Rijeci	2003.
Sveučilište u Splitu	Etički kodeks Sveučilišta u Splitu	2009.
Sveučilište u Zadru	Etički kodeks	2010.
Sveučilište u Zagrebu	Etički kodeks Sveučilišta u Zagrebu	2007.

Tablica 1: Etički kodeksi javnih sveučilišta u RH

Prilikom obrade sadržaja etičkih kodeksa javnih sveučilišta u Hrvatskoj poslužit ćemo se, po uzoru na Shachafa, komparativnom analizom kako bi utvrdili sličnosti i razlike, odnosno koje norme i vrijednosti dominiraju kao obrasci poželjnog ponašanja unutar hrvatske akademske zajednice. Shachaf je sadržaj etičkih kodeksa podijelio u dvadeset kategorija kako je prikazano u tablici 2.²¹⁷ Pet najzastupljeniji kategorija su:

1. profesionalni razvoj,
2. integritet,
3. povjerljivost i privatnost,
4. slobodan i ravnopravan pristup, te
5. sukob interesa i osobna korist.

²¹⁷ Grafikon preuzet iz: Shachaf, P. (2005) Nav. dj. 513-533.

Proces digitalizacije i dostupnost autorskih radova na mrežnim stranicama nameće ustanovama kreiranje dobre prakse vezano za autorsko pravo. Objavljivanje i korištenje autorskih djela u digitalnom obliku razvija i rizik od moguće povrede autorskog prava, a vodiči bi trebali omogućiti procjenu takvog rizika.²¹⁸ Dakle, ukoliko ustanova već ne posjeduje vodič kroz autorska prava, postoji očita potreba za njim. Uloga vodiča bila bi savjetodavna, a ne davanje pravnih tumačenja.

Pravna praksa, kao i osnovna etička načela polaze od pretpostavke da je čovjek slobodan i odgovoran za svoje postupke. A čovjek je u svom postojanju svakodnevno suočen s pitanjem kako ispravno i dobro djelovati i živjeti.

Njemački filozof prava Gustav Radbruch,²¹⁹ daje nam razdiobu pravnih i moralnih normi. Tvorac pravnih normi je državni aparat, koji osigurava njihovo poštivanje prisilom, odnosno zapriječenim sankcijama, a običajne norme nastaju u određenoj zajednici uslijed dugotrajnog ponavljanja, te ih članovi zajednice počinju doživljavati kao obvezni obrazac ponašanja. Izvor običajnih i pravnih normi nije djelatni pojedinac već netko izvan nas. Nasuprot tome, moral proizlazi iz unutarnjeg čovjekovog bića kojim se izražava stav prema dobru i zlu. Radbruch nastavlja da je moralno djelatni pojedinac sam sebi moralni zakonodavac; odnosno, Kantovim rječnikom, pravo je heteronomno, a moral je autonoman. Heteronoman je onaj zakon koji je čovjekovoj volji nametnut od strane vanjskog autoriteta, a autonoman je onaj zakon koji volja slobodnog pojedinca nameće sama sebi. Ili, kako je Einstein rekao, da vjeruje kako u moralnosti nema ničeg božanskog, odnosno moralnost nam nije nametnuta od strane autoriteta izvan čovjeka, to je posve ljudska stvar.²²⁰

4.2.1. Dosadašnja istraživanja

Shachaf, Pnina i Rubenstein, Ellen (2007) u studiji *Usporedna analiza knjižničnog pristupa autorskom pravu: Izrael, Rusija i SAD (A Comparative Analysis of Libraries' Approaches to Copyright: Israel, Russia, and the U.S.)* istražuju pristup sveučilišnih knjižnica prema autorskom pravu u trima zemljama (Izrael, Rusija i Sjedinjene Američke Države).²²¹ Ova

²¹⁸ Usporedi: Hirtle, B. Peter, Hudson Emily, Kenyon Andrew T., Copyright and Cultural Institutions; Guidelines for Digitization for U.S. Libraries, Archives and Museums, Cornell University Library, Ithaca, New York, 2009., str. 9.

²¹⁹ Filozofija prava, prevela D. Guteša. Beograd: Nolit, 1980. Str. 52-64. Prema Porobija Željko. Nav. dj.

²²⁰ Einstein, Albert. The Human Side, uredile Helen Dukas i Banesh Hoffman. Nav. prema Cline, A. (2015) Einstein Quotes on Ethics & Morality: Humans, not Gods, Define Morality. URL: <http://atheism.about.com/od/einsteingodreligion/tp/EinsteinMoralsEthicsMorality.htm> (2015-3-22).

²²¹ Shachaf, Pnina; Rubenstein, Ellen. A Comparative Analysis of Libraries' Approaches to Copyright: Israel, Russia, and the U.S.// [The Journal of Academic Librarianship, Volume 33/ Issue 1](#) (January, 2007), URL:

komparativna analiza istražila je razlike i sličnosti u pristupu pitanjima autorskog prava u trima zemljama koje su izabrane na temelju analize etičkih kodeksa knjižničnih udruga koju je prije napravio Shachaf. Primjenom klaster analize od osam zemalja koje razmatraju pitanje autorskog prava u svojim etičkim kodeksima izabrane su tri: Sjedinjene Američke Države predstavljaju angloameričke zemlje, Rusija predstavlja istočnoeuropske zemlje i Izrael. Jedinica analize studije je knjižnica. Procjenjivala se dostupnost i vidljivost informacija o autorskom pravu na mrežnim stranicama ustanova (koliko je potrebno napraviti klikova mišem da bi dobili informaciju). Sljedeće što se istraživalo je količina informacija, kontekst (odnosno tko sudjeluje u kreiranju informacija) i koje su aktivnosti poduzete, od strane koga i s kojim ciljem (informiranje, edukacija ili upozorenje korisniku). Zaključeno je da vidljivost i dostupnost informacije o autorskom pravu na mrežnim stranicama ustanove rječitije govori koliko se pozornosti poklanja ovoj tematici. Pretpostavka je da količina informacija ukazuje na važnost koja se poklanja ovoj problematici i želji da se postojeće informacije prate i obnavljaju i nadograđuju. Milas pak navodi da prostor posvećen određenoj problematici nije valjan indikator stava kojim je ona popraćeno.²²² Knjižnice u različitim dijelovima svijeta pokazuju različiti stupanj društvene odgovornosti. Na najnižem stupnju društvene odgovornosti knjižnica ignorira pitanje autorskog prava i ne pretpostavlja društvenu odgovornost vezano za autorsko pravo; na sljedećem stupnju knjižnica na svojim mrežnim stranicama objavljuje samo ono što je zakonom propisano; u trećem stupnju knjižnica prihvaća etičku odgovornost oko autorskog prava, a na četvrtom stupnju knjižnica pokazuje inicijativu (proaktivna razina). Studija je ciljala odrediti stavove prema autorskom pravu knjižnica smještenih u različitim političkim, socijalnim, tehnološkim i gospodarskim kontekstima i odrediti stupanj društvene odgovornosti u odnosu na autorsko pravo. Ograničenje te studije, kako navode i sami autori, je pretpostavka da mrežne stranice ustanova odražavaju stavove i aktivnosti ustanove prema autorskom pravu i mali broj zemalja na kojima je istraživanje provedeno.

Ova studija vrijedna nam je metodološki, odnosno koristit ćemo je kao smjernicu pri izradi nacrtu istraživanja o informacijama o autorskom pravu na mrežnim stranicama visokoškolskih ustanova.

Jedno od opsežnijih istraživanja vezano za autorsko pravo u akademskom okruženju proveo je JISC (*Joint Information Systems Committee*, 2003) program usmjeren na poticanje,

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0099133306001108> (2013-3-15).

²²² Milas, G. Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima. Zagreb: Naklada Slap, 2009. Str. 513.

usvajanje i korištenje digitalnih tehnologija u Velikoj Britaniji i to u području nastave, učenja i istraživanja. Istraživanje pod nazivom *Project RoMEO (Rights METadata for Open archiving)* sastoji se od šest izvješća kojima je cilj upoznati autore znanstvenih radova s njihovim pravima.

Prva studija, *Utjecaj autorskog vlasništva na akademsko samoarhiviranje (The impact of copyright ownership on academic author self-archiving)*²²³ imala je za cilj obraditi pitanje autorskog prava i autorovo samo-arhiviranje znanstvenih radova. Autori istraživanja su se koristili analizom dokumentacije, proveli anketu među akademskim osobljem i analizirali ugovore sklopljene između autora i izdavača. Cilj ankete provedene među akademskim osobljem bio je ustanoviti sljedeće:

- utvrditi trenutnu praksu između stvaranja znanstvenih radova i autorskog prava;
- utvrditi trenutnu praksu i stavove autora oko samo-arhiviranja, utvrditi kako znanstvenici žele zaštititi svoje znanstvene radove slobodno dostupne na mrežnim stranicama, utvrditi kako znanstvenici koriste tuđe besplatno dostupne znanstvene radove na mrežnim stranicama.

Preporuka je sveučilištima da nametnu i svoj interes vezano za autorska prava na znanstvenim radovima ako ga je autor, zaposlenik institucije, stvorio u obavljanju svoje obveze iz radnog odnosa.

Druga studija,²²⁴ *Kako znanstvenici žele zaštititi svoje znanstvene radove u otvorenom pristupu (How academics want to protect their open-access research papers)* obuhvatila je istraživanje koje je smjeralo dati odgovor na pitanje kako znanstvenici žele zaštititi svoje znanstvene radove koji su slobodno dostupni na mrežnim stranicama. Većina autora zainteresirana je upravo za zaštitu svojih moralnih prava. U Velikoj Britaniji zakon definira dva glavna moralna prava: a) pravo na priznavanje autorstva i b) pravo na prigovor zbog nedoličnog korištenja rada. Velika većina znanstvenika traži da ih se navede kao autora djela koje se koristi, a više od dvije trećine zalažu se za točne navode izvornog sadržaja (čime se smanjuje šansa za nedolično postupanje).

U trećoj studiji,²²⁵ *Kako znanstvenici očekuju da se koriste znanstveni radovi u*

²²³ Gadd, Elizabeth; Oppenheim, Charles; Proberts, Steve. RoMEO Studies 1: The impact of copyright ownership on academic author self-archiving // *Journal of Documentation*, 59, 3(2003), 243-277. URL: <http://www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/RoMEO%20Studies%201.pdf> (2013-3-15).

²²⁴ Gadd, Elizabeth; Oppenheim, Charles; Proberts, Steve. RoMEO Studies 2: How Academics Want to Protect their Open-Access Research Papers. // *Journal of Information Science* 29, 5(2003) 333-356. URL: www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/RoMEO%20Studies%202.pdf (2013-3-15).

²²⁵ Gadd, Elizabeth; Oppenheim, Charles; Proberts, Steve. RoMEO Studies 3: How academics expect to use open-access research papers. // *Journal of Librarianship and Information Science* 35, 3(2003), 17-187. URL:

otvorenom pristupu (*How academics expect to use open-access research papers*), ispitanici su zamoljeni da odgovore koja ograničenja, uvjete i potrebna odobrenja očekuju prilikom korištenja tuđih znanstvenih radova slobodno dostupnih na mrežnim stranicama. Razmatra se postoji li značajna razlika između načina na koji znanstvenici-autori žele zaštititi svoje djelo u besplatnom otvorenom sustavu, te kako znanstvenici-korisnici žele da ih se koristi. Nakon provedenog istraživanja (metoda anketiranja provedena je na istom uzorku) utvrđeno je da su znanstvenici-autori liberalniji kad očekuju kako će netko koristiti njihovo djelo u odnosu na znanstvenike-korisnike. Jedina očekivanja su da se korišteno djelo ne mijenja, da se ne koristi u komercijalne svrhe, te da se autoru prizna autorstvo.

U četvrtoj studiji,²²⁶ *An analysis of Journal Publishers' Copyright Agreements* analizirani su ugovori između izdavača znanstvenih časopisa i autora. Analiza je pokazala da su ugovori sastavljeni, uglavnom, u korist izdavača. Krajnji nalazi govore da manje od 50% izdavača ostavlja autoru mogućnost samo-arhiviranja i to pod različitim uvjetima. Preporuča se sastavljanje ugovora koji će harmonizirati interese autora i izdavača.

U petoj studiji,²²⁷ *IPR issues facing OAI Data and Service Providers* se raspravlja inicijativa otvorenog pristupa autorskim djelima.

U šestoj²²⁸ studiji, *Rights metadata for open archiving* predlaže se moguća zaštita istraživačkih radova besplatno dostupnih na mrežnim stranicama.

Cjelokupno istraživanje usmjereno je na pronalaženje mehanizama za objavljivanje i dijeljenje sadržaja na mrežnim stranicama koje bi koristila cijela akademska zajednica. Mnogi od projekata financirani u sklopu JISC FAIR programa istražuju uspostavljanje institucijskih repozitorija (IR) na kojima bi se objavljivali rezultati znanstvenog rada, no projekt je naišao ne samo na probleme tehničke prirode, već i pravne.

Činjenica jest da je istraživačima prioritet objaviti rezultate svog istraživanja, a motivirani su činjenicom da se objavljeni radovi doživljavaju kao glavno mjerilo uspješnosti i znanstvene vjerodostojnosti.²²⁹ Objavljeni radovi predstavljaju i uvjet za reizbor i izbor

www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/RoMEO%20Studies%203.pdf (2013-3-15).

²²⁶ Gadd, Elizabeth; Oppenheim, Charles; Proberts, Steve. RoMEO studies 4: an analysis of journal publisher's copyright agreements. // *Learned Publishing*, 16, 4(2003), 293-308. URL:

<http://www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/RoMEO%20Studies%204.pdf> (2013-3-15).

²²⁷ Gadd, Elizabeth; Oppenheim, Charles; Proberts, Steve. RoMEO Studies 5: IPR issues facing OAI Data and Service Providers. (unrefereed preprint). URL:

<http://www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/RoMEO%20Studies%205.pdf> (2013-3-15).

²²⁸ Gadd, Elizabeth; Oppenheim, Charles; Proberts, Steve. RoMEO studies 6: rights metadata for open archiving. // *Program* 38, 1(2004), 5-14. URL:

<http://www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/RoMEO%20Studies%206.pdf> (2013-3-15).

²²⁹ SMEs Division of the World Intellectual Property Organization. *Research And Innovation Issues In University-Industry Relations: Background Information Document*, (2002), str. 7.

znanstvenika u znanstvena zvanja.

Jean Elizabeth Dryden u svojoj doktorskoj disertaciji *Autorska prava u stvarnom svijetu: dostupnost arhivskog materijala (Copyright in the Real World: Making Archival Material Available)*²³⁰ istražuje utjecaj autorskog prava na praksu objavljivanja arhivske građe na Internetu kanadskih arhiva. Autorica istražuje da li je politika arhiva prilikom odabira materijala pogodnih za objavljivanje na mrežnim stranicama repozitorija restriktivnija nego što zakonska rješenja dozvoljavaju. Informacijsko komunikacijska tehnologija omogućuje sve veću dostupnost kako arhivskog materijala, tako i sadržaja kreiranog u visokoškolskim ustanovama i drugim ustanovama od interesa široj zajednici, pa je slijedom toga logično pitanje koriste li ustanove prednosti novih tehnologija. Autorica obrađuje pitanje materijala koji je pohranjen u arhivima jer predstavlja važan dio kulturnog nasljeđa i izvor je za rad na autobiografijama, znanstvenim člancima, istraživanjima, a s druge strane otvara i zanimljiva pitanja iz područja autorskog prava, naročito kada se želi objaviti do sada nepoznati materijal.²³¹ Razlozi koji stoje iza odluke ustanove o objavljivanju arhivskog sadržaja na mrežnim stranicama su različiti: materijal objavljen na mrežnim stranicama ustanove može koristiti širi krug korisnika, nadalje, zahtjevi korisnika i sponzora za takvim pristupom, ili pak promocija samih ustanova koje nude takav pristup.

U studiji su korištena četiri izvora podataka: 1. mrežne stranice repozitorija, 2. dokumenti tih repozitorija koji sadrže procedure i utvrđenu politiku vezano za autorsko pravo, 3. odgovore na upitnik koji je proveden među zaposlenicima repozitorija i 4. sadržaj intervjua provedenih među zaposlenicima repozitorija. Istraživačka pitanja na koja autorica želi odgovoriti su sljedeća:

- "1. Koji čimbenici utječu na odluke kanadskih arhiva o tome koja će arhivska građa biti dostupna na Internetu?
2. Kako kanadski arhivisti razumiju svoj položaj vis-à-vis zakona o autorskim pravima prilikom objavljivanja arhivske građe na Internetu? Ovo pitanje se račva u tri zanimljiva podpitanja: kako arhivisti percipiraju ulogu autorskog prava prilikom objave arhivskog materijala na mrežnim stranicama; na koji način arhivisti stječu znanja o autorskom pravu; i što arhivisti znaju o autorskom pravu.
3. Koja je praksa kanadskih arhiva u odnosu na autorsko pravo i objavu njihove arhivske građe na internetu?

URL <http://www.wipo.int/export/sites/www/sme/en/documents/pdf/fp6.pdf> (2015-7-9).

²³⁰ Dryden, Jean Elizabeth. *Copyright in the Real World: Making Archival Material Available* (2008) // doktorski rad. URL [https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/11198/1/Dryden Jean E 200806 PhD thesis.pdf](https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/11198/1/Dryden%20Jean%20E%20200806%20PhD%20thesis.pdf) (2013-2-14).

²³¹ Usporedi Dryden. Nav. dj., str. 2.

4. Koji su procesi utjecali da znanje i stavovi pojedinaca o autorskom pravu prerastu u institucionalnu praksu?"²³²

Obradom upitnika i intervjua koje je provela, Drayden²³³ je došla do zaključka da arhivisti zaposleni u ustanovama znanja o autorskom pravu stječu tijekom svog radnog vijeka, prenose svoja znanja i iskustvo kolegama i suradnicima i postavljaju temelje za institucionalnu praksu i politiku oko objavljivanja arhivskog materijala na mrežnim stranicama ustanove. Izvori njihovog poznavanja autorskog prava, kvaliteta tog znanja, njihovi stavovi i percepcije vidljivi su kroz praksu i politiku ustanove oko objavljivanja materijala. Objavljivanje materijala obično zahtjeva odobrenje vlasnika autorskog prava, osim ako je autorsko pravo isteklo ili je ustanova nositelj autorskog prava. S obzirom na činjenicu da je često teško identificirati i locirati nositelja autorskog prava, ustanova se može odlučiti za opciju neobjavljivanja. Iako je autoričin rad fokusiran na arhive, u našem istraživanju bilo je zanimljivo vidjeti kako se naši ispitanici suočavaju s istim problemom. U tu svrhu smo, uz odobrenje autorice, iskoristili nama relevantan dio pitanja iz njenog upitnika, dakako, uz potrebne prilagodbe temi i ispitanicima.

Dryden se nada da ova studija može pružiti informacije koje će biti korisne za arhive u razvoju i usklađivanju njihove politike i procedura vezano za autorstvo. Korištenje tih nalaza i mogućnosti oblikovanja standarda oko autorske prakse koje se odnose na izradu arhivskog gradiva dostupnog na mrežnim stranicama, na primjer, u razvoju smjernica kako bi se pomoglo arhivistima u procjeni rizika objave materijala kod kojeg se ne može identificirati i locirati nositelja autorskog prava.

Za našu temu zanimljiva je studija Katarine Prpić koja pruža empirijski uvid u profesionalne vrijednosti i norme hrvatskih znanstvenika i etičnost profesionalne prakse u hrvatskoj znanstvenoj zajednici. Kako navodi autorica²³⁴ polazište ove studije čine istraživački problemi formulirani u obliku pitanja:

- Kakav je profesionalni etički kodeks znanstvenika, tj. koje ga profesionalne vrijednosti tvore, te kako se one strukturiraju i kontekstualno diferenciraju,
- Kakva je svakodnevna etička praksa u znanosti, tj. koliko je profesionalno ponašanje znanstvenika sukladno njihovim etičkim kodeksima,
- Koliko su u profesionalnoj svakodnevnici znanstvenika zastupljena etički

²³² Usporedi Isto, str. 4.

²³³ Usporedi Isto, str. 4.

²³⁴ Usporedi Prpić, Katarina, Nav. dj. str. 52-73.

problematična ponašanja, kako su ona strukturirana i kontekstualno diferencirana?

Autorica je provela anketu na populaciji istaknutih znanstvenika popisanih u biografskom adresaru *Tko je tko u Hrvatskoj*. Prema mišljenju anketiranih znanstvenika najvažniji profesionalni standardi su: konceptualna preciznost, tj. preciznost u postavljanju problema, hipoteza, zaključaka; beskompromisna odanost znanstvenika u traženju istine; odgovornost znanstvenika za učinke svojih istraživačkih rezultata; strogo poštivanje znanstveno-stručnih standarda u istraživačkom radu; uzdržavanje od brzih, nedovoljno utemeljenih zaključaka i uopćavanja; održavanje vrijednosti kvalitete znanstvene institucije i poticanje darovitih studenata i njihovo uključivanje u istraživanje. Nešto niže rangirana skupina profesionalnih vrijednosti/normi uključuje: pomoć kolegama (naročito se izražava skrb za mlađe kolege); razvoj i korištenje znanja za dobrobit čovjeka i društva, otvorenost za sve relevantne podatke, sistematičnost ili povezivanje istraživačkih nalaza u sustav spoznaja u znanstvenom području, i posebno što je interesantno za našu studiju, pažljivo korištenje ideja i rezultata rada kolega. Autorica dalje nabroja niže rangirane profesionalne vrijednosti, ali u njihovu daljnju analizu ovdje nećemo ulaziti. Slijedom analize strukture profesionalne etike autorica zaključuje da su determinante profesionalne etike prvenstveno na razini profesionalne grupe i znanstvenog sustava. Profesionalna etika kao skup vrednota i normi usvaja se kroz sustav obrazovanja i profesionalnu socijalizaciju. Profesionalna etika znanstvenika istražena je kroz etičke kodekse institucija kojima anketirani znanstvenici pripadaju, dakle kao skup profesionalnih vrednota i normi, i na razini profesionalne prakse u socijalnim odnosima vezanim uz obavljanje profesije, odnosno sukladnost profesionalnog ponašanja znanstvenika etičkom kodu. Autorica je dobivene podatke usporedila s rezultatima studije o etičkim problemima u akademskim istraživanjima u SAD-u koje su provele američke autorice Swazey, Anderson i Seashore Lewis.²³⁵ Zaključak je studije koju je provela Prpić u Hrvatskoj :

- ispitanici najviše poštuju ključne profesionalne standarde, a
- etički upitna ponašanja u hrvatskim znanstvenim institucijama dominantno su rangirali niže od američkih kolega.²³⁶

Citiranje korištenih radova svakako je uključeno u profesionalnu etiku znanstvenika.

²³⁵ Usporedi isto. Str. 101-120.

²³⁶ Pet etički upitnih ponašanja koja ispitanici najviše percipiraju kao "vrlo često" učestala su: i) uskraćivanje uvida u rezultate istraživanja do objavljivanja rada (8.4%); ii) prilagođavanje interpretacije dominantnim društvenim strujanjima (7.5%); iii) prilagođavanje interpretacije nalaza dominantnoj teoriji/školi (6.6%); iv/v) "lukavo" rezoniranje (podešavanje/odabir s tezom logički spojivih argumenata) (5.9%); iv/v) neadekvatno pripisivanje (ko)autorstva (5.9%). Analiza prema podacima iz Prpić, nav. dj., str. 103.

Lipson²³⁷ navodi tri razloga zašto moramo citirati materijal koji koristimo u znanstvenom radu. Prvo, time iskazujemo priznavanje tuđeg rada, neovisno slažemo li se s rezultatima korištenog rada ili ne, drugo obavještavamo čitatelja o materijalu na kojem temeljimo svoju analizu, pripovijedanje ili zaključak, i kao treće citiranje je poput vodiča samom čitatelju u slučaju da želi sam provjeriti prikazane rezultate, što može imati za posljedicu da potvrdi naš rad ili pak ne, ili može poslužiti nekome za daljnja istraživanja. Pravilno citiranje izvora naročito je važno u znanosti i odraz je akademske čestitosti i digniteta. Potrebna je sustavna edukacija studenata kako pravilno citirati i poticati rasprave o ovom problemu unutar akademske zajednice.

Zanimljivo istraživanje proveli su Baruchson-Arbib i Eti Yaari²³⁸ o tome kako studenti percipiraju plagiranje radova koje su podijelili na one koji su dostupni na Internetu i one u tiskanom obliku. Istraživanje je pokazalo da raste tendencija među studentima da plagiraju radove, a naročito one dostupne *on-line*. Kopiranje radova u *on-line* verziji smatra se čak manje nemoralnim u odnosu na plagiranje radova u tiskanom obliku. Moguće objašnjenje je vjerovanje ispitanika da informacije na Internetu spadaju u javnu domenu, te da njihovo korištenje nije podložno strogim pravilima korištenja. Za razliku od tiskanih izdanja koja nisu uvijek dostupna, javljaju se u ograničenim izdanjima, a često su pohranjena u posebnim spremištima. Autori navode da razlika u percipiranju obveze citiranja korištenih radova proizlazi i iz nedostatka suglasnosti oko načina citiranja Internetskih izvora. Ne postoje univerzalna i jasna pravila oko korištenja sadržaja na Internetu, a ponekad ni sam Internetski izvor ne sadrži informacije o autoru. Baruchson-Arbib i Eti Yaari upozoravaju da prihvaćanje plagiranja u znanstvenom radu ima široke negativne posljedice kako za sam razvoj znanosti, tako i za informacijsko društvo. Naglašavaju nužnost rješavanja etičkih pitanja koji se tiču uporabe tiskanih i *on-line* informacija. Ovo istraživanje provedeno u Izraelu ukazuje na ozbilja problem plagiranja unutar studentske populacije koji zahtijeva sustavno promišljanje i rješavanje.

4.3. Visokoškolsko izdavaštvo i otvoreni pristup

"By 'open access' to this literature, we mean its free availability on the public internet, permitting any users to read, download, copy, distribute, print, search, or link to the full texts of these articles (...) without financial, legal, or technical barriers other than those

²³⁷ Lipson, Charles. Nav. dj. str. 3.

²³⁸ Baruchson-Arbib, Shifra; Yaari, Eti. Printed Versus Internet Plagiarism: A Study of Students' Perception/ IJIE International Journal of Information Ethics. Vol. 1 (06/2004), str. 1-7. URL: http://www.i-r-i-e.net/inhalt/001/ijie_001_05_baruchson.pdf (2014-7-21).

inseparable from gaining access to the internet itself."²³⁹

Otvoreni pristup (*open access*) promovira dostupnost znanstvenih informacija u elektroničkom obliku, online, besplatno, bez većine ograničenja koja nameće autorsko pravo, uz obvezu propisnog navođenja autora.²⁴⁰ Slobodan pristup digitalnoj znanstvenoj građi predstavlja veliki doprinos protočnosti informacija u znanosti jer uklanja financijska i zakonska ograničenja vezana uz komercijalno nakladništvo. Znanstveni časopisi su važan medij za diseminaciju znanstvenih rezultata, te su usko vezani uz detaljno propisan sustav napredovanja znanstvenika. Unutar sustava znanosti ustanovljen je postupak izbora znanstvenika u znanstvena zvanja pri čemu se posebno cijeni međunarodna afirmacija znanstvenika i međunarodna priznatost njegovog rada.²⁴¹ Kako bi napredovali u viša zvanja znanstvenici su pod pritiskom objavljivanja u časopisima s faktorom odjeka (*Impact Factor, IF*). Kvaliteta takvih časopisa jamči se kvalitetnim recenzijama i popisom renomiranih znanstvenika koji u njima objavljuju. Većina znanstvenih časopisa pod nadzorom je komercijalnih izdavača. Prilikom objave u znanstvenim časopisima čest je slučaj da autori prenosi na izdavača izdavačka prava, koji onda naplaćuju pristup i korištenje znanstvenih sadržaja. „Prema studiji Europske komisije, udio komercijalnih časopisa najveći je baš u biomedicinskim časopisima, 83%, u kirurgiji, 82% u neuroznanostima, kao i u biokemiji i molekularnoj biologiji, dok je najmanji u pravu, samo 22%.“²⁴² Komercijalni izdavači prepoznali su mogućnost zarade u znanstvenim časopisima i preuzeli su male izdavačke kuće. Pretplate na znanstvene radove u posljednja tri desetljeća enormno su se povećavale. Šember navodi da „cijena časopisa raste u prosjeku 9% godišnje (od 1986. godine), a znanstvene institucije izdvojile su 1999. godine 170% više sredstava za nabavu časopisa nego 1986. godine, pri čemu se obim pretplaćenih časopisa smanjio za 6%.“²⁴³ Otvoreni pristup odgovor je znanstvene zajednice na komercijalizaciju znanstvenih časopisa, a kako bi rezultate znanstvenog istraživanja učinili dostupnim i drugima.

Posljedica ovakve situacije dovela je i do pojave predatorskih časopisa koji koriste otvoreni pristup za ostvarivanje osobne dobiti. O brojnosti predatorskih časopisa svjedoči

²³⁹ Open Access Initiative. URL <http://www.soros.org/openaccess/read.shtml> (2014-7-21).

²⁴⁰ SPARC (Scholarly Publishing & Academic Resources Coalition). URL: <http://www.arl.org/sparc> (2015-9-1).

²⁴¹ Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja („Narodne novine“, broj: 84/05, 138/06, 120/07, 71/10, 116/10, 38/11) u Republici Hrvatskoj detaljno propisuje uvjete za izbor u znanstvena zvanja po znanstvenim područjima j i sadrži popis časopisa i drugih publikacija s međunarodnom recenzijom u kojima znanstvenici moraju objavljivati.

²⁴² Šember. Marijan. Vrijednovanje biomedicinskih časopisa u otvorenom pristupu s pomoću citatnih pokazatelja. Zagreb. Repozitorij Medicinskog fakulteta. 2007. Str. 6. URL: <http://medlib.mef.hr/296> (2015-9-10).

²⁴³ Isto. Str. 12.

popis objavljen na mrežnim stranicama *Scholarly Open Access*²⁴⁴ i trenutno broji 773 potencijalna ili vjerojatna predatorska časopisa (popis je ažuriran 9. rujna 2015.). Listu je sastavio Jeffrey Beall na temelju transparentnih kriterija.²⁴⁵ Kriteriji koje je sastavio Beall sastavni su dio i *curriculum* za istraživače (modul 5) UNESCO-a²⁴⁶ koji poziva istraživače da objavljuju svoje radove u otvorenom pristupu. UNESCO aktivno radi na popularizaciji otvorenog pristupa znanstvenim informacijama i neograničenom korištenju elektroničkih podataka, s posebnim naglaskom na rezultate znanstvenih istraživanja koji su financirani iz javnih sredstava. Naročita pozornost posvećena je otvaranju komunikacijskih kanala prema Africi i nerazvijenim zemljama, kako bi kroz otvoreni pristup imale veću dostupnost rezultatima istraživanja, što bi imalo utjecaj na povećanje društveno-ekonomskog razvoja tih zemalja.

Bitno je naglasiti da postoje dva glavna puta pristupa znanstvenim informacijama: *zlatni* i *zeleni* put. Samoarhiviranje radova u digitalnim repozitorijima naziva se zeleni put, a objavljivanje radova u časopisima u otvorenom pristupu naziva se zlatni put. Krelja Kurelović i dr.²⁴⁷ samoarhiviranje dijele na:

- „a) *žuti put* – objavljeni radovi prije publiciranja (tzv. *peer review*),
- b) *plavi put* – odnosi se na radove nakon publiciranja, autorova verzija nakon recenzije ili izdavačka verzija rada (tzv. *pre-print*),
- c) *zeleni put* – sadrži radove i prije i nakon objave u publikacijama (tzv. *post-print*).

Peter B. Hirtle i dr.²⁴⁸ naglašava da mnoga sveučilišta i fakulteti traže od studenata da deponiraju svoje disertacije u elektronskom obliku. Iste se objavljuju na mrežnim stranicama visokoškolskih institucija, omogućuje se njihova dostupnost, te je u skladu s općim pretpostavkama da doktorske disertacije treba objaviti i dijeliti njihov znanstveni doprinos.

²⁴⁴ Scholarly Open Access. Critical analysis of scholarly open-access publishing. List of Publishers. URL: <http://scholarlyoa.com/publishers/> (2015-9-10).

²⁴⁵ Scholarly Open Access. Critical analysis of scholarly open-access publishing. List of Publishers. <https://scholarlyoa.files.wordpress.com/2015/01/criteria-2015.pdf> (2015-9-10).

²⁴⁶ UNESCO. Komunikacija i informiranje. URL: http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/resources/news-and-in-focus-articles/all-news/news/unescos_open_access_oa_curriculum_is_now_online/#.VfAzG8vot9A (2015-9-9).

²⁴⁷ Krelja Kurelović, Elena i dr. Prihvaćanje otvorenog pristupa u znanstvi obrazovanju. Zbornik Veleučilišta u Rijeci. Vol. 1. 2013. Str. 1-16.

²⁴⁸ Hirtle, Peter B.; Hudson, Emily; Kenyon, Andrew T. Copyright and Cultural Institutions: Guidelines for Digitization for U.S. Libraries, Archives, and Museums. Ithaca, NY: Cornell University Library, 2009., str. 227.

Vrlo je važna autorova napomena da doktorske disertacije odražavaju „intelektualnu baštinu institucije. One dokumentiraju vrstu i kvalitetu istraživanja koje je provedeno na sveučilištu tijekom vremena.“²⁴⁹ Iznimno je značajno radove studenata učiniti dostupnim sljedećim generacijama studenata.

Posljednjih dvadesetak godina razvoj u području digitalnih tehnologija otvorio je nove modele komunikacije u znanstvenoj zajednici. Autori Pickton i McKnight²⁵⁰ napravili su istraživanje među studentima poslijediplomskih studija vezano za diseminaciju njihovih radova, te prikupljanje povratnih informacija i komentara na objavljene radove kroz institucionalni repozitorij. U svom istraživanju koristili su strukturirani intervjui koji je podijeljen u pet dijelova. U prvom dijelu intervjua prikupljeni su podaci o znanstvenom interesu studenata i praksi objavljivanja. U drugom dijelu željelo se utvrditi razumijevanje termina „otvoreni pristup“ i „digitalni repozitorij“. Sljedeći dio intervjua koncipiran je u cilju otkrivanja koje radove studenti žele deponirati ili pronaći u digitalnom repozitoriju (IR – institucionalni repozitorij). Ovaj dio završava s pitanjima koja utvrđuju stav prema obveznom deponiranju na IR. U četvrtom dijelu istražuju se uzroci motivacije, odnosno odvratanja od objavljivanja na IR. U zadnjem dijelu intervjua stajalo je samo jedno pitanje: bi li student deponirao bilo koji svoj rad na digitalnom repozitoriju. Upravo mlađi istraživači, pokazuje ovo istraživanje, zainteresirani su za objavljivanje na digitalnom repozitoriju jer im osigurava široku diseminaciju i povratne informacije koje im služe za unaprjeđenje kvalitete vlastitog rada, za razliku od starijih znanstvenika koji preferiraju časopise s većim utjecajem, jer im osiguravaju i veću citiranost.²⁵¹ Vezano za pitanje o znanstvenom izdavaštvu, odnosno o promjenama koje je potrebno poduzeti unutar tog područja autori su dobili zanimljive rezultate. Na prvom mjestu ističu potrebu izdavača da ostvare prihode; slijedi potreba da znanstvene informacije budu slobodno dostupne, zatim povećanje digitalne pretplate, neujednačenost između budžeta znanstvene knjižnice i troškova časopisa, osiguranje pristupa materijalima objavljenim na mrežnim stranicama osobama s invaliditetom, objavljivanje u tiskanom obliku zahtijeva vrijeme, te pitanje ugleda novih časopisa u odnosu na postojeće i moguća devalvacija kvalitete rezultata istraživanja.

Autori daju i preporuke za implementaciju IR uz napomenu da ovakvi projekti mogu aktualizirati pitanja autorskog prava. Institucionalni repozitorij se definira kao "elektronski

²⁴⁹ Isto, str. 227.

²⁵⁰ Pickton, Margaret; McKnight Cliff. Research students and the Loughborough institutional repository. // Journal of Librarianship and Information Sciencs. 38, 4(2006), str. 205.

²⁵¹ Isto, str. 213.

sustav koji bilježi, čuva i pruža pristup digitalnim radovima zajednice."²⁵² U tom smislu *The Joint Information Systems Committee* (JISC) zagovara kreiranje institucionalnih repozitorija na znanstvenim ustanovama, te prema podacima Picktona i McKnighta iz 2005. na prostoru Velike Britanije dvadeset četiri sveučilišta imaju institucionalni repozitorij, a velik broj sveučilišta priprema se postaviti IR. Studija naglašava važnost razumijevanja sadržaja koji mogu motivirati ili odvratiti autora da objavljuje na IR. Kao važan dio motivacije autori nabrajaju: pristup znanstvenoj literaturi i razmjena informacija kao bitna prednost samoarhiviranja, široka i brza diseminacija, lakše i brže pretraživanje literature, pristup pod jednakim uvjetima, širi krug čitatelja/korisnika, bolja citiranost. Kao važno pitanje koje se nameće kod otvorenog pristupa, odnosno objavljivanja radova na IR, Pickton i McKnight otvaraju pitanje kvalitete objavljenog rada, odnosno da li rad u otvorenom pristupu može kvalitetom udovoljavati radu koji prolazi tradicionalni postupak recenzije kao garancije kvalitete.²⁵³

Mnogi autori, prema Pickton i McKnight, pokazuju zabrinutost zbog mogućih opasnosti koje vrebaju iz otvorenog pristupa. Prvo, postavljanje rada na IR može se smatrati prethodnom objavom i onemogućiti da se rad kasnije prihvati za objavu, drugo, može rezultirati povredom ugovora sklopljenih s trećima (npr. poslodavcem ili izdavačem) i kao treće navodi se zabrinutost zbog pitanja kontrole nad autorskim radom i zaštite autorskog prava.²⁵⁴ Pickton i McKnight vjeruju da se mnoga pitanja oko autorstva mogu riješiti adekvatnom edukacijom autora, te korištenjem adekvatnih softvera. Digitalizacija knjiga, znanstvenih članaka i drugih sadržaja zahtjeva određena znanja, vještine i ulaganja. Digitalna izdanja u bilo kojem području znanosti nedvojbeno predstavljaju unapređivanje znanstvenog i nastavnog procesa, ali neminovno zahtijevaju i ugradnju zaštitnih mehanizama radi zaštite autorskog prava. Slijedom navedenog otvara se i pitanje autorskog djela nastalog u radnom odnosu i po narudžbi.²⁵⁵ Tako i Peter B. Hirtle i sur.²⁵⁶ pita tko je vlasnik studentskih radova i

²⁵² Isto, str. 204.

²⁵³ Marijan Šember u svom magistarskom radu postavlja pitanje jesu li časopisi u otvorenom pristupu podjednako vrijedni kao i oni kojima se pristupa uz neki oblik plaćanja, tzv. tradicionalni časopisi. Koristi se analizom „čimbenika odjeka (od engl. impact factor – IF) koji ukazuje na odjek nekog znanstvenog rezultata, odnosno na utjecaj koji ti rezultati imaju na daljnja istraživanja. Uvid u čimbenik odjeka časopisa može se dobiti u publikaciji *Journal Citation Reports* (JCR), američkog izdavača Thomson Scientific. No, u arhivima slobodno dostupnih časopisa, kao što je PubMed Central, javni elektronički arhiv biomedicinske literature objavljene u časopisima, veliki je broj novih naslova koji još ne mogu imati JCR IF“. Autor se u svrhu istraživanja koristio i podacima o citiranosti članaka iz tih časopisa u tražilici Google Scholar. Usporedi: Šember, Marijan. Magistarski rad. Vrjednovanje biomedicinskih časopisa u otvorenom pristupu s pomoću citatnih pokazatelja. Zagreb. 2007. <http://ark.mef.hr/OP.htm> (2015-1-10).

²⁵⁴ Pickton i McKnight Nav. dj., str. 205.

²⁵⁵ Usporedi Gliha, Igor. Prava na autorskim djelima nastalim u radnom odnosu i po narudžbi / Zbornik PFZ,, Posebni broj 56(2006), str. 791-836.

doktorskih disertacija. Osnovna pretpostavka je da je autor ujedno i vlasnik autorskog djela. Međutim, ostaje pitanje što je s radovima nastalim po narudžbi ili u radnom odnosu? Moguće je da doktorski kandidat jest i zaposlenik institucije. Praksa koja se potiče na MIT-u,²⁵⁷ s obzirom na činjenicu da studenti dobivaju stipendiju za istraživanje, te su na druge načine poticani u svom istraživačkom radu od strane institucije, jest da je Sveučilište vlasnik njihovih radova. Polazi se od zaštite javnog interesa koji stoji iza svakog javnog financiranja.

No, postoji mogućnost da institucija uvede pravila prema kojima student ima obvezu dostaviti primjerak za knjižnicu i na taj način isti se može koristiti. Tako i *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*²⁵⁸ utvrđuje da su visoka učilišta dužna objaviti doktorske radove, kako na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Pickton i McKnight smatraju da upravo IR predstavljaju rješenje za dostupnost disertacija u digitalnom prostoru. Kao primjer navode *Digital Library of MIT theses*²⁵⁹ i *University of Edinburgh*.²⁶⁰ Autori nabrajaju²⁶¹ pogodnosti kreiranja takve baze:

- autorsko pravo se lako može utvrditi kod objave ovakvog sadržaja,
- s obzirom na utvrđen proces izrade disertacije, kvaliteta rada je osigurana,
- studentima se utvrđuje obveza deponiranja radova u IR i time se postiže povećanje sadržaja u bazi sadržaja
- kompletan sadržaj tiskanih disertacija nije lako dostupan izvan matične ustanove; najčešće se radi o manjim dijelovima teksta,
- etički je opravdano učiniti disertacije dostupne; mnogi studenti financirani su javnim novcem i njihovi rezultati istraživanja trebaju biti javno dostupni,
- sposobnost IR za pohranu dodatnog materijala (podataka i rezultata) može biti samo dodatni plus.

Slijedom navedenog, a zbog velike potražnje za sadržajem disertacija i relativne

²⁵⁶ Hirtle, Hudson i Kenyon, nav. dj.

²⁵⁷ Massachusetts Institute of Technology.

²⁵⁸ Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Čl. 83. Nav. dj.

„11) Završne radove studija sveučilišta i fakulteti dužni su trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Veleučilišta i visoke škole dužne su završene radove studija kopirati u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice.

(12) Doktorske disertacije visoko učilište dužno je trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi doktorskih disertacija Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Sveučilište je dužno osigurati da se i jedan otisnuti primjerak doktorske disertacije dostavi Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici.“

²⁵⁹ Digital Library of MIT theses. URL: <http://thesis.mit.edu/>. Prema Pickton i McKnight, Nav. dj.

²⁶⁰ Edinburgh Research Archive. URL: <http://www.era.lib.ed.ac.uk>. Prema Pickton i McKnight, Nav. dj.

²⁶¹ Pickton i McKnight, nav. djelo. Str. 216-218.

lakoće dostupnosti tog sadržaja, autori naglašavaju da upravo disertacije trebaju činiti temeljnu jezgru IR sveučilišta. IR baza na najbolji način predstavlja sveučilište, odnosno postavljanjem rezultata znanstvenog rada u otvoreni prostor za javnost (jer baze bi trebale biti dostupne ne samo zaposlenicima ustanove već i vanjskim korisnicima) sveučilište se predstavlja i promovira.

Objavljivanje na digitalnom repozitoriju ustanove uključuje i pomno razmatranje i prezentiranje područja u kojem je ustanova prepoznatljiva kroz znanstveni rad.

Ipak, pitanje objave diplomskih i doktorskih radova studenata izazvalo je i kritike nekih visokoškolskih ustanova u Republici Hrvatskoj.²⁶² Argument za kritiku nalazi se u koliziji *Zakona o autorskom pravu* sa već spomenutim člankom 83. *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*. Kritičari provedbe članka 83. konstatiraju da studenti svih studijskih razina imaju autorsko pravo na završnim radovima i doktorskim disertacijama s obzirom na činjenicu su oni autori tih autorskih djela. Sukladno članku 18. *Zakona o autorskom pravu* autor ima isključivo pravo sa svojim autorskim djelom i koristima od njega činiti što ga je volja, te svakoga drugog od toga isključiti, odnosno svakome drugom zabraniti korištenje autorskog djela, a što za posljedicu ima i zabranu objave rada kako na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta, odnosno kopiranje u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Iako smatraju da je objava radova poželjna, provedba nije moguća bez suglasnosti studenta za objavu njegova rada. No, otvara se još jedan problem, a to je pitanje kako pribaviti takva odobrenja od studenata koji su već započeli studij, s obzirom na odredbu da moraju završiti studij po pravilima po kojima su ga i upisali.

S druge strane Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta inicijativu razvija iz prakse „znanstveno razvijenih zemalja svijeta, a posebice država članica EU, gdje postoji naglašena tendencija prema otvoreni pristup (*open access*) kao neposrednom, slobodnom i neograničenom online pristupu digitalnoj znanstvenoj građi.“²⁶³ Nadalje, naglasak je na „preporukama Vijeća EU o diseminaciji znanstvenih publikacija i podataka kao nužnih za razvoj Europskog istraživačkog prostora.“²⁶⁴ Još jedan argument koji Ministarstvo navodi kao razlog za objavu diplomskih i doktorskih radova jest da su nastali korištenjem sredstava, resursa i opreme javnih financijskih sredstava. Neke visokoškolske ustanove hrvatskog

²⁶² Lilek, Mirela. Zašto fakultetu ne žele objaviti vlastite radove? // Jutarnji list, 25. rujna 2014. URL [http://www.jutarnji.hr/template/article/article-print.jsp?id=1222755 \(2014-12-21\)](http://www.jutarnji.hr/template/article/article-print.jsp?id=1222755 (2014-12-21)).

²⁶³ Isto.

²⁶⁴ Isto.

prostora ne vide u članku 83. Zakona veći problem. Postoji praksa da se od studenata traži suglasnost za objavu, te da svoje diplomske i doktorske radnje dostavljaju kako u tiskanom, tako i u digitalnom obliku. Najvjerojatnije, zadnju riječ o ovom pitanju dat će Ustavni sud Republike Hrvatske.

Sigurno je jedno: svijet istraživača treba slobodnu razmjenu znanstvenih informacija i mogućnost ostvarivanja brze komunikacije u cilju kvalitetnih rezultata koji mogu postati motor razvoja zajednice. Značajna promjena u znanstvenom komuniciranju dogodila se kroz inicijativu otvorenog pristupa, potaknutom *Budimpeštanska inicijativa o otvorenom pristupu* (*Budapest Open Access Initiative* BOAI), 2001.²⁶⁵ i *Berlinska deklaracija o otvorenom pristupu znanstvenom znanju* (*Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities*), 2003.²⁶⁶ Prema BOAI otvoreni pristup definira se kao

„Slobodna i brza dostupnost informacija na javnom Internetu, uz dopuštenje svim zainteresiranima da te sadržaje čitaju, preuzimaju, umnožavaju, distribuiraju, tiskaju, stave poveznicu, indeksiraju ili ih koriste u bilo koju drugu zakonitu svrhu bez financijskih, pravnih ili tehničkih prepreka. Jedino ograničenje reprodukcije i distribucije sadržaja koji je javno dostupan preko Interneta i zaštite autorskih prava ogleda se u tome da autor zadržava kontrolu nad integritetom svoga rada i ima pravo biti valjano interpretiran i citiran.“²⁶⁷

Preporuka BOAI je da svaka visokoškolska institucija razvije politiku objavljivanja recenziranih radova svojih zaposlenika na repozitoriju ustanove. Prilikom objavljivanja na repozitoriju ustanove trebalo bi se pridržavati određenih standarda:

- postavljanje rada na repozitoriju idealno bi bilo u vrijeme prihvatanja rada od strane časopisa, a najkasnije do datuma formalnog objavljivanja.
- politika sveučilišta treba poštivati slobodu istraživača da pošalje svoj rad u časopis po vlastitom izboru.
- politika sveučilišta treba poticati, ali ne zahtijevati objavljivanje u OA časopisima, a treba pomoći istraživačima pri razumijevanju razlike između objavljivanja u OA repozitoriju i objave u OA časopisu.
- kad je moguće, sveučilišna politika treba biti usvojena od strane istraživača

²⁶⁵ Budapest Open Access Initiative. 2012. URL: <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-recommendations> (20-4-2015).

²⁶⁶ Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. 2003. URL: <http://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration> (20-4-2015).

²⁶⁷ Budapest Open Access Initiative. Nav. dj.

- glasovanjem,
- kad izdavač ne dopusti objavljivanje rada u OA na Sveučilištu, preporučuje se sačekati dopuštenje za OA.

Cilj *Budapest Open Access Initiative* je „postavljanje temelja za ujedinjenje čovječanstva u zajedničkom intelektualnom razgovoru u potrazi za znanjem.“²⁶⁸ Yola de Lusenet²⁶⁹ naglašava da je najveće postignuće otvorenog pristupa mogućnost oblikovanja izdavačkog sustava u skladu s potrebama akademskog svijeta. Akademski zajednica ima „mogućnost i moć, a također i odgovornost da odlučuje o promjeni“²⁷⁰ istraživačke prakse vezano za objavu svojih rezultata, a koristeći novo digitalno okruženje. Yola de Lusenet naglašava da je Internet „i osmišljen kako bi olakšao razmjenu informacija među znanstvenicima,“²⁷¹ odnosno rezultati najnovijih znanstvenih dostignuća mogu postati dostupni svima putem Interneta. Ona ovdje ipak dodaje i jedno ograničenje, naime za neka područja i polja znanstvenog rada neki drugi kanali komunikacije (npr. monografije, zbornici) pokazali su se prihvatljiviji i učinkovitiji modeli za distribuciju informacija. Ustanove u sustavu znanosti trebaju izraditi jasnu politiku razvoja izdavaštva i uočiti moguće koristi od primjene novih tehnologija u znanstvenoj komunikaciji, te ciljano razvijati specijalizirane strukture i procedure za pitanja autorskog prava.

Berlinska Deklaracija govori o Internetu kao funkcionalnom mediju koji iz temelja mijenja mogućnost distribucije znanstvenih sadržaja i kulturne baštine. Internet omogućuje mijenjanje znanstvenog izdavaštva kao i postojećeg sustava osiguravanja kvalitete. Rezultati znanstvenih istraživanja najčešće se objavljuju u komercijalnim časopisima koji naplaćuju pristup rezultatima istraživanja, a ujedno i obvezuju autore da neće isti rad objaviti u nekom drugom mediju. *Berlinska Deklaracija* definira koncept otvorenog pristupa kao sveobuhvatni izvor ljudskog znanja i kulturne baštine koji je odobren od strane znanstvene zajednice. Ono što kao značajku otvorenog pristupa u znanstvenoj komunikaciji ističe Katulić²⁷² jest

²⁶⁸ Isto.

²⁶⁹ Yola de Lusenet. Venture out into the open. Towards a new environment for academic publishing. Paper presented at the ALLEA General Assembly, March 22-24 2006, Cracow <http://www.ica.org/5717/paag-resources/venture-out-into-the-open-towards-a-new-environment-for-academic-publishing.html> (2015-2-23).

²⁷⁰ Isto.

²⁷¹ Isto.

²⁷² Djelatnost PLOS-a, javne znanstvene knjižnice, započela je kao inicijativa koji su *online* peticijom započeli Patrick Brown, biokemičar sa Stanforda i Michael Eisen, biolog s Berkeleyja. Navedeni znanstvenici su peticijom predložili kolegama da od rujna 2001. prestanu objavljivati znanstvene radove u znanstvenim časopisima koji odbijaju, istekom roka od šest mjeseci od izlaska radova u časopisu, učiniti njihove radove besplatno dostupnima svima zainteresiranima. Neki svjetski poznati časopisi poput američkog *Proceedings of the National Academy of Sciences* i oni koje je izdao britanski izdavač *BioMed Central* prihvatili su

eliminiranje cijene pristupa i strogih pravila zaštite autorskih prava. Katulić pojašnjava da se „koncept slobodnog pristupa znanstvenim i istraživačkim radovima izvodi iz ideje da su znanstvena istraživanja stipendirana radi samih istraživanja, odnosno da je konačan znanstveni rad dokaz obavljenog istraživanja i napredak za društvo u cjelini, a ne predmet trgovine i osobnog gospodarskog interesa. Zauzvrat, što je znanstveni rad lakše dostupan i citiran, to bolje za njegovog autora.“²⁷³ No, treba naglasiti da troškove objave u časopisima s otvorenim pristupom snose sami autori. U Republici Hrvatskoj najpoznatiji portal koji okuplja stručne i znanstvene časopise s otvorenim pristupom je Hrčak.²⁷⁴ Portal je izrađen na inicijativu Hrvatskog informacijskog i dokumentacijskog društva (HID), uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, a realiziran je u Srcu (Sveučilišni računski centar). Portal omogućuje pronalaženje časopisa i radova putem tražilice (prema abecedi ili prema područjima znanosti) ili pretraživanje prema znanstvenim poljima.²⁷⁵ Za urednike časopisa postavljene su upute pod naslovom *Upute za uredništva časopisa*²⁷⁶ kako besplatno izraditi elektronički časopis s mrežno dostupnim cjelovitim radovima. Za urednike postojećih elektroničkih časopisa nude se alati za lakše pretraživanje (prema autoru, naslovu, ključnim riječima), a kako bi se osigurala veća vidljivost i dostupnost znanstvenih sadržaja. U cilju očuvanja ugleda Portala i povjerenja među korisnicima postavljen je Etički kodeks urednika na portalu Hrčak²⁷⁷. Uredništvima su predstavljene etičke norme i pravila kojih se trebaju pridržavati, a kojima se „osigurava kvalitetno predstavljanje časopisa na unutar Hrčak portala te pouzdanost, točnost i pravovremenost raspoloživih informacija.“²⁷⁸ Na mrežnom mjestu Portala dostupna je poveznica *Što je otvoreni pristup?*²⁷⁹ koja vodi na sljedeće korisne linkove: *A Very Brief Introduction to Open Access / Peter Suber*²⁸⁰, *Budapest Open Access Initiative*.²⁸¹ *Otvoren pristup znanstvenim informacijama – radna grupa HID-ac*²⁸² i *Berlinska deklaracija o otvorenom pristupu znanstvenom znanju* (prijevod na hrvatski). Na početnoj

naputke PLoS-a. Ipak, u ovom trenutku vodeći svjetski časopisi poput *Nature* i *Science* još uvijek ne prihvaćaju ideje PloS. Usporedi: Katulić, Tihomir. Javno dostupne znanstvene i stručne informacije, *Edupoint*, No. 37. /Rujan 2005. /godište V. URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/37/clanci/2.html> (2015-2-10).

²⁷³ Krelja Kurelović i dr. Prihvatanje otvorenog pristupa u znanosti i obrazovanju. Zbornik Veleučilišta u Rijeci. Vol. 1 (2013), No. 1, pp. 1-16.

²⁷⁴ Isto.

²⁷⁵ Hrčak. Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske. Početna stranica. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=text&str=vise#otvoreni_pristup (2015-6-19).

²⁷⁶ Isto. URL: <http://hrcak.srce.hr/admin/upute.pdf> (2015-6-19).

²⁷⁷ Isto URL: http://hrcak.srce.hr/admin/eticki_kodeks.pdf (2015-6-19).

²⁷⁸ Isto.

²⁷⁹ Isto.

²⁸⁰ Isto. URL: <http://legacy.earlham.edu/~peters/fos/brief.htm> (2015-6-19).

²⁸¹ Isto. URL: <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/read> (2015-6-19).

²⁸² Isto. URL: <http://hidd.hr/otvoren-pristup-znanstvenim-informacijama-opzi/> (2015-6-19).

stranici portala u sklopu informacija *Što je otvoreno dostupni časopis?* dostupna je poveznica *Directory of Open Access Journals (DOAJ)*²⁸³ (popis otvoreno dostupnih časopisa). Na portalu se uredno ažuriraju i podatci o posjećenosti časopisa, odnosno statistikama su obuhvaćena otvaranja web stranica časopisa, sveščića, članaka, te priloga u punom tekstu.

4.4. Individualno i kolektivno ostvarivanje autorskih prava

Opće je poznato da današnja razvijena digitalna tehnologija omogućuje brz prijenos autorskih djela do korisnika što je zahtijevalo i razvoj adekvatnih mehanizama koji će osigurati autorima ostvarivanje autorskih prava. Autor svoja prava može ostvarivati individualno ili putem udruga za kolektivno ostvarivanje prava. Ostvarivanje prava za pojedinačno korištenje autorskog djela (npr. u novom dramskom djelu) može obavljati sam nositelj prava osobno ili putem zastupnika. Individualno ostvarivanje prava regulira se ugovorom između nositelja prava i korisnika autorskog djela. Često je nespretno za autora i korisnika djela da kontaktiraju i sklope pojedinačne ugovore o korištenju za svako autorsko djelo. Korisnik djela može sklopiti i ugovor s udrugom za kolektivno ostvarivanje prava koja daje odobrenje za korištenje svih djela koje zastupa, raspodjeljuje ubrane naknade među nositeljima prava prema pravilima raspodjele i obavlja kontrolu korištenja djela.²⁸⁴ Udruge za kolektivno ostvarivanje prava u ime autorskih prava čine sponu između autora i korisnika autorskih djela. Prve takve udruge, prema Horvat i Živković,²⁸⁵ javljaju se u Europi u 19. stoljeću. Autorice kao primjer najstarije udruge za kolektivno ostvarivanje prava navode *Društvo autora, skladatelja i glazbenih nakladnika (Société des Auteurs, Compositeurs et Editeurs de Musique - SACEM)*, koje je osnovano u Francuskoj 1850. godine, a aktivno je i danas. Prve udruge za kolektivno ostvarivanje prava razvijale su se u nacionalnim okvirima i zastupale su nositelje prava određene vrste. Kasnije dolazi do povezivanja sa srodnim organizacijama u drugim zemljama. Danas postoje svjetske asocijacije srodnih udruga (npr. *CISAC – udruga za zaštitu glazbenih, književnih i likovnih prava*) koje dijele bitne značajke: i) u pravilu, u jednoj zemlji jedna udruga kolektivno ostvaruje prava za sve pripadnike jedne skupine nositelja prava; ii) takva udruga ostvaruje prava ne samo domaćih, nego i svih inozemnih nositelja prava.²⁸⁶

²⁸³ Isto. URL: <https://doaj.org/> (2015-6-19).

²⁸⁴ Državni zavod za intelektualno vlasništvo URL: <http://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/autorsko-pravo/ostvarivanje/kolektivno/> (2015-4-23).

²⁸⁵ Horvat, Aleksandra. Daniela, Živković. Knjižnice i autorsko pravo. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb. 2013. Str. 59.

²⁸⁶ Državni zavod za intelektualno vlasništvo. Kolektivno ostvarivanje prava. 2015. URL: <http://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/autorsko-pravo/ostvarivanje/kolektivno/> (2015-4-23).

U Republici Hrvatskoj ostvarivanje autorskog prava regulirano je člankom 154. *Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima*, a obuhvaća

„osobito sljedeće poslove:

- davanje odobrenja za korištenje predmeta zaštite autorskog prava odnosno srodnih prava (predmet zaštite), kada je to odobrenje po Zakonu potrebno,
- naplate naknade za korištenje predmeta zaštite, ako se koriste uz naknadu,
- raspodjele naplaćenih naknada nositeljima prava,
- kontrole nad korištenjem predmet zaštite,
- pokretanja i vođenja postupaka zaštite u slučaju povrede prava koja se ostvaruju.²⁸⁷

Kako smo ranije naveli ostvarivanje prava može obavljati sam nositelj prava osobno ili udruga za kolektivno ostvarivanje prava.²⁸⁸ Udruge za kolektivno ostvarivanje prava imaju ključnu ulogu u sustavu autorskog prava, odnosno bez ovakvih specijaliziranih udruga za većinu autora bilo bi gotovo nemoguće ostvariti svoja autorska prava. Udruge za kolektivno ostvarivanje prava omogućuju i samim korisnicima da osiguraju dopuštenje za korištenje autorskog djela.²⁸⁹ Naime, prije početka korištenja autorskog djela, a sukladno članku 160. *Zakona o autorskom pravu*, pravna odnosno fizička osoba dužna je podnijeti zahtjev za odobrenje korištenja određene vrste predmeta zaštite odgovarajućoj udruzi za kolektivno ostvarivanje prava.²⁹⁰ Handke i Towse²⁹¹ smatraju da udruge za kolektivno ostvarivanje prava osiguravaju funkcioniranje tržišta u domeni korištenja autorskih prava u onim situacijama u kojim nositelji autorskog prava ne mogu ugovoriti izravno s korisnikom autorskog djela ostvarivanje prava. Autorima se putem ovakvih udruga osigurava ostvarivanje prava kada se njihovo djelo masovno koristi i objektivno je nemoguće utvrditi tko, kada i gdje ga koristi. Tako npr. *Hrvatsko društvo skladatelja* (HDS) ostvaruje prava za više od dva milijuna hrvatskih i inozemnih autora, odnosno daje odobrenje za sve vrste javnog iskorištavanja glazbe, ubire autorske naknade te vrši raspodjelu autorskih honorara.

U Republici Hrvatskoj udruge za kolektivno ostvarivanje prava imaju za cilj ostvarivanje prava svojih članova, tj. prikupljanje i distribuciju naknada (tantijema) od korištenja autorskih djela. Tako npr. skladatelji imaju svoju udruhu HDS ZAMP, glazbenici

²⁸⁷ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Čl. 154. Nav. dj.

²⁸⁸ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Čl. 155.-160. Nav. dj.

²⁸⁹ Usporedi. Handke, Christian i Towse, Ruth. Economics of copyright collecting societies. International Review of Intellectual Property and Competition Law, vol. 38, no.8, 2007, pp. 937-957.str. 1.

²⁹⁰ Zakon o autorskom pravu. Članak 160. Nav. dj.

²⁹¹ Usporedi. Handke, Christian i Towse, Ruth. Economics of copyright collecting societies.str. 1.

izvođači HUZIP, književnici DHK, filmski redatelji DHFR, diskografi ZAPRAF, novinari DZNAP, nakladnici ZANA i likovni umjetnici ARS CROATICA.²⁹² Sve nabrojane udruge specijalizirane su za ostvarivanje pojedinih prava. Prema *Zakonu o autorskom pravu i srodnim pravima* kolektivno ostvarivanje prava može obavljati samo udruga nositelja prava koja za takvo obavljanje djelatnosti ima odobrenje *Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo*. Zavod može izdati odobrenje za obavljanje predmetne djelatnosti samo jednoj udruzi za pojedinu vrstu nositelja prava, i to onoj koja ima najveći broj članova na temelju dobivenih punomoći, uz primjeren broj ugovora o uzajamnom zastupanju sa stranim udrugama. Udruga može ostvarivati jednu, dvije ili više vrsta prava koja se, u pravilu, odnose na pojedinu vrstu nositelja autorskog prava, odnosno srodnih prava.²⁹³

Interes javnosti sve je veći za rad ovakvih udruga, a pogotovo se traži transparentnost u brojkama ostvarene dobiti. Kulturne i kreativne industrije (KKI) imaju izniman gospodarski potencijal, a što pokazuju i brojke za razdoblje 2013. godine: više od sedam milijuna ljudi zaposleno je u sustavu KKI, a ostvareno je više od 535 milijardi eura prometa u Europi.²⁹⁴ Prema Europskoj komisiji pretjerano nacionalno licenciranje medijskih sadržaja često ograničava pristup potrošačima, što s druge strane, potiče alternativne načine za dolazak do željenog sadržaja (piratstvo).²⁹⁵ U tom smislu, *Europska komisija* potiče rušenje nacionalnih barijera u digitalnoj glazbenoj industriji izdavanjem sve-europske licencije²⁹⁶. Prema podacima *Komisije*, manje od polovice iznosa prikupljenih na ime naknada se distribuira u prvoj godini, a čak deset posto nakon tri godine. Udruge za kolektivno prikupljanje trebaju odgovoriti na izazove digitalne ekonomije i iskazati svoje poslovanje transparentno. Udruga za kolektivno ostvarivanje prava mora imati pravila o raspodjeli napaćenih naknada, a ukupni troškovi udruge za kolektivno ostvarivanje prava mogu iznositi najviše trideset posto od naplaćenih naknada.

Za naš rad interesantno je ostvarivanje prava autora na naknadu za javnu posudbu. Znanstvenici su u svom radu upućeni na izdavanje znanstvenih djela koja pronalaze svoja mjesta u knjižnicama i u sustavu su javne posudbe. Pravo na naknadu za javnu posudbu temelji se na Direktivi 91/100 EEZ – *Direktiva o pravu iznajmljivanja i pravu posudbe iz*

²⁹² Autori.hr. Autorske udruge. 2014. URL: <http://www.autori.hr/autori/autorske-udruge/> (2015-04-08).

²⁹³ Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Članak 157. - 159. Nav. dj.

²⁹⁴ Globalno ekonomsko izvješće o naknadama koje su prikupila autorska društva diljem svijeta URL: http://www.zamp.hr/uploads/documents/HR_table_4_pages_rev.pdf (2015-04-08).

²⁹⁵ Prema tekstu Erica Pfannera, *New York Times*, (2012-07-10). URL: <http://www.ihg.hr/novosti/europa-jaca-potpuru-digitalnoj-glazbenoj-industriji-115>

²⁹⁶ Licencija je pravo iskorištavanja predmeta licencijee tijekom određenog vremena.

1992. i članka 167. *Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima*. Jasno je da implementiranje odredbi o naknadi za javnu posudbu smjera na zaštitu prava autora. Slijedom navedene pravne regulative u *Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici* u Zagrebu, a u suradnji s Ministarstvom kulture, izrađen je i implementiran sustav praćenja podataka o javnoj posudbi u županijskim narodnim knjižnicama kako bi se ostvarilo pravo nositelja prava na naknadu za javnu posudbu.²⁹⁷ Podaci o posudbi obrađuju se tromjesečno i dostupni su na Internet stranici *Sveučilišne i nacionalne knjižnice*. Pretraživanje se može izvršiti prema različitim kriterijima: posudba prema autoru, posudba prema naslovu, posudba prema knjižnicama i najčešće posudbe. Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima autorima je priznato pravo na primjerenu naknadu ako se izvornik ili primjerci njihovih djela posuđuju posredovanjem javnih knjižnica, a Društvo hrvatskih književnika ovlašteno je za kolektivno ostvarivanje prava autora na naknadu za javnu posudbu.

Ministarstvo kulture i Društvo hrvatskih književnika potpisali su ugovor 2013. godine kojim se osigurava realizacija prava hrvatskih autora na isplatu naknade za posudbu u javnim knjižnicama. Donesen je i *Pravilnik o raspodjeli naknada za javnu posudbu* koji utvrđuje pravila o predmetu zaštite i nositeljima prava na koje se odnose, raspodjeli naplaćenih naknada autorima, općem obračunu raspodjele, utvrđivanju iznosa za isplatu i rokovi u kojima se obavlja obračun i isplata naknada.²⁹⁸ Obveznik plaćanja naknade za javnu posudbu je Republika Hrvatska, Ministarstvo kulture, a naknada se isplaćuje jednokratno u godišnjem razdoblju.²⁹⁹

„Ukupno primljeni iznos naknade koji pripada autorima dijeli se s ukupnim brojem posudaba u županijskim narodnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj u prethodnoj godini.

Dobiveni jedinični iznos naknade množi se s brojem posudaba pojedinog autora u prethodnoj godini i iznosi za:

- pisce: 100% iznosa;
- prevoditelje: 40% iznosa;
- ilustratore: 10% iznosa za djelomično ilustrirano djelo i 50% iznosa za potpuno ilustrirano djelo.

U slučaju postojanja više koautora jednog autorskog djela, naknada među koautorima dijeli se na jednake dijelove, osim ukoliko su se koautori pisanim sporazumom usuglasili

²⁹⁷ Društvo hrvatskih književnika. *Pravilnik o raspodjeli naknada za javnu posudbu*. Članak 6. Zagreb. 2013.

²⁹⁸ *Pravilnik o raspodjeli naknada za javnu posudbu*. Članak 1. Nav. dj.

²⁹⁹ *Pravilnik o raspodjeli naknada za javnu posudbu*. Članak 4. Nav. dj.

drugačijoj podjeli.“³⁰⁰

Prema članku 7. *Pravilnika o raspodjeli* naknada za javnu posudbu minimalni iznos koji se isplaćuje autorima iznosi 50,00 kuna, a maksimalni iznos iznosi 40.000,00 kuna. Iznosi manji od 50,00 kuna, odnosno veći od 40.000,00 kuna uplaćuju se u *Fond za poticanje kulturnog i umjetničkog stvaralaštva*.

³⁰⁰ Pravilnika o raspodjeli naknada za javnu posudbu. Članak 6. Stavak 3. Nav. dj.

5 Metodologija i istraživački problemi

U ovom dijelu rada opisat ćemo metodološke postupke korištene u istraživanju. Za potrebe istraživanja koristili smo studiju slučaja kao istraživačku strategiju, pri čemu su istraživački alati bili analiza dokumenata, anketa i statistička analiza. S obzirom da je cilj rada utvrditi praksu i stavove vezano za autorska prava u visokoškolskom izdavaštvu, razvijanje modela upravljanja etičkim pitanjima u visokoškolskom izdavaštvu, te izrada prijedloga za implementaciju dobre prakse, odlučili smo da je studija slučaja adekvatna metoda istraživanja prikupljanja i analize podataka. Robert K. Yin preporučuje studiju slučaja kao metodu istraživanja u društvenim znanostima „kad se pojavljuju pitanja „kako“ ili „zašto“, kad istraživač ima slabu kontrolu nad događajima i kad je u žarištu suvremeni fenomen unutar nekog konteksta stvarnog života.“³⁰¹ Publication Manual of APA³⁰² također navodeći studiju slučaja, pojašnjavajući da se radi o studiji koja podatke sakuplja u radu s pojedincima, grupama, zajednicama ili organizacijama. Pojašnjava da studija slučaja prikazuje određeni problem i nudi sredstva za njegovo rješavanje. Također se naglašava potreba da se uskladi prezentiranje istraživačkog materijala s čuvanjem povjerljivih podataka. Povjerljive i osobne informacije, koje se odnose na sudionike istraživanja, ne smiju se prezentirati u okviru istraživačkog materijala na način koji bi sudionike izložio neugodnim situacijama, uz opravdanje da se radi o doprinosu znanosti. U našoj analizi rezultata istraživanja neće otkriti identitet ispitanika.

Za potrebe našeg istraživanja koristili smo dizajn s više slučajeva. Sveučilište u Zadru i četiri inozemna sveučilišta (Sveučilište Göteborg u Švedskoj, Sveučilište u Turkuu u Finskoj, Sveučilište u Tampereu u Finskoj i Sveučilište u Ljubljani u Sloveniji) predstavljaju pojedinačne studije slučaja, no studija kao cjelina obuhvaća ustanove u visokoškolskom sustavu i na taj se način primjenjuje dizajn s više slučajeva.³⁰³ Pri izboru metoda koje smo koristili u istraživanju vodili smo se iskustvima u dostupnoj literaturi i razmišljanjem da je za istraživanje etičkih stavova oko pitanja autorskog prava najbolje kombinirati kvalitativne i kvantitativne metode.

³⁰¹ Yin, R. K. Studija slučaja: dizajn i metode. Zagreb: Fakultet političkih znanosti; Politička misao, 2007. Str. 11.

³⁰² American Psychological Association. Publication Manual of the American Psychological Association. Washington, DC. 2010. Str. 11, 17.

³⁰³ Usporedi. Yin, R. K. Nav. dj. str. 61.

Istraživanje je provedeno na dvjema razinama:

- I. analiza objavljenih dokumenata na mrežnoj stranici Sveučilišta u Zadru i četiri inozemna sveučilišta koji se odnose na autorska prava, a objavljena su i javno dostupna,
- II. anketno ispitivanje ključnih skupina članova akademske zajednice (znanstvenici, članovi uredništva znanstvenih časopisa, studenti).

Za analizu propisa i dokumenata na mrežnoj stranici Sveučilišta u Zadru koristili smo metodu studija slučaja. S obzirom na temu rada smatramo da je studija slučaja primjerena metoda kojom možemo istražiti ulogu i važnost Sveučilišta u Zadru u oblikovanju i razvoju dobre prakse u percepciji i zaštiti autorskog prava.

5.1 Ciljevi i istraživačka pitanja

Ciljevi istraživanja:

- Identificirati i usporediti formalni i pravni okvir u visokoškolskom izdavaštvu u Hrvatskoj.
- Istražiti kompatibilnost izdavačke visokoškolske prakse s novim tehnologijama, etičkim standardima i relevantnošću u diseminaciji.
- Predložiti postupke za usavršavanje postojeće prakse.
- Razviti prikladan metrijski instrument (upitnik koji će proći psihometrijsku validaciju, te će biti višestruko upotrebljiv i pouzdan).
- Razviti model upravljanja etičkim pitanjima u visokoškolskom izdavaštvu utemeljenom na primjerima dobre prakse i rezultatima istraživanja iz ove disertacije.
- Izraditi studiju slučaja visokoškolskog izdavaštva na Sveučilištu u Zadru.

Istraživačka pitanja:

- a) Tko unutar sveučilišta, fakulteta donosi odluku o objavi istraživačkog i nastavnog materijala?
- b) Kako izgledaju modeli poslovnog procesa u visokoškolskom izdavaštvu?
- c) Kakve su mogućnosti pokretanja novih časopisa (tiskani / e-časopisi)?
- d) Kako pitanja autorskog prava percipiraju uprave i ostali dionici unutar visokoškolskog sustava?
 1. Postoji li dokument koji objašnjava osnovne odrednice autorskog prava?
 2. Koliko su takvi dokumenti pristupačni?

3. Organiziraju li se predavanja, radionice za nastavnike, administrativno osoblje, studente?
 - e) Kakvo je sudjelovanje računalnog centra sveučilišta/fakulteta u kreiranju politike objave materijala na Internetu?
 - f) Kakvi su stavovi ispitanika o etičkim prijedorima u domeni autorskih prava?
 - g) Postoje li i koje su možebitne nekonzistentnosti u postojećoj praksi i poslovnom modelu visokoškolskog izdavaštva?

5.2 Polazište za istraživanje

Metodologija istraživanja provedenog u okviru doktorske disertacije temelji se dijelom na modelu istraživanja koje je proveo je JISC (Joint Information Systems Committee, 2003.) program usmjeren na poticanje, usvajanje i korištenje digitalnih tehnologija u Velikoj Britaniji i to u području nastave, učenja i istraživanja. Istraživanje pod nazivom Project RoMEO (*Rights METadata for Open archiving*), a što je detaljno objašnjeno u ranijem poglavlju, sastoji se od šest izvješća kojima je cilj upoznati autore znanstvenih radova s njihovim pravima. Za naše istraživanje najzanimljivije su spoznaje i zaključci onih izvješća koja se odnose na ulogu sveučilišta u savjetovanju znanstvenika oko autorskog prava, spoznaje o tome kako znanstvenici žele zaštititi svoje radove u otvorenom pristupu (*open-access*), te koja ograničenja očekuju prilikom korištenja tuđih radova u otvorenom pristupu.

Jean Elizabeth Dryden u svojoj doktorskoj disertaciji *Copyright in the Real World: Making Archival Material Available (2008.)* istražuje utjecaj autorskog prava na praksu kanadskih arhiva vezano za objavljivanje arhivske građe na Internetu, odnosno da li autorsko pravo pomaže ili odmaže da se arhivski materijal nađe dostupan na Internetu. Slijedom navedenog, provela je istraživanje četiri dostupna izvora i to: sadržaj objavljenog na Internetskoj stranici institucije, dokumente tih institucija koji se odnose na autorska prava, te je provela je anketiranje među osobljem institucija i intervju na jednom manjem broju osoblja iz čega proizlaze stavovi osoblja vezano za poznavanje autorskog prava. Ovaj rad interesantan nam je upravo zbog metodologije istraživanja. Zatražili smo od RoMEO (*Rights METadata for Open archiving*) i Jean Elizabeth Dryden suglasnost za korištenje nekoliko čestica iz spomenutih upitnika. Traženu suglasnost smo dobili. Kreirali smo anketni upitnik kako bi utvrdili stavove korisnika vezano za etička pitanja autorske proizvodnje i korištenje autorskih sadržaja koje su proveli.

5.3 Uzorak

Za potrebe ovog rada istraživanjem je obuhvaćeno nekoliko kategorija ispitanika: znanstvenici, urednici znanstvenih časopisa i studenti. Milas pojašnjava da „kako gotovo nikad, zbog praktičnih razloga, nismo u mogućnosti ispitati cjelokupnu skupinu osoba čije nas mišljenje zanima, služimo se uzorkovanjem.“³⁰⁴ Na temelju pažljivo odabranog uzorka ispitanika nastojali smo utvrditi okvire unutar kojih se kreće praksa i stavovi znanstvene zajednice o etičkim vidovima autorskog prava u visokoškolskom izdavaštvu.

Skupinu znanstvenika čine dvije podskupine: a) znanstvenici iz *Upisnika znanstvenika* u RH, i b) znanstvenici Sveučilišta u Zadru. Znanstvenik je osoba koja je upisana u *Upisnik znanstvenika RH*³⁰⁵. U *Upisnik znanstvenika* se upisuju: 1. znanstvenici izabrani u znanstvena zvanja znanstvenog suradnika, višeg znanstvenog suradnika i znanstvenog savjetnika, 2. nastavnici izabrani u znanstveno-nastavna zvanja ili umjetničko-nastavna zvanja docenta, izvanrednog profesora i redovitog profesora. Osim osoba navedenih pod 1. i 2. u *Upisnik* se upisuju još i osobe koje su: izabrane u suradnička zvanja asistent i viši asistent i osobe koje su stekle akademski stupanj doktora znanosti. Primijenili smo metodu jednostavnog slučajnog uzorka uz povrat. „Jednostavnim slučajnim uzorkom naziva se onaj u kojem svi populacijski elementi (osobe) imaju potpuno jednaku vjerojatnost odabira. Svi članovi populacije sadržani su u popisu ili nazočni prilikom izbora ... Pritom je vjerojatnost izbora svakog člana jednaka: $p = n/N$ pri čemu je n broj jedinica u uzorku, a N njihov broj u populaciji.“³⁰⁶ Koristeći se podacima Hrvatske znanstvene bibliografije³⁰⁷ pretražili smo Listu aktivnih znanstvenika od 2007. do danas.³⁰⁸ Pretraživanje Liste je omogućeno prema izboru početnog slova prezimena. Na temelju tog abecednog popisa, napravili smo popis svih znanstvenika upisanih u Hrvatsku znanstvenu bibliografiju. Zatim smo generirali niz slučajnih brojeva i odabirali smo znanstvenike prema matičnom broju znanstvenika s liste slučajnih brojeva. Na taj način smo stvorili uzorak od tisuću znanstvenika kojima smo uputili poziv na sudjelovanje u on-line anketi preko servisa SurveyMonkey. Uzevši u obzir da neke e-mail adrese nisu više bile aktivne ili je poruka bila vraćena, 917 znanstvenika je dobilo poziv za sudjelovanje u anketi. Oni čine poduzorak iz *Upisnika znanstvenika*. Drugi poduzorak znanstvenika čine

³⁰⁴ Isto. Str. 399.

³⁰⁵ Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Članak 21. i 23.

³⁰⁶ Milas, Goran. Nav. dj. str. 415.

³⁰⁷ Hrvatska znanstvena bibliografija. URL: <https://bib.irb.hr> (2015-10).

³⁰⁸ Hrvatska znanstvena bibliografija. Aktivni znanstvenici u razdoblju 2007. URL: <https://bib.irb.hr/znanstvenici?period=2007> (2015-4-10).

znanstvenici zaposleni na Sveučilištu u Zadru. Oformili smo, na temelju javno dostupnih podataka s web stranica Sveučilišta registar i uputili svim znanstvenicima Sveučilišta poziv za sudjelovanje u on-line anketi preko servisa *SurveyMonkey*. Registar je sadržavao 319 imena.

Drugi uzorak čine članovi uredništava znanstvenih časopisa u RH. Uzorak smo oformili koristeći se podacima s Portala znanstvenih časopisa Republike Hrvatske o posjećenosti časopisa.³⁰⁹ Za svako od šest znanstvenih područja odabrali smo po 40 najposjećenijih časopisa i tako oformili uzorak. Kako je izvjestan broj časopisa klasificiran u više znanstvenih područja, ukupno smo poslali poziv na 189 adresa uredništava.

Treći uzorak čine studenti Sveučilišta u Zadru. Kako nam je iz navedenih razloga u odabiru metode studije slučaja fokus bio na Sveučilištu u Zadru, nismo htjeli uvrštavati studente drugih hrvatskih sveučilišta. Poziv smo poslali studentima preko društvene mreže Facebook, grupe "Sveučilište u Zadru"³¹⁰, koja je u trenutku ispunjavanja ankete brojila preko 6.000 članova. Kako je poveznica za anketu upućena preko mrežne stranice, veličina uzorka (broj studenata koji je vidio poruku s pozivom na sudjelovanje u anketi) nije moguće precizno odrediti, što je identično tehničko ograničenje s kojim su se susreli istraživači u projektu RoMEO.

Veličinu uzorka znanstvenika smo izračunali prema okvirnom broju znanstvenika u Upisniku; za razinu pouzdanosti od 95% i marginu pogreške od 5% te veličinu populacije od 8.500, veličina trebala bi biti 368 ispitanika. Pretpostavili smo polovični odaziv kontaktiranih znanstvenika, pri čemu broj od 1.236 e-mail poziva držimo dovoljno velikim.

5.4 Etape istraživanja

Analiza dokumentacije provodila se za vrijeme svih etapa istraživanja:

1. etapa: anketno istraživanje autora radova (znanstvenici u RH i Sveučilišta u Zadru),
2. etapa: anketno istraživanje urednika znanstvenih sveučilišnih časopisa (na nacionalnoj razini),
3. etapa: anketno istraživanje studenata,
4. etapa: analiza podataka.

309 Hrčak – Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske. Posjećenost časopisa... URL: <http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa> (2015-4-10).

310 Facebook. Sveučilište u Zadru. URL: <https://www.facebook.com/groups/7507921803/> (2015-4-10).

5.5 Opis istraživačkog procesa i instrumenata

Anketni on-line upitnik poslali smo na e-mail adrese znanstvenika i urednika znanstvenih sveučilišnih časopisa. Znanstvenike smo odabrali slučajnim odabirom uz povrat iz abecednog popisa Hrvatske bibliografske baze. Uz anketni upitnik svaki ispitanik dobio je i popratno pismo u kojem je opisan cilj istraživanja i dana je kratka uputa. Studenti su anketni upitniku mogli pristupiti preko društvene mreže Facebook.

5.5.1. Analiza propisa i dokumenata

Jedan od preduvjeta za razumijevanje naše teme jest uvid u legislativni okvir koji definira kako autorsko pravo tako i visokoškolski sustav. Proveli smo analizu sadržaja i konstatirali pravni okvir u visokoškolskom izdavaštvu, te zakonske odredbe koje definiraju autorsko pravo. Za našu temu najvažniji su *Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju* („Narodne novine“, broj: 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15), te slijedom njega doneseni podzakonski akti ustanova u sustavu znanosti, te *Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima* („Narodne novine“, broj: 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 143/13, 127/14). Usporedili smo pravilnike i praksu na Sveučilišta u Zadru, na sveučilišnoj i odjelnoj razini, s dokumentima četiri europska sveučilišta koja obrađuju problematiku značajnu za ovaj rad. Prikazali smo i vizualizaciju smještaja informacija o autorskim pravima na mrežnim stranicama pet analiziranih sveučilišta.

Analizom sadržaja identificirali smo pravilnike i poslovnike i utvrditi poslovni model visokoškolskog izdavaštva na Sveučilištu u Zadru. Senat Sveučilišta u Zadru, za svaku akademsku godinu, donosi *Plan izdavačke djelatnosti*.³¹¹ Plan izdavačke djelatnosti priprema Povjerenstvo za izdavačku djelatnost, a sukladno prijedlozima sveučilišnih odjela, znanstveno-istraživačkih centara, sveučilišnih službi i Uprave Sveučilišta.

5.5.2. Anketni upitnik

Primarna svrha anketnog istraživanja sastoji se, kako navodi Milas, „u pružanju procjene mišljenja ili raspoloženja populacije o nekom društveno važnom pitanju.“³¹² S obzirom na temu doktorske disertacije, odlučili smo za provedbu ankete kako bismo upoznali stavove i mišljenja ključnih skupina unutar sustava znanosti vezano za etičke vidove autorskog prava u visokoškolskom izdavaštvu. Milas jasno definira elemente koji oblikuju anketno istraživanje, a to su: „a) ciljevi i problemi kojima se namjeravamo baviti, b) potrebna preciznost rezultata

³¹¹ Pravilnik izdavačke djelatnosti Sveučilišta u Zadru. Nav. dj. članak 4.

³¹² Milas, Goran. Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima. Zagreb. Naklada Slap. 2009. Str. 397.

odnosno prihvatljiva razina greške i c) raspoloživo vrijeme i sredstva.³¹³ Kako smo ranije naveli, anketni upitnik koji smo koristiti temelji se na anketnom upitniku korištenom u Projektu RoMEO, te upitniku korištenom u izradi doktorske disertacije *Copyright in the Real World: Making Archival Material Available on the Internet*, autorice Jean Elizabeth Dryden.

Sastavljeni anketni upitnik sastoji se od pitanja zatvorenog i otvorenog tipa. Tematski je podijeljen na dva dijela: osobne podatke (spol, dob, znanstveno područje rada) i dio koji ispituje praksu i stavove ispitanika vezano za autorska prava u visokoškolskom izdavaštvu (pitanja na Likertovoj skali).

Ovaj istraživački instrument kreiran je za tri skupine akademske zajednice: znanstvenike, urednike znanstvenih časopisa i studente Sveučilišta u Zadru. Objašnjenje svrhe istraživanja i kratka uputa sudionicima istraživanja dostavljena je uz upitnik. Provedeno istraživanje je bilo anonimno.

Anketni upitnik za znanstvenike sastojao se od 179 čestica raspoređenih u niz subskala koje mjere sljedeće dimenzije:

1. upoznatost s pravnim okvirom koji određuje autorska prava u RH,
2. stavovi o etičkim problemima vezanim uz autorska prava u visokoškolskom izdavaštvu (citiranje, copyright, nastavni materijali, plagijatorstvo),
3. stavovi o uspješnosti procesa: financiranje, perspektiva, gratifikacija, diseminacija, citiranost / vidljivost,
4. stavovi o objavljivanju u otvorenom pristupu,
5. stavovi o djelovanju autorskih udruga.

Anketni upitnik za uredništva znanstvenih časopisa sastojao se od 173 čestica sa subskalama kao i kod znanstvenika. Anketni upitnik za studente Sveučilišta u Zadru sastojao se od 126 čestica sa subskalama koje odgovaraju onima kod znanstvenika i uredništva znanstvenih časopisa. Ekvivalente čestice su preformulirane kako bi odgovarale ciljanoj populaciji (npr. pitanje za znanstvenike "Neki moji kolege objavili su isto djelo u dva ili više časopisa" i isto pitanje za studente "Neki moji profesori objavili su isto...").

Radi eliminacije sistematskih faktora (umor, poznavanje materije, motivacija...) pitanja smo podijelili na nekoliko stranica, pri čemu smo rotirali i redosljed tih stranica i redosljed pitanja na pojedinačnoj stanici. Kako ćemo detaljnije prikazati u tablicama deskriptivne statistike, značajan broj ispitanika odustao je od daljnjeg ispunjavanja ankete nakon popunjene prve stranice s demografskim podacima (jedina nerotirana stranica). Na taj

³¹³ Isto.

način smo djelomice smanjili i štetu usljed osipanja ispitanika, jer je osipanju usprkos podjednaka vjerojatnost za ispunjavanje svake stranice s anketnim pitanjima.

5.5.3. Statistička analiza

Kako je dio čestica u anketnom upitniku kategorijalnog tipa, a dio čestica na Likertovoj skali, koristit ćemo parametrijske i neparametrijske statističke postupke. Prvo ćemo za svaku kvantificiranu varijablu ustanoviti deskriptivne parametre. Zatim ćemo provjeriti distribuciju: za kategorijalne varijable (npr. spol, znanstveno zvanje...) provjerit ćemo ravnomjernost distribucije, odnosno odgovara li distribucija onoj u populaciji (npr. znanstveno područje) pomoću hi-kvadrat testa. Za čestice izražene na Likertovoj skali provjerit ćemo normalnost distribucije pomoću Shapiro-Wilkis testa.

Sljedeći korak je izračunavanje matrice korelacija ne bi li ustanovili obrazac međusobnog utjecaja između čestica. Tamo gdje je moguće, provedit ćemo i faktorsku analizu da ustanovimo parsimonijsku strukturu upitnika. Preostaje nam još provjeriti postoji li značajni utjecaj određenog broja nezavisnih varijabli (npr. spol, znanstveno područje, pripadnost poduzorku...) na čestice na Likertovoj skali, za što ćemo koristiti tehniku analize varijance.

6 Kvalitativna analiza dokumenata

Visokoškolske ustanove, s obzirom na njihovu ulogu u stvaranju novih znanja i obrazovanju, igraju bitnu ulogu u gospodarskom razvoju svake zemlje. Znanstvena istraživanja i njihova mogućnost implementiranja u ekonomski razvoj, odnosno utjecanja na razvoj općeg dobra, postavlja i pitanje upravljanja intelektualnim vlasništvom. Visokoškolske ustanove trebaju imati uspostavljene strategije i politike vezano za intelektualno vlasništvo kako bi njime uspješno upravljale. U skladu s metodologijom iz istraživanja koje su proveli Shachaf i Rubenstein³¹⁴ procijenit ćemo vidljivost i dostupnost informacija o intelektualnom vlasništvu na Internet stranicama Sveučilišta u Zadru, ali i četiri inozemna sveučilišta na području Europe.

U ovom dijelu rada pristupit ćemo deskriptivnoj analizi relevantnih dokumenata koji se tiču određivanja autorskog prava na Sveučilištu u Zadru, povezanih dokumenata na nacionalnoj razini, te ćemo analizirati dokumente s četiriju europskih sveučilišta: Sveučilište u Ljubljani (Slovenija), Sveučilište u Turku (Finska), Sveučilište u Göteborgu (Švedska) i Sveučilište u Tampereu (Finska). Odlučili smo se za europska sveučilišta u kojima vrijede pravila europskog kontinentalnog sustava autorskog prava. Ispitat će se sadržaj informacija koje su dostupne, njihova količina i kontekst.

Prilikom analize mrežnih stranica Sveučilišta u Zadru, dodatno ćemo analizirati i stranice 25 Odjela. Za tu razinu analize koristit ćemo pitanja slična onima koja su u svom istraživanju koristili Shachaf i Rubenstein.³¹⁵

Pitanja na koja želimo dati odgovor su:

- Količina – koliko informacija je dostupno (broj dokumenata, broj riječi, broj stranica posvećenih intelektualnom pravu, broj poveznica),
- Kontekst – o kojoj vrsti dokumenata je riječ,
- Sadržaj – koja intelektualna prava su najzastupljenija.

Prvo ćemo opisati dostupne materijale na mrežnim stranicama Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju Republike Hrvatske.

6.1 Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju RH

Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju je najviše savjetodavno i stručno tijelo za

³¹⁴ Shachaf, Pnina and Rubenstein, Ellen (2007) A Comparative Analysis of Libraries' Approaches to Copyright: Israel, Russia, and the U.S. . *The Journal of Academic Librarianship* 33(1):pp. 94-105.

³¹⁵ Usporedi. Isto.

„promicanje etičkih načela i vrijednosti u znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnim odnosima i u odnosima prema javnosti, te u primjeni suvremenih tehnologija i u zaštiti okoliša.“³¹⁶ Odbor je konstituiran 6. veljače 2006. temeljem članka 112. *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*. Odbor radi na sjednicama i donosi mišljenja i stajališta o etički prihvatljivom ili neprihvatljivom ponašanju u razmatranim slučajevima.³¹⁷ U razdoblju od svog osnivanja do prosinca 2009., a prema podacima objavljenim na mrežnom mjestu *Agencije za znanost i visoko obrazovanje*,³¹⁸ Odbor je razmatrao ukupno šesnaest predmeta od kojih su neki imali više predstavki. U četiri predmeta (tri iz područja biomedicine i zdravstva, i po jedan predmet iz humanističkih i društvenih znanosti) donijeta su mišljenja, a u ostalim predmetima donijete su preporuke, odluke i stajališta koja upućuju na daljnju mogućnost postupanja u predmetu. Iz dostupne dokumentacije na mrežnim stranicama Odbora, u ovim predmetima ne možemo sa sigurnošću utvrditi kojem području znanosti pripadaju. Od prosinca 2009. nisu objavljujvana nova izvješća, ni odluka Odbora za etiku, tako da ne možemo analizirati rad Odbora za navedeno razdoblje.

Odbor za etiku donosi *Etički kodeks* „kojim utvrđuje etička načela u visokom obrazovanju, znanstvenom radu, objavljivanju rezultata, odnosima među znanstvenicima, nastavnicima i drugim sudionicima u znanstvenom i obrazovnom procesu, postupcima i radnjama vezanim za tržišno natjecanje, te odnosu prema javnosti i sredstvima javnog priopćavanja.“³¹⁹ Sve ustanove u sustavu visokog obrazovanja i znanosti s pravom javnosti, sukladno Zakonu,³²⁰ mogu donijeti svoje etičke kodekse koji moraju biti usklađeni s etičkim kodeksom *Odbora za etiku*.

Članak 1. *Etičkog kodeksa Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju* utvrđuje obvezu svih članova znanstvenoobrazovne zajednice da se ponašaju tako da „očuvaju povjerenje javnosti u etičko postupanje ustanova u kojima rade, studiraju ili volontiraju, ili čijim se prostorima i sredstvima koriste na druge načine.“³²¹ Odnosno, u duhu Jacksona i Vimawale, možemo reći da ukoliko je određeni model ponašanja prihvaćen u znanstvenoobrazovnoj zajednici, onda se i u drugim područjima rada, stvara uvjerenje da je

³¹⁶ Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju. Članak 112. Nav. dj.

³¹⁷ Isto. Članak 112. točka 7.

³¹⁸ OEZVO izvješće Saboru. Internet stranica Agencije za znanost i visoko obrazovanje URL: <https://www.azvo.hr/hr/odbor-za-etiku/izvjesca> (2015-4-16)

³¹⁹ Članak 112. Točka 5. Nav. dj.

³²⁰ Članak 112. Točka 13. Nav. dj.

³²¹ Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, Članak 1. URL: <https://www.azvo.hr/hr/odbor-za-etiku> (2015-4-20).

takav model ponašanja poželjan i preslikava se.³²² Za našu temu zanimljiv je članak 8. Kodeksa koji definira znanstveno nepoštenje i prijevaru u znanosti. Isti članak znanstveno nepoštenje definira:

„kao izmišljanje, krivotvorenje te plagiranje u predlaganju i provođenju istraživanja, recenziji ili objavljivanju rezultata. Razlike u mišljenju ili ispričiva zabluda nisu znanstveno nepoštenje.

Radnje koje su u suprotnosti s pravilima odgovorne provedbe istraživanja te se određuju kao znanstvena prijevara i nepoštenje osobito jesu:

- a) izmišljanje – izmišljanje podataka ili rezultata i njihovo bilježenje ili objavljivanje;
- b) krivotvorenje – zlouporaba materijalima istraživanja, opremom ili postupcima te mijenjanje i naknadna manipulacija izvornim podacima ili njihovo neutemeljeno ispuštanje iz analize (primjerice za svrhu „uljepšavanja“ rezultata);
- c) plagiranje – prepisivanje ili preuzimanje ideja, misli, riječi i rezultata drugih autora i prikazivanje kao svojih ili novih; u obzir je potrebno uzeti i pravila, tj. posebnosti pojedinih akademskih disciplina vezane uz konvenciju, stil i očekivanja načina citiranja objavljenih djela;
- d) onemogućivanje rada drugih znanstvenika, znanstvenih skupina ili dr. namjernim oštećivanjem ili uništavanjem materijala, opreme ili podataka;
- e) suvišne, tj. dvostruke i višestruke publikacije istovjetnoga izvornog znanstvenog rezultata (osim kada je to službeno drugačije regulirano, uz jasnu naznaku i odobrenje primarnog publikacijskog tijela);
- f) istodobno slanje rukopisa znanstvenih radova na recenziju ili objavljivanje u više časopisa, osim kada je to službeno drukčije regulirano;
- g) zlouporaba autorstva;
- h) poklonjeno autorstvo – nezasluženo autorstvo, neispunjeni uvjeti autorstva (v. čl. 2., st. 2) i zahtjevi za takvim, nezaslužnim autorstvom;
- i) podmetanje autorstva – gdje se nekoga bez znanja i pristanka dopisuje na popis autora;
- j) brisanje autora koji ispunjavaju uvjete za autorstvo s popisa autora;
- k) namjerno krivo ili naklono citiranje literature;
- l) iskrivljeno i neistinito obavještavanje o stanju vlastitih radova (primjerice „u tisku“ ili „prihvaćen za objavljivanje“ ako to nije istina);
- m) skrivanje sukoba interesa i privrženosti.³²³

³²² Usp. Jackson, Steven J.; Vimawala, Alok. Nav. dj.

³²³ Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju. Članak 8. Nav. dj.

Možemo zaključiti da *Etički kodeks Odbora za etiku u znanost i visokom obrazovanju* jasno definira postupke koji se smatraju znanstvenim nepoštenjem i prijevarnim ponašanjem u znanosti.

6.2 Mrežna stranica Sveučilišta u Zadru

Na Internet stranici *Sveučilišta u Zadru* postavljena je poveznica pod naslovom *Propisi i dokumenti*.³²⁴ Tu možemo pronaći sve pravne izvore kojima je reguliran život unutar ove akademske zajednice. Analizom objavljenih dokumenata željeli smo utvrditi vidljivost i dostupnost informacija, odnosno koliko se pažnje posvećuje autorskom pravu na ustanovi (iznos, kontekst, sadržaj). Možemo se složiti s pretpostavkom Shachaf i Rubenstein da vidljivost, odnosno dostupnost i količina informacija o određenom problemu implicira kolika se važnost posvećuje ovoj problematici. Sveučilište u Zadru je objavilo šezdeset i devet (navedeni broj dokumenata prebrojen je na stranici "Propisi i dokumenti"³²⁵) dokumenata koji definiraju znanstvenu, stručnu i nastavnu djelatnost na Sveučilištu.

6.2.1. Sveučilišni dokumenti

Pregledom svih objavljenih dokumenata utvrđeno je da ne postoji poseban dokument koji se isključivo bavi pitanjima intelektualnog vlasništva. Od ukupno šezdeset i devet dokumenata istaknut ćemo samo one koji obrađuju i pitanje intelektualnog vlasništva, odnosno autorskog prava. U *Strategiji Sveučilišta u Zadru 2011.-2017.*³²⁶ koja je donesena 2011. daje se pregled postojećeg stanja na Sveučilištu, te vizija razvoja, kako u nacionalnom tako i u međunarodnom okruženju. Dokument je podijeljen na četiri cjeline: *Uvod, Strateški ciljevi i zadaci, Provedba strategije i Prilozi*. Za našu analizu interesantno je drugo poglavlje pod naslovom *Strateški ciljevi i zadaci*. Kao jedan od strateških ciljeva spominje se uspostavljanje elektroničke baze podataka svih objavljenih znanstvenih i drugih radova na Sveučilištu, promicanje elektroničkih časopisa, te uključivanje u međunarodne znanstvene i stručne digitalne knjižnične baze (npr. JSTOR).³²⁷ Posebna pozornost posvećena je i pitanjima uključivanja Sveučilišta u gospodarski život zajednice, odnosno kako izvršiti transfer rezultata znanstvenog rada u gospodarstvo i pridonijeti razvoju cjelokupne zajednice. Proces transfera istraživačkog i stručnog rada i komercijalizacije rezultata toga rada otvara pitanje

³²⁴ Sveučilište u Zadru. O nama. URL: <http://www.unizd.hr/Onama/Propisiidokumenti/tabid/59/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-5-11).

³²⁵ Sveučilište u Zadru. Propisi i dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/Onama/Propisiidokumenti/-tabid/59/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-5-11).

³²⁶ Sveučilište u Zadru. Strategija Sveučilišta u Zadru 2011-2017, lipanj/srpanj 2011. URL: [trategija http://www.unizd.hr/Portals/0/pdf/Strategija_2011_2017_2.pdf](http://www.unizd.hr/Portals/0/pdf/Strategija_2011_2017_2.pdf) (2015-5-11).

³²⁷ Isto. str. 58-59.

zaštite intelektualnog vlasništva. Sveučilište potiče komercijalizaciju rada istraživača i uočava potrebu informiranja svih istraživača o tome kako zaštititi i komercijalizirati rezultate istraživačkog rada. Naglašena je potreba da se izradi *Pravilnik o intelektualnom vlasništvu* koji će propisati raspodjelu udjela u intelektualnom vlasništvu i način zaštite i komercijalizacije tih rezultata i raspodjelu dobiti. Do trenutka pisanja ovog rada spomenuti Pravilnik nije donesen.

*Etički kodeks nastavnika, suradnika, znanstvenika i istraživača Sveučilišta u Zadru*³²⁸ iz 2010. temeljni je dokument u afirmaciji etičkih vrijednosti u znanstvenoistraživačkom radu. U preambuli Kodeksa definira se etički nedopuštenim

„svako ponašanje koje vrijeđa i ugrožava ljudsko dostojanstvo ili ima za cilj povrjedu ljudskog dostojanstva, profesionalnog integriteta te časti i ugleda Sveučilišta, a to su:

- svaki oblik neposredne i/ili posredne diskriminacije;
- sve vrste stereotipa i predrasuda;
- zloraba osobnog autoriteta ili autoriteta institucije za privatne interese;
- zloraba resursa, imena i ugleda Sveučilišta;
- svaki oblik povrjede akademskog integriteta;
- svaki oblik povrjede intelektualnog vlasništva (plagiranje, falsificiranje podataka, krivotvorenje sadržaja, zloraba autorstva i drugo);
- svaki oblik korupcije, tj. zloraba povjerene moći za privatne interese ili stjecanje osobne koristi i povlastica.“³²⁹

Etički kodeks nastavnika, suradnika, znanstvenika i istraživača Sveučilišta u Zadru ističe temeljna načela koja se odnose na sve članove akademske zajednice, i to: dostojanstvo ljudske osobe, prava osobe, jednakost i pravednost, akademsku slobodu, kolegijalno ponašanje i suradnja, odnos prema studentima, profesionalna odgovornost, odgovornost prema sveučilišnoj zajednici, odgovornost prema javnosti, akademski integritet, te dužnosti, obveze i prava studenata. Osobito se neetičnim drži povreda akademskog integriteta koja uključuje

„razne oblike prijevare kao što su uporaba ili posjedovanje knjiga, bilježaka, podataka, elektroničkih naprava ili drugih pomagala za vrijeme ispita, osim u slučajevima kada je to izrijekom dopušteno; razne oblike krivotvorenja kao što su uporaba ili posjedovanje neautorizirana materijala tijekom ispita; lažno predstavljanje i nazočnost na ispitima u ime

³²⁸ *Etički kodeks nastavnika, suradnika, znanstvenika i istraživača Sveučilišta u Zadru*, svibanj 2010. URL: http://www.unizd.hr/Portals/0/doc/eticki_kodeks.pdf (2015-5-11).

³²⁹ Isto, str. 2.

drugih studenata; lažiranje dokumenata u vezi sa studijem; falsificiranje potpisa i ocjena; krivotvorenje rezultata ispita.³³⁰

Sveučilište je obvezno „njegovati i zahtijevati dobru znanstvenu praksu, promovirati etički odgovorno poučavanje i znanstvenoistraživački rad.“³³¹

Etički kodeks nastavnika, suradnika, znanstvenika i istraživača Sveučilišta u Zadru ističe temeljne etičke norme kojih se trebaju držati svi članovi akademske zajednice u svrhu profesionalnog i transparentnog obavljanja svoje djelatnosti. Ovaj dokument referira se na intelektualno vlasništvo, ali samo u sklopu nabiranja ponašanja koje se drži etički neprihvatljivim (plagiranje, falsificiranje podataka, krivotvorenje sadržaja, zloraba autorstva i drugo). Nažalost, u dokumentu nisu ponuđene nikakve operacionalne upute za prepoznavanje i procesiranje prekršaja.

Pravilnik o radu Sveučilišta u Zadru donesen 2011. uređuje prava i obveze radnika zaposlenih kod poslodavca. Članak 75. Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima regulira pitanje autorskog djela stvorenog u radnom odnosu. Odnosi u pogledu autorskog djela stvorenog u radnom odnosu uređuju se zakonom, ugovorom o radu³³² ili drugim aktom kojim se uređuje radni odnos. Prema hrvatskom pozitivnom pravu poslodavac na temelju zakona nema nikakvih prava na autorskim djelima nastalim u izvršavanju obveza iz radnog odnosa (iznimka su računalni programi).³³³ *Pravilnik o radu Sveučilišta u Zadru* u dijelu XII. pod naslovom „Izumi i tehnička unapređenja radnika“, kako i samo ime podnaslova govori, bavi se isključivo izumima koji su ostvareni na radu ili u svezi s radom, odnosno izumi koji su u svezi s djelatnošću Sveučilišta. Izumi nude nova rješenja nekog tehničkog problema i mogu se patentirati.³³⁴ Patent se priznaje za izume koji se odnose na proizvod, postupak ili primjenu. Ako ugovor o radu ili drugi odgovarajući akt kojim se uređuje radni odnos ne sadrži odredbu o pravu poslodavca na autorsko djelo nastalo u radnom odnosu, poslodavac nema nikakvih prava glede njih. *Pravilnik o radu*, kao jednostrani akt poslodavca, ne može biti osnova za uređenje autorskog prava u radnom odnosu, za razliku od kolektivnog ugovora koji predstavlja dvostrani pravni posao u kojem stranke kolektivnog pregovaranja, ravnopravno odlučuju o sadržaju kolektivnog ugovora, pa i o autorskom djelu nastalom u radnom

³³⁰ Isto. str. 8.

³³¹ Isto. str. 1.

³³² Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Nav. dj.

³³³ Uspoređi Gliha. Igor. Nav. dj. str. 812.-813.

³³⁴ Izvor: Državni zavod za intelektualno vlasništvo URL: <http://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/sto-je-patent/> (2015-5-15).

odnosu.³³⁵ *Pravilnik o radu Sveučilišta u Zadru* ne spominje autorska djela nastala u radnom odnosu, pa niti da bi se ista mogla urediti ugovorom o radu.

Pravilnik o stegovnoj odgovornosti studenata/studentica Sveučilišta u Zadru donesen je 2011. U članku 3. definira osobito teške stegovne prekršaje, pa između ostalog navodi sve oblike „plagiranja i prezentiranje tuđeg rada kao svojeg“.³³⁶ Za povredu autorskog prava predviđaju se sankcije. Dokument se odnosi na studente, ali nije zamišljen kao dokument koji pruža i osnovne informacije studentima o važnosti autorskog prava, te koje radnje se definiraju kao kršenje autorskog prava, već samo upozorava da se povreda autorskog prava smatra teškim stegovnim prekršajem i da će se sankcionirati.

*Pravilnik o izdavačkoj djelatnosti Sveučilišta u Zadru*³³⁷ donesen je u prosincu 2012. U ovom dokumentu definira se izdavačka djelatnost Sveučilišta. Članak 36. propisuje da Autor sveučilišnog izdanja snosi svu odgovornost u pogledu korištenja i citiranja djela drugih autora u skladu s odredbama *Zakona o autorskim pravima*. Nadalje, u članku 37. govori se da Autor sveučilišnog izdanja ustupa svoj rad Sveučilištu za objavljivanje, ali zadržava pravo na svoje djelo, uključujući i pravo da pojedine dijelove ustupljenog rada koristi i za svoja druga autorska djela.³³⁸ Jedino dva prethodno spomenuta članka sadrže odredbu o autorskom pravu. Važno je naglasiti da Pravilnik od članka 24. do 34. propisuje način provođenja recenzentskog postupka. Članak 25. Pravilnika glasi:

“Za svaki sveučilišni udžbenik pribavljaju se tri, a za knjigu, monografiju, priručnik, nastavne materijale, skripta i ostala izdanja dvije pozitivne recenzije. Recenzenti trebaju biti iz reda znanstvenika ili znanstveno-nastavnih djelatnika, u pravilu, iz odgovarajućeg znanstvenog područja, znanstvenog polja i znanstvene grane.

Imenovani recenzenti ne smiju biti zaposleni u istoj ustanovi. Recenzentom može biti imenovan i inozemni znanstvenik i djelatnik u znanstveno-nastavnom zvanju koji prema nacionalnim propisima svoje zemlje udovoljava uvjetima izbora u navedena zvanja.

U iznimnim slučajevima za recenzenta može biti imenovana osoba iz redova uglednih stručnjaka praktičara.“

Članci 32. i 33. Pravilnika propisuju obrasce na kojima se dostavljaju recenzije.

„Recenzije izdanja Sveučilišta u Zadru pišu se na obrascima koje propisuje Povjerenstvo za izdavačku djelatnost.“

³³⁵ Usporedi Gliha. Igor. Nav. dj. str. 813.

³³⁶ *Pravilnik o stegovnoj odgovornosti studenata/studentica Sveučilišta u Zadru*, ožujak 2011. str. 1 (2015-4-02).

³³⁷ *Pravilnik o izdavačkoj djelatnosti Sveučilišta u Zadru*, prosinac 2012 URL: http://www.unizd.hr/Portals/41/Propisi%20i%20dokumenti/Pravilnik_izdavacka_djelatnost.pdf (2015-4-02).

³³⁸ Isto, str. 13.

„Recenzije za rukopise ponuđene za objavljivanje u znanstvenim časopisima i zbornicima radova pišu se na obrascima koje propisuje uredništvo tih publikacija.“

Iznimno je važno naglasiti da detaljno propisan recenzentski postupak predstavlja jamstvo kvalitete i izvornosti znanstvenog rada.

Izdavaštvo na Sveučilištu definirano je i *Poslovníkom o radu Povjerenstva za izdavačku djelatnost Sveučilišta u Zadru*.³³⁹ Članak 14. Poslovníka, u sklopu procesa izdavanja recenziranog djela, postavlja uvjet autoru (koautorima), odnosno urednicima (kourednicima) djela da Povjerenstvu za izdavaštvo prilože:

- „- pisanu suglasnost za pravo korištenja dijelova rukopisa koji su doslovno prevedeni od osobe ili ustanove koja nad izvornim tekstem polaže autorska prava;
- pisanu suglasnost za pravo korištenja dijelova rukopisa ili cijeloga rukopisa koji se priređuje kao reprint izdanje od osobe ili ustanove koja nad izvornim izdanjem polaže autorska prava;
- pisanu suglasnost za pravo korištenja grafičkih priloga (slika, grafikona, karata, fotografija i dr.) preuzetih iz postojećih publikacija, s Interneta ili iz javnih i privatnih zbirki (knjižnica, arhiva, muzeja i sl.); suglasnost treba dobiti od osobe ili ustanove koja nad takvim priložima polaže autorska prava.“³⁴⁰

Ova odredba ponavlja se u točki I. *Odluke o objavljivanju nastavnih materijala* i glasi:

„U slučaju da su grafički prikazi, dijelovi teksta i drugi sadržaji objavljenih u različitim publikacijama zaštićeni autorskim, odnosno izdavačkim pravima (copyrightom), dozvole za njihovo korištenje treba ishoditi autor nastavnog materijala.“³⁴¹

Nadalje, *Poslovník o radu Povjerenstva za izdavačku djelatnost* propisuje da „(...) etičku, stegovnu i drugu pravnu odgovornost za mogući slučaj plagijata ili korištenje izvornog teksta i/ili grafičkih priloga bez pisane suglasnosti osobe ili ustanove koja nad takvim materijalima posjeduje autorsko pravo, preuzima(ju) autor (koautori) odnosno urednik (kourednici).“³⁴²

Sveučilište u Zadru propisalo je *Odlukom o radovima studenata na diplomskom studiju* da „Nakon uspješne obrane diplomskog rada, konačni tekst predaje se u tri uvezana

³³⁹ Poslovník o radu Povjerenstva za izdavačku djelatnost Sveučilišta u Zadru, prosinac 2012., URL: <http://www.unizd.hr/Portals/41/Propisi%20i%20dokumenti/Poslovník%20Povjerenstva%20za%20izdavastvo.pdf> (2015-4-02).

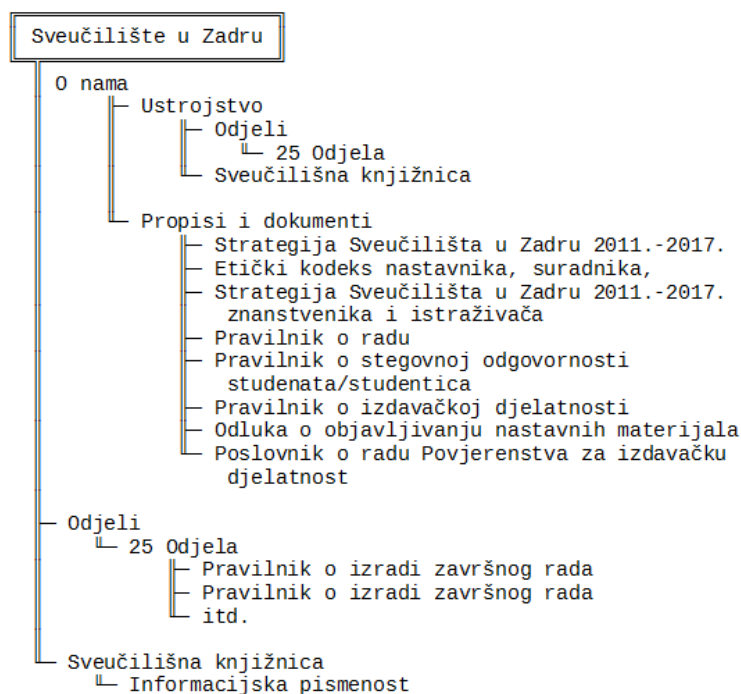
³⁴⁰ Isto, str. 4.

³⁴¹ Odluka o objavljivanju nastavnih materijala. Prosinac 2011. Str. 1 URL: http://www.unizd.hr/Portals/41/Propisi%20i%20dokumenti/odluka_nastavni_materijali.pdf (2015-4-02).

³⁴² Isto, str. 4.

primjerka tajništvu odjela, od kojih jedan primjerak ostaje mentoru, jedan tajništvu odjela, a jedan u sveučilišnoj knjižnici.“³⁴³ Članak 37. *Pravilnika izdavačke djelatnosti Sveučilišta u Zadru* propisuje da „Autor sveučilišnog izdanja ustupa svoj rad Sveučilištu za objavljivanje, ali zadržava pravo na svoje djelo, uključujući i pravo da pojedine dijelove ustupljenog rada koristi i za svoja druga autorska djela.“³⁴⁴

Pregledom propisa i dokumenata Sveučilišta u Zadru možemo zaključiti da je slaba zastupljenost dokumenata koji se bave autorskim pravima, da li u smislu sankcija, informacija ili prevencije kršenja autorskih prava. Svi pregledani dokumenti stavljaju naglasak na norme, odnosno članovi akademske zajednice upozoravaju se na odgovornost i posljedice u slučaju kršenja autorskih prava. Ne postoje konkretne upute vezano za svakodnevnu praksu korištenja autorskih djela.

Slika 3: Mrežne stranice relevantne za autorska prava unutar hijerarhijske strukture mrežnog mjesta Sveučilišta u Zadru.

³⁴³ Sveučilište u Zadru. Odluke o diplomskim radovima studenata na diplomskom studiju Sveučilišta u Zadru. Točka 6. URL: http://www.unizd.hr/Portals/0/doc/odluka_o_diplomskim_radovima_na_diplomskom_studiju_20120328.pdf (2015-6-19).

³⁴⁴ Sveučilište u Zadru. Pravilnik izdavačke djelatnosti Sveučilišta u Zadru. URL: http://www.unizd.hr/Portals/0/doc/Pravilnik_izdavacka_djelatnost.pdf (2015-6-19).

6.2.2. Mrežne stranice sveučilišnih Odjela

Sveučilište u Zadru u svom sastavu ima dvadeset i pet sveučilišnih odjela.³⁴⁵ Sveučilišni odjeli sudjeluju u izvedbi sveučilišnih studija u jednom znanstvenom polju ili interdisciplinarnom znanstvenom području.³⁴⁶ Stručno vijeće sveučilišnog odjela donosi pravilnik o radu odjela i druge opće akte odjela.³⁴⁷ Slijedom ove odredbe analizirali smo akte (upute i pravilnike) donesene na razini sveučilišnih odjela, s ciljem da utvrdimo da li analizirani dokumenti sadrže informacije za studente o autorskom pravu/intelektualnom pravu, koliko je informacija vidljiva (koliki broj klikova mišem od odjelne stranice³⁴⁸ vodi do nje), količina informacija (broj ključnih riječi koji se odnosi na informaciju), te o kojoj vrsti dokumenata je riječ. Nismo posebno analizirali izmjene i dopune dokumenata. Odjele smo obrađivali prema abecednom redu.

Odjel za anglistiku³⁴⁹ donio je *Pravilnik o završnom radu*³⁵⁰ i *Pravilnik o diplomskom radu*.³⁵¹ Dokumenti su postavljeni na početnoj stranici Odjela i potrebna su svega dva klika mišem da se dođe do sadržaja. Sljedeći dokument koji smo analizirali je *Upute o etici istraživanja na Odjelu za anglistiku*.³⁵² Upute su namijenjene svim članovima Odjela za anglistiku (nastavnicima, studentima i administraciji) i potrebna su dva klika mišem da se dođe do sadržaja dokumenta. Dokument sadrži prijedloge za istraživanja u cilju da istraživači „prihvate temeljne principe svoje struke, poštuju profesionalni integritet, istražuju na najvišoj stručnoj i znanstvenoj razini, razumiju svoju ulogu i obveze i snose odgovornost za svoje istraživanje“³⁵³. U tekstu su dostupne i vanjske poveznice kako bi se osigurale dodatne informacije istraživačima prilikom provedbe istraživanja.³⁵⁴ Naročita pozornost posvećena je protokolu u svrhu zaštite privatnosti sudionika istraživanja. Navodi se da su rezultati istraživanja “u intelektualnom vlasništvu istraživača i istraživačica, ukoliko ugovorom od

³⁴⁵ Sveučilište u Zadru. Odjeli. URL: <http://www.unizd.hr/Obrazovanje/Odjeli/tabid/1641/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-5-25).

³⁴⁶ Sveučilište u Zadru. Statut. Čl. 12. URL: http://www.unizd.hr/Portals/0/pdf/statut_20150616.pdf (2015-5-25).

³⁴⁷ Isto. Čl. 12.

³⁴⁸ Sa mrežnog mjesta Sveučilišta u Zadru (www.unizd.hr) potrebna su dva klika za dolazak na mrežno mjesto bilo kojeg od sveučilišnih Odjela.

³⁴⁹ Sveučilište u Zadru - Odjel za anglistiku. Home. URL: <http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/engleski&> (2015-5-25).

³⁵⁰ Sveučilište u Zadru - Odjel za anglistiku. Pravilnik o završnom radu. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/36/prijave%20završnih%20i%20diplomskih%20radova/PRAVILNIK%20%20ZAVRŠNOM%20RADU.pdf> (2015-5-25).

³⁵¹ Sveučilište u Zadru - Odjel za anglistiku. Pravilnik o diplomskom radu. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/36/prijave%20završnih%20i%20diplomskih%20radova/PRAVILNIK%20%20DIPLOMSKOM%20RADU.pdf> (2015-5-25).

³⁵² Sveučilište u Zadru - Odjel za anglistiku. Upute o etici istraživanja na Odjelu za anglistiku. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/36/Upute%20-%20etika%20istrazivanja.pdf> (2015-5-25).

³⁵³ Isto. Str. 3.

³⁵⁴ Isto. Str. 3.

strane matične ustanove ili naručitelja istraživanja nije odlučeno drugačije. Istraživači i istraživačice imaju pravo i etičku obvezu osigurati valjano korištenje rezultata svog istraživanja da bi se izbjegla mogućnost manipuliranja od strane naručitelja istraživanja.”³⁵⁵ Istaknuta je i obveza istraživača da se prilikom objave rezultata istraživanja navedu svi autori koji su sudjelovali u istraživanju i ispunjavaju kriterije autorstva. Obvezujuće je naznačiti izvor financiranja istraživanja kao i matičnu ustanovu.³⁵⁶ Sastavni dijelovi dokumenta su i izjave sudionika da pristaju sudjeluju u istraživanju.³⁵⁷

Odjel za arheologiju na početnoj stranici objavio je *Upute za pisanje završnog rada*.³⁵⁸ Do dokumenta dolazi se s jednim klikom miša. Upute sadrže informacije o citiranju korištene literature prilikom pisanja završnog rada.

Na Odjelu za ekologiju, agronomiju i akvakulturu pod poveznicom *Dokumenti*³⁵⁹ dostupan je *Pravilnik o izradi i obrani završnog rada*.³⁶⁰ Do dokumenta vode dva klika mišem i propisuje strukturu završnog rada.

Odjel za ekonomiju pod poveznicom *Dokumenti studija*³⁶¹ nudi dvije sekcije: *Preddiplomski studij* i *Diplomski studij*. Unutar sekcije *Preddiplomski studij* dostupan je *Pravilnik o završnom radu na sveučilišnom preddiplomskom studiju menadžmenta*.³⁶² Do dokumenta vode dva klika mišem. Napominje se da je završni rad samostalno djelo studenta i “student u cijelosti odgovara za ispravnost i istinitost svih podataka navedenih u radu, kao i za eventualno kršenje autorskih prava, što potvrđuje pisanom izjavom koja se nalazi u prilogu ovog pravilnika.”³⁶³ U prilogu dokumenta je *Izjava o autentičnosti završnog rada i akademskoj čestitosti*³⁶⁴ kojom student potvrđuje istinitost podataka u radu, te da “su prikupljeni u skladu sa Zakonom o zaštiti osobnih podataka, Zakonom o tajnosti podataka i

³⁵⁵ Isto. Str. 3.

³⁵⁶ Isto. Str. 3.

³⁵⁷ Isto. Str. 4-9

³⁵⁸ Sveučilište u Zadru - Odjel za arheologiju. Upute za pisanje završnog rada. URL: http://www.unizd.hr/-Portals/2/doc/Zavrсни_prvostupnicki_rad-upute.pdf (2015- 5-25).

³⁵⁹ Sveučilište u Zadru - Odjel za ekologiju, agronomiju i akvakulturu. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/-poljodjelstvo/Dokumenti/tabid/4380/Default.aspx> (2015-5-25).

³⁶⁰ Sveučilište u Zadru - Odjel za ekologiju, agronomiju i akvakulturu. Pravilnik o izradi i obrani završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/45/pravilnik%20o%20izradi%20završnog%20rada%20-%202014%2002.pdf> (2015-5-25).

³⁶¹ Sveučilište u Zadru - Odjel za ekonomiju. Dokumenti studija. URL: <http://www.unizd.hr/ekonomija/-Dokumenti/tabid/3141/Default.aspx> (2015-5-28).

³⁶² Sveučilište u Zadru - Odjel za ekonomiju. Pravilnik o završnom radu na sveučilišnom preddiplomskom studiju menadžmenta. URL: http://www.unizd.hr/Portals/4/Dokumenti_new/Pravilnici_obrasci_1314/-Pravilnik%20završni%202014_25032015.docx (2015-5-28).

³⁶³ Sveučilište u Zadru - Odjel za ekonomiju. Pravilnik o završnom radu na sveučilišnom preddiplomskom studiju menadžmenta. Čl. 6. URL: http://www.unizd.hr/Portals/4/Dokumenti_new/Pravilnici_obrasci_1314/-IZJAVA%20O%20AUTENTNI%u010CNOSTI%20ZAVR%u0160NOG%20RADA%20%20I%20AKADEM%20SKOJ%20%u010CESTITOSTI.docx (2015-5-28).

³⁶⁴ Isto. Str. 22.

Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima Republike Hrvatske. Pri pisanju i sastavljanju rada vodio/la sam se načelima najbolje akademske prakse, što je prvenstveno vezano uz nepovredivost autorstva te ispravno citiranje i referenciranje radova drugih autora.”³⁶⁵ Unutar sekcije *Diplomski studij* dostupan je *Pravilnik o diplomskom radu na sveučilišnom diplomskom studiju menadžmenta*.³⁶⁶ Do dokumenta vode dva klika mišem. I ovaj dokument sadrži odredbu da je diplomski rad samostalno djelo studenta i “student u cijelosti odgovara za ispravnost i istinitost svih podataka navedenih u radu, kao i za eventualno kršenje autorskih prava, što potvrđuje pisanom izjavom koja se nalazi u prilogu ovog pravilnika.”³⁶⁷ U prilogu dokumenta je *Izjava o autentičnosti diplomskog rada i akademskoj čestitosti*.³⁶⁸ Preko sveučilišnog pretraživača dostupan je *Kratki vodič kroz citiranje i referenciranje*.³⁶⁹

Odjel za etnologiju i antropologiju na stranici *Studenti*³⁷⁰ postavio je poveznicu *Upute i obrasce*³⁷¹ unutar koje nalazimo *Upute o pisanju seminarskog rada*.³⁷² Do dokumenta vode tri klika mišem. Studenti se upozoravaju na pravila akademskog pisanja i citiranje korištene literature,³⁷³ odnosno svaki oblik korištenja tuđeg teksta bez navođenja autora predstavlja plagijat.³⁷⁴ U daljnjem tekstu daju se upute o pravilnom citiranju. Pod poveznicom *Upute i obrasci* studentima dostupne su *Upute za pisanje završnog rada*.³⁷⁵ Do sadržaja dokumenta potrebna su tri klika mišem. Opisuje se postupak prijave i izrade završnog rada. Dokument sadrži i dvije vanjske poveznice koje vode na *Etički kodeks Sveučilišta u Zadru*³⁷⁶ i *Etički*

³⁶⁵ Isto.

³⁶⁶ Sveučilište u Zadru - Odjel za ekonomiju. Pravilnik o diplomskom radu na sveučilišnom diplomskom studiju menadžmenta. URL: http://www.unizd.hr/Portals/4/Dokumenti_new/Pravilnici_obrasci_1314/-Pravilnik%20diplomski%202014_Web.pdf (2015-5-28).

³⁶⁷ Isto. Čl. 6.

³⁶⁸ Isto. Str. 19.

³⁶⁹ Panjkota, Ante. *Kratki vodič kroz citiranje i referenciranje*. URL:

<http://www.unizd.hr/Portals/45/Citiranje%20i%20referenciranje.pdf> (2015-5-25). Na ovaj dokument nema poveznice sa stranica Odjela za ekonomiju. Također, zbog ekstremnih rezultata (za polovicu veći broj stranica od drugog najvećeg analiziranog dokumenta; više nego dvostruko veća učestalost nekih ključnih riječi od drugorangiranog analiziranog dokumenta) izbacili smo ga iz kvantitativne analize.

³⁷⁰ Sveučilište u Zadru - Odjel za etnologiju i antropologiju. *Studenti*. URL:

<http://www.unizd.hr/etnologijaiantropologija/Studenti/tabid/2474/Default.aspx> (2015-5-25).

³⁷¹ Sveučilište u Zadru - Odjel za etnologiju i antropologiju. *Upute i obrasce*. URL:

<http://www.unizd.hr/etnologijaiantropologija/Studenti/Uputeiobrasce/tabid/6062/Default.aspx> (2015-5-28).

³⁷² Sveučilište u Zadru - Odjel za etnologiju i antropologiju. *Upute za pisanje seminarskog rada*. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/5/doc/Upute%20za%20pisanje%20seminarskog%20rada.%20EKA.doc> (2015-5-28).

³⁷³ Isto. Str. 2.

³⁷⁴ Isto. Str. 6.

³⁷⁵ Sveučilište u Zadru - Odjel za etnologiju i antropologiju. *Upute za pisanje završnog rada*. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/5/pdf/UPUTE%20STUDENTIMA%20KOJI%20PRIJAVLJUJU%20ZAVRSNI%20RAD.pdf> (2015-5-28).

³⁷⁶ Isto. Str. 4.

kodeks Hrvatskog etnološkog društva.³⁷⁷ Sljedeći dokument na poveznici *Upute i obrasci su Upute za pisanje diplomskog rada*.³⁷⁸ Do sadržaja dokumenta dolazi se s tri klika mišem. Kao i prethodni dokument, opisuje postupak prijave i izrade studentskog rada. Dokument sadrži i dvije vanjske poveznice koje vode na *Etički kodeks Sveučilišta u Zadru*³⁷⁹ i *Etički kodeks Hrvatskog etnološkog društva*.³⁸⁰

Odjel za filozofiju pod poveznicom *Studentski kutak*³⁸¹ postavio je *Upute za izradu završnog rada*.³⁸² Do sadržaja dokumenta vodi jedan klik mišem. Ukratko se daju preporuke Odjela o izgledu i opsegu završnog rada, te primjeri kako ispravno citirati korištenu literaturu. Pod *Studentskim kutkom* nalazimo i *Upute za izradu diplomskog rada*.³⁸³ Do sadržaja dokumenta potreban je jedan klik mišem. Daju se upute o izgledu i opsegu diplomskog rada, te primjeri citiranja.

Odjel za francuske i iberoromanske studije ima dva odsjeka u svom sastavu: Odsjek za francuski jezik i književnost³⁸⁴ i Odsjek za iberoromanske studije.³⁸⁵ Na naslovnoj stranici Odjela pod poveznicom *Dokumenti Odjela*³⁸⁶ postavljen je *Pravilnik o završnom i diplomskom ispitu*.³⁸⁷ Do dokumenta vodi jedan klik mišem. U dokumentu se definiraju uvjeti pristupanja završnom i diplomskom radu, te njihov oblik. Pod poveznicom *Obavijesti s Odsjeka*³⁸⁸, Odsjek za francuski jezik i književnost postavio je *Upute za završni ispit*.³⁸⁹ Do sadržaja dokumenta vode četiri klika mišem. Upute definiraju izgled, sadržaj i način

³⁷⁷ Isto. Str. 4.

³⁷⁸ Sveučilište u Zadru - Odjel za etnologiju i antropologiju. Upute za pisanje diplomskih radova. URL: http://www.unizd.hr/Portals/5/Upute%20diplomski%20rad%20EKA_2015.pdf (2015-5-28).

³⁷⁹ Isto. Str. 6.

³⁸⁰ Isto. Str. 6.

³⁸¹ Sveučilište u Zadru - Odjel za filozofiju. Studentski kutak. URL: <http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/filozofija&> (2015-5-28).

³⁸² Sveučilište u Zadru - Odjel za filozofiju. Upute za izradu završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/filozofija/Novosti/Uputezaizraduzavršnograd/tabid/6197/Default.aspx> (2015-5-28).

³⁸³ Sveučilište u Zadru - Odjel za filozofiju. Upute za izradu diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/filozofija/Novosti/Uputezaizradudiplomskograda/tabid/6198/Default.aspx> (2015-5-28).

³⁸⁴ Sveučilište u Zadru - Odsjek za francuski jezik i književnost Odjela za francuske i iberoromanske studije. URL: <http://www.unizd.hr/francuski/Odsjeci/Odsjekzafrancuskijezikknjiževnost/tabid/1543/Default.aspx> (2015-5-29).

³⁸⁵ Sveučilište u Zadru - Odsjek za iberoromanske studije Odjela za francuske i iberoromanske studije. URL: <http://www.unizd.hr/francuski/Odsjeci/Odsjekzaiberoromanskestudije/tabid/1915/Default.aspx> (2015-5-29).

³⁸⁶ Sveučilište u Zadru - Odjel za francuske i iberoromanske studije. Dokumenti Odjela. URL: <http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/francuski&> (2015-5-29).

³⁸⁷ Sveučilište u Zadru - Odjel za francuske i iberoromanske studije. Pravilnik o završnom i diplomskom ispitu. URL: http://www.unizd.hr/Portals/16/pdf/Pravilnik_o_završnom_ispitu_28-11-2013.pdf (2015-5-29).

³⁸⁸ Sveučilište u Zadru – Odsjek za francuski jezik i književnost Odjela za francuske i iberoromanske studije. Obavijesti s Odsjeka. URL: <http://www.unizd.hr/francuski/Odsjeci/Odsjekzafrancuskijezikknjiževnost/-ObavijestisOdsjeka/tabid/1931/Default.aspx> (2015-5-29).

³⁸⁹ Sveučilište u Zadru - Odsjek za francuski jezik i književnost Odjela za francuske i iberoromanske studije. Upute za završni ispit. URL: http://www.unizd.hr/Portals/16/francuski/-Upute_za_polaganje_završnog_ispita_DPD_FRA_13-7-2015.pdf (2015-5-29).

vrednovanja i bodovanja završnog ispita. Pod istom poveznicom dostupne su i *Upute za pisanje diplomskog rada*.³⁹⁰ Do dokumenta vode četiri klika mišem. Sadrži upute o strukturi diplomskog rada. Studenti diplomskog studija imaju obvezu pohađanja nastave kolegija *Seminar za diplomande*.³⁹¹

Odsjek za iberoromanske studije pod *Obavijesti s Odsjeka*³⁹² postavio je *Upute za završni ispit*.³⁹³ Potrebna su nam četiri klika do sadržaja dokumenta. Dokument definira uvjete pristupa završnom ispitu te vrednovanje i bodovanje. Pod istom poveznicom dostupne su *Upute za pisanje diplomskog rada*.³⁹⁴ Potrebna su četiri klika mišom do sadržaja dokumenta. Definiiraju se uvjeti za pristup diplomskom radu te izgled rada.

Odjel za geografiju pod poveznicom *Dokumenti*³⁹⁵ postavio je *Upute za pisanje seminarskih radova-preddiplomski studij*.³⁹⁶ Da pristupimo sadržaju dokumenta potrebna su dva klika mišem. Dokument definira izgled rada i daje upute o citiranju. U *Uvodu* dokumenta istaknuta je odredba o plagijatu: „treba pripaziti da kompilacija ne bude jedina ili prevladavajuća metoda i da rad ne bude u cijelosti ili u pojedinim dijelovima rezultat plagijata! Plagijat je jedan od najgorih oblika akademskog nepoštenja i sramotan čin protivan akademskoj čestitosti.”³⁹⁷ Na istoj poveznici dostupne su i *Upute za pisanje seminarskog rada-diplomski studij*.³⁹⁸ Dva klika mišom vode do dokumenta koji definira izgled seminarskog rada na diplomskoj razini studiranja. U dijelu koji definira metodologiju

³⁹⁰ Sveučilište u Zadru – Odsjek za francuski jezik i književnost Odjela za francuske i iberoromanske studije. Upute za pisanje diplomskog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/16/francuski-prevoditeljski/FR_DS-prevoditeljski-Upute_za_izradu_diplomskog_rada.pdf (2015-5-29).

³⁹¹ Isto. Toč. 1

³⁹² Sveučilište u Zadru – Odsjek za iberoromanske studije Odjela za francuske i iberoromanske studije. URL: <http://www.unizd.hr/francuski/Odsjeci/Odsjekzaiberoromanskestudije/ObavijestisOdsjeka/tabid/1926/-Default.aspx> (2015-5-29).

³⁹³ Sveučilište u Zadru - Odsjek za iberoromanske studije Odjela za francuske i iberoromanske studije. Upute za završni ispit. URL: http://www.unizd.hr/Portals/16/ibericas/SPA-PDS-zavrsni_ispit.pdf (2015-5-29).

³⁹⁴ Sveučilište u Zadru - Odsjek za iberoromanske studije Odjela za francuske i iberoromanske studije. Upute za pisanje diplomskog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/16/ibericas/-Upute_za_izradu_diplomskog_rada.pdf (2015-5-29).

³⁹⁵ Sveučilište u Zadru - Odjel za geografiju. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/geografija/-Dokumenti/tabid/3494/Default.aspx> (2015.5.30).

Sveučilište u Zadru - Odjel za geografiju. Upute za pisanje seminarskih radova-preddiplomski studij. URL: http://www.unizd.hr/Portals/6/Upute%20za%20pisanje%20seminarskih%20radova_preddiplomski.pdf (2015-5-30).

³⁹⁶ Sveučilište u Zadru - Odjel za geografiju. Upute za pisanje seminarskih radova-preddiplomski studij. URL: http://www.unizd.hr/Portals/6/Upute%20za%20pisanje%20seminarskih%20radova_preddiplomski.pdf (2015-5-30).

³⁹⁷ Isto. Str. 3.

³⁹⁸ Sveučilište u Zadru - Odjel za geografiju. Upute za pisanje seminarskih radova-diplomski studij. URL: http://www.unizd.hr/Portals/6/Upute%20za%20pisanje%20seminarskih%20radova_diplomski.pdf (2015-5-30).

istraživanja istaknuta je odredba o plagijatu³⁹⁹ kao i u prethodnom dokumentu. Treći dokument koji ćemo spomenuti su *Upute za pisanje diplomskih radova*.⁴⁰⁰ Sadržaj dokumenta dostupan je nakon dva klika mišem. Unutar dokumenta dostupne su poveznice na *Odluku o diplomskim radovima studenata na diplomskom studiju*⁴⁰¹ i *Odluku o načinu prijave, izrade i obrane diplomskog rada Odjela za geografiju*.⁴⁰² Dokument, osim uputa o strukturi diplomskog rada sadrži i ranije spomenutu odredbu o plagijatu.⁴⁰³

Odjel za germanistiku pod poveznicom *Propisi Odjela*⁴⁰⁴ postavio je *Pravilnik o izradi završnog rada*.⁴⁰⁵ Pravilnik je dostupan nakon tri klika mišem. Pravilnik propisuje prijavljivanje, izradu i ocjenjivanje završnog rada. Na istoj poveznici dostupan je i *Pravilnik o izradi završnog ispita*.⁴⁰⁶ Do sadržaja dokumenta koji propisuje prijavljivanje, polaganje i ocjenjivanje završnog ispita vode tri klika mišem. Treći dokument je *Pravilnik o izradi diplomskog rada*.⁴⁰⁷ Do sadržaja dokumenta vode tri klika mišem. Propisuje se postupak prijavljivanja, izrade i ocjenjivanja diplomskog rada.

Odjel za informacijske znanosti pod poveznicom *Dokumenti*⁴⁰⁸ postavio je poveznicu *Obrasci i upute*.⁴⁰⁹ Na ovoj mrežnoj stranici dostupne su *Upute za pisanje seminarskog rada*.⁴¹⁰ Dokument je dostupan nakon tri klika mišem. Vežano za pitanja citiranja student se upućuje na *Upute za citiranje*.⁴¹¹ Potrebna su tri klika mišem do sadržaja dokumenta. U dokumentu je istaknuto da „namjerno ili nenamjerno preuzimanje tuđeg teksta bez navođenja

³⁹⁹ Usporedi. Isto. Str. 4.

⁴⁰⁰ Sveučilište u Zadru - Odjel za geografiju. Upute za pisanje diplomskih radova. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/6/Upute%20za%20pisanje%20diplomskih%20radova.pdf> (2015-5-30).

⁴⁰¹ Isto.

⁴⁰² Isto. Str. 2.

⁴⁰³ Usporedi. Isto. Str. 8.

⁴⁰⁴ Sveučilište u Zadru - Odjel za germanistiku. Propisi Odjela. URL: <http://www.unizd.hr/njemacki/PropisiOdjela/tabid/597/Default.aspx> (2015-6-2).

⁴⁰⁵ Sveučilište u Zadru - Odjel za germanistiku. Pravilnik o izradi završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/9/Pravilnik%20o%20izradi%20zavr%C5%A1nog%20rada.pdf> (2015-6-2).

⁴⁰⁶ Sveučilište u Zadru - Odjel za germanistiku. Pravilnik o izradi završnog ispita. URL: http://www.unizd.hr/Portals/9/Pravilnik%20o%20zavr%C5%A1nom%20ispitu,%20sluzbena_verzija_od_4.4_2011.pdf (2015-6-2).

⁴⁰⁷ Sveučilište u Zadru - Odjel za germanistiku. Pravilnik o izradi diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/9/Pravilnik%20o%20izradi%20diplomskog%20rada.pdf> (2015-6-2).

⁴⁰⁸ Sveučilište u Zadru - Odjel za informacijske znanosti. Dokumenti. URL: <http://iz.unizd.hr/Dokumenti/tabid/6916/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-6-2).

⁴⁰⁹ Sveučilište u Zadru - Odjel za informacijske znanosti. Obrasci i upute. URL: <http://iz.unizd.hr/Dokumenti/ObrasciIupute/tabid/6952/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-6-2).

⁴¹⁰ Sveučilište u Zadru - Odjel za informacijske znanosti. Upute za pisanje seminarskog rada. URL: http://iz.unizd.hr/Portals/70/docs_stari_web/Obrasci%20i%20upute/Upute-za-pisanje-seminarskog-rada-14-15.pdf (2015-6-2).

⁴¹¹ Sveučilište u Zadru - Odjel za informacijske znanosti. Upute za citiranje. URL: http://iz.unizd.hr/Portals/70/docs_stari_web/Obrasci%20i%20upute/UPUTE-ZA-CITIRANJE_OIZ.pdf (2015-6-2).

izvora smatra se plagijatom te je neetično i kažnjivo.⁴¹² Studentima diplomskog redovitog i izvanrednog studija dostupne su *Upute za prijavu, izradu i obranu diplomskog rada*.⁴¹³ Tri klika mišem vode do sadržaja. Unutar dokumenta nalazi se poveznica na *Pravilnik o diplomskom radu i diplomskom ispitu*.⁴¹⁴ Studentima je dostupna i *Izjava o akademskoj čestitosti*⁴¹⁵ kojom student potvrđuje da je rad

„isključivo rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim stručno-znanstvenim istraživanjima i da se oslanja na izvore i objavljenu literaturu kao što pokazuju korištene bilješke i popis korištene literature. Ni jedan dio mojeg diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno nije prepisan iz bilo kojeg necitiranog rada te ni jedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem također da ni jedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi. Sadržaj mog rada u potpunosti dogovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog diplomskog rada.“⁴¹⁶ Studentu je dostupna i *Izjava o pohrani ocjenskog rada u digitalni arhiv Sveučilišta u Zadru*.⁴¹⁷ Nadalje, dostupan je i dokument *Upute za prijavu i izradu završnog rada*.⁴¹⁸ Do dokumenta vode tri klika mišem. Odmah na početku dokumenta postavljena je poveznica na *Odluku o završnim radovima i završnim ispitima studenata na preddiplomskom studiju*.⁴¹⁹ Unutar dokumenta dostupna je *Izjava o akademskoj čestitosti*⁴²⁰ i *Izjava o pohrani ocjenskog rada u digitalni arhiv Sveučilišta u Zadru*.⁴²¹

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja pod poveznicom *Studijski programi*⁴²² postavio je *Pravila i upute o završnom i diplomskom radu*.⁴²³ Do dokumenta vode tri klika mišem. Sadrži procedure prijave, izrade i obrane završnog i diplomskog rada. Ističe se potreba navođenja izvora koji se koristio prilikom izrade rada jer je „svako preuzimanje bez

⁴¹² Isto. Str. 2.

⁴¹³ Sveučilište u Zadru - Odjel za informacijske znanosti. Upute za prijavu, izradu i obranu diplomskog rada. URL: http://iz.unizd.hr/Portals/70/docs_stari_web/Obrasci%20i%20upute/Upute_diplomski-radovi_2015.pdf (2015-6-2).

⁴¹⁴ Isto. Str. 1.

⁴¹⁵ Isto. Str. 11.

⁴¹⁶ Isto. Str. 11.

⁴¹⁷ Isto. Str. 12.

⁴¹⁸ Sveučilište u Zadru - Odjel za informacijske znanosti. Upute za prijavu i izradu završnog rada. URL: http://iz.unizd.hr/Portals/70/docs_stari_web/Obrasci%20i%20upute/Upute_završni-rad-i-završni-ispit_2015_v2.pdf (2015-6-2).

⁴¹⁹ Isto. Str. 1.

⁴²⁰ Isto. Str. 10.

⁴²¹ Isto. Str. 11.

⁴²² Sveučilište u Zadru - Odjel za izobrazbu učitelj i odgojitelja. Studijski programi. URL: <http://www.unizd.hr/ucitelji-odgojitelji/Studijskiprogrami/tabid/3290/Default.aspx> (2015-6-2).

⁴²³ Sveučilište u Zadru - Odjel za izobrazbu učitelj i odgojitelja. Pravila i upute o završnom i diplomskom radu. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/50/Studijski%20programi/UPUTE%20ZA%20IZRADU%20DIPLOMSKOGA%20I%20ZAVRŠNOGA%20RADA.doc> (2015-6-2).

navođenja autora nedopušteno i predstavlja plagijat.⁴²⁴

Odjel za klasičnu filologiju pod poveznicom *Studenti*⁴²⁵ postavio je *hodogram za izradu završnog i diplomskog rada*.⁴²⁶ Do dokumenta vode dva klika mišem. Dokument propisuje postupak prijave i obrane rada.

Odjel za kroatistiku i slavistiku u svom sastavu ima dva odsjeka: *Odsjek za hrvatski jezik i književnost*⁴²⁷ i *Odsjek za ruski jezik i književnost*.⁴²⁸ Na razini Odjela ili Odsjeka nismo pronašli dokument koji u vidu uputa i pravila definira obveze studenata kod izrade završnog i diplomskog rada. Na sveučilišnoj tražilici mogu se pronaći upute za izradu seminara za pojedine kolegije (npr. Levanat-Peričić, Miranda. *Upute za pisanje seminarskih radova*⁴²⁹).

Odjel za lingvistiku na poveznici *Dokumenti*⁴³⁰ postavio je *APA standarde za citiranje (skraćena verzija)*⁴³¹. Do dokumenta vode dva klika mišem. Unutar dokumenta postoji vanjska poveznica na *American Psychological Association*⁴³² na kojoj studenti mogu dobiti detaljnije upute o citiranju. Na istoj poveznici postavljen je i *Pravilnik o izradi i obrani diplomskog rada*.⁴³³ Do dokumenta vode dva klika mišem. Dokument propisuje postupak prijave i obrane, te strukturu diplomskog rada. Na poveznici *Dokumenti* postavljene su i *Smjernice za pisanje seminarskih radova*.⁴³⁴ Do dokumenta vode dva klika mišem. U dokumentu se napominje „da se svi oblici plagiranja i prezentiranje tuđeg rada kao svojeg protivi etici znanstvenog rada te da također predstavlja krađu intelektualnog vlasništva.“⁴³⁵ Na kraju teksta *Smjernica* dostupne su mrežne stranice korištene literature, kako bi studenti mogli potražiti detaljnije informacije o akademskom pisanju.⁴³⁶

⁴²⁴ Isto. Str. 11. i 25.

⁴²⁵ Sveučilište u Zadru - Odjel za klasičnu filologiju. *Studenti*. URL: <http://www.unizd.hr/klasicnafilologija/Studenti/tabid/491/Default.aspx> (2015-6-2).

⁴²⁶ Sveučilište u Zadru - Odjel za klasičnu filologiju. *Izrada završnog i diplomskog rada - hodogram*. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/7/DIPLOMSKI%20I%20ZAVRSNI%20RAD%20-%20hodogram.pdf> (2015-6-2).

⁴²⁷ Sveučilište u Zadru - Odsjek za hrvatski jezik i književnost Odjela za kroatistiku i slavistiku. URL: <http://www.unizd.hr/kroatistika-slavistika/Home/tabid/503/Default.aspx> (2015-6-3).

⁴²⁸ Sveučilište u Zadru - Odsjek za ruski jezik i književnost Odjela za kroatistiku i slavistiku. URL: <http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/ruski&> (2015-6-3).

⁴²⁹ Levanat-Peričić, Miranda. *Upute za pisanje seminarskih radova*. URL: http://www.unizd.hr/Portals/8/silabusi_14/Upute%20za%20seminarski%20rad_LEVANAT.pdf (2015-6-3).

⁴³⁰ Sveučilište u Zadru - Odjel za lingvistiku. *Dokumenti*. URL: <http://www.unizd.hr/lingvistika/Dokumenti/tabid/3508/Default.aspx> (2015-6-3).

⁴³¹ Sveučilište u Zadru - Odjel za lingvistiku. *APA standardi za citiranje*. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/32/docs/APA%20standardi%20za%20citiranje%20literature.pdf> (2015-6-3).

⁴³² Isto. Str. 4.

⁴³³ Sveučilište u Zadru - Odjeli. *Odjel za lingvistiku. Pravilnik o izradi i obrani diplomskog rada*. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/32/pravilnik%20o%20izradi%20diplomskog%20rada%202014.pdf> (2015-6-3).

⁴³⁴ Sveučilište u Zadru - Odjel za lingvistiku. *Smjernice za pisanje seminarskih radova*. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/32/docs/Smjernice%20-%20Seminarski%20rad.pdf> (2015-6-3).

⁴³⁵ Isto. Str. 5

⁴³⁶ Isto. Str. 8.

Odjel za nastavničke studije u Gospiću pod poveznicom *Propisi i dokumenti*⁴³⁷ postavio je *Upute za izradu diplomskog rada*.⁴³⁸ Do dokumenta vode dva klika mišem i utvrđuje strukturu diplomskog rada. Naglasak je na navođenju izvora korištenih kod izrade rada jer je „svako preuzimanje bez navođenja autora nedopušteno i predstavlja plagijat.“⁴³⁹ Odjel za pedagogiju pod poveznicom *Propisi i dokumenti*⁴⁴⁰ postavio je *Pravilnik o izradi i obrani diplomskog rada*.⁴⁴¹ Do dokumenta vode dva klika mišem. Pravilnikom se propisuje način prijavljivanja, izrade, ocjenjivanja i obrane diplomskog rada. Preko poveznice *Studenti*⁴⁴² dostupne su *Upute za izradu seminarskog rada*.⁴⁴³ Do dokumenta vode dva klika mišem. Na istoj poveznici postavljene su i *Upute za izradu diplomskog rada*.⁴⁴⁴ Do dokumenta vode dva klika mišem. Upute definiraju strukturu diplomskog rada.

Odjel za povijest pod poveznicom *Dokumenti*⁴⁴⁵ postavio je *Upute za pisanje završnog rada za preddiplomski studij*.⁴⁴⁶ Do dokumenta vode dva klika mišem. Dokument definira strukturu završnog rada. Za studente preddiplomskog studija postavljena je i *Izjava o akademskoj čestitosti*.⁴⁴⁷ Do *Izjave* vode dva klika mišem. U *Izjavi* student potvrđuje da je njegov

„završni rad isključivo rezultat mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim stručnim istraživanjima, te da se oslanja na povijesne izvore i objavljenu literaturu kao što to dokazuju korištene bilješke, te popis povijesnih izvora i literature. Izjavljujem da niti jedan dio mogeg završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan

⁴³⁷ Sveučilište u Zadru - Odjel za nastavničke studije u Gospiću. Propisi i dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/nstgospic/Propisiidokumenti/tabid/5930/Default.aspx> (2015-6-4).

⁴³⁸ Sveučilište u Zadru - Odjel za nastavničke studije u Gospiću. Upute za izradu diplomskog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/51/2014/Upute_diplomski_nove/UPUTE%20ZA%20IZRADU%20DIPLOMSKOG%20RADA%20-%20NOVE.pdf (2015-6-4).

⁴³⁹ Isto. Str. 9.

⁴⁴⁰ Sveučilište u Zadru - Odjel za pedagogiju. Propisi i dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/pedagogija/Propisiidokumenti/tabid/4846/Default.aspx> (2015-6-6).

⁴⁴¹ Sveučilište u Zadru - Odjel za pedagogiju. Pravilnik o izradi i obrani diplomskog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/10/pdf/Pravilnik_o_izradi_i_obrani_diplomskog_rada.pdf (2015-6-6).

⁴⁴² Sveučilište u Zadru - Odjel za pedagogiju. Studenti. URL: <http://www.unizd.hr/pedagogija/Studenti/tabid/5894/Default.aspx> (2015-6-6).

⁴⁴³ Sveučilište u Zadru - Odjel za pedagogiju. Upute za izradu seminarskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/10/pdf/Upute%20za%20izradu%20seminarskog%20rada.pdf> (2015-6-6).

⁴⁴⁴ Sveučilište u Zadru - Odjel za pedagogiju. Upute za izradu diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/10/pdf/Upute%20za%20izradu%20diplomskog%20rada.pdf> (2015-6-6).

⁴⁴⁵ Sveučilište u Zadru - Odjel za povijest. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/povijest/Dokumenti/tabid/282/Default.aspx> (2015-6-6).

⁴⁴⁶ Sveučilište u Zadru - Odjel za povijest. Upute za pisanje završnog rada za preddiplomski studij. URL: <http://www.unizd.hr/LinkClick.aspx?fileticket=vnoS7oHtZhw%3d&tabid=282&portalid=3&mid=8846> (2015-6-6).

⁴⁴⁷ Sveučilište u Zadru - Odjel za povijest. Izjava o akademskoj čestitosti. URL: <http://www.unizd.hr/LinkClick.aspx?fileticket=M3zMUtOa9qg%3d&tabid=282&portalid=3&mid=8846> (2015-6-6).

iz bilo kojega necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.”⁴⁴⁸

Pod poveznicom *Dokumenti* postavljene su i *Upute za pisanje diplomskog rada*.⁴⁴⁹ Do dokumenta vode dva klika mišem. *Upute* definiraju strukturu diplomskog rada. Iza *Uputa* postavljena je *Izjava o akademskoj čestitosti za diplomski rad*⁴⁵⁰ koja sadržajem odgovara ranije spomenutoj *Izjavi* za preddiplomsku razinu.

Na mrežnim stranicama⁴⁵¹ Odjela za povijest umjetnosti nismo pronašli dokumente sličnog sadržaja koji smo analizirali na ostalim sastavnicama.

Pomorski odjel pod poveznicom *Završni radovi*⁴⁵² postavio je *Pravilnik o izradi i obrani završnog rada*.⁴⁵³ Do dokumenta vode dva klika mišem. *Pravilnikom* se propisuje prijava, izrada i ocjenjivanje završnog rada. Na istoj poveznici dostupna je i *Izjava*⁴⁵⁴ studenta da je rad njegovo djelo, te da niti jedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava, te se daje suglasnost za objavu rada u digitalnom arhivu Sveučilišta. *Upute za izradu završnog rada*⁴⁵⁵ dostupne su s dva klika mišem. Sadrže kratki naputak za pisanje završnih radova. Zanimljiva je sljedeća poveznica pod nazivom *Kako ne pisati završni rad*.⁴⁵⁶ Studentima se daju primjer neakademskog pisanja. Posebno se upozorava na različite oblike plagijata.

„Plagirati se može na različite načine. Preuzimanje većine ili cijelog teksta bez odgovarajuće naznake najteži je oblik plagiranja i krađe intelektualnog vlasništva, što se ponekad opisuje kao napadno plagiranje. Poseban oblik plagiranja su i tzv.

⁴⁴⁸ Isto.

⁴⁴⁹ Sveučilište u Zadru - Odjel za povijest. Upute za pisanje diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/LinkClick.aspx?fileticket=JWl2kLASDKQ%3d&tabid=282&portalid=3&mid=8846> (2015-6-6).

⁴⁵⁰ Sveučilište u Zadru - Odjel za povijest. Izjava o akademskoj čestitosti za diplomski rad. URL: <http://www.unizd.hr/LinkClick.aspx?fileticket=te9skgUdQPk%3d&tabid=282&portalid=3&mid=8846> (2015-6-6).

⁴⁵¹ Sveučilište u Zadru – Odjel za povijest umjetnosti. Home. URL: <http://www.unizd.hr/povijest-umjetnosti/Home/tabid/655/Default.aspx> (2015-6-6).

⁴⁵² Sveučilište u Zadru - Pomorski odjel. Završni radovi. URL: <http://www.unizd.hr/promet-pomorstvo/Završniradovi/tabid/192/Default.aspx> (2015-6-7).

⁴⁵³ Sveučilište u Zadru - Pomorski odjel. Pravilnik o izradi i obrani završnog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/1/docs/obavijesti%2014_15/PRAVILNIK%20O%20ZAVRSNOM%20RADU.pdf (2015-6-7).

⁴⁵⁴ Sveučilište u Zadru - Pomorski odjel. Izjava. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/1/docs/obavijesti/IZJAVA%20STUDENTA%20O%20ZAVR%20NOM%20RADU.doc> (2015-6-7).

⁴⁵⁵ Sveučilište u Zadru - Pomorski odjel. Upute za izradu završnog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/1/docs/obavijesti%2014_15/Matrica%20završnog-1.doc (2015-6-7).

⁴⁵⁶ Sveučilište u Zadru - Pomorski odjel. Kako ne pisati završni rad. URL: http://www.unizd.hr/Portals/1/docs/obavijesti%2014_15/Kako%20NE%20pisati%20završni%20rad.pdf (2015-6-7).

“kolažni radovi”, čiji su dijelovi sastavljeni od različitih znanstvenih radova. Plagirati se može i tekst sa stranoga jezika i to tako da se doslovno prevede cijeli rad, bez navođenja izvornih autora i bez njihova znanja i dopuštenja. Ponekad se autori izvornih radova i navode, ali preuzeti sadržaj nije u navodnicima, pa se stječe dojam da je tekst parafraziran iako je doslovno preuzet, a to jednako tako nije dopušteno. Citiranje literature nije dopuštenje za preuzimanje teksta, treba citirati činjenice, ideje i rezultate drugih autora u kontekstu vlastitog istraživanja i vlastitim riječima. O plagiranju se radi i onda kada se sadržaj preuzme te se tek poneke riječi zamijene istoznačnicama, upravo zato da tekst ne bi bio identičan izvorniku.”⁴⁵⁷

Odjel za psihologiju na poveznici *Dokumenti*⁴⁵⁸ postavio je *Pravilnik o završnom radu*.⁴⁵⁹ Do dokumenta vode dva klika mišom. Pravilnikom se „uređuju uvjeti i način prijave, izrade, postupka obrane i ocjenjivanja završnog rada te izdavanje dokumenata o završenom studiju za sve studente preddiplomskog studija.”⁴⁶⁰ Na poveznici *Dokumenti* postavljen je i *Pravilnik o diplomskom radu*.⁴⁶¹ Pravilnik je dostupa s dva klika mišem, a utvrđuje postupak prijave, obrane i vrednovanja diplomskog rada.

Odjel za sociologiju pod poveznicom *O nama*⁴⁶² postavio je *Propise i dokumente*.⁴⁶³ Pod ovom poveznicom postavljen je dokument *Politika Odjela za sociologiju Sveučilišta u Zadru prema akademskom nepoštenju*.⁴⁶⁴ Do dokumenta vode tri klika mišem. U dokumentu se ističe nulta tolerancija prema akademskom nepoštenju. „Oblici akademskog nepoštenja uključuju plagijat, fabriciranje podataka, krivotvorenje podataka, prepisivanje i druge oblike varanja na ispitima ili prigodom pripreme studentskih radova koji se ocjenjuju, te ometanje

⁴⁵⁷ Isto. Str. 1-2.

⁴⁵⁸ Sveučilište u Zadru - Odjel za psihologiju. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/-psihologija/Dokumenti/tabid/4775/Default.aspx> (2015-6-7).

⁴⁵⁹ Sveučilište u Zadru - Odjel za psihologiju. Pravilnik o završnom radu. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/12/pdf/Pravilnik%20o%20završnom%20radu.pdf> (2015-6-7).

⁴⁶⁰ Isto. Str. 1.

⁴⁶¹ Sveučilište u Zadru - Odjel za psihologiju. Pravilnik o diplomskom radu. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/12/pdf/Pravilnik%20o%20diplomskom%20radu.pdf> (2015-6-7).

⁴⁶² Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. O nama. URL: <http://www.unizd.hr/sociologija/Onama/tabid/2821/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁶³ u Zadru - Odjel za sociologiju. Propisi i dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/sociologija/-Onama/Propisiidokumenti/tabid/2840/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁶⁴ Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. Politika Odjela za sociologiju Sveučilišta u Zadru prema akademskom nepoštenju. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/13/PROPISI/AKADEMSKO%20NEPOSTENJE%20politika%20Odjela.pdf> (2015-6-8).

drugih studenata i studentica u ispunjavanju zadataka vezanih uz kolegij.⁴⁶⁵ Svi nabrojani oblici akademskog nepoštenja detaljnije se pojašnjavaju u dokumentu. Pod poveznicom *Diplomski studij*,⁴⁶⁶ s dva klika mišem, pronalazimo dokument *Upute za izradu diplomskog rada*.⁴⁶⁷ Upute reguliraju strukturu diplomskog rada, te daju naputak o navođenju literature i citiranju. Pod poveznicom *Preddiplomski studij*⁴⁶⁸ postavljene su *Upute za izradu završnog rada*.⁴⁶⁹ Do dokumenta dolazimo s dva klika mišem. Definira se forma završnog rada i daju upute za navođenje korištene literature i citiranje.

Odjel za talijanistiku pod poveznicom *Studentice i studenti*⁴⁷⁰ postavljen su *Pravila pisanja diplomskog rada*.⁴⁷¹ Sadržaj dokumenta dostupan je s dva klika mišem. Daju se kratke upute za izradu diplomskog rada.

Odjel za turizam i komunikacijske znanosti pod poveznicom *Studentski kutak*⁴⁷² postavio je poveznicu *Diplomski i završni radovi*.⁴⁷³ Na poveznici su postavljene *Upute za izradu seminarskih, završnih i diplomskih radova*.⁴⁷⁴ Do dokumenta vode dva klika mišem. Propisuje se struktura studentskih radova, a dostupne su i vanjske poveznice koje se mogu konzultirati za pisanje životopisa i korištenje stilove citiranja.⁴⁷⁵ Na istoj poveznici postavljena je i *Izjava o izradi diplomskog rada*⁴⁷⁶ i *Izjava o izradi završnog rada*.⁴⁷⁷ Do dokumenta vode dva klika mišem. Izjavom student potvrđuje da je rad njegovo djelo

„bez pomoći drugih osoba, te da sam sve misli, ideje, iskaze i podatke preuzete od drugih

⁴⁶⁵ Isto. Str. 1.

⁴⁶⁶ Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. Diplomski studij. URL: [http://www.unizd.hr/sociologija/Diplomskistudij\(dvpredmetni\)/tabid/2831/Default.aspx](http://www.unizd.hr/sociologija/Diplomskistudij(dvpredmetni)/tabid/2831/Default.aspx) (2015-6-8).

⁴⁶⁷ Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. Upute za izradu diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/LinkClick.aspx?fileticket=TfklXKTTHeW%3d&tabid=2859&portalid=13> (2015-6-8).

⁴⁶⁸ Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. Preddiplomski studij. URL: <http://www.unizd.hr/sociologija/Preddiplomskistudij/tabid/2852/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁶⁹ Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. Upute za prijavu i izradu završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/LinkClick.aspx?fileticket=G6QkNP5gl0Y%3d&tabid=2861&portalid=13> (2015-6-8).

⁴⁷⁰ Sveučilište u Zadru - Odjel za talijanistiku. Studentice i studenti. URL: <http://www.unizd.hr/talijanski/Studenticeistudenti/tabid/825/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁷¹ Sveučilište u Zadru - Odjel za talijanistiku. Pravila pisanja diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/talijanski/Studenticeistudenti/Pravilapisanjadiplomskograda/tabid/2220/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁷² u Zadru - Odjel za turizam i komunikacijske znanosti. Studentski kutak. URL: <http://www.unizd.hr/tikz/Home/tabid/2510/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁷³ u Zadru - Odjel za turizam i komunikacijske znanosti. Diplomski i završni radovi. URL: http://www.unizd.hr/tikz/Diplomski_završniiseminarskiradovi/tabid/4254/Default.aspx (2015-6-8).

⁴⁷⁴ Sveučilište u Zadru - Odjel za turizam i komunikacijske znanosti. Upute za izradu seminarskih, završnih i diplomskih radova. URL: http://www.unizd.hr/Portals/46/OBAVIJESTI/Upute_KIT.pdf (2015-6-8).

⁴⁷⁵ Isto. Str. 27. i 29.

⁴⁷⁶ Sveučilište u Zadru - Odjel za turizam i komunikacijske znanosti. Izjava o izradi diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/46/TAJNIŠTVO/izjava%20o%20izradi%20dipl.docx> (2015-6-8).

⁴⁷⁷ Sveučilište u Zadru - Odjel za turizam i komunikacijske znanosti. Studentski kutak. Diplomski. Izjava o izradi završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/46/TAJNIŠTVO/izjava%20o%20izradi%20završnog.docx> (2015-6-8).

autora propisno citirao/-la i referirao/-la, u skladu s uobičajenom praksom znanstvenog pisanja. Također potvrđujem da sam upoznat/-a s odredbama Etičkog kodeksa Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju, osobito s člancima od 6. do 8. tog kodeksa koji su vezani za dužnosti, obveze i prava studenata, kao i za znanstveno nepoštenje i prijevaru u znanstvenoj djelatnosti.⁴⁷⁸

Odjel za zdravstvene studije pod poveznicom *Dokumenti*⁴⁷⁹ postavio je *Pravilnik o izradi završnog rada*.⁴⁸⁰ Dokument je dostupan s dva klika mišem, a propisuje izradu, obranu i ocjenu završnog rada.

Teološko-katehetski odjel pod poveznicom *Dokumenti*⁴⁸¹ postavio je poveznicu *Završni rad*.⁴⁸² Pod tom poveznicom nalazimo, između ostalih, i sljedeće dokumente: *Pravilnik o izradi i obrani završnog rada*,⁴⁸³ *Uputu za izradu završnog rada*⁴⁸⁴ i *Izjavu o autentičnosti završnog rada i akademskoj čestitosti*.⁴⁸⁵ Do svakog navedenog dokumenata dolazimo s dva klika mišem. *Izjavom* student potvrđuje da je samostalno izradio završni rad te da se rukovodio „načelima najbolje akademske prakse, što je prvenstveno vezano uz nepovredivost autorstva te ispravno citiranje i referenciranje radova drugih autora.“⁴⁸⁶

Sveučilišna knjižnica⁴⁸⁷ na poveznici *O knjižnici*⁴⁸⁸ korisnicima osigurava pristup poveznici *Dokumenti*.⁴⁸⁹ Pod *Dokumenti* postavljene su vanjske poveznice na *Zakon o*

⁴⁷⁸ Isto. str. 1.

⁴⁷⁹ Sveučilište u Zadru - Odjel za zdravstvene studije. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/sestrinstvo/-Dokumenti/tabid/1229/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁸⁰ Sveučilište u Zadru - Odjel za zdravstvene studije. Pravilnik o izradi i obrani završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/23/Pravilnik%20o%20izradi%20i%20obrani%20zr.pdf> (2015-6-8).

⁴⁸¹ Sveučilište u Zadru - Teološko-katehetski odjel. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/-teoloskokatehetskiodjel/Dokumenti/tabid/5871/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁸² Sveučilište u Zadru - Teološko-katehetski odjel. Završni rad. URL: <http://www.unizd.hr/-teoloskokatehetskiodjel/Dokumenti/ZavršniRad/tabid/6958/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁸³ Sveučilište u Zadru - Teološko-katehetski odjel. Pravilnik o izradi i obrani završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/65/Pravilnik%20o%20izradi%20i%20obrani%20završnog%20rada%203.docx> (2015-6-8).

⁴⁸⁴ Sveučilište u Zadru - Teološko-katehetski odjel. Uputa za izradu završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/65/Upute%20za%20izradu%20završnog%20rada.docx> (2015-6-8).

⁴⁸⁵ Sveučilište u Zadru - Teološko-katehetski odjel. Izjava o autentičnosti završnog rada i akademskoj čestitosti. URL: http://www.unizd.hr/Portals/65/IZJAVA%20O%20AUTENTICNOSTI%20ZAVRSNOG%20RADA%20%201%20AKADEMSKOJ%20CESTITOSTI%20-%20prilog%203_.docx (2015-6-8).

⁴⁸⁶ Isto.

⁴⁸⁷ Sveučilište u Zadru - Sveučilišna knjižnica. URL: <http://www.unizd.hr/sveucilisnknjiznica/Po%C4%8Detna/tabid/1096/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁸⁸ Sveučilište u Zadru - Sveučilišna knjižnica. O knjižnici. URL: <http://www.unizd.hr/sveucilisnknjiznica/Oknjiznici/tabid/4399/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁸⁹ Sveučilište u Zadru - Sveučilišna knjižnica. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/sveucilisnknjiznica/Oknji%C5%BEnici/Dokumenti/tabid/4397/Default.aspx> (2015-6-8).

autorskom pravu i srodnim pravima,⁴⁹⁰ Zakon o pravu na pristup informacijama⁴⁹¹ i Zakon o zaštiti osobnih podataka.⁴⁹² Pod poveznicom *Usluge*⁴⁹³ dostupna je poveznica *Edukacija korisnika*.⁴⁹⁴ Daje se opis sveučilišnog izbornog kolegija *Informacijska pismenost*⁴⁹⁵ koji se izvodi u suradnji s Odjelom za informacijske znanosti. „Cilj kolegija je osposobiti studente za pretraživanje, pronalaženje, vrednovanje i uporabu informacija te korištenje informacijskih ustanova i izvora.“⁴⁹⁶

Na koncu, možemo tablično prikazati gore opisanu analizu dokumenata. Prikazali ukupni broj ključnih riječi (autor, autorsko pravo, citiranje, etika/etičnost, akademska čestitost, plagijat, izmišljanje, falsificiranje/falsifikat, krivotvorenje/krivotvorina, zloraba, prepisivanje, prijevara), te smo rangirali Odjele prema ukupnom broju ključnih riječi (indikacija da su najviše pisali o etičkim problemima koje istražujemo) te prema broju klikova potrebnih za dolazak do analiziranih dokumenata (prosječni broj klikova po Odjelu; indikacija vidljivosti dokumenata).

⁴⁹⁰ Isto.

⁴⁹¹ Isto.

⁴⁹² Isto.

⁴⁹³ Sveučilište u Zadru - Sveučilišna knjižnica. Usluge. URL: <http://www.unizd.hr/sveuciliskniznica/Usluge/tabid/1150/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁹⁴ Sveučilište u Zadru - Sveučilišna knjižnica. Edukacija korisnika. URL: <http://www.unizd.hr/sveuciliskniznica/Usluge/Edukacijakorisnika/tabid/4924/Default.aspx> (2015-6-8).

⁴⁹⁵ Isto.

⁴⁹⁶ Isto.

Odjel za	broj dokumenata	ukupni broj stranica	stranice s ključnim riječima	prosječni broj klikova	ukupni broj ključnih riječi	rang (ključne riječi)	rang (broj klikova)
1 anglistiku	3	21	4	2	7	18	4
2 arheologiju	1	4	3	1	9	15	1
3 ekologiju, agronomiju i akvakulturu	1	15	2	2	5	19	4
4 ekonomiju	5	43	8	2	12	14	4
5 etnologiju i antropologiju	3	28	6	3	20	10	19
6 filozofiju	2	2	2	1	4	20	1
7 francuski i iberoromanske studije	5	16	0	3,4	0	22	23
8 geografiju	3	42	12	2	51	4	4
9 germanistiku	3	24	8	2	34	6	4
10 informacijske znanosti	4	27	11	3	18	11	19
11 izobrazba učitelja i odgojitelja	1	30	5	3	86	2	19
12 klasična filologija	1	1	0	2	0	22	4
13 kroatistiku i slavistiku	0						
14 lingvistiku	3	19	4	2	18	11	4
15 nastavničke studije u Gospiću	1	18	4	2	26	9	4
16 pedagogiju	3	12	6	2	18	11	4
17 povijest	4	20	16	2	37	5	4
18 povijest umjetnosti	0						
19 pomorski	4	15	6	1,8	33	7	3
20 psihologiju	2	8	2	2	2	21	4
21 sociologiju	3	31	13	2,3	105	1	4
22 talijanistiku	1	1	1	2	8	17	4
23 turizam i komunikacijske znanosti	3	35	8	2	29	8	4
24 zdravstvene studije	1	14	2	2	9	15	19
25 teološko-katehetski	3	23	11	3	55	3	19

Tablica 3: Analiza Odjelnih dokumenata i ključnih riječi vezanih uz akademsku čestitost.

Analizirajući mrežne stranice sveučilišnih odjela Sveučilišta u Zadru i Sveučilišne knjižnice, s naglaskom na autorsko pravo, etičko ponašanje, parafraziranje i citiranje, došli smo do zaključka da gotovo svi odjeli imaju upute za izradu diplomskog i/ili završnog i/ili seminarskog rada. Neki odjeli pružaju osnovne informacije o citiranju i izgledu studentskog rada, a neki odjeli daju iscrpne upute o parafraziranju, citiranju (upućuju na stilove citiranja APA, MLA, Chichago, Harvard), o potrebi uvažavanja autorstva, akademskoj čestitosti. Važno je napomenuti da jedan broj odjela traži od studenata potpisivanje izjave o autentičnosti rada i akademskoj čestitosti. Potpisivanjem ove izjave student potvrđuje da se prilikom pisanja i sastavljanja rada rukovodio načelima najbolje akademske prakse, što je prvenstveno vezano uz nepovredivost autorstva te ispravno citiranje i referenciranje radova drugih autora. Neki Odjeli studentima daju izjavu o pohrani ocjenskog rada u digitalnom arhivu Sveučilišta u Zadru. Student može izabrati mogućnost da je rad javno dostupan ili da je rad dostupan samo korisnicima Sveučilišne knjižnice u Zadru. Pojedini odjeli su i posebnim dokumentom artikulirali svoju politiku prema akademskom nepoštenju.

Možemo zaključiti da je većina odjela propisala postupak izrade završnog/diplomskog rada i daju studentima smjernice u procesu istraživanja i pisanja. Nadalje, praksa sveučilišnih odjela vezano za objavu dokumenata u kojima se mogu pronaći informacije o citiranju, o etički neprimjerenom akademskom ponašanju, o autorskom pravu, o tome što se ima smatrati plagijatom, poprilično je neujednačena. Pojedini odjeli daju detaljne smjernice kako koristiti i citirati literaturu prilikom pisanja studentskih radova, upućuju na korisne linkove Sveučilišta i drugih ustanova, što se smatra kršenjem načela akademske čestitosti, dok neki odjeli to prepuštaju nastavnicima na nivou kolegija. Navedene informacije strukturirane su na različite načine na pojedinim odjelima. Na pojedinim odjelima informacije su postavljene unutar *Dokumenata* odjela, nekad u *Studentskom kutku*, a nekad pod *Završni radovi*. Preporuka je da se navedene informacije strukturiraju na sličan način, a što je posebno važno za studente dvopredmetnih studijskih grupa. Poželjno bi bilo da se informacije mogu pronaći na početnoj stranici Sveučilišta, a uz uvažavanje posebnosti znanstvenih/umjetničkih područja (npr. stilovi citiranja).

6.3 Mrežne stranice četiri europska sveučilišta

Osim Internet stranice Sveučilišta u Zadru, pregledali smo i mrežne stranice četiri europska sveučilišta: Sveučilište u Ljubljani, Sveučilište u Tampereu, Finska, Sveučilište u Turkuu, Finska, i Sveučilište u Göteborgu, Švedska. Za ova inozemna sveučilišta odlučili smo se s obzirom na pripadnost europskom visokoškolskom krugu i drugo, sva nabrojana sveučilišta dijele srodne studijske programe sa Sveučilištem u Zadru.

6.3.1. Mrežne stranice Sveučilišta u Ljubljani

Za analizu mrežnih stranica Sveučilišta u Ljubljani odlučili smo se, osim ranije navedenih razloga za odabir četiri europska sveučilišta, i zbog činjenice da je Slovenija relativno mlada članica Europske unije (od 2004.). Sveučilište na svojoj početnoj stranici⁴⁹⁷ navodi sve fakultete i akademije u svom sastavu. Studentima su na raspolaganju humanističko-društveni studiji, tehnički, medicinski i prirodni.

Na početnoj mrežnoj stranici postavljena je poveznica *Istraživanje i razvoj*.⁴⁹⁸ Stranica daje zanimljive informacije o mreži istraživanja i strukturnih fondova,⁴⁹⁹ vodič za

⁴⁹⁷ Analizirali smo mrežne dokumente Sveučilišta u Ljubljani na engleskom jeziku.

⁴⁹⁸ University of Ljubljana. Research and Development. URL: http://www.uni-lj.si/research_and_development/-cooperation_of_the_university_in_eu_programmes/ (2015-4-24).

⁴⁹⁹ University of Ljubljana. Network of research and infrastructural centres. URL: http://www.search.ask.com/?tpid=ORJ-SPE&o=APN11406&pf=V7&trgb=IE&p2=%5EBBE%5EOSJ000%5EYY%5EHR&gct=hp&apn_ptnrs=BB

početnike⁵⁰⁰ kako pristupiti EU projektima i realizirati svoje istraživanje. Postavljena je i poveznica *Etika u istraživanju*⁵⁰¹ na kojoj se može pronaći informacija da je Senat Sveučilišta u Ljubljani 2014. usvojio *Etički kodeks istraživača*⁵⁰² kako bi osigurao etičke standarde u akademskom istraživačkom radu. Poveznica na tekst Etičkog kodeksa postoji na slovenskom i engleskom jeziku. Na stranici se ukratko govori o dužnosti svakog pojedinca da postupi odgovorno u svom istraživačkom radu, a u slučaju etičkih pitanja istraživač se može obratiti svom nadređenom ili imenovanom Etičkom povjerenstvu fakulteta na kojem je zaposlen. Svaki istraživač mora se pridržavati etičkih standarda prepoznatljivih u određenom području znanosti. Cjelina Etičkog kodeksa pod naslovom *Autorstvo* pojašnjava obveze glavnog istraživača prema svojim suradnicima. Suradnicima se osigurava autorstvo sukladno njihovom kreativnom doprinosu istraživanju. Govori se o neprihvatljivim oblicima autorstva (*guest authorship* - autorstvo koje nije ispunilo kriterije i *ghost authorship* – ispunjeni su kriteriji autorstva, ali osoba nije navedena u listi autora). Dio Kodeksa posvećen je citiranju, tj. radovi autora koji su konzultirani prilikom istraživanja trebaju biti i ispravno navedeni. Komunikacija s javnošću i medijima zahtijeva održavanje standarda poštenja, povjerenja i odgovornosti. Uputa je da svako pretjerivanje o važnosti i praktičnoj primjeni rezultata treba izbjegavati. Višestruko objavljivanje istog znanstvenog rada smatra se neprihvatljivim. Zanimljiv je i opis obveza recenzenta. Recenzenti ne smiju koristiti podatke iz rada bez autorove suglasnosti; ne smiju zadržavati rad dulje nego je to potrebno, a kako bi dovršili i objavili vlastite slične rezultate. Na stranici *Istraživanje i razvoj* postavljena je i *Izjava o poštivanju* Etičkog kodeksa Sveučilišta u Ljubljani, Etičkog kodeksa istraživača i ostalih etičkih načela u području istraživanja.⁵⁰³

Osim Etičkih povjerenstava na razini pojedinih fakulteta Sveučilišta ustrojena su i Etička povjerenstva na nacionalnoj razini⁵⁰⁴ koja raspravljaju etička pitanja u pojedinim područjima istraživanjima.

Na stranici *Repozitorij*⁵⁰⁵ govori se o politici Europske komisije o otvorenom pristupu recenziranim publikacijama koje su sufinancirane iz projekta *Horizon 2020*. Dostupna je i

[E&apn dtid=%5EOSJ000%5EYY%5EHR&apn dbr=ie 11.0.9600.17689&apn uid=5523418F-3980-40B2-AE22-3BEB3B5B1E6D&itbv=12.24.1.51&doi=2015-04-01&psv=&pt=tb](http://ec.europa.eu/budget/funding/information/how-apply_en) (2015-4-24).

⁵⁰⁰University of Ljubljana. The Guide. URL: http://ec.europa.eu/budget/funding/information/how-apply_en (2015-4-24).

⁵⁰¹University of Ljubljana. Ethics in research. URL: http://www.uni-lj.si/-research_and_development/ethics_in_research/ (2015-4-24).

⁵⁰² Isto.

⁵⁰³University of Ljubljana. Ethics in research. URL: http://www.uni-lj.si/research_and_development/-ethics_in_research/ (2015-4-24).

⁵⁰⁴ Isto.

⁵⁰⁵University of Ljubljana. Repository. URL: <http://www.uni-lj.si/repository/> (2015-4-24).

poveznica na dokument Europske komisije⁵⁰⁶ koji zagovara bolji pristup znanstvenim informacijama, a kako bi se osigurale prednosti javnih investicija u istraživanju.⁵⁰⁷ Nudi se i poveznica na Pilot projekt otvorenog pristupa⁵⁰⁸ uz napomenu da je potrebno voditi računa o uvažavanju posebnosti znanstvenih područja i osjetljivih elemenata istraživanja (privatnost, poslovnu tajnu, nacionalnu sigurnost). Preporuka je Europske komisije⁵⁰⁹ da članice EU prihvate politiku otvorenog pristupa rezultatima istraživanja financiranih iz nacionalnog proračuna. U skladu s navedenim mora se osigurati infrastruktura za depozit, pristup i zaštitu publikacija i podataka u otvorenom pristupu. Slovenski informativni portal s otvorenim pristupom⁵¹⁰ osnovan je 2011. godine. Na portalu su dostupni završni, diplomski i doktorski radovi studenata, te znanstvene publikacije. Projekt je dijelom financiran sredstvima Europskog fonda za regionalni razvoj, a dijelom nadležnog Ministarstva. Sljedeća poveznica vodi na *Repozitorij Sveučilišta u Ljubljani*.⁵¹¹ Na samom *Repozitoriju* postavljene su obavijesti o otvorenom pristupu i osigurano je pretraživanje radova prema nazivu fakulteta u sastavu Sveučilišta.

⁵⁰⁶ European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European economic and social committee and The Committee of the regions: Towards better access to scientific information: Boosting the benefits of public investments in research. URL: http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/era-communication-towards-better-access-to-scientific-information_en.pdf (2015-4-24).

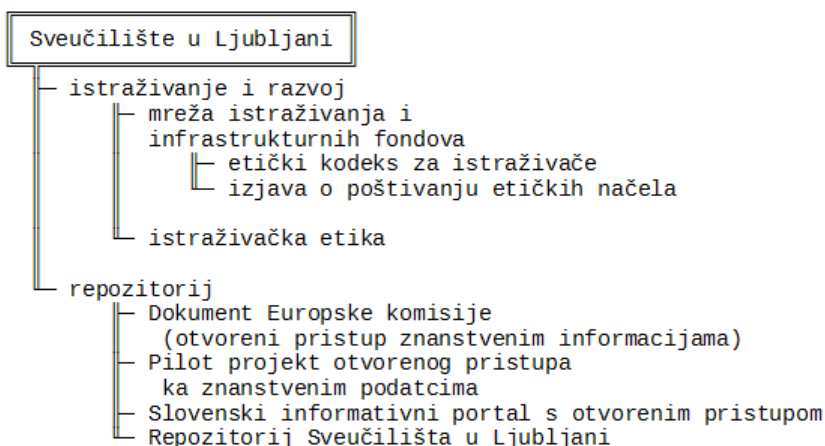
⁵⁰⁷ „Primjer: Mapiranje ljudskog genoma omogućit će znanstvenicima napredak u rješavanju ozbiljnih bolesti kao što su rak, Alzheimerova bolest i HIV / AIDS. Procjenjuje se da će ulaganje 3,8 milijardi US\$ u Human Genome Project, koordiniranog istraživanja SAD i europskih suradnika donijeti ekonomski dobitak vrijedan 796 milijardi US\$ stvoriti 310 000 radnih mjesta i pokrenuti revoluciju genoma.“ Isto, str. 2.

⁵⁰⁸ University of Ljubljana. Repository. URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-1257_en.htm (2015-4-24).

⁵⁰⁹ University of Ljubljana. Repository. URL: http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/recommendation-access-and-preservation-scientific-information_en.pdf (2015-4-24).

⁵¹⁰ University of Ljubljana. Repository. URL: <http://www.uni-lj.si/repository/> (2015-4-24).

⁵¹¹ University of Ljubljana. Repository. URL: <https://repozitorij.uni-lj.si/info/index.php/eng/> (2015-4-24).

Slika 4: Mrežne stranice relevantne za autorska prava unutar hijerarhijske strukture mrežnog mjesta Sveučilišta u Ljubljani.

6.3.2. Mrežne stranice Sveučilišta u Tampereu

Sveučilište u Tampereu po zastupljenosti znanstveno-nastavnih jedinica odgovara Sveučilištu u Zadru. Osim studija društveno-humanističkog usmjerenja, zastupljeni su i studiji medicinskih, tehničkih i prirodnih znanosti. Za naše istraživanje zanimljive su informacije postavljene na mrežnom mjestu pod nazivom *Istraživanje*.⁵¹² Unutar navedenog mrežnog mjesta, a u cilju promicanja dobre znanstvene prakse, postavljene su etičke smjernice⁵¹³ za znanstvenike, a nadzor nad provedbom znanstvene prakse u skladu s preporukama, provodi Finski savjetodavni odbor za istraživački integritet (*Finnish Advisory Bord on Research Integrity*). Nadalje, stranice o otvorenom pristupu i samoarhiviranju⁵¹⁴ ukazuju na njegove dobrobiti za samog znanstvenika, tako i za Sveučilište. Otvoreni pristup osigurava vidljivost i slobodno kretanje znanstvenih sadržaja u društvu, od istraživača do gospodarstva. Primjera radi, institucionalni repozitorij (*TamPub*)⁵¹⁵ dnevno posjeti između 800 i 2700 korisnika. Sveučilišna knjižnica osigurava adekvatnu zaštitu autorskih prava znanstvenika koji samoarhiviraju svoje radove na repozitoriju ustanove. Ujedno, preko knjižnice osigurana je edukacija o otvorenom pristupu i samoarhiviranju. Na stranici naslovljenoj *Autorsko pravo*⁵¹⁶ postavljene su osnovne informacije o autorskom pravu, u cilju edukacije znanstvenika i

⁵¹² University of Tampere . Research. URL <http://www.uta.fi/english/research/index.html> (2014-4-24).

⁵¹³ University of Tampere. Research Ethics and Promoting Good Practice in Research. URL: <http://www.uta.fi/english/research/ethics/index.html> (2015-4-24).

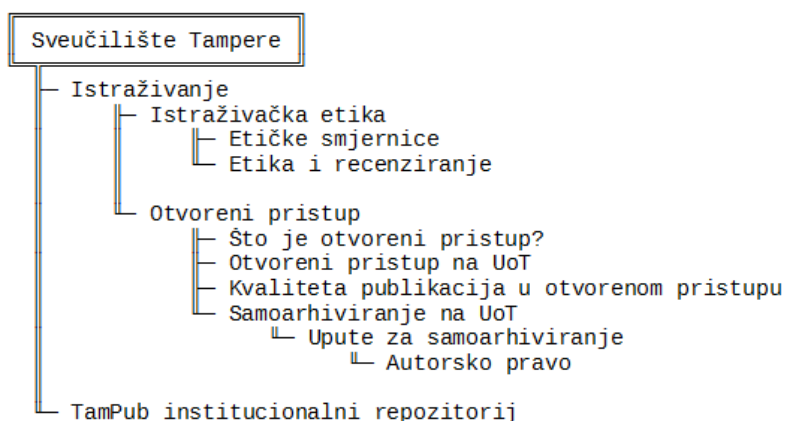
⁵¹⁴ University of Tampere. Open Access. URL: <http://www.uta.fi/english/research/OA/index.html> (2015-4-24).

⁵¹⁵ University of Tampere. TamPub Institutional Repository. URL: <http://tampub.uta.fi/> (2015-4-24).

⁵¹⁶ University of Tampere. Copyright. URL: <http://www.uta.fi/english/research/OA/self-archiving/instructions/-copyright.html> (2015-4-24).

korisnika autorskih djela kako odgovorno koristiti i razmjenjivati informacije. U skladu s važećom zakonskom regulativom u Finskoj, autorsko pravo pripada autoru djela. To vrijedi i u slučajevima kad je autor zaposlenik sveučilišta, a njegov rad je dijelom i objavljivanje znanstvenih radova. Preporuka je autorima da prilikom objave radova ne potpisuju ugovore o prenošenju svih prava na izdavače. Preporuka je da zaposlenici Sveučilišta samoarhiviraju svoje radove na institucionalnom repozitoriju Sveučilišta. U slučaju nedoumica vezano za politiku izdavačkih kuća oko samoarhiviranja upućuje se na mrežne stranice (npr. ELSEVIER, *Copyright Clearance Center*, *Sherpa/Romeo*⁵¹⁷) na kojima se mogu naći dodatne upute koje će minimalizirati rizik od povrede autorskih prava.

Shematski prikaz strukture mrežnog mjesta i stranica na kojima se nude relevantne informacije o autorskom pravu prikazan je u sljedećem grafikonu.

Slika 5: Mrežne stranice relevantne za autorska prava unutar hijerarhijske strukture mrežnog mjesta Sveučilišta u Tampereu.

6.3.3. Mrežne stranice Sveučilišta u Turkuu

Sljedeće sveučilište koje je bilo predmet našeg istraživanja je Sveučilište u Turkuu.⁵¹⁸ Ovo finsko sveučilište po ponuđenim studijskim programima također odgovara Sveučilištu u Zadru. Kao i kod Sveučilišta u Tampereu, većinom su zastupljeni studiji društveno-humanističke orijentacije, te studiji medicinskih, tehničkih i prirodnih znanosti. Na njihovoj mrežnoj stranici postavljen je dokument pod nazivom *Moodle – Turnitin Instructor User Manual*.⁵¹⁹ Dokument sadrži upute za znanstvenike kako razviti vještine korištenja znanstvenih informacija. Daje se detaljan opis nekoliko vrsta plagijata: kopiranje, zamjena

⁵¹⁷ Vidi šest prikazanih studija autora Gadd, Elizabert, Oppenheim, Charles, Probeta, Steve.

⁵¹⁸ University of Turku. Homepage. URL: <http://www.utu.fi/en/Pages/home.aspx> (2015-4-24).

⁵¹⁹ University of Turku. Moodle – Turnitin Instructor User Manual. URL: http://www.utu.fi/fi/yksikko/-yliopistolvelut/opintohallinto/ohjauksen-ja-koulutuksen-tukipalvelut/ok/fairutu/Documents/Moodle-Turnitin_Instructor_User_Manual_UTU.pdf (2015-4-24).

riječi, samo-plagiranje, plagijat ideja i stila, kooperativno plagiranje i institucionalno plagiranje.⁵²⁰ Ukratko donosimo pojašnjenja za svaku vrstu plagijata, kako je prikazano na navedenoj stranici Sveučilišta u Turkuu.

- „1. Plagijat kopiranjem - predstavlja kopiranje materijala s Interneta, tiskanog materijala, rukopisa itd. koje je proizveo netko drugi i doda se vlastito ime kao autora. Izravni prijevodi bez odgovarajuće reference također su plagijat.
2. Plagijat zamjenom riječi – znači zamjenu riječ iz izvornog teksta, tako da su samo male promjene napravljene na izvornom tekstu, npr. zamjena riječi s njihovim sinonimima, izostavljajući reference za parafraziranje ili opisuje izravan citat kao parafrazu.
3. Samo-plagiranje - znači korištenje istog sadržaja u različitim radovima.
4. Plagiranje ideja, metafora, stila - znači pratiti obrazloženje drugog autora, korak po korak, tako da se sadržaj rada drugog autora prepriča, posudi ideja, struktura i način izražavanja, a rad predstavi kao vlastiti.
5. Kooperativni plagijat - znači potpuno ili djelomično "švercanje"⁵²¹ u grupnom radu.
6. Institucionalni plagijat- tekst se priprema pomoću asistenta.“

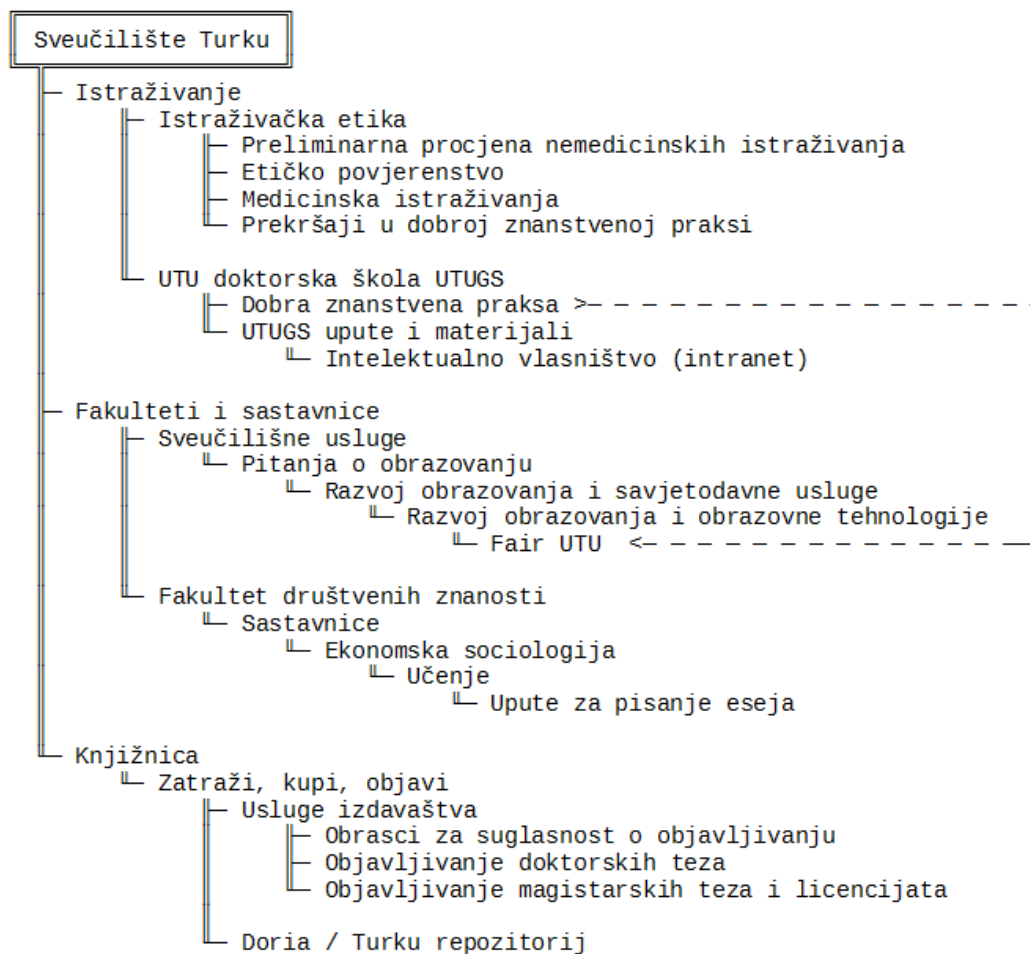
U sljedećem poglavlju priručnika daju se upute kako izbjeći plagijat.⁵²² Naglasak je na usmjeravanju studenata da slijede dobru akademsku praksu citiranja izvorne literature kod pisanja kvalifikacijskih radova. U slučaju sumnje u plagijatorstvo propisan je postupak utvrđivanja počinjenja prekršaja te sankcioniranja.

Analizirane mrežne stranice Sveučilišta u Turkuu možemo prikazati u odnosu na hijerarhijsku strukturu mrežnog mjesta sljedećim grafikonom.

⁵²⁰ Isto. Str. 20.

⁵²¹ "(...)complete or partial free riding in group work." Isto. Str. 20. Zanimljivo je da u dokumentu rabe kolokvijalnu frazu za osobu, dok bi stručni termin za pojavu bio "društveno ljenčarenje" (social loafing); usp. Myers, David. Social Psychology. New York: The McGraw-Hill Companies, Inc., 2010. Str. 273-274 gdje se rabe oba izraza.

⁵²² University of Turku. Moodle – Turnitin Instructor User Manual. URL: [http://www.utu.fi/fi/yksikko/yliopistopalvelut/opintohallinto/ohjauksen-ja-koulutuksen-tukipalvelut/ok/fairutu/Documents/Moodle-Turnitin Instructor User Manual UTU.pdf](http://www.utu.fi/fi/yksikko/yliopistopalvelut/opintohallinto/ohjauksen-ja-koulutuksen-tukipalvelut/ok/fairutu/Documents/Moodle-Turnitin%20Instructor%20User%20Manual%20UTU.pdf) . Str. 21 (2015-4-24).

Slika 6: Mrežne stranice relevantne za autorska prava unutar hijerarhijske strukture mrežnog mjesta Sveučilišta u Turkuu

Sveučilište u Turkuu na stranici *Usluge izdavaštva*⁵²³ ukratko pojašnjava svrhu sveučilišnog izdavačkog procesa. U prvom redu omogućuje vidljivost elektroničkih radova i publikacija ostvarenih na Sveučilištu, te promiče dostupnost rezultata istraživanja cjelokupnoj znanstvenoj zajednici. Ukoliko se autor odluči objaviti kvalifikacijski rad⁵²⁴ u obliku elektroničkog rada, Sveučilišna knjižnica nudi savjetodavnu pomoć. Prvi korak je potpisivanje ugovora⁵²⁵ o objavljivanju kvalifikacijskog rada koji je dostupan na mrežnom mjestu Sveučilišne knjižnice. Potpisivanjem ovog ugovora Sveučilište stječe pravo

⁵²³University of Turku. Publishing services. URL: <http://www.utu.fi/en/units/library/-requestbypublish/publish/Pages/home.aspx> (2015-4-24).

⁵²⁴ University of Turku. Publishing in the Annales Universitatis Turkuensis series. URL: <http://www.utu.fi/en/units/library/requestbypublish/publish/publishing-doctoral-dissertation/annaes-serial/Pages/home.aspx> (2015-4-24).

⁵²⁵ University of Turku. Publishin Theses on University of Turku. URL: <http://www.utu.fi/en/units/library/requestbypublish/publish/publishing-agreements/Documents/sopimus-opinnaytety%c3%b6-english.pdf> (2015-4-24).

objavljivanja rada u elektroničkom obliku na mrežnim stranicama ustanove. Autor također prihvaća uvjet da Nacionalna knjižnica dobije jedan besplatan primjerak njegovog rada. Osim kvalifikacijskih radova, na mrežnim stranicama Sveučilišta objavljuju se i ostale publikacije⁵²⁶ (npr. znanstveni radovi, udžbenici, zbornici). Ukoliko je rad objavljen negdje drugdje, a želi se objaviti i na institucionalnom repozitoriju Sveučilišta, za daljnje obavijesti postoji link na stranicu *Sherpa/Romeo*.⁵²⁷ Repozitorij Sveučilišta⁵²⁸ održava Finska nacionalna knjižnica.

6.3.4. Mrežna stranica Sveučilišta u Göteborgu

Naredna inozemna visokoškolska ustanova koju smo istražili je Sveučilište Göteborg u Švedskoj.⁵²⁹ Također smo se rukovodili postojanjem srodnih studijskih programa kao i na Sveučilištu u Zadru. Zastupljeni su studiji društveno-humanističke orijentacije, studiji medicinskih, tehničkih i prirodnih znanosti, te umjetnosti. Na mrežnoj stranici Sveučilišta Göteborg postavljene su informacije za studente *The Student Portal*.⁵³⁰ U sklopu informacija o *Studijskom okruženju i pravilima*⁵³¹ pod nazivom *Plagijat i varanje*⁵³² upozorava se na ispravno citiranje izvora koji se koriste prilikom pisanja studentskih radova. Plagijat se smatra kršenjem temeljnih akademskih standarda i može dovesti do prekida studiranja. Dodatne informacije o tome kako izbjeći plagiranje mogu se pronaći na stranicama Sveučilišne knjižnice.⁵³³ Unutar paketa informacija pod naslovom *Pretraživanje i citiranje*⁵³⁴ dostupne su informacije o autorskom pravu. U sklopu iste sekcije, pod podnaslovom *Plagijat*⁵³⁵ dostupne su informacije o tome što je plagijat: korištenje nečijeg teksta, slika bez navođenja izvora, preformuliranje nečijeg teksta bez citiranja, prevođenje teksta bez naznake da se radi o prijevodu, korištenje nečijeg teksta na način da se koriste sinonimi, čak i ako se navodi izvor.

⁵²⁶ University of Turku. Publishing in the DORIA Publication Archive. URL: <http://www.utu.fi/en/units/library/requestbuypublish/publish/publishing-in-doria/Pages/home.aspx> (2015-4-24).

⁵²⁷ Isto.

⁵²⁸ National Library of Finland. Doria: University of Turku. URL: <https://www.doria.fi/handle/10024/5788> (2015-4-24).

⁵²⁹ University of Gothenburg. URL: <http://www.gu.se/english/?languageId=0> (2014-4-24).

⁵³⁰ University of Gothenburg. The Student Portal. URL: <http://studentportal.gu.se/english/study-environment-and-rules/plagiarism-and-cheating/> (2015-5-11).

⁵³¹ University of Gothenburg. The Student Portal. Study environment and Rules. URL: <http://studentportal.gu.se/english/study-environment-and-rules/> (2015-4-25).

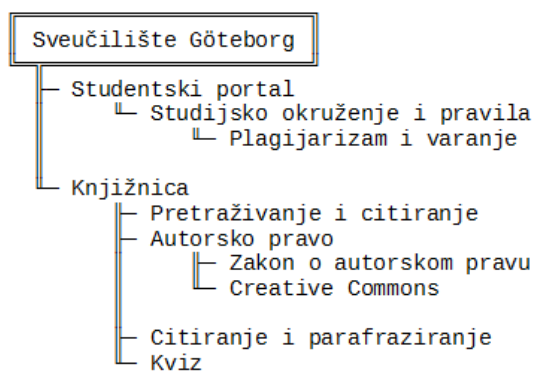
⁵³² University of Gothenburg. The Student Portal. Study environment and Rules. URL: <http://studentportal.gu.se/english/study-environment-and-rules/plagiarism-and-cheating/?skipSSOCheck=true> (2015-4-25).

⁵³³ University of Gothenburg Library. Searching and citing. URL: <http://www.ub.gu.se/skriva/> (2015-7-09).

⁵³⁴ University of Gothenburg Library. Searching and citing. URL: <http://www.ub.gu.se/skriva/upphovsratt/> (2015-4-24).

⁵³⁵ University of Gothenburg Library. Searching and citing. Plagiarism. URL: <http://www.ub.gu.se/skriva/plagiering/> (2015-4-24).

Tu je i dio o citiranju i parafraziranju⁵³⁶ u kojem su upute o izbjegavanju plagijarizma. Na stranici o autorskom pravu⁵³⁷ objašnjene su njegove osnovne odredbe. Postavljena je i poveznica koja vodi na švedski *Zakon o autorskom pravu*⁵³⁸. Sukladno odredbama švedskog Zakona o autorskom pravu, autoru samim činom stvaranja (teksta, glazbe, slike, fotografije) pripada autorsko pravo i ima isključivo pravo raspolaganja djelom. Nadalje, navodi se da autorsko pravo sadržava moralna i imovinska prava, te se pobliže pojašnjava svaki od sadržaja prava. Slijede upute o korištenju on-line sadržaja, pronalaženja materijala s *Creative Commons* licencom uz dostupan link na stranice *Creative commons*⁵³⁹, te pravila uz skidanje (*download*), ispis i umnažanje materijala. Korisnicima je dostupan i *Kviz*⁵⁴⁰ kojim testiraju svoje znanje o pretraživanju i citiranju. Nakon svakog odgovora ispitanik saznaje da li je njegov ponuđeni odgovor ispravan ili ne.

Slika 7: Mrežne stranice relevantne za autorska prava unutar hijerarhijske strukture mrežnog mjesta Sveučilišta u Göteborgu.

Pregled dokumenata na mrežnim stranicama Sveučilišta u Zadru, Sveučilišta u Tampereu, Sveučilišta u Turkuu i Sveučilišta Göteborg imao je za cilj utvrditi kolika je vidljivost sadržaja o autorskom pravu na mrežnim stranicama spomenutih sveučilišta. Na mrežnim stranicama Sveučilištu u Zadru nije postavljen dokument koji bi objedinjeno i sustavno pružao potrebne informacije članovima akademske zajednice o autorskom pravu i

⁵³⁶ University of Gothenburg Library. Quoting and paraphrasing. URL: <http://www.ub.gu.se/skriva/citera/> (2015-4-24).

⁵³⁷ University of Gothenburg Library. Copyright. URL: <http://www.ub.gu.se/skriva/upphovsratt/> (2015-4-24).

⁵³⁸ Sveriges Riksdag. Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. URL: <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-1960729-om-upphovsratt-sfs-1960-729/> (2015-4-24). Napomena: tekst je dostupan samo na švedskom jeziku.

⁵³⁹ Creative Commons. About the Licences. URL: <http://creativecommons.org/licenses/?lang=en> (2014-4-27).

⁵⁴⁰ University of Gothenburg. Library. Searching and citing. Quiz. URL: <http://www.ub.gu.se/skriva/quiz/> (2014-4-25).

mogućim oblicima njegovog kršenja. U nekoliko dokumenata spominje se autorsko pravo i potreba sankcioniranja prekršitelja, ali ne postoje dublje analize i preporuke kako prevenirati i afirmirati etičke vrijednosti i dobru znanstvenu praksu u visokoškolskoj zajednici. Za razliku od Sveučilišta u Zadru, na mrežnim stranicama triju inozemnih sveučilišta koje smo istraživali u sklopu rada, možemo konstatirati veću vidljivost i dostupnost informacija o autorskom pravu i oblicima njegovog kršenja.

6.4 Analiza modela znanstvenog izdavaštva

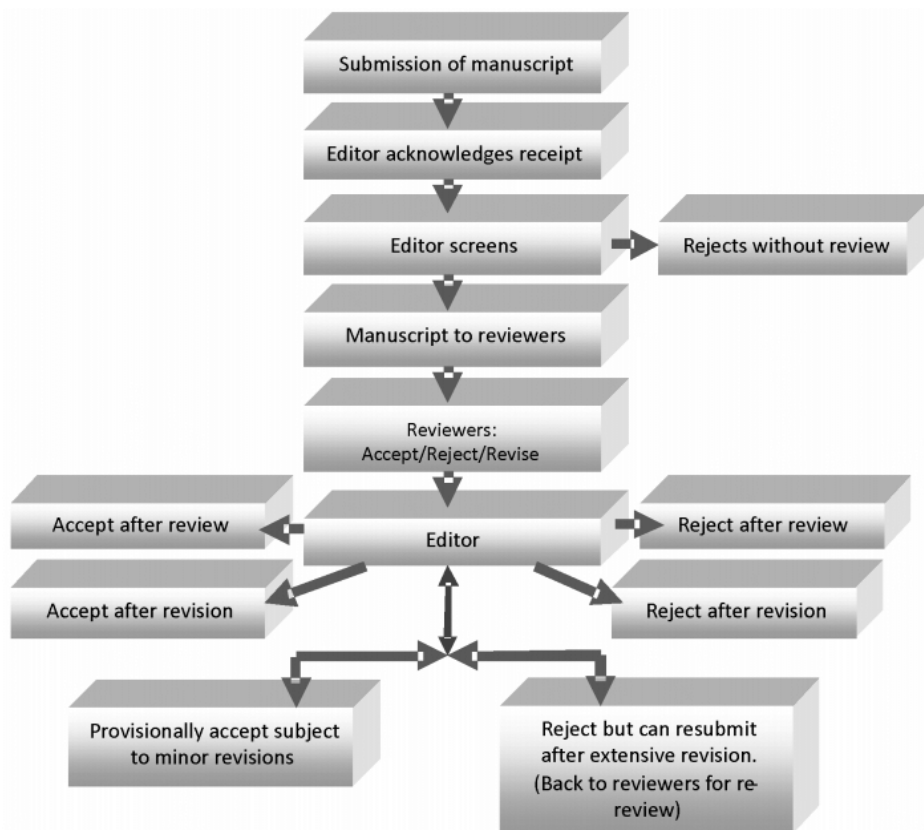
Klasični, objavi-ili-nestani (*publish or perish*) model objavljivanja znanstvenih tekstova možemo podijeliti u deset koraka:

- „1. Autor predaje rukopis uredništvu znanstvenog časopisa.
2. Urednik određuje je li rukopis dovoljno kvalitetan za proces recenzije i prepušta ga članovima uredništva ili vanjskim recenzentima.
3. Rukopis se vraća autoru uz pismo odbijanja ili se šalje recenzentima.
4. Recenzenti vraćaju rukopis uredniku s komentarima i preporukama, već ovisno prema modelu recenziranja.
5. Urednik šalje rukopis nazad autoru ili s pismom odbijanja ili sa zahtjevom za promjenama.
6. Autor vrši preinake na rukopisu i ponovo ga šalje uredniku.
7. Urednik (ponekad) šalje revidirani rukopis nazad k vanjskim recenzentima.
8. Urednik prihvaća ili odbija rukopis.
9. Autor vrši uređivanje i lektoriranje završne inačice rukopisa prije objavljivanja.
10. Rukopis se na koncu objavljuje u časopisu.“⁵⁴¹

Vrlo sličan model možemo naći i u tekstu Lighthelma i Koekemoera⁵⁴²:

⁵⁴¹ University of Colorado libraries. An Overview of the Scholarly Publishing Process. URL: http://www.publishnotperish.org/module1/process_overview.htm (25-9-2015).

⁵⁴² Lighthelm, A.A. i Koekemoer, E.M. Academic publishing: Lessons learnt from the Southern African Business Review. // Southern African Business Review 13, 3(2009). Str. 34.

Statistički podaci dovoljno ilustriraju volumen sredstava i profit koji je u igri u znanstvenom izdavaštvu, posebice kada su časopisi u pitanju. U Ujedinjenom Kraljevstvu,⁵⁴³ gotovo 10% ukupnog novca koji država ulaže u sveučilišta troši se na pristup znanstvenim časopisima (200 milijuna GBP od 2.2 milijardi ulaganja); nadalje, izdavači imaju stope profita i do 35% „dok besplatno prikupljaju svoj sirovi materijal i rad tisuća znanstvenika financiranih od strane poreznih obveznika i filantropskih fondova“.⁵⁴⁴ Pri tome tri velike izdavačke kuće, Elsevier, Springer i Wiley drže gotovo 42% ukupnog broja objavljenih znanstvenih članaka.⁵⁴⁵ Usprkos nekim najavama, ova stopa rasta se održala od 1998. od 2010.⁵⁴⁶ Ovakvo je stanje izazvalo protestnu reakciju matematičara Tima Gowersa, dobitnika Fieldsove medalje, na pisanje članka⁵⁴⁷ u kojem odbija objaviti tekst u bilo kojem časopisu

⁵⁴³ Jha, Alok. Academic sping: how an angry maths blog sparked a scientific revolution. // The Guardian, 2012a. URL: <http://www.theguardian.com/science/2012/apr/09/frustrated-blogpost-boycott-scientific-journals> (25-9-2015).

⁵⁴⁴ Isto.

⁵⁴⁵ Isto.

⁵⁴⁶ Monbiot, George. Academic publishers make Murdoch look like a socialist. // The Guardian, 2011. URL: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/aug/29/academic-publishers-murdoch-socialist> (25-9-2015).

⁵⁴⁷ Gowers, Tim. Elsevier – my part in its downfall, 2012. URL: <https://gowers.wordpress.com/2012/01/21/-elsevier-my-part-in-its-downfall/> (25-9-2015).

koji je u vlasništvu Elseviera. Nakon toga je uslijedio poziv na potpisivanje peticije,⁵⁴⁸ koju je do sada podržalo preko 15 tisuća znanstvenika.

U području izdavanja znanstvenih časopisa otvorenog pristupa značajan događaj bilo je pokretanje časopisa *eLife*⁵⁴⁹ koji podupire Wellcome Trust, drugi najveći nevladin financijer medicinskih istraživanja (najveći izvor financiranja u ovom polju je fundacija Billa i Mellinde Gates)⁵⁵⁰. Do kraja 2014. godine časopis je objavio preko 800 znanstvenih članaka⁵⁵¹.

Jedan model znanstvenog izdavaštva možemo vidjeti na stranicama časopisa *eLife*. Oni svoj proces istražinske prosudbe (*peer review*) dijele u pet koraka.⁵⁵² U prvom koraku urednici odlučuju o prikladnosti prijavljenog članka i potrebi dublje prosudbe; za to se obično konzultiraju s članovima Odbora prosudbenih urednika (*Board of Reiewing Editors*). U drugom koraku stariji urednik dodijeli jednom od članova Odbora prosudbenih urednika nadgledanje procesa prosudbe, koji ovaj obično obavi sam ili uz pomoć jednog ili dva dodatna procjenitelja ako je to potrebno. U trećem koraku se procjenitelji online dogovaraju o možebitnim intervencijama u rukopis i objedinjuju ih u jedinstveni skup uputa. U predzadnjem koraku se značajno reducira broj dodatnih revizija, budući je prosudbenim urednicima moguće procijeniti većinu revidiranih priloga bez vanjske pomoći. U posljednjem koraku se osigurava transparentnost – časopis objavljuje najvažnije dijelove recenzija i autorovog odgovora, što je predmet autorskog ugovora. Statistika objavljivanja⁵⁵³ govori kako se u tri dana donosi početna odluka o objavljivanju, u 29 dana odluka o naknadnoj prosudbi, dok je ukupno trajanje postupka od prijave do prihvaćanja 90 dana (sve tri mjere su medijani za razdoblje do kraja travnja 2014. godine).

Promjena u komercijalnom modelu izdavanja zahvatila je i velike igrače poput Oxford University Pressa, koji je ponudio pristup poglavljima knjiga prema modelu *pay-per-view*. Predstavnik izdavača izražava zadovoljstvo uvedenom promjenom.⁵⁵⁴ Mogući razlog⁵⁵⁵ za konzervativnost u načinu objavljivanja tekstova u znanstvenoj zajednici vjerojatno leži u prestižu – ugled znanstvenika ovisi o objavljivanju u najcjeljenijim znanstvenim časopisima.

⁵⁴⁸ The Cost of Knowledge. URL: <http://thecostofknowledge.com/> (25-9-2015).

⁵⁴⁹ eLife Sciences Publications Ltd. URL: <http://elifesciences.org> (25-9-2015).

⁵⁵⁰ Jha, Alok. Wellcome Trust joins 'academic spring' to open up science. // The Guardian, 2012b. URL: <http://www.theguardian.com/science/2012/apr/09/wellcome-trust-academic-spring> (25-9-2015).

⁵⁵¹ eLife Sciences Publications Ltd. A view on the future: The 2014 eLife Sciences annual report. URL: http://2014.elifesciences.org/assets/elifesciences-annual-report-2014.pdf?_ga=1.80867344.60571403.1443403415 (25-9-2015).

⁵⁵² eLife Sciences Publications Ltd. About Us. URL: <http://elifesciences.org/about> (25-9-2015).

⁵⁵³ Isto.

⁵⁵⁴ Hughes, Brian. Alternative access models in academic publishing. URL: <http://blog.oup.com/2014/12/-alternative-access-models-academic-publishing/> (25-9-2015).

⁵⁵⁵ Jha, Alok. Nav. djelo, 2012b.

U analizi poslovnih modela znanstvenog izdavaštva, Wellcome Trust⁵⁵⁶ identificira za područje prirodnih, tehničkih i biomedicinskih znanosti sljedeće zaključke:

- Korist istraživačkog rada primarno se izvlači iz pristupa rezultatima istraživanja, pri čemu je trenutno pristup podacima ograničen i omeđen tržištem u kojem mali broj izdavača ima dominantnu ulogu.
- Tržište akademskih časopisa je uvelike različito od konvencionalnih modela tržišta. „Mehanizmi za kontrolu tržišta za STM⁵⁵⁷ časopise su neučinkoviti, budući različiti dijelovi tržišta se ne mogu okupiti kroz upravljanje jedne jednostavne varijable poput cijene. Potencijal za tržišni neuspjeh je stoga velik.“⁵⁵⁸
- „Jedan način pojednostavljivanja je zamišljanje dva tržišta. Prvo je akademsko. Ovdje su ponuda i potražnja za člancima određeni čimbenicima povezanim s trenutnim istraživačkim interesom i kvalitetom tekstova. Drugo je komercijalno tržište, koje natkriljuje prvo, i relativno je konvencionalno tržište u kojem izdavači nude proizvod knjižnicama. Izdavači su mješavina tvrtki koje žele maksimalizirati profit i tvrtki ili drugih organizacija koje traže zadovoljavajući profit ili višak. Knjižnice reagiraju na cijenu povećavajući ili smanjujući nabavku dok ne dosegnu svoj limit financija.“⁵⁵⁹

Jedna od mogućih alternativa postojećim oblicima znanstvenog izdavaštva je i besplatna, otvorena platforma za istorazinsku prosudbu, poput projekta LIBRE⁵⁶⁰ (LIBerating REsearch). U pozadini je ideja promjene odozdo-prema-gore (*bottom-up*), koja bi, prema uvjerenju autora,⁵⁶¹ trebala donijeti tihu revoluciju od natjecanja prema suradnji, besplatnom pristupu člancima, otvorenom pristupu i pomaku u procjeni rada znanstvenika od strane znanstvenih ustanova i agencija koje odlučuju o financiranju istraživanja. Njihov model promjene podrazumijeva pet koraka:

⁵⁵⁶ The Wellcome Trust. Costs and business models in scientific research publishing. A report commissioned by the Wellcome Trust, 2004. URL: http://www.wellcome.ac.uk/stellent/groups/corporatesite/-@policy_communications/documents/web_document/wtd003184.pdf (25-9-2015).

⁵⁵⁷ Kratica STM označava: scientific, technical and medical research articles

⁵⁵⁸ Isto, str. 1.

⁵⁵⁹ Isto, str. 1.

⁵⁶⁰ LIBRE liberating research. URL: <http://www.liberatingresearch.org/> (25-9-2015).

⁵⁶¹ Perakakis, Pandelis; Taylor, Michael. Academic self-publishing: a not-so-distant future. // Prometheus. Critical studies in innovation, 31 3(2013). URL: <http://dx.doi.org/10.1080/08109028.2014.891712> (25-9-2015).

1. Pohrana rukopisa u repozitorij predtiskanih tekstova čim autor drži da je rukopis spreman za istorazinsku prosudbu.
2. Uporaba nezavisnih platformi za istorazinsku prosudbu i pozivanje stručnjaka na procjenu i komentiranje rukopisa. Pri tome je projekt LIBRE jedini koji kombinira „(a) neprofitnu organizaciju koju vode volonteri, što je važno radi izbjegavanja sukoba interesa među dionicima; (b) filozofiju usmjerenu na autore gdje autori koji sami administriraju proces prosudbe imaju mogućnost pozivanja bilo kojeg kompetentnog kolege; te (c) sustav vođenja inačica (*versioning*) koji omogućuje dinamičku suradnju između autora i recenzenta, te vodi javne bilješke o cijelom evaluacijskom procesu.“⁵⁶²
3. Predavanje konačne, recenzirane inačice akademskom znanstvenom časopisu.
4. Objavljivanje članka, otvorenog i dostupnog online kako bi se pratila posljednja, recenzirana inačica.
5. Izbjegavanje straha od naknadnog objavljivanja recenzija i komentara.

U pregledu novih modela u kanadskom znanstvenom izdavaštvu,⁵⁶³ uz uobičajene oblike poput časopisa u otvorenom pristupu, usluga knjižnične online pohrane (hosting), sveučilišnih izdavačkih kuća, digitalizacije i tiska na zahtjev, otvorenih repozitorija, te agregatora i harvester, opisani su novi oblici digitalnog izdavaštva u akademskoj zajednici. Ti novi oblici omogućuju istraživačima rad u elektroničkom okružju koje nudi suradnju, diseminaciju i dinamičku nadogradnju sadržaja.⁵⁶⁴ Zajedničko svojstvo projektima, koji nisu ograničeni znanstvenim područjem, su (a) kolaborativnost i (b) održavanje od strane zajednice istraživača, sveučilišnih knjižnica i(li) tehničkih službi.⁵⁶⁵

Sljedeći korak je prikazati detalje izdavačkog procesa na Sveučilištu u Zadru budući smo ga naznačili kao objekt studije slučaja u dimenzijama koje istražujemo u disertaciji.

Znanstveni časopisi Sveučilišta⁵⁶⁶ objavljuju se, u pravilu, na razini znanstvenih polja. Njihovo izlaženje pokreću odjeli i znanstveno-istraživački centri. Trenutno je aktivno

⁵⁶² Isto, str. 262.

⁵⁶³ Shearer, Kathleen. A Review of Emerging Models in Canadian Academic Publishing, 2010. URL: http://blogs.ubc.ca/universitypublishing/files/2010/03/Shearer_Academic-Publishing.pdf (25-9-2015).

⁵⁶⁴ Brown, Laura, Griffiths, Rebecca i Rascoff, Matthew. University Publishing in a Digital Age. New York: Ithaka, 2007. Str. 4. Navedeno prema Shearer, K.

⁵⁶⁵ Shearer, K. Nav. dj., str. 28.

⁵⁶⁶ Sveučilište u Zadru. Periodika. URL: <http://www.unizd.hr/izdavastvo/Periodika/tabid/2283/Default.aspx> (2015-6-19).

jedanaest časopisa. Uredništva časopisa imenuje Povjerenstvo za izdavačku djelatnost, na prijedlog odjela i znanstveno-istraživačkih centara. Prema članku 16. *Pravilnika o izdavačkoj djelatnosti* pravila o kategorizaciji radova, recenziranju, načinu dostavljanja rukopisa itd. utvrđuje uredništvo svake pojedinačne periodične publikacije. Navedeni uvjeti objavljuju se na mrežnim stranicama periodične publikacije i na predviđenim mjestima unutar svake periodične publikacije.

Povjerenstvo za izdavačku djelatnost je stalno radno tijelo Senata, sastavljeno od po jednog predstavnika sveučilišnog odjela ili znanstveno-istraživačkog centra. Prorektor zadužen za izdavaštvo po funkciji je član Povjerenstva i predsjedava njegovim radom. Mandat članova Povjerenstva traje četiri godine. Povjerenstvo ima širok opis poslove:⁵⁶⁷

1. „predlaže godišnji Plan izdavačke djelatnosti,
2. razmatra prijedloge odjela i znanstveno-istraživačkih centara za izdavanje udžbenika i drugih izdanja,
3. Senatu predlaže odobravanje izdavanja sveučilišnih izdanja u okviru odobrenog godišnjeg Plana izdavačke djelatnosti koji je donio Senat i odobrenim novčanim sredstvima,
4. vodi brigu o evidentiranju i čuvanju izdanja Sveučilišta,
5. izrađuje Pravilnik o izdavačkoj djelatnosti i predlaže Senatu usvajanje,
6. izrađuje Poslovnik o radu Povjerenstva i predlaže Senatu usvajanje,
7. predlaže Pravilnik o izgledu sveučilišnog izdanja i predlaže ga Senatu na usvajanje,
8. predlaže Senatu uporabu zaštitnog znaka Sveučilišta na tiskanim publikacijama,
9. predlaže Senatu Odluku o naknadama za rad na poslovima iz područja izdavačke djelatnosti,
10. jedanput godišnje podnosi Senatu izvješće o izdavačkoj djelatnosti.“

Prijedlog godišnjeg plana izdavačke djelatnosti temelji se na prijedlozima autora, Odjela i

⁵⁶⁷ Poslovnik o radu Povjerenstva za izdavačku djelatnost. Članak 5. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/41/Propisi%20i%20dokumenti/Poslovnik%20Povjerenstva%20za%20izdavastvo.pdf> (2015-6-19).

znanstveno-istraživačkih centara dostavljenih Povjerenstvu do 1. prosinca tekuće godine. Ured za izdavačku djelatnost ima ulogu koordinirati komunikaciju između svih dionika izdavačkog procesa. Svake godine Ured šalje dopis svim sveučilišnim Odjelima i Centrima da dostave prijedloge izdanja za kreiranje Plana izdavačke djelatnosti za sljedeću kalendarsku godinu.

Djelatnici odjela i centara te njihovi vanjski suradnici prijedloge dostavljaju pročelniku odjela ili voditelju centra. Prijedlog treba sadržavati podatke o autoru, naslov, vrstu djela i okvirni trošak objavljivanja. Prijedlozi se šalju Povjerenstvu za izdavačku djelatnost koje ih, ako je suglasno, prosljeđuje Senatu.

Nakon što je djelo uvršteno u Plan izdavačke djelatnosti, autor po završetku rukopisa predaju *Zamolbu za odobravanje izdavanja* Stručnom vijeću odjela. Stručno vijeće odjela, ukoliko odobrava izdanje, donosi Odluku kojom se predlaže objavljivanje i predlaže recenzente.

Ako je Stručno vijeće odjela odobrilo izdavanje, autor treba ispuniti *Zahtjev za odobravanje izdavanja*,⁵⁶⁸ a pročelnik odjela ili voditelj znanstveno-istraživačkog centra trebaju predložiti recenzente djela na *Obrascu za imenovanje recenzenata*. Potrebno je predložiti najmanje 5 recenzenata, od kojih barem jedan ne smije biti zaposlenik Sveučilišta u Zadru. Za recenzente postoji poveznica na *Obrazac za recenziju*.

Na temelju dostavljene dokumentacije, Povjerenstvo za izdavačku djelatnost imenuje dva recenzenta (odnosno tri ako se radi o udžbeniku), te šalje rukopis na recenziju. Po primitku pozitivnih recenzija, Povjerenstvo upućuje Senatu prijedlog izdavanja djela, na temelju kojeg Senat Sveučilišta u Zadru donosi konačnu odluku o objavljivanju.

Sukladno *Odluci o objavi nastavnih materijala*⁵⁶⁹ nastavni materijali objavljuju se na mrežnim stranicama Sveučilišta nakon provedenog postupka vrednovanja. Nastavni materijal u tiskanom i elektronskom obliku, putem Stručnog vijeća Odjela dostavlja se Povjerenstvu za izdavačku djelatnost sa svom potrebnom dokumentacijom. Stručno vijeće odjela predlaže pet recenzenata među kojima najmanje tri trebaju biti izvan Sveučilišta u Zadru. Povjerenstvo za

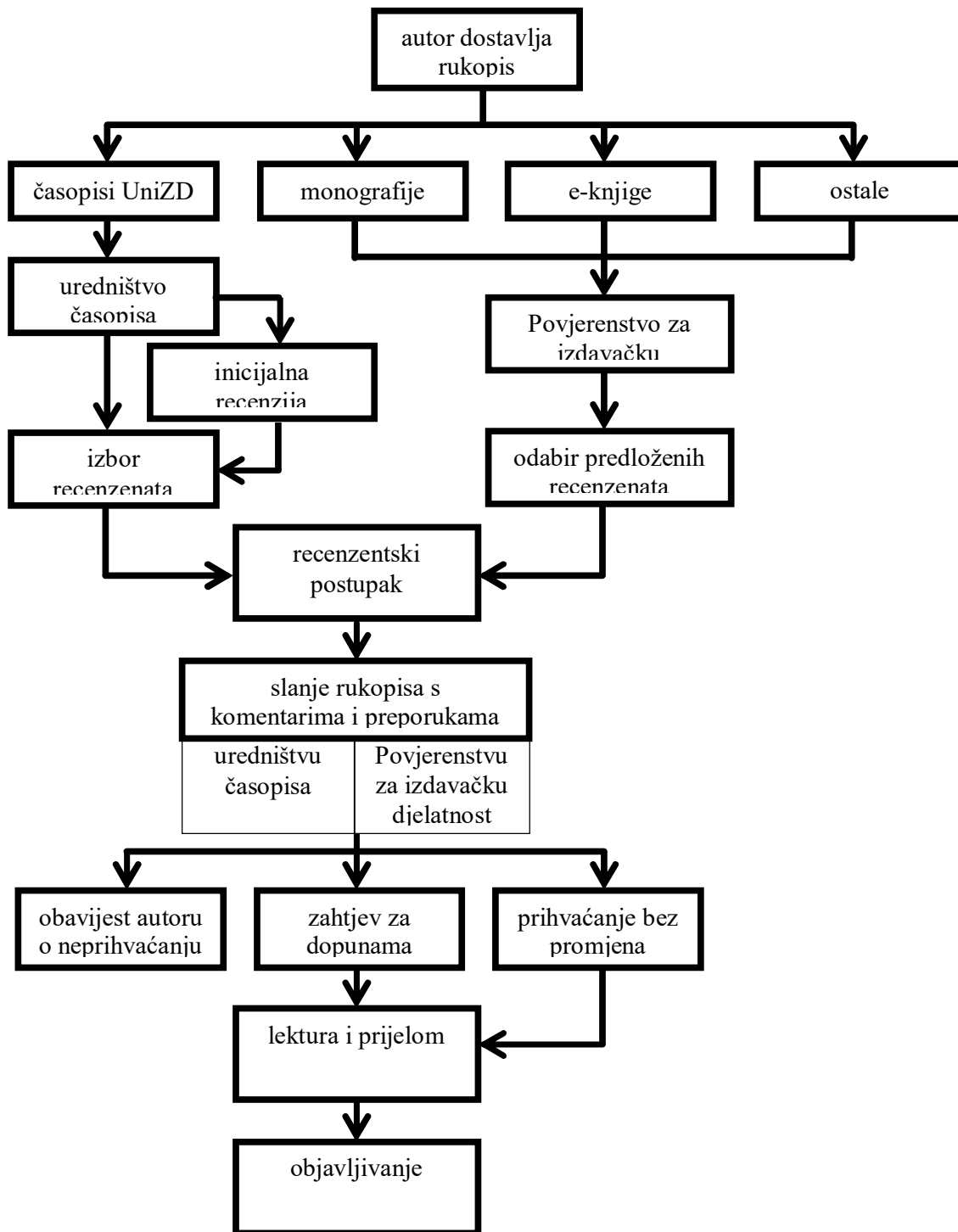
⁵⁶⁸ Sveučilište u Zadru. Izdavaštvo. Obrasci. URL: <http://www.unizd.hr/izdavastvo/ZahtjeviObrasci/tabid/2284/Default.aspx> (2015-6-19).

⁵⁶⁹ Sveučilište u Zadru. Odluka o objavi nastavnih materijala. URL: http://www.unizd.hr/Portals/41/Propisi%20i%20dokumenti/odluka_nastavni_materijali.pdf (2015-6-19).

izdavačku djelatnost imenuje dva recenzenta od kojih najmanje jedan treba biti izvan Sveučilišta u Zadru.

U slučaju pozitivnih recenzija, nastavni materijal dostavlja se Senatu na usvajanje. Nakon usvajanja, materijal se postavlja na mrežne stranice Sveučilišta. Pristup nastavnim materijalima dostupan je javnosti, bez posebnih uvjeta. Objavljeni nastavni materijali vrednuju se kod izbora u znanstveno-nastavno zvanje.

U nastavku, u obliku grafikona, prikazat ćemo postojeći model izdavaštva na Sveučilištu u Zadru, SWOT analizu i grafički prijedlog mogućih promjena koje bi vodile poboljšanju procesa izdavaštva na Sveučilištu.

Slika 8: Model izdavaštva na Sveučilištu u Zadru

Sveučilište u Zadru	Okruženje
snaga	prilike
<ul style="list-style-type: none"> - Razvijen repozitorij ustanove - Objava znanstvenih istraživanja iz različitih znanstvenih područja - Aktivno jedanaest znanstvenih časopisa Sveučilišta prema područjima znanosti - 9 (od 11) znanstvenih časopisa je pohranjeno na portalu Hrčak - Dostupnost objavljenih izdanja monografija s kratkim opisom - Dostupno 7 elektroničkih izdanja (priručnici, skripte, zbornici radova) 	<ul style="list-style-type: none"> - Dobra povezanost s lokalnom zajednicom - Objava najvažnijih dijelova recenzija i autorovi odgovori - Naglasak staviti na humanističke studije (vezano za nacionalnu baštinu i nacionalni identitet) - Objava politike ustanove vezano za autorska prava - Objava politike ustanove vezano za otvoreni pristup - kroz međunarodne recenzije osigurati dvostruko slijepu recenziju (problem male akademske zajednice gdje „svatko svakoga zna“) - dojmljivija prepoznatljivost sveučilišnih izdanja
slabosti	prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> - Neujednačenost časopisa u korištenju IKT tehnologija. Povjerenstvo za izdavačku djelatnost treba organizirati radionice radi implementacije IKT tehnologija - Sva uredništva nisu propisala trajanje procedure od predaje do objave rada. Povjerenstvo za izdavačku djelatnost treba definirati trajanje procedure na razini Sveučilišta - Časopisi nemaju ujednačene upute za autore vezano za autorska prava. Povjerenstvo za izdavačku djelatnost treba kreirati upute kao dio politike Sveučilišta - Detaljno propisati procedure u slučaju prijave etički upitnih pojava 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedostatna financijska potpora (MZOS) - Nedostatak kontinuiranog ulaganja u infrastrukturu institucionalnog repozitorija

Sveučilište u Zadru objavljuje knjige, serijske publikacije (časopise, godišnjake, izvješća, zbornike itd.) i službene publikacije u tiskanom i elektroničkom obliku.

Znanstveni časopisi, u skladu s člankom 6. Pravilnika o izgledu izdanja Sveučilišta u Zadru⁵⁷⁰ izlaze u numeriranim svescima i sveščićima mjesečno, tromjesečno, polugodišnje ili godišnje. Na vrhu korica časopisa nalazi se puni naziv Sveučilišta, naziv odjela koji izdaje

⁵⁷⁰ Sveučilište u Zadru. Pravilnik o izgledu izdanja Sveučilišta u Zadru. Članak 6. URL: http://www.unizd.hr/Portals/41/pravilnik_izgled_izdanja.pdf (2015-9-25).

časopis. Ispod s lijeve strane stoji UDK oznaka časopisa, a s desne ISSN oznaka časopisa. Slijedi naslov časopisa, skraćeni naslov, godina, svezak, mjesto i godina izdavanja. Na hrptu je skraćeni naslov časopisa, godina, svezak i sveščić.

Sveučilište u Zadru objavljuje i monografske publikacije. Popis s kratkim sadržajem objavljenih monografija dostupan je na mrežnim stranicama Izdavaštva.⁵⁷¹ Monografske publikacije su grupirane u dvadeset područja (npr. arheologija, dramska umjetnost, glazba,...). Pravilnik o izgledu izdanja Sveučilišta u Zadru⁵⁷² propisuje da tiskane i elektroničke omeđene publikacije na koricama/omotu imaju zaštitni znak Sveučilišta, a na unutarnjoj naslovnoj stranici puni naziv Sveučilišta te naziv mjesta i godina izdanja. Na hrptu publikacije moraju stajati skraćeni podaci o autoru i naslovu djela. Članak 3. Pravilnika propisuje da na vrhu preliminarne stranice sveučilišnog udžbenika stoji puni naziv Sveučilišta, a na dnu preliminarne stranice stoji zaštitni znak Sveučilišta. Postavljanjem zaštitnog znaka Sveučilišta na sveučilišna izdanja stvoren je prepoznatljiv *image*, ali i obveza da se nudi jezično i stručno visokokvalitetno djelo. U *impressumu* omeđenih publikacija navodi se: naziv nakladničke cjeline, numeracija i puni naslov djela, osoba koja zastupa Sveučilište kao nakladnik, autor, glavni urednik, Povjerenstvo za izdavačku djelatnost, recenzenti, lektor, korektor, prevoditelj, ilustrator, izvorni naslov prevedenog djela, CIP-zapis, ISBN oznaka, te zabrana kopiranja. Na glavnoj naslovnoj stranici nalaze se podaci o autoru, naslov publikacije, logo Sveučilišta, izdavač, te mjesto i godina izdanja.

Osim tiskanih izdanja, Sveučilište u Zadru objavljuje i elektronička izdanja. Trenutno je na mrežnim stranicama⁵⁷³ dostupno sedam e-izdanja. Radi se o priručnicima, skriptama i zbornicima radova. Broj elektroničkih izdanja, s obzirom na troškove i stupanj dostupnosti, trebao bi rasti. Pravilnik o izdavačkoj djelatnosti spominje i studentske publikacije, ali ih ne nalazimo na mrežnim stranicama izdavaštva Sveučilišta u Zadru.

Likovno i grafičko uređenje i priprema za tisak povjereno je vanjskim suradnicima. Vanjski izgled publikacija slijedi obrazac prepoznatljivosti sveučilišnog izdanja, no kod određenih izdanja, na zahtjev autora ili ovisno o izvoru financiranja, grafičko rješenje razlikuje se od uobičajenog obrasca.

Sva izdanja mogu se naručiti ili kupiti direktno u sveučilišnoj knjižari „Citadela“.

⁵⁷¹ Sveučilište u Zadru. Monografije. URL: <http://www.unizd.hr/izdavastvo/Monografije/tabid/2268/Default.aspx> (2015-10-10).

⁵⁷² Sveučilište u Zadru. Pravilnik o izgledu izdanja Sveučilišta u Zadru. Članak 2. URL: http://www.unizd.hr/Portals/41/pravilnik_izgled_izdanja.pdf (2015-9-25).

⁵⁷³ Sveučilište u Zadru. Elektronička izdanja. URL: <http://www.unizd.hr/izdavastvo/Eizdanja/tabid/6066/Default.aspx> (2015-9-25).

Korisnicima je dostupna i *on line* knjižara⁵⁷⁴ koja osigurava digitalnu promociju i distribuciju sveučilišnih izdanja.

Sveučilište u Zadru trenutno je među deset repozitorija u Hrvatskoj (UZDA repozitorij Sveučilišta u Zadru). Potrebno je daljnje razvijanje repozitorija u preuzimanju aktivne uloge u prijenosu znanja u okruženje, s posebnim osvrtom na rezultate istraživanja primjenjivih u lokalnom gospodarstvu. Potrebno je ulagati u postojeći Računalni centar Sveučilišta i osigurati financije za osuvremenjivanje institucionalnog repozitorija u skladu s međunarodnim trendovima i potrebama korisnika.

Sveučilište je osnovano na temeljima Filozofskog fakulteta te posebno treba njegovati njegovu humanističku orijentaciju. U Polaznim osnovama Statuta Sveučilišta u Zadru⁵⁷⁵ naglašena je okrenutost prema unaprjeđenju kvalitete rada, prema međunarodnoj suradnji, prema studentima, građanima, prirodnom i duhovnom okruženju, baštini i inovacijama. Otvoreni pristup publikacijama i istraživačkim podacima povećava mogućnost ostvarivanja navedenih ciljeva. Treba poticati vidljivost sadržaja koji se odnose na nacionalnu baštinu i njegovanje nacionalnog identiteta. Ovakva istraživanja možda nisu međunarodno prepoznata, ali su iznimno važna na nacionalnoj razini. Nadalje, velik dio tih istraživanja financiran je iz javnih sredstava i treba osigurati njihovu vidljivost u javnosti, a što je i preporuka Europske komisije.⁵⁷⁶ Sveučilištu je u interesu objavljivati znanstvene i stručne radove svojih zaposlenika koji će predstavljati ustanovu i pridonijeti njenoj prepoznatljivosti i konkurentnosti. Zanimljivo bi bilo objaviti i najvažnije dijelove recenzija i autorove odgovore, u skladu s praksom drugih izdavača (npr. časopis eLife⁵⁷⁷). Nužno je definirati trajanje postupka od trenutka autorovog dostavljanja rada do prihvaćanja i objave. Pravilnik izdavačke djelatnosti Sveučilišta u Zadru⁵⁷⁸ propisuje da recenzenti svoje recenzije dostavljaju u roku od dva mjeseca od primitka teksta. Ukoliko se radi o opsežnijem djelu rok je četiri mjeseca. U praksi, rok se često probije⁵⁷⁹ (npr. u časopisu eLife⁵⁸⁰ se u tri dana donosi početna odluka o objavljivanju, u 29 dana odluka o naknadnoj prosudbi, dok je ukupno trajanje postupka od prijave do prihvaćanja 90 dana). Potrebno je detaljnije propisati postupak

⁵⁷⁴ Sveučilište u Zadru. Sveučilišna knjižara „Citadela“. URL: <http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/knjizara-citadela&> (2015-9-25).

⁵⁷⁵ Sveučilište u Zadru. Statut. Str. 2.

⁵⁷⁶ Europska komisija. Commission Recommendation on access to and preservation of scientific information. 2012. URL: http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/recommendation-access-and-preservation-scientific-information_en.pdf (2015-9-25)

⁵⁷⁷ eLife Sciences Publications Ltd. URL: <http://elifesciences.org> (2015-9-25).

⁵⁷⁸ Sveučilište u Zadru. Pravilnik izdavačke djelatnosti Sveučilišta u Zadru. članak 29. URL: http://www.unizd.hr/Portals/41/Propisi%20i%20dokumenti/Pravilnik_izdavacka_djelatnost.pdf (2015-9-25).

⁵⁷⁹ Provjereno u Uredu za izdavačku djelatnost Sveučilišta u Zadru.

⁵⁸⁰ Isto.

imenovanja recenzenata. Sukladno Poslovniku o radu Povjerenstva za izdavačku djelatnost⁵⁸¹ recenzente monografija imenuje Povjerenstvo za izdavačku djelatnost na prijedlog odjela na kojem autor radi, ili na prijedlog znanstveno-istraživačkog centra, ili na prijedlog Uprave. Postavlja se pitanja održivosti sustava dvostruko slijepe recenzije propisanom procedurom. Svjesni smo ograničenja male akademske zajednice u RH i poznavanja znanstvenog rada kolega iz istog područja, polja i grane, no uvođenjem obvezne jedne međunarodne recenzije ponudilo bi se odgovarajuće rješenje. U slučaju da recenzenti traže određene izmjene rukopisa, Poslovnik predviđa da se od autora traži da unese promjene, ili ponudi prikladno očitovanje u slučaju da se ne prihvaćaju sugestije recenzenata.⁵⁸² Dobro rješenje, predviđeno Poslovníkom, je institut Izvjestitelja koji utvrđuje da li su tražene izmjene unesene, odnosno ako ne, da li je autor ponudio zadovoljavajuće objašnjenje, i daje konačnu preporuku za objavljivanje ocijenjenog djela.

Za našu temu važno je spomenuti Etički postupnik za urednike dostupan na stranicama Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta.⁵⁸³ Postupnik daje detaljan prikaz postupanja u etički upitnim situacijama kod objavljivanja članka kao što su: sumnja na dvostruku publikaciju, sumnja na plagijarizam, sumnja na lažirane podatke, promjene autorstva prije i nakon objavljivanja članka, sumnja na skriveno, gostujuće ili poklonjeno autorstvo, sumnja u sukob interesa. Opisani načini postupanja u svakoj od navedenih situacija mogu biti od velike pomoći uredništvima. Iznimno je važno jasno propisati postupak ustanove u slučaju prijave etički upitnog ponašanja.

Nadalje, potrebno je ustanoviti veću redovitost u objavljivanju znanstvenih časopisa Sveučilišta (jedan časopis od 2009. nema postavljena nova izdanja), te dostupnost cjelovitih radova (jedan časopis ima dostupne samo sažetke radova).

Kako rezultati radova objavljeni i dostupni u izdanjima Sveučilišta ciljaju prvenstveno na znanstvenu populaciju, i to iz određenog područja, polja i grane, moramo konstatirati da se radi o malom broju korisnika. Preporuka je da izdanja postanu vidljivija i dostupnija široj javnosti. U tom cilju trebalo bi još poraditi na grafičkom uređenju koje bi bilo odmah prepoznatljivo kao sveučilišno, te osigurati veću promociju izdanja. Sveučilište organizira promocije određenih izdanja, no potrebno je uložiti veći angažman u popularizaciju

⁵⁸¹ Sveučilište u Zadru. Poslovnik o radu Povjerenstva za izdavačku djelatnost. članak 12.-13. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/41/Propisi%20i%20dokumenti/Poslovnik%20Povjerenstva%20za%20izdavastvo.pdf> (2015-9-25).

⁵⁸² Isto.

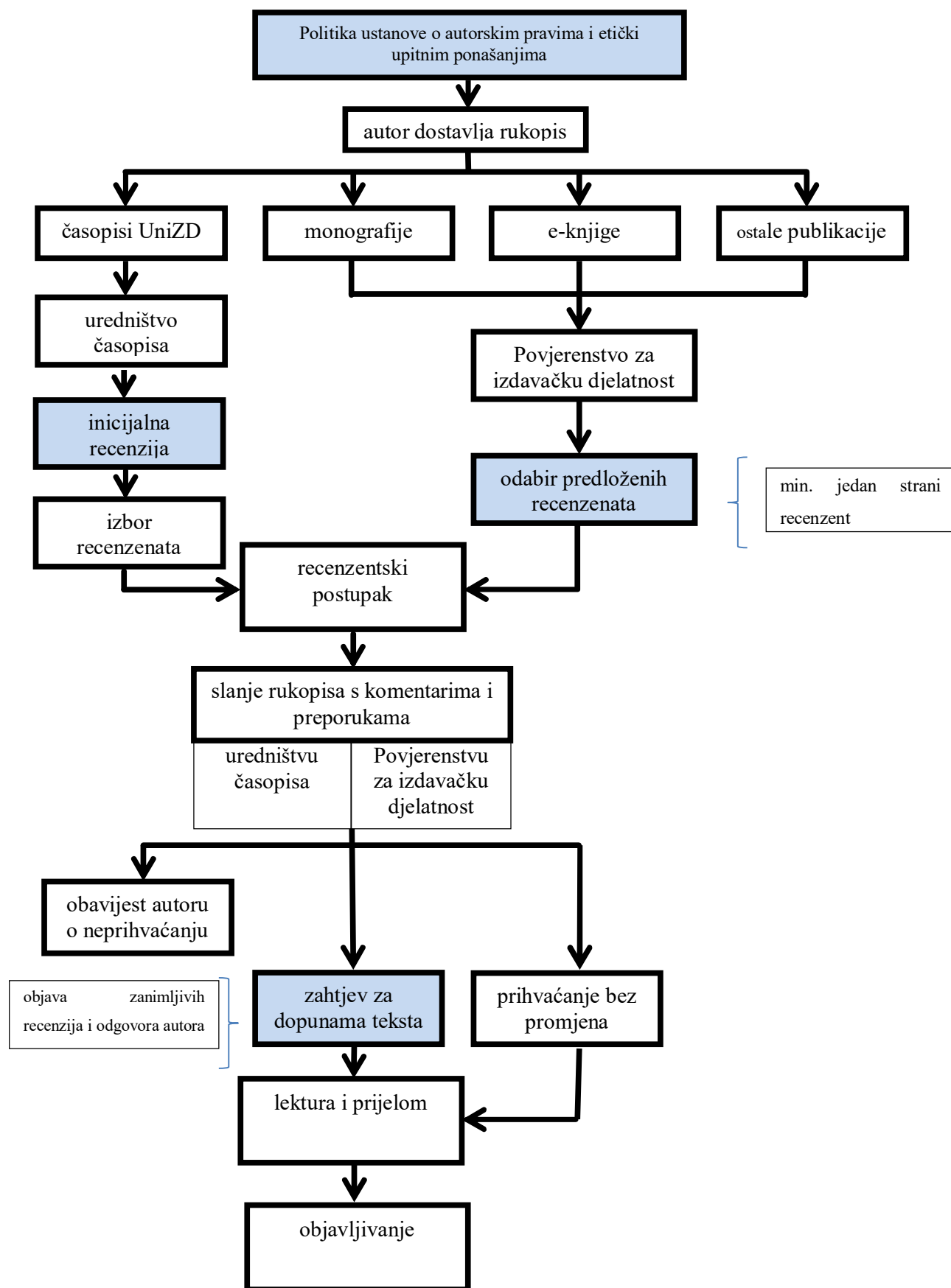
⁵⁸³ Committee on publication ethics. Etički postupnik za urednike (prevela Ana Marušić). 2008. URL: <https://www.google.hr/#q=public.mzos.hr%2Ffgs.axd%3Fid%3D14128+> (2015-9-25).

sveučilišnih publikacija. Za grafička rješenja Sveučilište trenutno angažira vanjske suradnike. Preporuka je da se razmisliti o angažiranju vlastitih zaposlenika za ovaj zahtjevan posao, a kako bi dojam na korisnika bio „istodobno i ugodan i informativan“.⁵⁸⁴

U nastavku dajemo grafički prikaz prijedloga promjena u procesu izdavaštva na Sveučilištu u Zadru.

Slika 9: Prijedlog promjena u procesu izdavaštva na Sveučilištu u Zadru

⁵⁸⁴ Velagić, Zoran. Uvod u nakladništvo. Osijek. Filozofski fakultet. 2013. Str. 64

7 Kvantitativna analiza i rasprava

7.1 Anketa za znanstvenike

Prvi mjerni instrument koji smo primijenili bila je anketa upućena znanstvenicima. Anketa je primijenjena on-line pomoću servisa SurveyMonkey. Poslali smo je na e-mail adrese 1236 znanstvenika (319 na Sveučilištu u Zadru; 917 znanstvenicima iz *Upisnika znanstvenika* odabranima slučajnim izborom uz povrat uz izuzetak kolega sa Sveučilišta u Zadru). Na dva poziva za ispunjavanje ankete odgovorilo nam je 90 znanstvenika sa Sveučilišta u Zadru (stopa ignoriranja [osobe koje nisu pristupile anketi] za prvi poziv 80,6%, za drugi poziv 76,9%), te 73 znanstvenika iz *Upisnika* (stopa ignoriranja za prvi poziv 82,6%, za drugi 67,3%).

TABLICA 1: Deskriptivni parametri za anketu upućenu znanstvenicima (N=173).
 Legenda: N = broj ispitanika; M = aritmetička sredina; Med = medijan; Mod = mod; F.Mod = frekvencija moda; Min = minimum; Max = maksimum; St.Dev. = standardna devijacija; W = Shapiro-Wilkis test normalnosti distribucije. Napomena: sve navedene vrijednosti Shapiro-Wilkis testa normalnosti su značajne.

T1	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
ZN.SPOL	172			2	100	1	2		
ZN.GOD	165	42,15	41	34	11	26	101	10,64	0,911
ZN.ZN_P	173			6	62	1	6		
ZN.ZN_ZV	172			2	69	1	5		
ZN.RAD	171			1	145	0	3		
ZN.RAD_RH	171			1	163	1	2		
ZN.AUT_UD	172			2	165	1	2		
ZN001	95			2	43	1	3		
ZN000	91			1	53	1	2		
ZN003	89			2	75	1	2		
ZN004	73			1	73	1	1		
ZN005	77			2	77	2	2		
ZN006	39			3	39	3	3		
ZN007	51			4	51	4	4		
ZN008	36			5	36	5	5		
ZN011	85		1	1	44	1	4		
ZN012	86		3	3	32	1	4		

T1	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
ZN013	83		2	1	34	1	4		
ZN014	84		4	4	42	1	4		
ZN015	87		1	1	65	1	3		
ZN016	84		2	2	40	1	3		
ZN017	88		3	3	51	1	3		
ZN018	82		2	1	23	1	5		
ZN019	80		4	5	26	1	5		
ZN020	83		4	5	34	1	5		
ZN021	85		3	3	26	1	5		
ZN022	84		2	2	25	1	5		
ZN024	92			2	63	1	3		
ZN026	85	3,08	3	3	32	1	5	1,30	0,892
ZN027	84	3,01	3	3	28	1	5	1,31	0,896
ZN028	83	3,13	3	3	33	1	5	1,17	0,902
ZN029	84	3,26	3	3	43	1	5	1,02	0,857
ZN030	82	3,23	3	3	31	1	5	1,15	0,897
ZN031	85	3,75	4	3	28	1	5	1,10	0,859
ZN032	86	3,90	4	5	32	1	5	1,11	0,824
ZN033	81			1	81	1	1		
ZN034	73			2	73	2	2		
ZN035	49			3	49	3	3		
ZN037	77		1	1	46	1	6		
ZN038	59		3	2	20	1	6		
ZN039	67		3	3	25	1	6		
ZN040	64		4	4	24	1	6		
ZN041	62		5	5	20	1	6		
ZN042	61		5	6	18	1	6		
ZN043	73	2,53	3	3	23	1	5	1,28	0,880
ZN044	72	3,65	4	3	27	1	5	1,06	0,862
ZN045	73	3,47	3	3	30	1	5	1,04	0,891
ZN046	73	2,75	3	3	41	1	5	0,98	0,835
ZN047	73	3,82	4	4	30	1	5	1,00	0,865

T1	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
ZN048	73	3,48	4	3	25	1	5	1,14	0,872
ZN049	71	2,70	3	3	34	1	5	1,10	0,878
ZN050	71	2,52	3	3	28	1	5	1,13	0,874
ZN051	72	3,07	3	3	35	1	5	1,05	0,888
ZN052	71	2,73	3	3	35	1	5	1,04	0,875
ZN053	73	4,37	5	5	40	1	5	0,83	0,733
ZN054	73	4,26	5	5	42	1	5	1,04	0,716
ZN055	73	4,42	5	5	45	1	5	0,91	0,665
ZN056	73	4,21	4	5	31	2	5	0,82	0,809
ZN057	73	3,64	4	3	27	1	5	1,08	0,875
ZN058	73	4,56	5	5	46	1	5	0,69	0,622
ZN059	72	3,75	4	3	28	1	5	0,95	0,860
ZN060	73	3,07	3	3	33	1	5	1,16	0,888
ZN061	73	2,51	2	3	24	1	5	1,14	0,894
ZN062	73	2,64	3	3	26	1	5	1,25	0,888
ZN063	72	2,71	3	3	25	1	5	1,26	0,896
ZN064	73	2,93	3	3	39	1	5	1,08	0,863
ZN065	73	3,29	3	3	21	1	5	1,33	0,879
ZN066	73	3,78	4	4	25	1	5	0,99	0,878
ZN067	73	4,30	4	5	36	2	5	0,83	0,770
ZN068	73	3,10	3	4	19	1	5	1,46	0,869
ZN069	73	3,27	4	5	23	1	5	1,58	0,827
ZN070	73	3,55	4	4	23	1	5	1,26	0,868
ZN071	73	3,96	4	4	29	1	5	0,92	0,853
ZN072	74	4,38	5	5	42	2	5	0,81	0,737
ZN073	72	3,17	3	3	23	1	5	1,31	0,893
ZN074	72	3,58	4	3	24	1	5	1,08	0,885
ZN075	72	3,56	3	3	28	1	5	1,03	0,889
ZN076	74	3,49	4	4	24	1	5	1,25	0,868
ZN077	74	2,11	2	1	35	1	5	1,28	0,804
ZN078	75	3,93	4	4	41	2	5	0,76	0,833
ZN079	73	3,66	4	4	27	1	5	1,11	0,882

T1	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
ZN080	74	4,24	5	5	41	1	5	0,98	0,751
ZN081	74	4,12	4	5	31	1	5	1,01	0,775
ZN082	74	4,16	4	5	35	1	5	0,99	0,786
ZN083	74	2,61	3	3	36	1	5	1,07	0,855
ZN084	73	3,81	4	4	29	1	5	1,00	0,853
ZN085	73	2,37	3	3	30	1	5	1,07	0,863
ZN086	74	3,68	4	3	33	2	5	0,89	0,839
ZN087	75	2,64	3	3	24	1	5	1,20	0,901
ZN088	72	3,21	3	3	43	1	5	0,93	0,828
ZN089	74	3,76	4	4	27	1	5	1,13	0,836
ZN090	72	3,42	3	4	27	1	5	0,95	0,896
ZN091	74	3,09	3	3	18	1	5	1,43	0,880
ZN092	71	3,21	3	3	37	1	5	1,12	0,859
ZN093	72	2,85	3	3	33	1	5	1,10	0,893
ZN094	71	1,61	1	1	47	1	5	0,96	0,669
ZN095	70	2,90	3	3	31	1	5	1,16	0,877
ZN096	74	3,66	4	3	27	1	5	1,16	0,856
ZN097	72	3,88	4	5	32	1	5	1,26	0,814
ZN098	72	3,57	3	3	35	1	5	0,98	0,845
ZN099	71	2,66	3	3	24	1	5	1,28	0,891
ZN100	71	2,59	3	3	32	1	5	1,15	0,858
ZN101	73	4,10	4	5	29	1	5	0,93	0,823
ZN102	74	3,46	3	3	30	1	5	1,06	0,879
ZN103	73	2,19	2	1	29	1	5	1,17	0,828
ZN104	72	3,69	4	4	27	1	5	1,16	0,850
ZN105	71	2,83	3	3	41	1	5	0,96	0,842
ZN107	71	3,46	4	4	25	1	5	1,31	0,847
ZN108	72	3,24	3		18	1	5	1,39	0,880
ZN109	76	3,68	4	5	23	1	5	1,16	0,876
ZN110	76	4,46	5	5	43	2	5	0,70	0,726
ZN111	75	2,96	3	3	34	1	5	1,06	0,884
ZN112	76	4,32	5	5	38	2	5	0,79	0,774

T1	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
ZN113	75	2,79	3	3	26	1	5	1,14	0,910
ZN114	76	4,07	4	5	35	1	5	1,14	0,779
ZN115	76	3,13	3	3	40	1	5	1,16	0,854
ZN116	76	2,95	3	3	25	1	5	1,33	0,887
ZN117	77	3,83	4	5	26	1	5	1,13	0,850
ZN118	77	3,66	4	4	27	1	5	1,25	0,854
ZN119	77	4,42	5	5	41	1	5	0,75	0,715
ZN120	74	4,03	4	5	36	1	5	1,22	0,774
ZN121	76	3,29	4	5	24	1	5	1,54	0,841
ZN122	75	3,32	3	3	46	1	5	1,03	0,792
ZN123	76	3,64	4	3	30	1	5	0,98	0,874
ZN124	76	3,75	4	3	30	1	5	0,90	0,835
ZN125	76	3,86	4	4	27	1	5	0,96	0,856
ZN126	72	2,97	3	3	42	1	5	1,01	0,842
ZN127	76	2,70	3	3	28	1	5	1,18	0,893
ZN128	74	3,58	4	3	24	1	5	1,10	0,888
ZN129	75	3,00	3	3	37	1	5	1,08	0,884
ZN130	75	3,00	3	3	24	1	5	1,17	0,903
ZN131	76	3,46	4	3	23	1	5	1,24	0,884
ZN132	76	3,43	3	3	29	1	5	1,18	0,882
ZN133	75	3,51	3	3	32	1	5	1,04	0,880
ZN134	77	3,14	3	3	33	1	5	1,04	0,907
ZN135	76	4,43	5	5	38	3	5	0,62	0,737
ZN136	76	4,26	4	4	38	1	5	0,74	0,756
ZN137	76	2,88	3	3	26	1	5	1,25	0,902
ZN138	75	2,56	3	3	28	1	5	1,19	0,883
ZN139	77	2,00	2	1	36	1	5	1,11	0,808
ZN140	77	2,48	3	3	39	1	5	1,08	0,831
ZN141	77	2,97	3	3	36	1	5	1,14	0,881
ZN142	77	2,84	3	3	47	1	5	1,00	0,809
ZN143	76	2,47	3	3	43	1	5	0,92	0,797
ZN144	77	3,17	3	3	34	1	5	1,15	0,890

T1	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
ZN145	77	2,99	3	3	46	1	5	0,98	0,833
ZN146	76	2,63	3	3	47	1	5	0,83	0,788
ZN147	77	2,78	3	3	55	1	5	0,82	0,715
ZN148	77	2,68	3	3	47	1	4	0,85	0,781
ZN149	76	3,51	3	3	40	1	5	0,90	0,827
ZN150	76	2,96	3	3	57	1	5	0,76	0,683
ZN151	75	3,24	3	3	51	1	5	0,77	0,752
ZN152	76	3,14	3	3	42	1	5	1,05	0,853
ZN153	76	3,25	3	3	37	1	5	1,05	0,877
ZN154	76	3,03	3	3	25	1	5	1,30	0,890
ZN155	74	3,28	3	3	38	1	5	0,97	0,858
ZN156	73	3,49	3	3	38	1	5	0,84	0,819
ZN157	73	3,37	3	3	40	1	5	0,91	0,836
ZN158	72	2,32	3	3	31	1	5	1,17	0,821

Ispitanike smo prvo pitali niz demografskih varijabli. Prema spolu (ZN.SPOL), većinu čine ispitanice (58%) i u ukupnom uzorku ima ih značajno više ($\chi^2=4,558$; $df=1$; $p<,05$). Kada usporedimo poduzorke, razlika nestaje ($\chi^2=1,262$; $df=1$; $p>,05$). Prosječna dob (ZN.GOD) je 42 godine i dva mjeseca ($M=42,15$); za zadarski poduzorak prosječna dob muškaraca je $M_{ZD,M}=43,46$ ($N=35$), a žena $M_{ZD,Ž}=40,27$ ($N=59$); dok je za poduzorak iz Upisnika prosječna dob muškarca $M_{UP,M}=43,06$ ($N=32$), a žena $M_{UP,Ž}=43,05$ ($N=39$).

TABLICA 2: Raspodjela ispitanika prema znanstvenom području djelovanja; za uzorak, Republiku Hrvatsku, Sveučilište u Zadru i ispitanike izvan Zadra. Legenda: f.ZD=frekvencija za ispitanike sa Sveučilišta u Zadru; f.Up=frekvencija za ispitanike iz Upisnika; f.uzorak=frekvencija odgovora svih ispitanika; %¹=postotak u ukupnom uzorku; f.HR=frekvencija za populaciju; %²=postotak u populaciji.

Znanstveno područje	f.ZD	f.Up	f.uzorak	% ¹	f.HR	% ²	
prirodne znanosti		3	10	13	8%	1299	16%
tehničke znanosti		3	21	24	14%	1370	17%
biomedicina i zdravstvo		4	7	11	6%	2120	26%
biotehničke znanosti		4	5	9	5%	696	8%
društvene znanosti		30	24	54	31%	1504	18%
humanističke znanosti		53	9	62	36%	1252	15%
UKUPNO				173		8241	

Na upit o znanstvenom području u kojem rade (ZN.ZN_P), najviše ispitanika je bilo iz humanističkih znanosti (36%), te društvenih znanosti (31%). U populaciji Republike Hrvatske znanstvena područja nisu podjednako zastupljena ($\chi^2=767,108$; $df=5$; $p<,01$), pri čemu dominiraju biomedicina i zdravstvo. U našem poduzorku Sveučilišta u Zadru, distribucija znanstvenika iz humanističkog i društvenog područja nije proporcionalna nacionalnom uzorku ($\chi^2= 11,369$; $df=1$; $p<,01$), pri čemu su oba područja nadzastupljena (zbog malog broja znanstvenika u ostalim područjima, morali smo te kategorije izostaviti iz analize). U poduzorku iz Upisnika također postoji značajno odstupanje od populacije ($\chi^2=4,388$; $df=1$; $p<,05$), pri čemu su društvene znanosti nadzastupljene.

TABLICA 3: Raspodjela ispitanika prema znanstvenom zvanju; za ukupni uzorak, poduzorak Sveučilišta u Zadru (ZD) i poduzorak Upisnika (Up).

	uzorak	ZD	Up
nisam biran	45	28	17
zn. suradnik	69	45	24
viši zn. suradnik	30	15	15
zn. savjetnik	19	8	11
zn. savjet u trajnom zvanju	9	1	8
UKUPNO	172	97	75

Za upit o znanstvenom zvanju u koje su birani (ZN.ZN_ZV), većina ispitanika odgovorila je "znanstveni suradnik", a zatim "nisam biran", uključujući poduzorke. Distribucija odgovora nije ujednačena za ukupni uzorak ($\chi^2=64,279$; $df=4$; $p<,01$), kao ni za zadarski poduzorak ($\chi^2=33,083$; $df=3$; $p<,01$; napomena: zbog malog broja ispitanika u kategoriji "znanstveni savjetnik u trajnom zvanju" tu smo kategoriju isključili iz ovog testiranja). Također, ustanovili smo značajnu razliku između poduzoraka ($\chi^2=12,552$; $df=3$; $p<,01$; napomena: zbog malog broja ispitanika, nismo uvrstili kategoriju "znanstveni savjetnik u trajnom zvanju").

S obzirom na mjesto zaposlenja (ZN.RAD), svi ispitanici iz zadarskog poduzorka zaposleni su na visokoškolskoj instituciji; u poduzorku iz Upisnika (N=75), 65% ispitanika zaposleno je na visokoškolskoj ustanovi, 16% na znanstvenom institutu, 5% u gospodarstvu, dok ih je 13% odabralo opciju "drugo". U poduzorku iz Upisnika (N=74), 89% ih je zaposleno u Republici Hrvatskoj (ZN.RAD_RH) , dok ih je 11% zaposleno u inozemstvu.

Ispitanike smo pitali i jesu li članove autorske udruge (ZN.AUT_UD), pri čemu je potvrdno odgovorilo samo 2% iz zadarskog poduzorka (N=97), i 7% iz poduzorka Upisnika (N=75); nema razlike među poduzorcima ($\chi^2=2,297$; $df=1$; $p>,05$).

U anketi je slijedio blok kvalitativnih pitanja o iskustvima objavljivanja u znanstvenim časopisima. Na upit "Da li prilikom objave u stranim časopisima vršite prijenos prava na izdavača?" (ZN001), većina ispitanika (N=95) odgovorila je opcijom "Računam s tim kao neminovnim" (45%), te sa "Izdavač me to nije tražio" (41%), dok ih je najmanje odgovorilo sa "Da, ali nerado" (14%). Nema razlike u odgovorima između poduzoraka ($\chi^2=5,263$; $df=2$; $p>,05$).

Na pitanje "Postoje (li) tipski ugovori s autorima" (ZN000), većina ispitanika odgovara potvrdno (N=91; 58%); nema razlike među poduzorcima ($\chi^2=1,341$; $df=1$; $p>,05$). Kada ih pitamo "Postoji li mogućnost pregovaranja o uvjetima izdavanja" (ZN003), većina (N=89; 84%) odgovara niječno.

Kada ih pitamo o iskustvima skidanja i kopiranja raznih materijal (ZN004-008; bilo je moguće odabrati više odgovora), ispitanici su najčešće označavali časopise, zatim knjige, glazbu, filmove, a najmanje ih je označilo softver. Nema razlike u poduzorcima ($\chi^2=0,977$; $df=4$; $p>,05$).

Na upit o važnosti pojedinih etičkih pitanja (ZN011-014), ispitanici su rangirali ponuđene odgovore i najviši rang su dali opcijama "autorstvo" i "plagijat". Slijedi opcija "suradnja", pa "autoplagijat". Na pitanje "Koja etička i pravna načela smatrate temeljem znanstvenih istraživanja?" (ZN015-017), najviše se cijeni "osiguranje točnosti znanstvenih spoznaja", zatim "zaštita prava i dobrobiti sudionika istraživanja", a na koncu je "zaštita intelektualnog vlasništva". Za česticu "Kako stječete znanje o autorskom pravu?" (ZN018-022), ispitanici kao prvi izvor rangiraju "kolege", zatim "primjere iz prakse", "propise i dokumente ustanove", a na kraju su "stručna osoba-pravnik" i "radionice". Podaci upućuju na nedostatan angažman institucija u informiranju o autorskom pravu, te da se ispitanici oslanjaju primarno na vlastitu socijalnu mrežu. Potrebno je povećati učestalost radionica kao najjednostavniji institucionalni instrument za povećanje informiranosti o autorskim pravima.

Čestica "Na koji način se koristi vaš znanstveni rad od strane drugih korisnika?" (ZN024), znanstvenici (N=92) najčešće prepoznaju "uvjet navođenja autora" (36%), zatim "slobodno korištenje" (15%), a samo ih 2% navodi "uz uvjet plaćanja naknade"; nitko nije odgovorio na opciju "uz uvjet traženja suglasnosti autora".

Za pitanje "U kojoj se mjeri nakladničkim ugovorima štiti autorsko pravo?" ponudili

smo sedam opcija: (1) "od plagijata" (ZN026) ispitanici su dominantno odgovorali ambivalentno (Mod=3); (2) "od neovlaštene uporabe" (ZN027) također su ambivalentni (Mod=3); (3) "od tužbe" (ZN028) imamo isti obrazac; (4) "kao osiguranje prema trećima" (ZN029) obrazac je isti; (5) "osigurava diseminacija članaka" (ZN030) najzastupljeniji pojedinačni odgovor je ambivalencija (18%), ali većina ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (20% ispitanika); (6) "štititi se ulaganje izdavača" (ZN031) pokazuje isti obrazac: dominantna pojedinačna vrijednost je ambivalencija (16%), dok se većina ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (28%); (7) "radi se o propisanoj proceduri izdavača" (ZN032) gotovo trećina (32%) ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom. Znanstvenici suglasni s korištenjem (vlastitog) autorskog djela (ZN033-035) najčešće birali opcije "istraživanje", pa "nastavu", te "kritiku".

Kada znanstvenike upitamo što ih "najviše zabrinjava kod otvorenog pristupa" (ZN037-042), prvo su rangirali opciju "ne brinem se", a zatim su poredali sljedeće odgovore: "gubitak mogućnosti objave u časopisu", "mogućnost plagiranja", "korištenje u komercijalne svrhe", "nemam povjerenja u sustav", te "kršenje ugovora s izdavačem". Zanimljivo je primjetiti da im je nedostatak zabrinutosti prva opcija.

Pitanje "Upoznat sam s naporima RH da izvrši harmonizaciju prava sa EU." (ZN043), dominantni pojedinačni odgovor je neodlučnost (32%), ali skoro polovica ispitanika (47%) se djelomice ili u potpunosti ne slaže sa tvrdnjom.

Čestica "Smatram da glomazna administracija vezana za autorska prava šteti razvoju znanosti." (ZN044) ima za mod srednju opciju odgovora (38%), pri čemu se s tvrdnjom djelomično ili u potpunosti slaže preko polovice ispitanika (54%). Zanimljivo je za primijetiti da se tek sedmina (14%) ispitanika ne slaže s tvrdnjom djelomice ili u potpunosti, što nam je indikacija o negativnom stavu prema birokratiziranosti znanstvenog sustava.

Pitanje "Regulacija autorskog prava olakšava dostupnost sadržaja na Internetu." (ZN045), 41% ispitanika dala je neutralni odgovor, dok se 45% ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na česticu "U mojoj ustanovi postoji razvijena politika i praksa zaštite autorskog prava." (ZN046), ispitanici su dominantno odgovarali ambivalentno (56%).

Za upit "Kreiranje dobre prakse na jednoj ustanovi utječe i na implementaciju poželjne prakse na drugim ustanovama." (ZN047) ispitanici su dominantno odgovorili da se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (68%).

Čestica "Smatram da treba kontrolirati kopiranje vlastitog djela." (ZN048) ima za mod srednju opciju odgovora (34%), pri čemu se s tvrdnjom djelomično ili u potpunosti slaže preko polovice ispitanika (52%).

Na pitanje "Na mojoj ustanovi postoji Vodič o pretraživanju, korištenju i objavljivanju on-line sadržaja." (ZN049) skoro polovica ispitanika odgovorila je ambivalentno (48%). Zanimljivo je da se s tvrdnjom djelomično ili u potpunosti ne slaže trećina (35%) ispitanika.

Upit "Zakonska regulacija autorskih prava je jednostavna." (ZN050) ima za mod srednju opciju odgovora (39%), pri čemu se s tvrdnjom djelomično ili u potpunosti ne slaže polovica ispitanika (48%). To nam je indicacija da znanstvenici zakonsku regulativu o autorskom pravu doživljavaju kompliciranom.

Na česticu "IKT (informacijsko-komunikacijske) tehnologije frustrirajuće brzo mijenjaju izdavačku praksu." (ZN051), ispitanici su većinom odgovorili ambivalentno (49%), no zanimljivo je da se 29% ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Pitanje "Na ustanovi gdje radim se redefinira uloga izdavaštva." (ZN052), dominantni pojedinačni odgovor je neodlučnost (49%), ali 32% se djelomice ili u potpunosti ne slaže sa tvrdnjom.

Čestica "Putem IKT (informacijsko-komunikacijskih tehnologija) znanje treba učiniti dostupno svima." (ZN053), ispitanici se dominantno djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (85%).

Na česticu "Znanstveni radovi trebaju biti besplatno dostupni svima." (ZN054) većina ispitanika slaže se s tvrdnjom u potpunosti (58%); 77% ih se slaže djelomice ili u potpunosti.

Pitanje "Neupitno je pravo autora da raspolaže svojim djelom." (ZN055), ispitanici se dominantno djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (88%).

Upit "Važna je suradnja među znanstvenicima putem IKT (informacijsko-komunikacijskih tehnologija)." (ZN056) većina ispitanika (80%) djelomice ili u potpunosti se slaže s tvrdnjom. Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($t_{GDJE,56}=26^{585}$; $df=71$; $p<,05$; $F=5,190$; $df=1$; $p<,05$).

Na pitanje "Odredbe o autorskom pravu su kompleksan materijal." (ZN057)

⁵⁸⁵ Izračunavanje point-biserijalnog koeficijena korelacije može se nadomjestiti izračunavanjem Pearsonovog koeficijenta, što smo učinili u ovom i sljedećim slučajevima.

pojedinačni dominantni odgovor je neodlučnost (37%), a s tvrdnjom se djelomice ili u potpunosti slaže 52% ispitanika.

Čestica "Treba iskoristiti prednosti Interneta u širenju znanja kao općeg dobra." (ZN058), ispitanici se gotovo u potpunosti odlučuju na djelomično ili potpuno slaganje s tvrdnjom (96%).

Na pitanje "Razvoj IKT (informacijsko-komunikacijskih tehnologija) zahtijeva promjene zakonskog okvira autorskog prava," (ZN059), pojedinačan odgovor ispitanika je neodlučan (39%), ali zanimljivo je primijetiti da je preko polovice ispitanika (55%) djelomice ili u potpunosti suglasno s tvrdnjom.

Na pitanje "Zadovoljan sam s administrativnom procedurom vezano za izdavaštvo na mojoj ustanovi." (ZN060) ispitanici su većinom odgovorili ambivalentno (45%), no 31% ispitanika djelomice ili u potpunosti je zadovoljno administrativnom procedurom.

Upit "Lako pronalazim informacije vezano za dileme oko autorskog prava na mrežnim stranicama moje ustanove." (ZN061), pojedinačni odgovor ispitanika većinom je ambivalentan (33%). Navodi na razmišljanje da polovica ispitanika (51%) djelomice ili u potpunosti nije suglasno s tvrdnjom.

Na pitanje "Dostupne informacije o autorskom pravu na mrežnim stranicama moje ustanove su mi od pomoći." (ZN062), pojedinačni odgovor ispitanika je većinom suzdržanom po ovom pitanju (36%). Zanimljivo je za primijetiti da je 41% ispitanika odgovorila da se djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom.

Čestica "Administrativno osoblje na mojoj ustanovi pomaže mi u dobivanju informacije o autorskom pravu." (ZN063) ima za mod srednju opciju odgovora (35%), pri čemu se s tvrdnjom djelomično ili u potpunosti ne slaže 40%.

Pitanje "Ponuđena rješenja o autorskom pravu na mojoj ustanovi su jednostavna." (ZN064) ima za mod suzdržan odgovor preko polovice ispitanika (53%).

Na pitanje ""Upoznat sam s odredbama Etičkog kodeksa moje ustanove i Zakona o autorskom pravu." (ZN065), pojedinačni odgovor ispitanika je većinom neutralan (29%), no za primijetiti je da se gotovo polovica ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (48%).

Na česticu "Etički kodeksi pridonose zaštiti autorskog prava." (ZN066), pojedinačni odgovor ispitanika je većinom suzdržan (29%), no čak 62% ispitanika se djelomice ili u

potpunosti slaže s tvrdnjom.

Upit "Dajem mogućnost kolegama da provjere moje rezultate ispitivanja." (ZN067), velika većina ispitanika je odgovorila da se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (85%).

Vežano za česticu "Pri objavljivanju sam sklapao sporazume o uvjetima korištenja djela." (ZN068), ispitanici se većinom djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (47%). Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($F_{GDJE,68}=,28$; $df=71$; $p<,05$; $F=6,100$; $df=1$; $p<,05$).

Na česticu "Upoznat sam sa slučajem objave istog djela u dva ili više časopisa." (ZN069), većina ispitanika je odgovorila da se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (54%). Zabrinjavaju dva zaključka koja možemo izvesti: vidljivost nečasne akademske prakse, te posredno, vjerojatno i učestalost te prakse (manje je vjerojatno da se autori "hvale" višestrukim objavljivanjem istog teksta).

Upit "Upoznat sam sa slučajem cijepanja jedinstvenog djela u više zasebnih cjelina." (ZN070), dao je odgovor da se većina ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (58%). Navodi na razmišljanje da preko polovice ispitanika ima saznanja o ovom obliku ponašanja, pogotovo ako je uzmemo u razmatranje s prethodnom česticom. Podsjećamo da nema statistički značajne ($F_{69}=1,362$; $df=1$; $p>,05$; $F_{70}=1,005$; $df=1$; $p>,05$) razlike u odgovorima poduzoraka na ova dva pitanja. Također, nismo pronašli efekte spola ($F_{69}=1,237$; $df=1$; $p>,05$; $F_{70}=0,049$; $df=1$; $p>,05$), dobi ($F_{69}=1,054$; $df=1$; $p>,05$; $F_{70}=1,312$; $df=1$; $p>,05$), znanstvenog područja ($F_{69}=0,409$; $df=1$; $p>,05$; $F_{70}=0,303$; $df=1$; $p>,05$), znanstvenog zvanja ($F_{69}=0,370$; $df=1$; $p>,05$; $F_{70}=1,477$; $df=1$; $p>,05$), institucije ($F_{69}=0,719$; $df=1$; $p>,05$; $F_{70}=0,503$; $df=1$; $p>,05$) ni države zaposlenja ($F_{69}=0,190$; $df=1$; $p>,05$; $F_{70}=0,589$; $df=1$; $p>,05$), kao ni članstva u autorskim udrugama ($F_{69}=0,004$; $df=1$; $p>,05$; $F_{70}=0,589$; $df=1$; $p>,05$).

Na ovom mjestu bi istaknuli da su neki od ispitanika⁵⁸⁶ u završnom komentaru na istraživanja (ZN173) iskazali potrebu za većim brojem istraživanja na ovu temu. Istakli bi sljedeće komentare: "Sudjelovanje u ovom istraživanju osvijestilo mi je činjenicu koliko malo znam o ovoj tematici...". Jedan ispitanik navodi da je "Tema istraživanja izuzetno zanimljiva, korisna i u hrvatskim prilikama izuzetno nužna. Konačno da se netko u akademskoj zajednici primi tako važnog prava kao što je autorsko pravo." Ispitanici su naveli i da je upitnik dosta obiman, no ujedno i "...potvrđuje prekompleksnost pojave, a mislim da bi istraživanje i rad

⁵⁸⁶ Radi dodatne zaštite identiteta ispitanika, sve smo odgovore prikazali u muškom rodu.

trebali potaknuti pojednostavljenje, a samim tim i razumijevanje bitne teme. "Neki odgovori, nažalost, govore i o praksi neetičnog ponašanja, odnosno jedan od ispitanika nije upoznat ima li njegova ustanova "kakve zasebne propise o autorstvu, ali ima odredbe o tome u etičkom kodeksu. Plagira se unutar ustanove, a da ne spominjem autoplagiranje i objavu identičnih radova na hrvatskom i engleskom jeziku." Jedan od ispitanika navodi da je "ovo pitanje koje smo odavno trebali pokrenuti u našim znanstvenim vodama; da nisam o njemu upoznat preko inozemnih kolega, ne bih se dodatno zainteresirao za taj problem i znao bih o njemu još manje od ovog malo što sada znam." Jedan ispitanik naveo je da "Otvoreni kod i otvoreni pristup potiču kreativnost, nude široku dostupnost znanja, i jednostavnija su pravila korištenja autorskih djela. Modeli financiranja otvorenog koda i otvorenog pristupa postoje i treba ih poboljšati kako bi bili i šire primjenjivi." Neki komentari ukazuju nam na nejasnoću pojedinih pitanja, a jedan od ispitanika navodi "Pitanja su bila kompleksna i nisam na neka odgovorio, po prvi put sam se susreo s nekim pojmovima." Za jednog ispitanika neki pojmovi su dvojbeni "...kao npr. autoplagijat. Auto i plagiranje su nespojivi po svojoj osnovi. Plagiranje je predstavljanje tuđeg kao svoje...". Jedan ispitanik navodi da su "Neka pitanja u suprotnosti jedna s drugim, a priličan broj dilema u stvarnosti ne postoje. Pojava digitalnih izdanja te otvorena pristupa nije ništa krucijalno promijenilo u temeljima izdavaštva XX. stoljeća, osim smanjena troškova malih naklada." Nekim ispitanicima anketa je bila preopširna, pa imamo komentar "Anketa je ipak predugačka. Radi se o doktorskom istraživanju, razumijem da ne može biti kraća." Zahvaljujemo se svim ispitanicima na sudjelovanju u anketi i vrijednim komentarima.

Na pitanje "U slučaju nerazumijevanja nekih uvjeta objave u časopisu slobodno ću kontaktirati izdavača." (ZN071), ispitanici su dominantno odgovorili da se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (72%). Ohrabrujuće je da znanstvenici percipiraju izdavače kao izvor potrebnih informacija o uvjetima objavljivanja.

Na pitanje "U slučaju greške u publiciranom radu, o kojoj sam obavijestio izdavača, očekujem da se napravi ispravka i upozori korisnike." (ZN072), veliki dio (83%) ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na upit "Među mojim kolegama ima plagiranja." (ZN073), ima za mod srednji odgovor (32%), ali zanimljivo je primijetiti da se 42% ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Čestica "Među mojim kolegama ima autoplagiranja." (ZN074), ima dominantan

pojedinačni odgovor neutralni (33%), no zabrinjavajuće je da preko polovice ispitanika (54%) se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

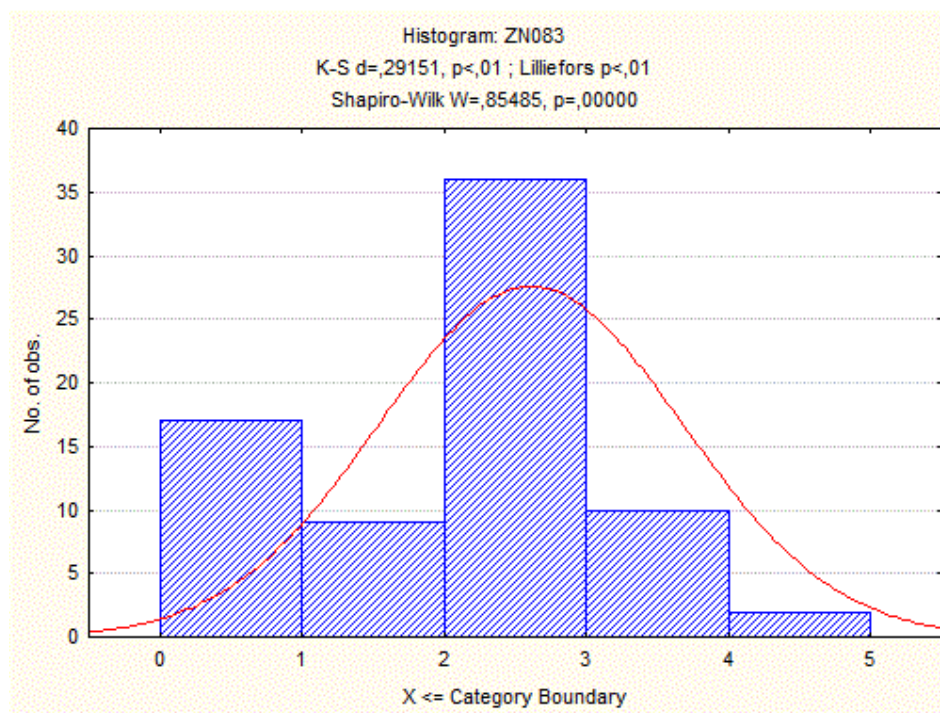
Čestica "Kolege su loše upoznati s opasnostima nehotećnog plagiranja i načinima prevencije." (ZN075), ima za mod srednji odgovor (39%), no zanimljivo je za primijetiti da se s tvrdnjom djelomice ili u potpunosti slaže gotovo polovica ispitanika (48%).

Na pitanje "Ozbiljan časopis sadrži izjavu o financiranju/stipendiranju istraživanja." (ZN076), preko polovice ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (55%). Na upit "Recenzenti su me kontaktirali radi izuzeća zbog mogućeg sukoba interesa." (ZN077), gotovo dvije trećine ispitanika se djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom (65%). Na pitanje "Iskustva s recenzentima bila su pretežno pozitivna.", (ZN078), tri četvrtine ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (76%); ističemo da nitko nije odabrao ponuđenu opciju "u potpunosti se *ne* slažem s tvrdnjom". Čestica "Bilo je slučajeva gdje su recenzenti pisali potpuno neusporedive recenzije, bilo sadržajno, bilo stilski." (ZN079), djelomice ili potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom iznosi gotovo dvije trećine (62%). Za upit "Važno mi je osigurati postupak dvostruko slijepe recenzije." (ZN080), djelomično ili potpuno slaganje ispitanika je tročetvrtinsko (74%). Valja istaći kako perspektiva ispitanika na temu transparentnosti i recenziranja u znanstvenim časopisima upućuje na pojedina problematična područja (neujednačenost recenzija), ali i na svijest o potrebi recenzentskog postupka za očuvanje legitimnosti znanstvenog komuniciranja.

Na pitanje "Prelazak na digitalno izdavaštvo je izvjestan." (ZN81) ispitanici su dominantno odgovorili da se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (81%). Zanimljivo je primijetiti da više od četiri petine ispitanika pokazuje slaganje s tvrdnjom.

Za česticu "Prelazak na digitalno izdavaštvo je izvediv." (ZN082), prevladava odgovor djelomice ili potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (77%). Za primijetiti je da visok udio ispitanika smatra izvedivim prijelaz na digitalno izdavaštvo.

Na upit "Moja ustanova ima razrađenu strategiju za digitalno izdavanje u budućnosti." (ZN083), ima za mod pojedinačan neutralan stav (49%). Za istaknuti je da se 35% ispitanika djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom; uočavamo bimodalnost distribucije.

Grafikon 1: Distribucija varijable ZN083.

Na upit "Otvoreni pristup pomaže vidljivosti moje ustanove." (ZN084), ispitanici se djelomično ili potpuno slažu s tvrdnjom (66%). Indikacija je da ispitanici imaju pozitivan stav prema otvorenom pristupu.

Pitanje "Sami znamo rješavati probleme vezane za autorska prava; nisu nam potrebni posebni stručnjaci." (ZN085), ima za mod neutralan stav ispitanika (41%). Za primijetiti je da se gotovo polovina ispitanika djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom (49%). Indicija je da ispitanici imaju potrebu za dostupnom stručnom pomoći oko pitanja vezano za autorska prava.

Na česticu "Stručnjaci za autorsko pravo na ustanovi trebaju osigurati suglasnost za korištenje autorskog prava kad nam je djelo potrebno za istraživanje." (ZN086), ispitanici su dominantno neutralni (46%). Za primijetiti je da se 50% ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom. Ovakav odgovor navodi na razmišljanje o osiguranju stručnjaka za autorsko prava na ustanovi.

Čestica "Imam dovoljno znanja da mogu suradnicima dati točne informacije oko pitanja o autorskom pravu." (ZN087), ima za mod srednji odgovor (32%), no za primijetiti je da 46% ispitanika pokazuje djelomično ili potpuno neslaganje s tvrdnjom. Ovakav odgovor

navodi na razmišljanje, da unatoč sigurnosti trećine ispitanika u svoje znanje oko autorskog prava, treba razmisliti o mogućem angažiranju stručnjaka na ustanovi. Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($r_{GDJE,87}=.30$; $df=73$; $p<.05$; $F=7,298$; $df=1$; $p<.01$).

Upit "Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima miri zahtjeve korisnika i autora." (ZN088), ima dominantan neutralan stav ispitanika (60%).

Na pitanje "Obveza je moje ustanove da ponudi edukaciju o autorskom pravu." (ZN089), ispitanici su dominantno odgovorili da se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (65%). Indikacija je da postoji pozitivan odnos prema edukaciji o autorskom pravu.

Na upit "Neki aspekti autorskog prava otežavaju znanstveni rad." (ZN090), gotovo polovica ispitanika je odgovorila da se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (49%).

Čestica "Nastavni materijali koje objavljujem na mrežnim stranicama dostupni su samo studentima.", (ZN091), ima za mod srednji odgovor (24%), ali veliki broj ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (42%).

Na česticu "Smatram neobičnim koliko malo pozornosti moja ustanova poklanja autorskim pravima.", (ZN092), ispitanici su dominantno odgovorili ambivalentno (52%). Indicija je da više od polovine ispitanika nema izražen stav.

Na pitanje "Detaljno reguliranje autorskih prava vodi ograničavanju akademskih sloboda.", (ZN093), dominantan odgovor ispitanika je neutralan (46%). Za spomenuti je da se trećina ispitanika u potpunosti ili djelomice ne slaže s tvrdnjom (31%).

Na upit "Moja ustanova smije uvesti ograničenja kada i u kojem časopisu zaposlenici objavljuju radove.", (ZN094), ispitanici su dominantno odgovorili da se djelomice ili u potpunosti ne slažu s tvrdnjom (79%). Nameće se zaključak da znanstvenici eventualnu intervenciju ustanove o tome kada i gdje će zaposlenici objavljivati drže narušavanjem akademskih sloboda.

Čestica "Razlog institucionalne nezainteresiranosti za objavljivanje leži tome što rezultati brojnih istraživanja nemaju izravnu tržišnu vrijednost.", (ZN095) ima za mod neutralan stav ispitanika (44%). Zanimljivo je da se 29% ispitanika djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom, a 27% se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom. Ne postoji konsenzus ispitanika o ovoj tvrdnji. Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($r_{GDJE,95}=-.30$; $df=68$; $p<.05$;

$F=6,926$; $df=1$; $p<,05$).

Pitanje "Držim nekorektnim da se kroz pretplate za časopise sveučilištima/institutima prodaje pristup radovima njihovih zaposlenika.", (ZN096) ima za mod ambivalentan stav ispitanika (36%), no zanimljivo je da se skoro petina ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (53%).

Na pitanje "Stavio sam neke svoje znanstvene radove u otvoreni pristup", (ZN097), ispitanici su dominantno odgovorili da se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (64%). Indikacija je pozitivan stav ispitanika prema otvorenom pristupu.

Upit "Moja ustanova treba redefinirati (prilagoditi se novim okolnostima) svoj odnos prema autorskom pravu." (ZN098), ima za mod neutralan stav ispitanika (49%), no zanimljivo je da se 45% ispitanika izjasnilo da se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

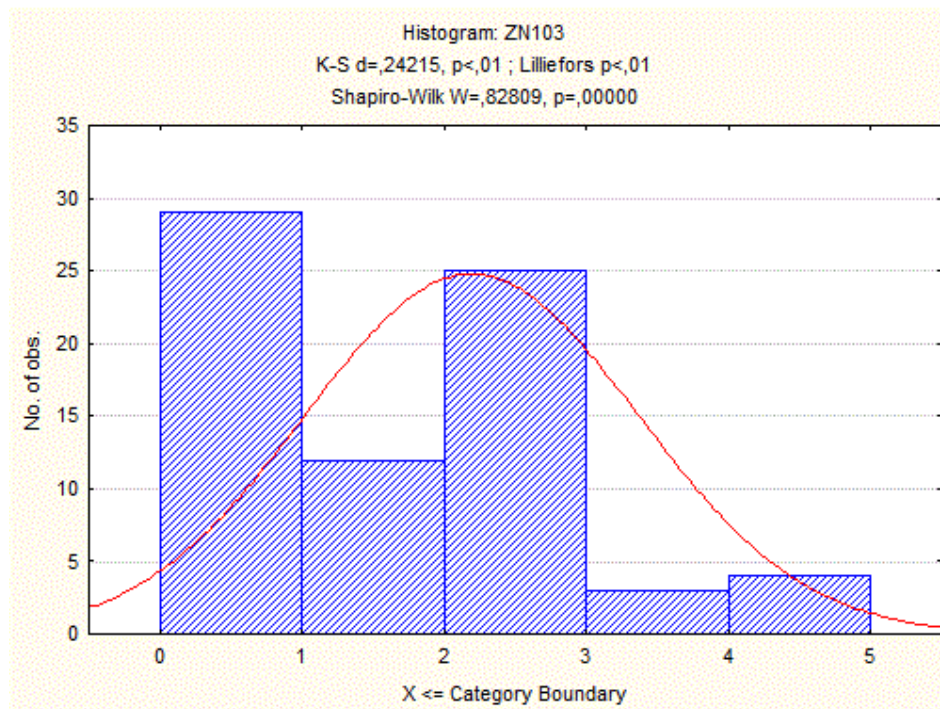
Čestica "Upoznat sam s politikom moje ustanove oko autorskog prava.", (ZN099), ima za mod srednji odgovor (39%), no zanimljivo je primijetiti da se 42% ispitanika djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom. Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($r_{GDJE,99}=.27$; $df=69$; $p<,05$; $F=5,518$; $df=1$; $p<,05$).

Na pitanje "Politika moje ustanove o autorskim pravima je objavljena na webu.", (ZN 100), ispitanici su dominantno odgovorili ambivalentno (45%), no zanimljivo je da se 37% ispitanika djelomice ili u cijelosti ne slaže s tvrdnjom.

Na česticu "Autorska prava percipiram kroz moralnu dimenziju, a ne kroz ekonomsku dimenziju.", (ZN101), tri četvrtine ispitanika odgovorili su da se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (77%).

Čestica "Ugovorom između autora i izdavača štite se prava autora.", (ZN102), ima za mod srednji odgovor (41%), no zanimljivo je da se gotovo polovina ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (47%).

Na upit "Odbio sam potpisati nepovoljan ugovor sa izdavačem.", (ZN103) više od polovine ispitanika je odgovorilo da se djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom (56%), dok je 34% ispitanika odabralo neutralni odgovor. Bimodalnost distribucije upućuje na podijeljenost ispitanika na dvije skupine: jednu koja izražava izrazito neslaganje (40%) i one koji izbjegavaju odgovor. Odgovori bi mogli indicirati da autori znanstvenih radova sklapaju i nepovoljne ugovore kako bi osigurali objavljivanje svojih radova.

Grafikon 2: Distribucija varijable ZN103.

Na pitanje "Tiskanu publikaciju treba slijediti digitalni ekvivalent." (ZN104), gotovo dvije trećine ispitanika se djelomično ili potpuno slaže s tvrdnjom (64%). Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($r_{GDJE,104}=-,25$; $df=70$; $p<,05$; $F=4,777$; $df=1$; $p<,05$).

Na upit "Radije objavljujem na repozitoriju koji osigurava veći stupanj zaštite.", (ZN105), ispitanici su dominantno odgovorili ambivalentno (24%).

Kod čestica "Očekujem da se moj rad koristi bez traženja suglasnosti.", (ZN107), gotovo dvije trećine ispitanika se djelomično ili potpuno slaže s tvrdnjom (64%).

Na upit "Kopiram znanstvene radove za potrebe nastave i dostavljam ih studentima.", (ZN108), ispitanici su dominantno odgovarali da se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (77%).

Čestica "Uglavnom koristim radove koji su u otvorenom pristupu.", (ZN109), ima za djelomično ili potpuno slaganje preko polovice ispitanika s tvrdnjom (58%).

Na česticu "Znanje treba učiniti dostupnim putem IKT (informacijsko-komunikacijske tehnologije).", (ZN110), ogromna većina ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s

tvrdnjom (91%). Indikacija je da ispitanici imaju pozitivan stav prema digitalnoj tehnologiji u sustavu širenja znanja.

Upit "Imam partnerski odnos sa izdavačem.", (ZN111), za mod ima ambivalentan stav ispitanika (45%). Zanimljivo je da 29% ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom, a gotovo toliko ih se u potpunosti ne slaže djelomice ili u potpunosti s tvrdnjom.

Na pitanje "Otvoreni pristup pomaže vidljivosti znanstvenika.", (ZN112), velika većina ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (82%). Zanimljivo je da četiri petine ispitanika ima pozitivan stav prema otvorenom pristupu kao mediju koji osigurava vidljivost znanstvenika.

Upit "Autorska prava percipiram kroz ekonomsku dimenziju.", (ZN113), za mod ima neutralni stav ispitanika (35%), Zanimljivo je da se 41% ispitanika djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom.

Na pitanje "Objavljujem svoje radove u inozemstvu.", (UN114), više od tri četvrtine ispitanika (76%) odgovorilo je da se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom. Indikacija je da većina znanstvenika objavljuje u inozemstvu.

Čestica "Uvjeti objavljivanja radova u inozemstvu za mene su povoljniji.", (ZN115), ima za mod dominantno suzdržan odgovor ispitanika (53%). Zanimljivo je za primijetiti da se njih 26% djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom, a gotovo toliko ih se u djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom (21%).

Pitanje "Uglavnom koristim časopise na koje je moja ustanova pretplaćena.", (ZB116), ima za mod neutralan odgovor ispitanika (33%). Zanimljivo je da se 36% djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom, a djelomice ili u potpunosti s tvrdnjom ne slaže 32% ispitanika.

Na pitanje "Vlastite radove koristim u nastavi.", (ZN117), ispitanici su dominantno odgovorili da se većina djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (67%).

Na česticu "Vlastite radove distribuiram svojim kolegama.", (ZN118), ispitanici su iskazali djelomično ili potpuno slaganje s tvrdnjom (65%). Upućuje da autori žele otvorenu znanstvenu komunikaciju s kolegama.

Na pitanje "Vlastite radove koristim za daljnja istraživanja.", (ZN119), ispitanici su dominantno odgovorili da se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (91%).

Na upit "Vlastite radove samoarhiviram.", (ZN120), ispitanici su dominantno

odgovorili da se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (73%).

Na česticu "Izdavač me tražio izjavu da je dostavljeno djelo moje autorstvo.", (ZN121), gotovo polovica izrazila je djelomično ili potpuno slaganje s tvrdnjom (49%).

Na pitanje "Izdavač mi dopušta samoarhiviranje.", (ZN122), ima dominantan suzdržan odgovor ispitanika (61%).

Pitanje "Smatram da su časopisi u otvorenom pristupu kvalitetni.", (ZN123), za mod ima neutralni odgovor ispitanika (39%), no zanimljivo je da se s tvrdnjom djelomice ili u potpunosti slaže (53%). Indicija je da ispitanici imaju pozitivan stav prema časopisima u otvorenom pristupu.

Na pitanje "Neki časopisi u otvorenom pristupu imaju prilično visok impact faktor.", (ZN124), ispitanici su većinom odgovorili neutralno (39%). Zanimljivo je primijetiti da se s tvrdnjom djelomice ili u potpunosti slaže više od polovice ispitanika (58%).

Na česticu "Objavljivanje u otvorenim časopisima doprinosi boljoj citiranosti.", (ZN125), gotovo dvije trećine ispitanika odgovorilo je da se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (64%).

Čestica "Repozitorij moje ustanove organiziran je na načelima slobodnog pristupa.", (ZN126), za mod ima dominantno suzdržan odgovor ispitanika o tvrdnji (58%).

Na upit "Redovito koristim popise otvorenih arhiva (npr. Eprint.org).", (ZN127), ispitanici su većinom odgovorili ambivalentno (37%). No, zanimljivo je za primijetiti da je 38% ispitanika izrazilo djelomično ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Na pitanje "Časopisi u kojima objavljujem imaju dostupne informacije o autorskom pravu.", (ZN128), trećina ispitanika (32%) odgovorilo je suzdržano, no više od polovice ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (54%). Indicija je da časopisi transparentno objavljuju svoju politiku vezano za autorska prava.

Pitanje "Broj informacija o autorskom pravu na mrežnim stranicama moje ustanove odgovara pozornosti koja se posvećuje problematici.", (ZN129), ima za mod srednju vrijednost (49%).

Čestica "Objavljivanje na mrežnim stranicama povećava rizik povrede autorskog prava.", (ZN130), za mod ima neutralni stav ispitanika (32%). Zanimljivo je primijetiti da 37% ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom, a gotovo isto toliko se

djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom (31%). Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($r_{GDJE,130}=-,23$; $df=73$; $p<,05$; $F=4,258$; $df=1$; $p<,05$).

Na pitanje "Digitalizacijom autorskog djela bez ovlaštenja autora krše se autorska prava.", (ZN131), većina ispitanika odgovorila je ambivalentno (30%). Zanimljivo je da je više od polovine ispitanika odgovorilo da se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (51%).

Čestica "Češće se plagiraju djela objavljena on-line od onih otisnutih.", (ZN132), ima mod neutralnu vrijednosti (38%). Može se primijetiti da se 46% ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na upit "Autorsko djelo čvrsto je vezano uz osobnost autora.", (ZN133), većina ispitanika je dala suzdržan odgovor (43%), no 44% ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na česticu "Granice korištenja autorskog djela su jasno definirane.", (ZN134), većina ispitanika je ambivalentna (43%). Zanimljivo je primijetiti da je svega jedna petina (22%) ispitanika je odgovorilo da se djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom.

Pitanje "Očekujem da se moji radovi koriste za daljnje istraživanje.", (ZN135), za mod ima potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (50%). Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($r_{GDJE,135}=-,26$; $df=74$; $p<,05$; $F=5,446$; $df=1$; $p<,05$).

Čestica "Očekujem da se moji radovi koriste za nastavu.", (ZN136), za mod ima djelomično ili potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (89%).

Na pitanje "Zbunjuju me pravila što sve spada u plagijatorstvo.", (ZN137), većina ispitanika je odgovorila neutralno (34%), Zanimljivo je primijetiti da se isto toliko (34%) ispitanika djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom, a 32% ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na upit "Postoji upozorenje o autorskim pravima u prostorima ustanove npr. u čitaonici.", (ZN138), većina ispitanika je odgovorila ambivalentno (37%), a 47% ispitanika se djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom. Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($r_{GDJE,138}=-,25$; $df=73$; $p<,05$; $F=4,850$; $df=1$; $p<,05$).

Pitanje "Upoznat sam s radom autorskih udruga". (ZN139), ima za dominantan odgovor djelomično ili potpuno neslaganje s tvrdnjom (65%).

Na pitanje "Za prikupljanje i raspodjelu naknada autorima, djelotvoran je samo ZAMP.", (ZN140), 51% ispitanika je odgovorilo ambivalentno. S obzirom na dominantno suzdržan odgovor ispitanika na ranije pitanje "da li su upoznati s radom udruga", suzdržan odgovor na pitanje o "prikupljanju i raspodjeli naknada" ne iznenađuje.

Čestica "Smatram da im je glavna uloga ostvarivanje autorskih prava članovima.", (ZN141), većina ispitanika je dala suzdržan odgovor (47%).

Na upit "Smatram da su predani ulozi ostvarivanja autorskih prava članova.", (ZN142), ispitanici su dominantno suzdržani (61%).

Pitanje "Imam povjerenja u rad takvih udruga.", (ZN143), ima za mod srednju opciju odgovora (57%), pri čemu se s tvrdnjom djelomično ili u potpunosti ne slaže 38%. Indikativno je da se više od jedne trećine ispitanika izjasnilo da nema povjerenja u rad autorskih udruga.

Na česticu "Držim potrebnim da autori-znanstvenici imaju vlastitu udrugu radi ostvarivanja autorskih prava (prikupljanje i distribucija naknade za javnu posudbu).", (ZN144), većina ispitanika je odgovorila ambivalentno (44%). Zanimljivo je da se više od trećine ispitanika (35%) djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Čestica "Smatram da autorske udruge imaju ključnu ulogu u ostvarivanju autorskih prava.", (ZN145), ispitanici su dominantno odgovarali ambivalentno (60%). Indicija je da autori ne smatraju rad autorskih udruga ključnim za ostvarivanje autorskih prava.

Na pitanje "Smatram rad takvih udruga transparentnim i učinkovitim.", (ZN146), ispitanici su dominantno odgovorili srednju vrijednost (62%). Za primijetiti je da trećina ispitanika izražava djelomice ili u potpunosti ne slaganje s tvrdnjom.

Upit "Autorske udruge osiguravaju brzu nagradu autora za njihov rad.", (ZN147), ima za dominantan mod srednju opciju odgovora (71%).

Pitanje "Autorske udruge osiguravaju ulaganje u kreativnost.", (ZN148), ima za mod neutralan odgovor ispitanika (61%), no zanimljivo je primijetiti da gotovo trećina (29%) ispitanika se djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom. Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($r_{GDJE,148}=-,32$; $df=75$; $p<,05$; $F=8,371$; $df=1$; $p<,01$).

Na upit "Treba pojačati obvezu izvješćivanje članova o radu i prihodima autorskih udruga.", (ZN149), dominantni pojedinačni odgovor je neodlučnost (53%), ali 42% se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na pitanje "Autorima osiguravaju upravljanje njihovim pravima.", (ZN150), velika većina ispitanika, njih 75% je suzdržano. Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($r_{GDJE,150}=-,25$; $df=74$; $p<,05$; $F=4,949$; $df=1$; $p<,05$).

Upit "Većina autorskih udruga nisu spremne za izazove novih tehnologija.", (ZN151), ima za mod neutralan odgovor ispitanika (68%).

Na pitanje "U rastućim gospodarstvima temeljenim na znanju, zaštita autorskog prava kroz autorske udruge ključna je za promicanje kreativnosti.", (ZN152), većina pojedinačnih odgovora ispitanika je neodlučno (55%). Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($r_{GDJE,152}=-,24$; $df=74$; $p<,05$; $F=4,353$; $df=1$; $p<,05$).

Čestica "Autori-znanstvenici što skorije trebaju osnovati udruhu radi kolektivnog ostvarivanja autorskih prava.", (ZN153), ima za mod srednju vrijednost (49%). Zanimljivo je primijetiti da 36% ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom. Napomena: postoji značajna razlika u odgovorima između ispitanika sa Sveučilišta u Zadru i ispitanika iz Upisnika ($r_{GDJE,153}=-,26$; $df=74$; $p<,05$; $F=5,463$; $df=1$; $p<,05$).

Navedene odgovore na niz čestica s temom autorskih udruga dodatno ilustrira komentar (ZN173) "Naknadno sam shvatio da zapravo ne znam što je točno "autorska udruha". Prvo sam napisao da sam član autorskih udruga, misleći na stručne udruge ljudi koji su autori (npr. književni prevodioci). Sad vidim da to nije isto."

Na upit "Upoznat sam s terminom pravične uporabe (*fair use*).", (ZN154), jedna trećina ispitanika je odgovorila ambivalentno (33%). Za primijetiti je da se 38% ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na pitanje "Smatram pravičnu uporabu (*fair use*) vrstom obrane od optužbi za povredu autorskog prava.", (ZN155), dominantan pojedinačni odgovor je srednja vrijednost (51%). Ipak, više od trećine zaposlenika (36%) se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Pitanje "Pravična uporaba (*fair use*) dozvoljava uporabu autorskog djela za vlastite

potrebe stvaranja.", (ZN156), ima za mod dominantno pojedinačnu srednju vrijednost (52%). Primjećujemo da se 44% ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na upit "Pravična uporaba (fair use) pomaže korisnicima da utvrde da li je korištenje autorskog djela u okvirima dozvoljenoga.", (ZN157), ispitanici su dominantno izrazili neutralan stav (55%). No, više od trećine ispitanika (37%) se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na pitanje "U slučajevima dvojbe oko uporabe autorskog djela koristio sam *fair use checklist*.", (ZN158), ispitanici su većinom odgovorili ambivalentno (43%), no zanimljivo je da se 46% ispitanika djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom.

Kada čestice čije odgovore smo formirali na Likertovoj ljestvici postavimo u matricu korelacija, dobili smo niz tablica prikazanih u Prilogu A.

Kada pogledamo skupinu najviše povezanih čestica, možemo primijetiti da se one grupiraju u nekoliko tematski sličnih grozdova⁵⁸⁷. Prvi se tiče percepcije ispitanika što se štiti autorskim pravom, pri čemu vidimo grupiranje prema zaštiti autora (čestice ZN26, ZN27, ZN28, ZN29) ili zaštiti pravne osobe izdavača (ZN30, ZN31, ZN32).

Variable	ZN026	ZN027	ZN028	ZN029	ZN030	ZN031	ZN032
ZN026	1,00	0,70	0,47	0,43	0,39	0,25	0,20
ZN027	0,70	1,00	0,73	0,56	0,31	0,30	0,26
ZN028	0,47	0,73	1,00	0,65	0,29	0,39	0,37
ZN029	0,43	0,56	0,65	1,00	0,53	0,65	0,52
ZN030	0,39	0,31	0,29	0,53	1,00	0,43	0,27
ZN031	0,25	0,30	0,39	0,65	0,43	1,00	0,60
ZN032	0,20	0,26	0,37	0,52	0,27	0,60	1,00

Grafikon 3: Matrica korelacije.

Učinimo li faktorsku analizu samo za ovu subskalu autorskog prava kao štita, mogu se identificirati dva faktora, prvi objašnjava 52,6% varijance, drugi 17,4%. Prvom faktoru možemo pridružiti čestice ZN026, ZN027, ZN028 s učešćem u faktoru u iznosu 0,852, 0,921 i 0,777 poimenice. U drugom faktoru sudjeluju čestice ZN031 i ZN032 s učešćima 0,865 i 0,827 poimenice. Dakle, imamo i jasan statistički temelj za tvrdnju o grupiranju zaštite autora

⁵⁸⁷ Pokušaj izračunavanja faktorske analize daje neinterpretabilne rezultate uslijed metode brisanja nepostojećih podataka (brisanje ispitanika), pri čemu nam ostane samo 15 ispitanika koji su u potpunosti odgovorili na sva anketna pitanja. I pri takvoj analizi, prvih pet faktora objašnjava tek 35% varijance, dok samo prvi faktor objašnjava više od 10% varijance. Ovakav ishod ne iznenađuje budući naše ispitivanje nije fokusirano na ispitivanje jednog konstrukta, već ne ispitivanje nekoliko aspekata percepcije etičkih pitanja vezanih za autorska prava i visokoškolsko izdavaštvo.

(prvi faktor) i zaštite izdavača (drugi faktor). Kako vidimo, uslijed kompleksnosti anketnog upitnika, faktorsku analizu nije jednostavno interpretirati, pa ćemo se ograničiti na vrlo visoke koeficijente korelacije u prepoznavanju blokova sličnih pitanja. Time analiza ankete gubi na čvrstoći i psihometrijskoj valjanosti, ali ostaje nam informacija o obrascu odgovora ispitanika.

Druga skupina čestica koju smo prepoznali, odnosi se na temu zaštite autorskih prava na matičnoj instituciji znanstvenika (ZN46, ZN62, ZN100). Česticama smo ispitali politiku i praksu zaštite autorskih prava, dostupnost tih informacija o autorskom pravu na mrežnim stranicama, te transparentnost politike matične ustanove o autorskim pravima. Bloku možemo pridodati visokopovezan par čestica (ZN47, ZN66) o etičkim kodeksima i diseminaciji dobre prakse. Kada ispitanike pitamo o upoznatosti s etičkim kodeksom matične ustanove i procjeni mogu li pomoći drugim kolegama u prijedporima oko autorskog prava, također nalazimo visoku povezanost odgovora (ZN65, ZN87).

Variable	ZN046	ZN047	ZN062	ZN065	ZN066	ZN087	ZN100
ZN046	1,00	0,18	0,66	0,33	0,01	0,26	0,61
ZN047	0,18	1,00	0,24	0,12	0,57	0,14	0,25
ZN062	0,66	0,24	1,00	0,30	0,05	0,21	0,63
ZN065	0,33	0,12	0,30	1,00	0,02	0,64	0,23
ZN066	0,01	0,57	0,05	0,02	1,00	0,00	0,17
ZN087	0,26	0,14	0,21	0,64	0,00	1,00	0,23
ZN100	0,61	0,25	0,63	0,23	0,17	0,23	1,00

Grafikon 4: Matrica korelacije.

Treći blok pitanja tiče se poznavanja i uporabe pravične uporabe (*fair use*) (ZN155, ZN156, ZN157). Ispitanici vide pravičnu uporabu kao oblik obrane od optužbi za povredu autorskih prava, okvir legalnog djelovanja, te kao dozvolu za uporabu tuđeg djela za vlastito stvaranje. Zabrinjavajuća je promjena odgovora kada postavimo pitanje (ZN158) o ponašanju vezanom uz pravičnu uporabu: 43% nikako ili uglavnom ne koristi *fair use checklist*, 43% ih izbjegava specifični odgovor ("Niti se slažem, niti se ne slažem s tvrdnjom"), a tek 11% odgovara djelomice ili u potpunosti sa slaganjem.

Variable	ZN155	ZN156	ZN157	ZN158
ZN155	1,00	0,76	0,69	0,32
ZN156	0,76	1,00	0,78	0,15
ZN157	0,69	0,78	1,00	0,30
ZN158	0,32	0,15	0,30	1,00

Grafikon 5: Matrica korelacije.

Iz obrnute perspektive, pitanja o nekim oblicima kršenja autorskog prava, poput nekih

oblika plagiranja (ZN69, ZN70, ZN73, ZN74, ZN75) upućuju da su ispitanici upoznati s nečasnim oblicima postupanja nekih svojih kolega. Specifičnije, tko je odgovorio da je upoznat sa slučajem plagiranja, vrlo vjerojatno je isto odgovorio i za slučajeve autoplagiranja ($r_{73,74}=.72$; $df=70$, $p<.05$). Zanimljivo je kako je mala povezanost između čestica ZN69 i ZN74 ($r_{69,74}=.33$; $df=70$; $p<.05$) iako se odnose na isto ponašanje (autoplagiranje); ovo bi mogla biti indikacija slabog razumijevanja što jest autoplagiranje. Upozorili bi na odgovore o upoznatosti s etičkim kodeksima matičnih ustanova (ZN65), gdje je gotovo polovica ispitanika izjavila da je dobro ili u potpunosti upoznata sa sadržajem; povezanost odgovora između tih triju čestica nije statistički značajna.

Variable	ZN069	ZN070	ZN073	ZN074	ZN075
ZN069	1,00	0,36	0,31	0,33	-0,05
ZN070	0,36	1,00	0,28	0,20	0,27
ZN073	0,31	0,28	1,00	0,72	0,25
ZN074	0,33	0,20	0,72	1,00	0,27
ZN075	-0,05	0,27	0,25	0,27	1,00

Grafikon 6: Matrica korelacije.

Na pitanja o percipiranoj kvaliteti časopisa otvorenog tipa (ZN123, ZN124), ispitanici pokazuju konzistentnu sliku odgovora (na oba pitanja preko polovice ispitanika izražava pozitivnu sliku o časopisima otvorenog tipa, odgovori su visoko povezani). Percepcija pripremljenosti matične ustanove za digitalno izdavaštvo (ZN81, ZN82) također je konzistentna (izvjesnim ga drži u većoj ili manjoj mjeri 81% ispitanika; izvedivim u većoj ili manjoj mjeri 77% ispitanika). Zanimljivo je da njihova percepcija (ZN83) o razrađenosti strategije digitalnog izdavaštva na matičnoj instituciji nije značajno povezana s prethodna dva odgovora.

Variable	ZN081	ZN082	ZN083	ZN123	ZN124
ZN081	1,00	0,76	0,14	0,31	0,37
ZN082	0,76	1,00	0,07	0,26	0,41
ZN083	0,14	0,07	1,00	0,08	0,08
ZN123	0,31	0,26	0,08	1,00	0,68
ZN124	0,37	0,41	0,08	0,68	1,00

Grafikon 7: Matrica korelacije.

Posljednja tematska skupina pitanja tiče se autorskih udruga (ZN144, ZN145, ZN152, ZN153). Visoku povezanost među tim česticama možemo objasniti opreznim stavom u odgovaranju (mod svih navedenih čestica je 3), što je vjerojatno posljedica malog broja članova autorskih udruga u uzorku (tek 4% ispitanika su članovi; ZN.AUT_UD). Dodatno,

neki ispitanici su u komentarima (ZN173) eksplicitno izrazili da nisu upoznati s pojmom autorskih udruga.

Variable	ZN144	ZN145	ZN152	ZN153
ZN144	1,00	0,69	0,58	0,71
ZN145	0,69	1,00	0,59	0,64
ZN152	0,58	0,59	1,00	0,72
ZN153	0,71	0,64	0,72	1,00

Grafikon 8: Matrica korelacije.

Provjerili smo da li postoji utjecaj preostalih kategorijalnih varijabli na odgovore iz ankete i ustanovili smo sljedeće utjecaje.

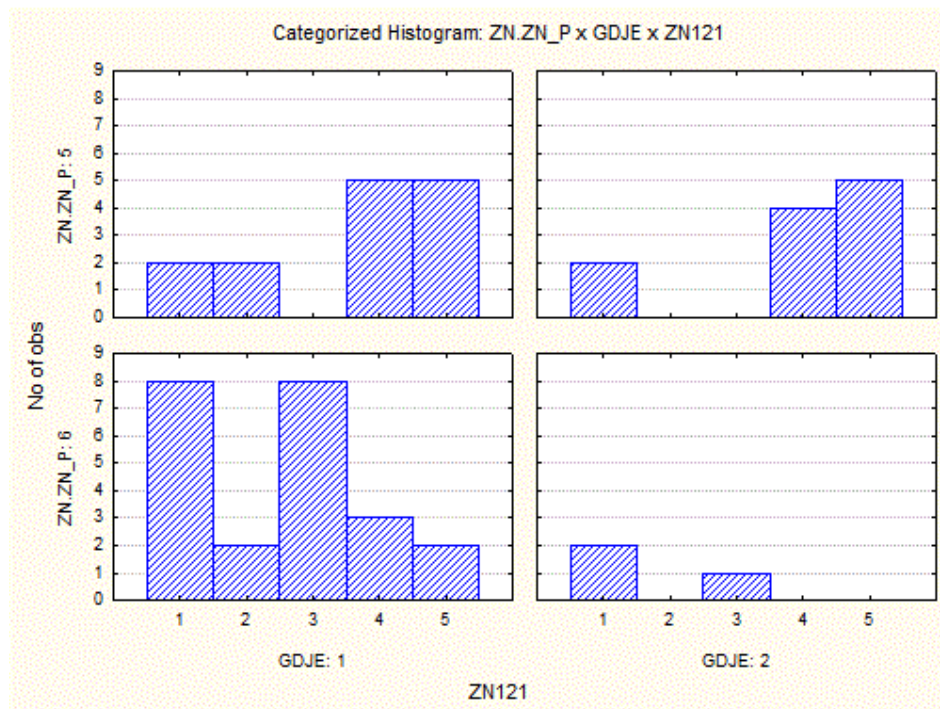
Tablica 4. Rezultati analize varijance – utjecaj nekih kategorijalnih varijabli na anketna pitanja o stavovima i ponašanjima.

Grupirajuća varijabla	Zavisna varijabla	r	N	F	df _{greške}	p
DOB	ZN133	,35	75	1,785	73	<,05
ZN_P ⁵⁸⁸	ZN121	-,29	76	11,519	74	<,01
	ZN122	-,25	75	4,637	73	<,05
ZN_P + GDJE ⁵⁸⁹	ZN121			4,169	47	<,05

Utjecaj dobi ustanovili smo samo za jednu česticu (ZN133), povezivanje autorskog djela s osobom autora. S obzirom na koeficijent korelacije, možemo vidjeti trend da ispitanici što su stariji, više se slažu s ovom tvrdnjom, te postoji značajna promjena u stavu u odnosu na dobne skupine. Znanstveno područje pokazuje utjecaj za dvije čestice: (i) dostavljanje izdavaču izjave o autorstvu; (ii) dopuštaju li izdavači samoarhiviranje. Negativni koeficijent korelacije i značajnost ANOVA testa upućuju na različite prakse u društvenim i humanističkim znanostima po tom pitanju. Svakako bi bilo zanimljivo u sljedećem istraživanju detaljno ispitati ove aspekte ponašanja. Kada dodatno usporedimo ova dva područja s dva poduzorka ispitanika (Sveučilište u Zadru i Upisnik), dostavljanje izjave o autorstvu također se pokazuje kao ovisno ne samo o ispitanim područjima, nego i o poduzorcima.

⁵⁸⁸ U ovom slučaju smo analizirali dvije grupe znanstvenih područja: društveno i humanističko zbog bolje usporedivosti dvaju poduzoraka znanstvenika.

⁵⁸⁹ U ovoj analizi koristili smo grupiranje po dvije varijable: poduzorku znanstvenika te društvenom i humanističkom znanstvenom području.

Grafikon 9: Kategorizirani histogram za znanstveno područje prema poduzorcima.

Na usporednom grafikonu možemo vidjeti obrazac odgovora: u društvenom području nema neodlučnih odgovora (za oba poduzorka), dok ispitanici iz humanističkog područja na Sveučilištu u Zadru u velikom postotku (31%) odgovaraju ambivalentno, nausprot čemu nema niti jednog takvog odgovora za poduzorak iz Upisnika. Uslijed ograničene veličine uzoraka (poduzorak iz Upisnika je mali, što stvara ekstremne rezultate, pa je najvjerojatnije i razlog statistički značajne razlike s poduzorkom Sveučilišta u Zadru) treba biti oprezan u donošenju dalekosežnih zaključaka; svakako možemo zaključiti odakle značajnost razlike, ali za pouzdanije zaključivanje o populaciji potrebno je imati više ispitanika.

Zanimljivo je upozoriti na još jedan parametar odgovora ispitanika: od 122 čestice s Likertovom ljestvicom, na 78 čestica (64%) ispitanici su dominantno odgovarali s ambivalentnim odgovorom – govorimo o zamalo dvije trećine odgovora! Ovo je indikacija kako bi u sljedećim istraživanjima na ovu temu svakako trebalo primijeniti metodu prisilnog izbora, tj. izbacivanje neutralnog odgovora.

7.2 Anketa za uredništva

Druga anketa koju smo primijenili u istraživanju upućena je uredništvima znanstvenih časopisa. Časopise smo odabrali prema najvećoj posjećenosti u svakom od znanstvenih područja prema podacima dostupnima na stranicama Portala znanstvenih časopisa Republike Hrvatske^{590,591,592,593,594,595}. Anketa je prosljeđena putem mrežnog servisa SurveyMonkey. U prvom pozivu, poslali smo e-mail na adrese 86 uredništava; odgovorilo nam je njih 18, pa je stopa ignoriranja bila 74%. U drugom pozivu kontaktirali smo e-mailom 161 uredništvo; odgovorilo nam je 15 urednika, pa je stopa ignoriranja iznosila 62%. U trećem pozivu, upućenom preko mail liste Hrcak-I, odgovorilo nam je 32 urednika, čime smo skupili odgovore od 65 uredništava.

TABLICA 5: Deskriptivni parametri za anketu upućenu uredništvima (N=65).
 Legenda: N = broj ispitanika; M = aritmetička sredina; Med = medijan; Mod = mod; F.Mod = frekvencija moda; Min = minimum; Max = maksimum; St.Dev. = standardna devijacija; W = Shapiro-Wilkis test normalnosti distribucije. Napomena: sve istaknute vrijednosti Shapiro-Wilkis testa normalnosti **nisu** značajne.

T5	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
UR.SPOL	61			2	37	1	2		
UR.GOD	61	46,36	44	43	6	31	79	10,88	0,945
UR.ZN_P	62			5	17	1	6		
UR.ZN_ZV	62			1	21	1	5		
UR.RAD	62			1	40	1	3		
UR.RAD_RH	62			1	61	1	2		
UR.AUT_UD	62			2	53	1	2		

⁵⁹⁰ Hrcak. Posjećenost časopisa u razdoblju: 01.05.2010. - 31.05.2015., prirodne znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa&mjesec_od=5&godina_od=-2010&mjesec_do=5&godina_do=2015&podrucje=1 (2015-5-1).

⁵⁹¹ Hrcak. Posjećenost časopisa u razdoblju: 01.05.2010. - 31.05.2015., tehničke znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa&mjesec_od=5&godina_od=-2010&mjesec_do=5&godina_do=2015&podrucje=2 (2015-5-1).

⁵⁹² Hrcak. Posjećenost časopisa u razdoblju: 01.05.2010. - 31.05.2015., biomedicina i zdravstvo. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa&mjesec_od=5&godina_od=-2010&mjesec_do=5&godina_do=2015&podrucje=3 (2015-5-1).

⁵⁹³ Hrcak. Posjećenost časopisa u razdoblju: 01.05.2010. - 31.05.2015., biotehničke znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa&mjesec_od=5&godina_od=-2010&mjesec_do=5&godina_do=2015&podrucje=4 (2015-5-1).

⁵⁹⁴ Hrcak. Posjećenost časopisa u razdoblju: 01.05.2010. - 31.05.2015., društvene znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa&mjesec_od=5&godina_od=-2010&mjesec_do=5&godina_do=2015&podrucje=5 (2015-5-1).

⁵⁹⁵ Hrcak. Posjećenost časopisa u razdoblju: 01.05.2010. - 31.05.2015., humanističke znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa&mjesec_od=5&godina_od=-2010&mjesec_do=5&godina_do=2015&podrucje=6 (2015-5-1).

T5	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
UR001	27			1	14	1	2		
UR002	27			2	17	1	2		
UR003	28			2	28	2	2		
UR004	28			2	28	2	2		
UR005	27			2	19	1	2		
UR006	27			2	23	1	2		
UR007	27			2	22	1	2		
UR008	27			2	20	1	2		
UR009	13			1	13	1	1		
UR010	16			2	16	2	2		
UR011	16			3	16	3	3		
UR012	25		1	1	13	1	4		
UR013	26		3		9	1	4		
UR014	27		2	1	8	1	4		
UR015	26		3	3	10	1	4		
UR016	24		1	1	14	1	3		
UR017	23		2	2	13	1	3		
UR018	24		3	3	17	1	3		
UR019	21		3	1	7	1	5		
UR020	22		3	2	7	1	5		
UR021	22		4	5	9	1	5		
UR022	24		3	1	7	1	5		
UR023	24		3	2	7	1	5		
UR024	21		1	1	11	1	3		
UR025	21		2	3	9	1	3		
UR026	25		2	2	9	1	3		
UR027	22	3,55	3	3	9	1	5	1,37	0,822
UR028	22	3,55	4	5	8	1	5	1,41	0,846
UR029	22	3,55	3		8	1	5	1,34	0,853
UR030	21	3,33	3	3	10	1	5	1,15	0,876
UR031	22	3,27	3	3	12	1	5	1,12	0,850
UR032	22	3,64	4	3	8	1	5	1,18	0,876
UR033	22	3,86	5	5	12	1	5	1,39	0,756

T5	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
UR034	20			2	13	1	2		
UR035	20			2	11	1	2		
UR036	19			2	11	1	2		
UR037	19			2	14	1	2		
UR046	19			1	9	1	2		
UR052	16	3,25	3	3	9	1	5	1,18	0,821
UR053	16	3,56	4	3	6	1	5	1,31	0,852
UR054	16	3,81	4		6	1	5	1,17	0,831
UR055	16	3,44	3	3	7	1	5	1,09	0,898
UR056	16	3,63	4	4	6	2	5	0,96	0,894
UR057	16	3,06	3		5	1	5	1,39	0,857
UR058	16	2,38	3		6	1	5	1,36	0,831
UR059	15	2,80	3	3	9	1	5	1,21	0,812
UR060	16	3,25	3	3	9	1	5	1,18	0,821
UR061	17	3,18	3	3	8	1	5	1,29	0,873
UR062	16	3,88	4	3	8	3	5	0,96	0,713
UR063	16	4,25	5	5	8	3	5	0,86	0,757
UR064	16	3,50	3	3	7	1	5	1,15	0,885
UR065	16	2,88	3	3	10	1	5	1,09	0,807
UR066	16	3,00	3	3	7	1	5	1,26	0,892
UR067	16	3,25	4		4	1	5	1,48	0,883
UR068	16	4,00	4	4	6	3	5	0,82	0,812
UR069	16	3,94	5	5	8	1	5	1,39	0,763
UR070	16	3,75	4	5	7	1	5	1,29	0,821
UR071	15	3,60	4	3	5	1	5	1,18	0,897
UR072	16	3,69	4	3	7	1	5	1,14	0,840
UR073	16	3,69	4	3	7	1	5	1,14	0,840
UR074	16	3,75	4		5	1	5	1,18	0,877
UR075	16	4,13	5	5	9	2	5	1,09	0,737
UR076	16	3,00	3	3	5	1	5	1,46	0,884
UR077	16	3,94	4	5	7	1	5	1,24	0,825
UR078	17	4,00	4	5	7	2	5	1,00	0,832
UR079	17	3,47	4	5	7	1	5	1,59	0,827

T5	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
UR080	17	2,29	3	3	8	1	5	1,16	0,812
UR081	17	4,12	5	5	12	1	5	1,54	0,612
UR082	17	3,65	4	3	6	1	5	1,17	0,884
UR083	17	2,47	3	3	8	1	5	1,18	0,856
UR084	17	2,12	1	1	10	1	5	1,54	0,731
UR085	17	4,41	5	5	11	3	5	0,87	0,655
UR086	17	3,88	4	5	8	1	5	1,27	0,815
UR087	17	3,47	4	5	6	1	5	1,50	0,848
UR088	15	4,00	4	5	6	2	5	1,00	0,845
UR090	17	4,59	5	5	12	3	5	0,71	0,626
UR091	17	3,24	3	5	6	1	5	1,64	0,838
UR092	17	3,35	3	3	8	1	5	1,17	0,881
UR093	17	3,59	4	4	6	1	5	1,23	0,854
UR094	17	4,47	5	5	11	3	5	0,80	0,670
UR095	17	3,82	4		7	1	5	1,19	0,806
UR096	17	3,88	4	5	8	1	5	1,22	0,775
UR097	16	2,94	3	3	6	1	5	1,44	0,880
UR098	17	3,47	3	3	7	1	5	1,23	0,863
UR099	17	2,82	3	3	6	1	5	1,33	0,903
UR100	17	1,94	2	1	7	1	3	0,90	0,768
UR101	17	3,12	3	3	11	1	5	1,05	0,792
UR102	17	3,41	3	3	7	1	5	1,46	0,826
UR103	17	3,47	3	3	7	1	5	1,23	0,863
UR104	16	2,69	3		5	1	5	1,49	0,865
UR105	16	3,13	3	3	8	1	5	1,31	0,852
UR106	16	3,56	4	3	6	1	5	1,15	0,896
UR107	16	3,75	5	5	8	1	5	1,48	0,792
UR108	16	4,00	4		6	3	5	0,89	0,776
UR109	16	2,38	3	3	10	1	3	0,89	0,670
UR110	15	3,13	3	3	9	1	5	1,13	0,814
UR111	16	4,13	5	5	8	3	5	0,96	0,713
UR112	16	2,44	3	3	8	1	5	1,26	0,806
UR113	16	3,13	3	3	8	1	5	1,31	0,852

T5	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
UR114	16	3,38	3	3	7	1	5	1,20	0,867
UR115	16	3,56	3	3	7	1	5	1,21	0,863
UR116	16	3,94	4	3	8	3	5	1,00	0,681
UR117	16	3,50	3	3	7	1	5	1,32	0,843
UR118	16	3,88	4	5	6	1	5	1,15	0,836
UR119	16	3,13	3	3	6	1	5	1,36	0,889
UR120	16	3,69	4	3	7	1	5	1,14	0,840
UR121	14	3,86	4	3	7	3	5	0,95	0,723
UR122	16	3,38	3	3	7	2	5	1,02	0,869
UR123	16	3,94	4	3	6	3	5	0,85	0,796
UR124	15	3,27	3	3	8	1	5	1,22	0,845
UR124	16	3,31	3	3	10	1	5	0,95	0,796
UR126	16	2,94	3	3	11	1	5	1,06	0,762
UR127	16	3,13	3	3	7	1	5	1,26	0,901
UR128	16	3,06	3	3	7	1	5	1,34	0,884
UR129	16	3,50	3	3	6	1	5	1,26	0,883
UR130	16	3,31	3	3	7	1	5	1,30	0,879
UR131	16	2,94	3	3	8	1	5	1,24	0,876
UR132	18	2,94	3	3	8	1	5	1,35	0,874
UR133	18	2,17	3	3	9	1	3	0,92	0,729
UR134	17	2,82	3	3	9	1	5	1,19	0,865
UR135	17	2,76	3	3	11	1	5	1,03	0,792
UR136	18	2,56	3	3	11	1	5	1,04	0,782
UR137	18	3,06	3	3	11	1	5	1,06	0,802
UR138	18	2,83	3	3	11	1	5	1,04	0,811
UR139	16	2,31	3	3	10	1	3	0,95	0,648
UR140	18	2,06	2	3	8	1	3	0,94	0,737
UR141	18	2,06	2	3	8	1	3	0,94	0,737
UR142	18	2,94	3	3	7	1	5	1,30	0,887
UR143	18	2,39	3	3	11	1	3	0,85	0,688
UR144	19	3,16	3	3	11	1	5	0,96	0,862
UR145	18	3,22	3	3	11	1	5	1,11	0,807
UR146	18	2,94	3	3	11	1	5	1,06	0,832

T5	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
UR147	17	3,29	3	3	10	1	5	1,21	0,806
UR148	18	3,06	3	3	12	1	5	0,94	0,768
UR149	18	3,22	3	3	13	1	5	0,88	0,716
UR150	18	3,22	3	3	13	1	5	0,88	0,716
UR151	18	2,78	3	3	11	1	5	1,11	0,807

Ispitanicima smo prvo postavili nekoliko općenitih pitanja. Iako je bilo više ispitanica u ovom uzorku (61%), nema značajne razlike po spolu (UR.SPOL; $\chi^2=2,770$; $df=1$; $p>,05$). Prema podacima dostupnima na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske, u bazi su 393 časopisa. S obzirom da su neki časopisi razvrstani u više znanstvenih područja, morali smo prilagoditi teorijske frekvencije za hi-kvadrat analizu. Pokazalo se kako je u uzorku časopisa podjednaka zastupljenost prema znanstvenim područjima (UR.ZN_P; $\chi^2=10,000$; $df=1$; $p>,05$), tako i da su podjednako zastupljeni prema proporciji u nacionalnom uzorku^{596,597,598,599,600,601} ($\chi^2=3,884$; $df=1$; $p>,05$). Kada je riječ o znanstvenim zvanjima (UR.ZN_ZV), članovi uredništava koji su sudjelovali u istraživanju su pretežno u suradničkim zvanjima (34%) ili su znanstveni suradnici (29%); među njima znanstvena zvanja nisu podjednako zastupljena ($\chi^2=14,290$; $df=4$; $p<,01$). Usporedimo li ovu distribuciju znanstvenih zvanja s onom iz ankete upućene znanstvenicima, nalazimo da nisu usporedive ($\chi^2=72,892$; $df=4$; $p<,01$). Na upit o mjestu zaposlenja (UR.RAD), gotovo dvotrećinska većina je odabrala opciju "znanstveni institut" (65%); samo je jedna osoba navela da ne radi u Republici Hrvatskoj. Na upit o članstvu u autorskim udrugama (UR.AUT_UD), većina (85%) je odgovorila negativno ($\chi^2=31,226$; $df=1$; $p<,01$). Usporedimo li odgovore na ovo pitanje s onima koje su dali ispitanici u anketi o znanstvenicima (ZN.AUT_UD), distribucije odgovora su značajno različite ($\chi^2=76,596$; $df=1$; $p<,01$) iako obje skupine u velikoj većini odgovaraju negativno o članstvu.

-
- 596 Hrčak. Časopisi po područjima - Prirodne znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=1 (2015-9-13).
- 597 Hrčak. Časopisi po područjima - Tehničke znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=2 (2015-9-13).
- 598 Hrčak. Časopisi po područjima - Biomedicina i zdravstvo. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=3 (2015-9-13).
- 599 Hrčak. Časopisi po područjima - Biotehničke znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=4 (2015-9-13).
- 600 Hrčak. Časopisi po područjima - Društvene znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=5 (2015-9-13).
- 601 Hrčak. Časopisi po područjima - Humanističke znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=6 (2015-9-13).

Postavili smo nekoliko pitanja o odnosu uredništava prema autorima, poput postojanja tipskih ugovora (UR001), mogućnosti pregovaranja o uvjetima izdavanja (UR002), situacijama kada su autori prigovarali da im je djelo objavljeno bez njihove suglasnosti (UR003), postojanje naknade za korištenje online sadržaja (UR004), postojanje institucionalnog repozitorija za arhiviranje (UR005), postojanje osoba zaduženih za pružanje pomoći oko problematike autorstva (UR006), postojanje konkretnih savjeta za korisnike na mrežnim stranicama (UR007), te je li poveznica na vodič o autorstvu vidljiva prilikom otvaranja svakog online dokumenta (UR008). Na sva su pitanja ispitanici većinom odgovarali negativno, te se, s izuzetkom prva dva pitanja iz bloka,⁶⁰² svi odgovori značajno razlikuju ($\chi^2_{005}=4,481$; $df=1$; $p<,05$; $\chi^2_{006}=13,370$; $df=1$; $p<,01$; $\chi^2_{007}=10,704$; $df=1$; $p<,01$; $\chi^2_{008}=6,259$; $df=1$; $p<,05$).

Članove uredništva pitali smo dozvoljavaju li da se njihovi radovi objavljeni na mreži tiskaju, spremaju na disk ili koriste kao priručni materijali u nastavi (UR009-UR011). Ispitanici su na ponuđene opcije odgovorili u podjednakom omjeru (29%, 36%, 36% poimenice).

Na zahtjev da se poredaju etička pitanja o autorskim pravima prema važnosti (UR012-UR015), ispitanici na prvo mjesto rangiraju autorstvo, plagijat, zatim suradnju, te autoplagijat. Kada ih upitamo koja etička i pravna načela drže temeljem znanstvenih istraživanja (UR016-UR018), na prvo mjesto stavljaju zaštitu intelektualnog vlasništva, zatim osiguranje točnosti znanstvenih spoznaja i na koncu zaštitu prava i dobrobiti sudionika istraživanja.

Ispitanike smo zamolili da rangiraju načine kako stječu spoznaje o autorskom pravu (UR019-UR23). Na prvo mjesto su stavili kolege, zatim propise i dokumente ustanove, pa primjere iz prakse. Na četvrtom mjestu je stručna osoba / pravnik, zatim radionice. Kao posljednje pitanje o rangiranju pitali smo ih koji je cilj informiranja o autorskom pravu (UR024-UR026). Na prvo mjesto su stavili educiranje, na drugo pružanje informacije, a na treće upozorenje.

Upitani postoje li ograničenja za uporabu online sadržaja, za sve ponuđene opcije (slaba rezolucija, izjava o autorstvu preko stranice, izjava o uvjetima korištenja, izjava o zabrani korištenja) ispitanici su odgovorili većinom niječno, pri čemu je samo na posljednju opciju značajna većina odgovorila negativno ($\chi^2=4,263$; $df=1$; $p<,05$).

Pitanje "Upoznat sam s naporima RH da izvrši harmonizaciju prava sa EU." (UR052), za dominantni pojedinačni odgovor izabran je srednji odgovor (56%), ali četvrtina ispitanika

⁶⁰² Za čestice UR003 i UR004 nije moguće izračunati hi-kvadrat test jer su ispitanici jednoglasno odgovorili negativno na pitanja.

(25%) se djelomice ili u potpunosti slaže sa tvrdnjom.

Čestica "Smatram da glomazna administracija vezana za autorska prava šteti razvoju znanosti." (UR053), više od trećine ispitanika odabralo je neutralni odgovor (38%). Za primijetiti je da polovina se ispitanika (50%) djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na česticu "Regulacija autorskog prava olakšava dostupnost sadržaja na internetu." (UR054) više od trećine ispitanika slaže se s tvrdnjom u potpunosti (38%), a jednako toliko ih je i ambivalentno (38%); 56% ih se slaže djelomice ili u potpunosti.

Na česticu "U našem časopisu postoji razvijena politika i praksa zaštite autorskog prava." (UR055), ispitanici su dominantno odgovarali ambivalentno (44%). Za primijetiti je da se većina ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (44%). Ispitanici su se polarizirali kod odgovora na ovo pitanje.

Za upit "Kreiranje dobre prakse na jednoj ustanovi utječe i na implementaciju poželjne prakse na drugim ustanovama." (UR056) ispitanici su većinom odgovorili neutralno (38%). Zanimljivo je za primijetiti da skoro trećina ispitanika izabrala ambivalentan odgovor (31%).

Na čestica "Smatram da treba kontrolirati kopiranje vlastitog djela." (UR057) većina ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (44%), pri čemu se s tvrdnjom djelomično ili u potpunosti slaže preko polovice ispitanika (52%).

Na pitanje "Na mojoj ustanovi postoji Vodič o pretraživanju, korištenju i objavljivanju on-line sadržaja." (UR058) polovina ispitanika odgovorila je da se djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom (50%).

Upit "Zakonska regulacija autorskih prava je jednostavna." (UR059) ima za mod srednju opciju odgovora (60%), pri čemu se s tvrdnjom djelomično ili u potpunosti ne slaže više od četvrtine ispitanika (27%).

Na česticu "IKT (informacijsko-komunikacijske) tehnologije frustrirajuće brzo mijenjaju izdavačku praksu." (UR060), više od polovice ispitanika odgovorila je neutralno (56%), no zanimljivo je da se četvrtina ispitanika u potpunosti slaže s tvrdnjom (25%).

Pitanje "Na mojoj ustanovi se redefinira uloga izdavaštva." (UR061), dominantni pojedinačni odgovor je neodlučnost (47%), ali 29% se djelomice ili u potpunosti slaže sa tvrdnjom.

Na pitanje "Odredbe o autorskom pravu su kompleksan materijal." (UR062) pojedinačni dominantni odgovor je potpuno neslaganje s tvrdnjom (50%), a s tvrdnjom se u

potpunosti slaže 38% ispitanika. Zanimljivo je da su se ispitanici kod ovog pitanja polarizirali u svojim odgovorima.

Čestica "Treba iskoristiti prednosti Interneta u širenju znanja kao općeg dobra." (UR063), ispitanici se većinom u punosti slažu s tvrdnjom (50%). Zanimljivo je da se četvrtina u potpunosti ne slaže s tvrdnjom (25%), a četvrtina je ambivalentna (25%).

Na pitanje "Razvoj IKT (informacijsko-komunikacijskih tehnologija) zahtijeva promjene zakonskog okvira autorskog prava," (UR064), pojedinačan odgovor ispitanika je neodlučan (44%), ali zanimljivo je primijetiti da je isto toliko ispitanika (44%) djelomice ili u potpunosti suglasno s tvrdnjom.

Na pitanje "Zadovoljan sam s administrativnom procedurom vezano za izdavaštvo na mojoj ustanovi." (UR65) ispitanici su većinom odgovorili ambivalentno (45%), no 31% ispitanika djelomice ili u potpunosti je zadovoljno administrativnom procedurom.

Pitanje "Naša ponuđena rješenja o autorskom pravu su jednostavna." (UR066) ima za mod suzdržan odgovor ispitanika (44%). No, skoro trećina ispitanika (31%) se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na pitanje ""Upoznat sam s odredbama Etičkog kodeksa moje ustanove i Zakona o o autorskom pravu." (UR067), polovica ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (50%).

Na česticu "Etički kodeksi pridonose zaštiti autorskog prava." (UR068), ispitanici su većinom odgovarali ambivalentno (37%). Zanimljivo je primijetiti da gotovo trećina ispitanika izražava potpuno slaganje s tvrdnjom (31%), a isto toliko (31%) svoje potpuno neslaganje s tvrdnjom.

Na česticu "Upoznat sam sa slučajem objave istog djela u dva ili više časopisa." (UR069), većina ispitanika je odgovorila da se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (69%). Zabrinjavaju dva zaključka koja možemo izvesti: vidljivost nečasne akademske prakse, te posredno, vjerojatno i učestalost te prakse.

Upit "Upoznat sam sa slučajem cijepanja jedinstvenog djela u više zasebnih cjelina." (UR070), dao je odgovor da se većina ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (50%). Navodi na razmišljanje da preko polovice ispitanika ima saznanja o ovom obliku ponašanja, pogotovo ako je uzmemo u razmatranje s prethodnom česticom.

Na pitanje "U slučaju nerazumijevanja nekih uvjeta objave u časopisu slobodno ću

kontaktirati izdavača." (UR071), ispitanici su u većini odgovorili da se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (53%).

Na upit "Među mojim kolegama ima plagiranja." (UR072), ima za mod srednji odgovor (44%), ali zabrinjavajuće je primijetiti da se 50% ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Čestica "Među mojim kolegama ima autoplagiranja." (UR073), ima za dominantan pojedinačni odgovor neutralni stav ispitanika (44%), no zabrinjavajuće je da polovica ispitanika (50%) izražava djelomice ili u potpunosti slaganje s tvrdnjom.

Čestica "Kolege su loše upoznati s opasnostima nehotičnog plagiranja i načinima prevencije." (UR074), ima za većinski odgovor djelomice ili u potpunosti slaganje ispitanika s tvrdnjom (63%). Nameće se indicija o potrebi sustavne edukacije o mogućim oblicima plagiranja.

Na pitanje "Ozbiljan časopis sadrži izjavu o financiranju/stipendiranju istraživanja." (UR075), preko polovice ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (63%).

Na upit "Recenzenti su me kontaktirali radi izuzeća zbog mogućeg sukoba interesa." (UR076), gotovo trećina ispitanika odabrala je srednju opciju (31%), djelomice ili u potpunosti slaže se s tvrdnjom (38%) ispitanika, a djelomice ili potpuno neslaganje s tvrdnjom izrazilo je 31% ispitanika.

Na pitanje "Na mojoj ustanovi postoji propisana procedura.", (UR077), više od dvije trećine ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (69%).

Na pitanje "Iskustva s recenzentima bila su pretežno pozitivna.", (UR078), gotovo dvije trećine ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (65%).

Čestica "Bilo je slučajeva gdje su recenzenti pisali potpuno neusporedive recenzije, bilo sadržajno, bilo stilski." (UR079), djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom izrazila je većina ispitanika (53%).

Na pitanje "Imam povratne informacije od autora kako oni žele zaštititi svoje autorstvo", (UR080), dominantan pojedinačni odgovor ispitanika je srednja vrijednost (47%); za primijetiti je da gotovo polovina ispitanika izražava djelomice ili potpuno neslaganje s tvrdnjom (47%).

Za upit "Važno mi je osigurati postupak dvostruko slijepe recenzije." (UR081), djelomično ili potpuno slaganje ispitanika je tročetvrtinsko (76%). Valja istaći kako perspektiva ispitanika na temu transparentnosti i recenziranja u znanstvenim časopisima upućuje na pojedina problematična područja (neujednačenost recenzija), ali i na svijest o potrebi recenzentskog postupka za očuvanje legitimnosti znanstvenog komuniciranja.

Čestica "Neki autori su pokušali sugerirati recenzente.", (UR082), za dominantnu vrijednost ima ambivalentan stav, no zabrinjavajuće je da preko polovice ispitanika (53%) izražava djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Čestica "Koristi se postupkovnik ili checklista vezano za etičku uporabu nečijeg djela", (UR083), za dominantnu vrijednost ima ambivalentan stav (47%), no za primijetiti je da 41% ispitanika izražava djelomice ili potpuno ne slaganje s tvrdnjom.

Pitanje "Imamo posebna financijska sredstva za on-line objavu." (UR084), za dominantan odgovor ima djelomice ili potpuno slaganje ispitanika (64%).

Pitanje "Ustanovljena procedura recenziranja osigurava povjerenje korisnika." (UR085), za dominantan odgovor ima potpuno slaganje ispitanika (65%).

Čestica "Korisnicima su osigurane upute za korištenje on-line sadržaja časopisa." (UR086), za dominantan odgovor ima djelomično ili potpuno slaganje ispitanika (59%).

Na pitanje "Prelazak na digitalno izdavaštvo je izvjestan." (UR087) ispitanici su dominantno odgovorili da se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (53%). Zanimljivo je primijetiti da više od polovice ispitanika pokazuje slaganje oko tvrdnje.

Čestica "Prelazak na digitalno izdavaštvo je izvediv." (UR088), ima za dominantan odgovor potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (67%). Za primijetiti je da više od dvije trećine ispitanika smatra izvedivim prijelaz na digitalno izdavaštvo.

Upit "Djela objavljena u našem online časopisu uglavnom su u otvorenom pristupu." (UR090), ima za mod potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (71%). Za istaknuti je gotovo tri četvrtine ispitanika ima pozitivan stav prema otvorenom pristupu.

Upit "Link na vodič o autorstvu je vidljiv prilikom otvaranja svakog dokumenta on-line." (UR091), ima za većinski odgovor djelomice ili potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (47%). Za istaknuti je da više od trećine ispitanika izražava svoje djelomice ili potpuno ne slaganje s tvrdnjom (35%).

Upit "Imamo razrađenu strategiju za digitalno izdavanje u budućnosti." (UR092), ima za većinski odgovor neutralan stav ispitanika (47%). Za istaknuti je da više od trećine ispitanika izražava svoje djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom (35%).

Čestica "Naši autorski ugovori su jednostavni." (UR093), ima za dominantan odgovor djelomice ili potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (59%).

Na pitanje "Otvoreni pristup pomaže vidljivosti moje ustanove." (UR094) ispitanici su dominantno odgovorili da se u potpunosti slažu s tvrdnjom (65%). Indicija je da ispitanici percipiraju otvoreni pristup poželjnim za ustanovu.

Čestica "Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima miri zahtjeve korisnika i autora." (UR095), ima za dominantan odgovor djelomice ili potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (53%). Za istaknuti je da više od trećine ispitanika iskazuje ambivalentnost (41%).

Na pitanje "Obveza je moje ustanove da ponudi edukaciju o autorskom pravu." (UR096) ispitanici su dominantno odgovorili da se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom (53%). Zanimljivo je da su 41% ispitanika iskazali neutralni stav.

Čestica "Neki aspekti autorskog prava otežavaju znanstveni rad." (UR097), ima za dominantan odgovor neutralan stav ispitanika (38%). Za istaknuti je da gotovo trećina ispitanika iskazuje djelomice ili potpuno neslaganje s tvrdnjom (31%), a isto toliko djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom (31%).

Na pitanje "Na repozitoriju u otvorenom pristupu dostupni su radovi znanstvenika iz moje ustanove." (UR098) ispitanici su dominantno odgovorili srednjom vrijednosti (41%). Za primijetiti je da 47% ispitanika izražava djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Upit "Detaljno reguliranje autorskih prava vodi ograničavanju akademskih sloboda." (UR099), ima za mod ambivalentan stav ispitanika (35%), no za primijetiti je da isto toliko ispitanika (35%) izražava djelomice ili potpuno neslaganje s tvrdnjom.

Na pitanje "Moja ustanova smije uvesti ograničenja kada i u kojem časopisu zaposlenici objavljuju radove" (UR100), za dominantan pojedinačni odgovor ima potpuno neslaganje ispitanika s tvrdnjom (41%). Zanimljivo je napomenuti da 35% ispitanika izražava potpuno slaganje s tvrdnjom.

Čestica "Razlog institucionalne nezainteresiranosti za objavljivanje leži u tome što rezultati brojnih istraživanja nemaju izravnu tržišnu vrijednost." (UR101), ima za mod ambivalentan odgovor (65%).

Upit "Držim nekorektnim da se kroz pretplate časopisa sveučilištima/institutima prodaje pristup radovima njihovih zaposlenika.", (UR102), za mod ima neutralan stav ispitanika (41%). Zanimljivo je da se isto toliko ispitanika (41%) djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na pitanje "Moja ustanova treba redefinirati (prilagoditi se novim okolnostima) svoj odnos prema autorskom pravu.", (UR103), ispitanici su većinom odgovorili srednjom opcijom (41%), no indikativno je da se 47% ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na česticu "Politika moje ustanove je objavljena na webu.", (UR104), velika većina ispitanika izrazila je djelomice ili potpuno neslaganje s tvrdnjom (44%), a gotovo trećina ispitanika je ambivalentna (31%).

Na pitanje "Ugovori kojima se regulira autorsko pravo su ujednačeni.", (UR105), polovica ispitanika izrazila je neutralan stav (50%).

Upit "Ugovorom između autora i izdavača štite se prava autora.", (UR106), ima većinski neutralan stav ispitanika (38%), no polovica ispitanika izražava svoje djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom (50%).

Čestica "Tiskanu publikaciju treba slijediti digitalni ekvivalent", (UR107), ima za većinski odgovor djelomice ili potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (56%). Indikacija je da tiskane publikacije budu dostupne i u digitalnom formatu.

Pitanje "Digitalni primjerak reže troškove izdavanja.", (UR108), ima polarizirane stavove ispitanika; 37% izražava svoje potpuno neslaganje s tvrdnjom, isto toliko (37%) izražava svoje potpuno slaganje s tvrdnjom, a 25% je neutralno. Indikacija je da ne postoji konsenzus ispitanika o ovom pitanju.

Na pitanje "Imali smo slučaj da je autor odbio potpisati ugovor smatrajući da su odredbe ugovora nepovoljne za njega.", (UR109), za dominantan mod ima gotovo dvotrećinsko slaganje ispitanika s tvrdnjom (63%). Indikativno je da izdavači u velikom postotku izražavaju slaganje s tvrdnjom, dok su autori na upit "Odbio sam potpisati nepovoljan ugovor sa izdavačem.", (ZN103) odgovorili da se djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom (56%).

Na česticu "Naš repozitorij ima visok stupanj zaštite.", (UR110), natpolovična većina ispitanika odlučila se za neutralan stav.

Upit "Nedostatak novca predstavlja prijetnju za implementaciju on-line izdavaštva.",

(UR111), ima za dominantan pojedinačni odgovor potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom. Nameće se zaključak da je potrebno osigurati dostatna sredstva za financiranje on-line izdavaštva.

Pitanje "Na mrežnim stranicama moje ustanove postoje konkretni savjeti za korisnike (npr. koliko stranica knjige se može kopirati, što u slučaju da se autor ne može kontaktirati.", (UR112), ima za mod neutralan stav ispitanika (50%). Zanimljivo je primijetiti da 38% ispitanika izražava svoje potpuno ne slaganje s tvrdnjom.

Na upit "Imam partnerski odnos s autorom.", (UR113), polovica ispitanika izabrala je srednju vrijednost (50%). Indikativno je da se trećina ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Čestica "Potičemo autore da samoarhiviraju svoje radove i učine ih dostupnim.", (UR114), za dominantan pojedinačni odgovor ima neutralan stav ispitanika (44%); zanimljivo je da isto toliko ispitanika (44%) izražava djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Na pitanje "Upoznat sam s rješenjima otvorenog koda/besplatna rješenja.", (UR115), većina ispitanika je odgovorila ambivalentno (44%); no isto toliko ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (44%).

Kod pitanja "Praksa je autora da potisuju izjavu da je dostavljeno djelo njihovo autorstvo.", (UR116), ispitanici su polarizirali svoje odgovore; 50% ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom, dok 44% ispitanika izražava potpuno slaganje s tvrdnjom.

Čestica "Autorima dopuštamo samoarhiviranje.", (UR117), za dominantan pojedinačni odgovor ima srednju vrijednost (44%), isto toliko ispitanika izražava svoje djelomično ili potpuno slaganje s tvrdnjom (44%).

Na upit "Smatram da su časopisi u otvorenom pristupu kvalitetni.", (UR118), većina ispitanika (63%) izražava djelomično ili potpuno slaganje s tvrdnjom. Indikativno je iskazano visoko slaganje s tvrdnjom.

Na pitanje "Moja je ustanova propisala postupak recenziranja članaka u otvorenom pristupu.", (UR119), 38% ispitanika je odabralo srednju vrijednost. No, zanimljivo je da je 31% ispitanika izrazilo djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Čestica "Većina naših e-časopisa je u slobodnom pristupu.", (UR120), ima za većinski pojedinačni odgovor ambivalentan stav ispitanika (44%), no polovica ispitanika (50%) izrazila je djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom. Postoji indikacija o pozitivnom stavu

prema otvorenom pristupu znanstvenim časopisima.

Na upit "Časopisi u otvorenom pristupu dostupni su i u tiskanom obliku.", (UR121) polovica ispitanika je odgovorilo da se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom (50%). Za primijetiti je da se više od trećine ispitanika (36%) u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Čestica "Neki časopisi u otvorenom pristupu imaju prilično visok impact faktor.", (UR122), ima dominantan neutralan stav ispitanika (44%), no preko trećine ispitanika (37%) izrazilo je djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Na upit "Objavljivanje u časopisima otvorenog pristupa pridonosi boljoj citiranosti.", (UR123), zamjetna je grupiranost odgovora ispitanika; 38% ispitanika izražava potpuno neslaganje s tvrdnjom, 31% ispitanika je neutralno, a 31% je potpuno suglasno s tvrdnjom.

Na pitanje "Repozitorij moje ustanove organiziran je na načelima slobodnog pristupa.", (UR124), dominantan pojedinačni odgovor ispitanika je neutralan (53%).

Na upit "Smatram recenzije u otvorenom pristupu kvalitetnim.", (UR125), dominantan dio ispitanika dao je ambivalentan odgovor (63%).

Čestica "Broj informacija o autorskom pravu na mrežnim stranicama moje ustanove odgovara pozornosti koja se posvećuje problematici.", (UR126), za mod ima neutralan odgovor ispitanika (69%).

Upit "Objavljivanje na mrežnim stranicama povećava rizik povrede autorskog prava.", (UR127), ima dominantan neutralan odgovor ispitanika (44%). Primjećujemo da trećina ispitanika (31%) se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na pitanje "Ustanova mora biti spreman preuzeti određeni rizik povrede autorskog prava prilikom objave radova na mrežnim stranicama.", (UR128), većina ispitanika da je neutralan odgovor (44%), no 31% ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na upit "Digitalizacijom autorskog djela bez ovlaštenja autora krše se autorska prava.", (UR129), većina ispitanika (44%) izrazila je svoje djelomično ili potpuno slaganje s tvrdnjom. zanimljivo je da više od trećine ispitanika (38%) izražava neutralan stav o ovom pitanju.

Čestica "Objavljivanje na mrežnim stranicama može izazvati kršenje autorskog prava kao i tiskana publikacija.", (UR130), za dominantan odgovor ima ambivalentan stav ispitanika (44%), no za primijetiti je da 38% ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na česticu "Autorsko djelo čvrsto je vezano uz osobnost autora" ispitanici su dominantno pojedinačno odgovorili ambivalentno (50%).

Čestica "Upoznat sam s radom autorskih udruga.", (UR132), za dominantan odgovor ima ambivalentan stav ispitanika (50%). Indikativan je ovako visok postotak neutralnih odgovora.

Na pitanje "Za prikupljanje i raspodjelu naknada autorima, djelotvoran je samo ZAMP.", (UR133), polovina ispitanika izrazila je svoje potpuno slaganje s tvrdnjom (50%). Za primijetiti je da je trećina ispitanika izrazila potpuno neslaganje s tvrdnjom (33%).

Na upit "Smatram da im je (autorskim udrugama), glavna uloga ostvarivanje autorskih prava članova.", (UR134), većina ispitanika odabrala je neutralan odgovor (53%).

Na pitanje "Smatram da su (autorske udruge), predane ulozi ostvarivanja autorskih prava članova.", (UR135), nadpolovičan broj ispitanika odlučio se za ambivalentan odgovor (65%).

Čestica "Imam povjerenje u rad autorskih udruga.", (UR136), za dominantan pojedinačni odgovor ima srednju vrijednost ispitanika (61%).

Pitanje "Držim potrebnim da autori-znanstvenici imaju vlastitu udruhu radi ostvarivanja autorskih udruga (prikupljanje i distribucija naknade za javnu posudbu.", (UR137), ima za dominantan pojedinačni odgovor ambivalentnost (61%). Zanimljivo je da se više od trećine znanstvenika (ZN144) djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (35%).

Upit "Smatram da autorske udruge imaju ključnu ulogu ostvarivanju autorskih prava.", (UR138), ima dominantan neutralni odgovor ispitanika (61%).

Pitanje "Smatram rad takvih udruga transparentnim i učinkovitim.", (UR139), za dominantan pojedinačan odgovor ima potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (63%).

Na česticu "Autorske udruge osiguravaju brzu nagradu autora za njihov rad.", (UR140), 44% ispitanika je odgovorilo da se u potpunosti slaže s tvrdnjom. Za primijetiti je da se 39% ispitanika u potpunosti ne slaže s tvrdnjom. Zanimljivo je da su se odgovori ispitanika polarizirali.

Pitanje "Autorske udruge osiguravaju ulaganje u kreativnost", (UR141), za dominantan pojedinačni odgovor ima potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom. Zanimljivo je za primijetiti, kao i u prethodnom pitanju, 39% ispitanika se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom.

Kod pitanja "Treba pojačati obvezu izvješćivanja članova o radu i prihodima autorskih udruga.", (UR142), većina ispitanika (39%) izrazila je neutralnost, no za primijetiti je da trećina ispitanika (33%) izražava djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Čestica "Autorima osiguravaju upravljanje njihovim pravima.", (UR143), velika većina ispitanika (61%) izrazila je potpuno slaganje s tvrdnjom. Indikacija je da ispitanici percipiraju autorske udruge pozitivno u ostvarivanju autorskih prava.

Pitanje "Većina autorskih udruga nisu spremne za izazove novih tehnologija.", (UR144), za mod ima neutralan odgovor (58%).

Na česticu "U rastućim gospodarstvima temeljenim na znanju, zaštita autorskog prava kroz autorske udruge ključna je za promicanje kreativnosti.", (UR145), natpolovična većina ispitanika (61%) dala je neutralan odgovor.

Na upit "Autori-znanstvenici što skorije trebaju osnovati udruhu radi kolektivnog ostvarivanja autorskih prava.", (UR146), većina ispitanika (61%) dala je ambivalentan odgovor. Zanimljivo je primijetiti da 36% znanstvenika drži potrebnim osnivanje ovakvih udruga.

Čestica "Upoznat sam s terminom pravične uporabe (*fair use*).", (UR147), za mod ima srednju vrijednost (59%).

Na pitanje "Smatram pravičnu uporabu (*fair use*) vrstom obrane od optužbi za povredu autorskog prava.", (UR148), velika većina ispitanika (67%) dala je neutralan odgovor.

Na česticu "Pravična uporaba (*fair use*) dozvoljava uporabu autorskog djela za vlastite potrebe stvaranja.", (UR149), natpolovična većina ispitanika odgovorila je ambivalentno (61%).

Kod upita "Pravična uporaba (*fair use*) pomaže korisnicima da utvrde dali je korištenje autorskog djela u okvirima dozvoljenog.", (UR150), ispitanici su dominantno birali neutralan odgovor (72%).

Na pitanje "U slučajevima dvojbe oko uporabe autorskog djela koristio sam *fair use checklist*.", (UR151), ispitanici su dominantno izabrali neutralan odgovor (61%). No, možemo primijetiti da je gotovo trećina ispitanika (28%) odgovorila da se djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom.

Sljedeći korak bio je izračunavanje koeficijenta korelacije za čestice na Likertovoj

ljestvici. Koristili smo metodu izbacivanja nedostajućih parova, jer metoda izbacivanja nedostajućih ispitanika ostavlja premali broj iskoristivih ispitanika za analizu. Krična razina koeficijenta korelacije iznosi 0,5. Korelacije u rasponu |0,50-0,59| označene su jednom zvjezdicom, korelacije u rasponu |0,60-0,79| označene su sa dvije zvjezdice, a korelacije rasponu |0,80-1,00| označene su sa "▲". Tablice su u Prilogu A.

S obzirom na malu veličinu uzorka (64 člana uredništva su pristupila anketi, na većinu pitanja odgovorilo je tek njih 18), valja istaknuti oprez u zaključivanju o interakciji među varijablama. Faktorsku analizu nije opravdano provesti na ovako malom uzorku. Međutim, preostaju nam tablice korelacija. Također je i ovdje potreban oprez budući je za većinu analiziranih čestica mod isti – označava ambivalentan odgovor.

Uvidom u tablice korelacija, možemo prepoznati izvjesne obrasce grupiranja na temelju visokog⁶⁰³ koeficijenta. Prvu skupinu čine čestice koje ispituju u kojoj mjeri se nakladničkim ugovorom štiti autorsko pravo (UR027, UR028, UR029, UR030, UR032, UR033). Uočavamo isti obrazac kao i kod ankete upućene znanstvenicima, čak i malu povezanost čestice koja spominje osiguravanje diseminacije članka (UR031).

Sljedeću grupu čine tri visokopovezane čestice, koje ispituju postojanje procedure recenziranja (UR077), pomaže li otvoreni pristup vidljivosti matične ustanove (UR094), te predstavlja li nedostatak novca prijetnju za implementaciju on-line izdavaštva (UR111). Njima možemo pridružiti i česticu s tvrdnjom da digitalni primjerak reže troškove izdavanja (UR108). Zajednička tema ovih čestica mogla bi se formulirati kao vanjski izazovi uređivanju časopisa (recenzenti, izvor financija i nove tehnologije su faktori koji nisu pod izravnom kontrolom uredništva).

Veću skupinu koju smo identificirali kroz međusobno visoke koeficijente korelacije predstavljaju čestice koje propituju legalno-administrativnu stranu uredničkog posla. Čestice propituju upoznatost sa harmonizacijom prava sa EU (UR052), je li zakonska regulacija autorskih prava jednostavna (UR059), upoznatost s odredbama Etičkog kodeksa matične ustanove (UR067), postojanje vodiča o uporabi on-line sadržaja (UR058), te redefiniira li se uloga izdavaštva na matičnoj ustanovi (UR061). S njima su povezane i čestice koje ispituju postoji ili u matičnom časopisu razvijena politika i praksa zaštite autorskog prava (UR055), jesu li članovi uredništva zadovoljni administrativnim procedurama vezanim uz izdavaštvo (UR065), te jesu li upoznati s izdavačkim rješenjima otvorenog koda ili onim besplatnima.

Ovom bloku teži i skupina od tri čestice koja se tiče preventivnog djelovanja: koliko se

⁶⁰³ Primarno grupiranje obavili smo na temelju koeficijenta korelacije koji iznosi barem |0,8|.

izdavačkim ugovorom štite prava autora (UR106), ima li repozitorij časopisa osiguran visok stupanj zaštite (UR110), te posjedovanje strategija digitalnog izdavaštva (UR092).

Nasuprot ova dva bloka pitanja, stoje dvije čestice koje govore o preprekama koje postavlja zakonski okvir: odredbe o autorskom pravu su kompleksan materijal (UR062), te stav da glomazna administracija vezana uz autorska prava šteti razvoju znanosti (UR053). Zanimljivo je primijetiti da je povezanost čestice o kompleksnosti regulacije autorskog prava (UR062) s kontrolnom verzijom: "Zakonska regulacija autorskih prava je jednostavna" (UR059) tek $r_{62,59}=-,48$; $df=13$; $p<,05$. Povezanost je očekivano negativna, ali je neočekivano niska budući su tvrdnje u izravnoj suprotnosti.

Ostaje nam istaknuti još nekoliko zanimljivih parova visokopovezanih čestica. Ispitanici koji drže kako etički kodeksi pridonose zaštiti autorskog prava (UR068), slažu se i da regulacija autorskog prava olakšava dostupnost sadržaja na Internetu (UR054). Ispitanici koji drže da objavljivanje na mrežnim stranicama povećava rizik povrede autorskog prava (UR127), slažu se i da ustanova mora biti spremna preuzeti određeni rizik povrede autorskog prava prilikom objave radova na mrežnim stranicama (UR128). Ova dva para čestica pokazuju razmjerno visok stupanj povezanosti.

Nadalje, ispitanici koji drže da je prelazak na digitalno izdavaštvo izvjestan (UR087), drže da je i izvediv (UR088). Visoka povezanost između tvrdnji o zadovoljstvu administrativnom procedurom vezanom uz izdavaštvo (UR065) i potvrde da je matična ustanova propisala postupak recenziranja članaka u otvorenom pristupu ne iznenađuje. Kada je riječ o časopisima u otvorenom pristupu, ispitanici koji drže da su takvi časopisi kvalitetni (UR118), drže da objavljivanje u njima pridonosi boljoj citiranosti (UR123).

Za niz pitanja o autorskim udrugama, utvrdili smo visoku pouzdanost samo par čestica "Za prikupljanje i raspodjelu naknada autorima, djelotvoran je samo ZAMP." (UR133) i "Smatram rad takvih udruga transparentnim i učinkovitim." (UR139). Zajednička tema je transparentnost, jer je s njima (i dalje značajnom, ali ne toliko visokim koeficijentom) povezana i tvrdnja "Politika moje ustanove o autorskim pravima objavljena je na webu." (UR104). Visoko su povezane i čestice s tvrdnjama da autorske udruge osiguravaju brzu nagradu autorima za njihov rad (UR140) i ulaganje u kreativnost (UR141).

Daljnja analiza tiče se identifikacije utjecaja pojedinih nezavisnih varijabli na čestice koje propituju o stavovima i ponašanjima ispitanika (na Likertovoj ljestvici). Pronašli smo utjecaj spola (podsjećamo da nismo pronašli značajnu razliku u distribuciji spola u ovom uzorku), znanstvenog područja, uspostavljenosti repozitorija za arhiviranje u sklopu časopisa,

te postojanje konkretnih savjeta za korisnike. Uvidom u distribuciju nezavisnih varijabli, izrazito smo suzdržani prema interpretaciji značajnosti njihovog utjecaja budući je zastupljenost u pojedinim razredima nezavisnih varijabli premala za izvlačenje pouzdanih zaključaka (neki razredi imaju samo po jednog ispitanika, npr. razred "prirodne znanosti" u varijabli UR.ZN_P, dok je maksimum u pojedinim razredima tek 12, npr. broj žena). Kako je uzus navesti značajne rezultate, prikazujemo ih u sljedećoj tablici.

Tablica 6. Prikaz koeficijenata korelacije i testa analize varijance za odabrane varijable. Napomena: svi navedeni koeficijenti korelacije su značajni na razini $p < ,05$.

T6	r	F	df	df_e	p		r	F	df	df_e	p
SPOL						UR096	-,49	4,737	1	15	<,05
UR059	-,63	7,558	1	13	<,05	UR106	-,65	10,271	1	14	<,01
UR067	-,54	5,759	1	14	<,05	UR110	-,65	9,552	1	13	<,01
UR090	,55	6,488	1	15	<,05	UR140	,69	14,525	1	16	<,01
UR102	,55	6,578	1	15	<,05	UR141	,69	14,525	1	16	<,01
UR115	-,51	4,919	1	14	<,05	UR149	-,51	5,516	1	16	<,05
UR129	,53	5,384	1	14	<,05	UR150	-,51	5,516	1	16	<,05
UR132	-,48	4,774	1	16	<,05	UR007					
ZN_P						UR065	-,62	8,591	1	14	<,05
UR076	,59	7,412	5	10	<,01	UR084	-,61	8,774	1	15	<,01
UR134	-,58	3,916	5	11	<,05	UR087	-,49	4,641	1	15	<,05
UR005						UR091	-,53	5,796	1	15	<,05
UR052	-,73	16,205	1	14	<,01	UR092	-,56	6,882	1	15	<,05
UR055	-,53	5,568	1	14	<,05	UR104	-,62	8,929	1	14	<,01
UR059	-,61	7,558	1	13	<,05	UR123	-,57	6,646	1	14	<,05
UR070	-,57	6,669	1	14	<,05	UR125	-,59	7,500	1	14	<,05
UR092	-,53	5,850	1	15	<,05						

7.3 Anketa za studente

Treća anketa bila je upućena studentima Sveučilišta u Zadru. Anketa je također provedena pomoću online servisa SurveyMonkey. Poziv za anketu smo distribuirali preko Facebook grupe "Sveučilište u Zadru" koja je u trenutku ispunjavanja imala preko 6,000 članova. Uslijed naravi sakupljanja ankete (mrežna poveznica), ne možemo imati statistiku odustajnja,

već samo evidenciju ispitanika koji su pristupili anketi. Deskriptivni parametri prikazani su u sljedećoj tablici.

Tablica 7 Deskriptivni parametri za anketu upućenu studentima. Napomena: svaki Shapiro-Wilkis test je značajan na razini $p < ,05$.

T7	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
S.SPOL	139			2	105	1	2		
S.STUD	136			1	65	1	3		
S.ZN_P	137			6	78	1	7		
S001	39		1	1	39	1	1		
S002	25		2	2	25	2	2		
S003	38		3	3	38	3	3		
S004	41		4	4	41	4	4		
S005	31		5	5	31	5	5		
S008	35		2		13	1	4		
S009	34		3	3	11	1	4		
S010	35		2	1	13	1	4		
S011	34		3	4	13	1	4		
S012	37		1	1	24	1	3		
S013	37		2	2	19	1	3		
S014	37		3	3	25	1	3		
S015	34		3	2	12	1	5		
S016	34		4		12	1	5		
S017	34		4	5	13	1	5		
S018	34		2	1	14	1	5		
S019	35		2	1	13	1	4		
S020	33		1	1	33	1	1		
S021	33		2	2	33	2	2		
S022	23		3	3	23	3	3		
S024	37		1	1	31	1	4		
S025	35		3	4	14	1	4		
S026	34		3	3	19	1	4		
S027	34		3	2	13	2	4		
S028	34		2	1	17	1	4		
S029	34		2	2	16	1	4		

T7	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
S030	34		4	4	19	1	4		
S031	36		3	3	12	1	4		
S032	37		1	1	20	1	6		
S033	36		4	4	11	1	6		
S034	37		4	4	10	1	6		
S035	36		6	6	20	1	6		
S036	36		3	2	10	1	6		
S037	36		3		8	1	6		
S038	57	2,39	2	1	18	1	5	1,26	0,869
S039	56	3,50	3	3	24	1	5	1,04	0,876
S040	57	3,11	3	3	25	1	5	1,14	0,900
S041	55	2,91	3	3	30	1	5	0,95	0,870
S042	57	3,61	4	4	20	1	5	1,11	0,873
S043	56	3,23	3	3	19	1	5	1,18	0,906
S044	57	2,91	3	3	28	1	5	1,17	0,875
S045	57	2,77	3	3	30	1	5	1,04	0,866
S046	57	4,51	5	5	41	1	5	0,91	0,606
S047	58	4,47	5	5	40	1	5	0,94	0,633
S048	58	4,14	5	5	29	1	5	1,08	0,759
S049	57	3,60	4	3	22	1	5	1,03	0,870
S050	57	4,63	5	5	45	1	5	0,82	0,516
S051	57	3,75	4	3	21	1	5	0,93	0,865
S052	56	2,64	3	3	24	1	5	1,15	0,883
S053	57	2,95	3	3	32	1	5	1,04	0,844
S054	57	2,65	3	3	25	1	5	1,19	0,878
S055	57	3,37	4		15	1	5	1,40	0,863
S056	57	3,42	3	5	19	1	5	1,46	0,835
S057	57	3,16	3	4	14	1	5	1,40	0,889
S058	57	3,68	4	4	19	1	5	1,10	0,877
S059	58	2,93	3	3	37	1	5	1,07	0,789
S060	57	3,16	3	3	29	1	5	1,18	0,861
S061	57	3,61	4	5	18	1	5	1,33	0,835
S062	56	3,70	3	3	27	1	5	1,01	0,815

T7	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
S063	48	3,60	4	3	17	1	5	1,14	0,877
S064	47	4,04	4	5	20	1	5	1,02	0,824
S065	47	3,87	4	5	18	1	5	1,19	0,831
S066	47	2,45	2	1	14	1	5	1,23	0,882
S067	47	2,98	3	3	25	1	5	0,97	0,877
S068	47	4,00	4	5	19	1	5	1,12	0,796
S069	47	3,64	4	4	16	1	5	1,15	0,879
S070	46	3,17	3	3	27	1	5	0,93	0,836
S071	47	3,21	3	3	18	1	5	1,08	0,882
S072	46	3,59	4	3	21	1	5	0,86	0,847
S073	46	2,70	3	3	19	1	5	1,05	0,906
S074	46	2,87	3	3	27	1	5	1,07	0,831
S075	46	3,93	4	5	19	1	5	1,12	0,828
S076	46	2,59	3	3	23	1	4	0,93	0,843
S077	45	4,29	5	5	25	1	5	0,99	0,734
S078	46	4,54	5	5	34	1	5	0,91	0,575
S079	45	4,38	5	5	27	1	5	0,91	0,702
S080	46	2,11	2		15	1	4	0,90	0,850
S081	45	3,31	3	3	26	1	5	0,97	0,820
S082	46	2,89	3	3	34	1	5	0,85	0,700
S083	45	2,60	3	2	12	1	5	1,19	0,900
S084	46	2,83	3	3	28	1	5	0,95	0,823
S085	46	3,11	3	3	20	1	5	1,14	0,889
S086	46	2,72	3	3	21	1	5	1,00	0,897
S087	46	2,50	2	1	16	1	5	1,41	0,857
S088	46	2,54	3	3	27	1	5	0,94	0,799
S089	43	2,05	2	1	18	1	5	1,13	0,824
S090	43	2,58	3	3	22	1	5	1,05	0,855
S091	42	3,33	3	3	21	1	5	1,10	0,853
S092	43	2,81	3	3	25	1	5	1,05	0,818
S093	43	2,63	3	3	21	1	5	1,05	0,862
S094	42	3,00	3	3	21	1	5	1,01	0,825
S095	43	3,02	3	3	18	1	5	1,08	0,872

T7	N	M	Med	Mod	F.Mod	min	max	st.dev.	W
S096	43	2,84	3	3	25	1	5	1,02	0,828
S097	43	2,84	3	3	24	1	5	1,00	0,857
S098	42	2,95	3	3	19	1	5	1,10	0,902
S099	43	3,23	3	3	24	1	5	1,02	0,849
S100	43	3,14	3	3	23	1	5	0,94	0,866
S101	43	3,16	3	3	21	1	5	1,13	0,875
S102	43	2,95	3	3	21	1	5	1,11	0,884
S103	43	2,98	3	3	22	1	5	1,10	0,873
S104	42	3,29	3	4	12	1	5	1,27	0,902
S105	43	3,40	3	3	18	1	5	1,07	0,888
S106	43	3,44	3	3	19	1	5	1,01	0,858
S107	42	3,33	3	3	20	1	5	1,07	0,858
S108	43	1,93	2	1	18	1	4	0,94	0,821

Anketi je pristupilo 139 studenata, $N_M=34$, $N_Z=105$, pri čemu distribucija (S.SPOL) nije ravnomjerna ($\chi^2=36,266$; $df=1$; $p<,01$). Prema studijskoj razini (S.STUD), imali smo 65 studenata preddiplomskog studija, 52 diplomskog studija i 19 poslijediplomskog studija. Distribucija također nije ravnomjerna ($\chi^2=24,809$; $df=2$; $p<,01$); usporedimo li samo preddiplomsku i diplomsku razinu, dobijamo ravnomjernu raspodjelu ($\chi^2=1,444$; $df=1$; $p>,05$). Prema znanstvenom području studija (S.ZN_P), uz prethodnih šest područja, ponudili smo i odgovor "Ne znam", na koji je odgovorilo 4% ($N=137$) ispitanika. Najviše je studenata na društvenim studijskim grupama, zatim na humanističkim. Distribucija nije ujednačena ($\chi^2=250,248$; $df=6$; $p<,01$); uzmemo li u analizu samo studente s društvenih i humanističkih studijskih grupa, neravnomjernost ostaje ($\chi^2=14,617$; $df=1$; $p<,01$).

Na upit imaju li iskustva sa skidanjem i kopiranjem raznih sadržaja (S001-S005; knjige, časopisi, filmovi, glazba, softver), na svaku opciju odgovorilo je 100% ispitanika ($N=31$). Kada ih upitamo kojim etičkim pitanjima pridaju posebnu važnost (S008-S011), na prvo mjestu stavljaju plagijat, zatim autorstvo, suradnju, te autoplajijat. Za pitanje koja etička i pravna načela smatraju temeljem znanstvenih istraživanja (S012-S014), studenti na prvo mjesto stavljaju osiguranje točnosti znanstvenih spoznaja, na drugo zaštitu prava i dobiti sudionika istraživanja, te zaštitu intelektualnog vlasništva.

Studente smo pitali na koji način stječu znanja o autorskom pravu (S015-S019), na prvo mjesto su stavili propise i dokumente ustanove, zatim primjere iz prakse, pa slijede

kolege, stručna osoba-pravnik i na koncu, radionice. Upitani kako sve koriste tuđe autorsko djelo (S025-S027), na prvom mjestu su rangirali čitanje, stvaranje kratkog sadržaja, upisivanje bilježaka i kopiranje. Na upit za što sve koriste podatke iz tuđeg autorskog djela (S028-S031), na prvom mjestu je uporaba za daljnje istraživanje, zatim za nastavu, slijedi radoznalost i na koncu je popularizacija znanosti. Studentima smo postavili i pitanje gdje pronalaze znanstvene radove (S032-S037), na prvo mjesto su stavili baze otvorenog pristupa, na drugo mjesto posudbu iz knjižnice, na treće "sivu" zonu (Gigapediu, Libgen...), četvrte su osobne web stranice autora, pa repozitorij ustanove te naručivanje knjiga i časopisa. Ovdje je vidljiv ekonomski utjecaj (prvo su legalni besplatni izvori, zatim nelegalna zamjena za komercijalne izvore, tek na kraju je naručivanje materijala), što prilično dobro odražava studentsko iskustvo preživljavanja s ograničenim financijskim sredstvima.

Pitanje "Upoznat sam s naporima RH da izvrši harmonizaciju prava sa EU." (S038), ima za dominantan odgovor djelomice ili potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (56%).

Pitanje "Regulacija autorskog prava olakšava dostupnost sadržaja na Internetu." (S039), za mod ima neutralan odgovor ispitanika (43%).

Na česticu "Na Sveučilištu postoji razvijena politika i praksa zaštite autorskog prava." (S041), ispitanici su većinom odabrali srednju vrijednost za odgovor (55%).

Za upit "Kreiranje dobre prakse na jednoj ustanovi utječe i na implementaciju poželjne prakse na drugim ustanovama." (S042), ispitanici se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom.

Čestica "Smatram da treba kontrolirati kopiranje vlastitog djela." (S043), ima srednju opciju za dominantan odgovor (34%), ali indikativno je da se 43% ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na pitanje "Na Sveučilištu postoji Vodič o pretraživanju, korištenju i objavljivanju on-line sadržaja." (S044), ispitanici su se odlučili za neutralan odgovor.

Upit "Zakonska regulacija autorskih prava je jednostavna." (S045), za mod ima ambivalentan stav ispitanika.

Čestica "Putem IKT (informacijsko-komunikacijskih tehnologija) znanje treba učiniti dostupno svima." (S046), za dominantan odgovor ima potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom.

Na česticu "Znanstveni radovi trebaju biti besplatno dostupni svima." (S047), ispitanici su za pojedinačni dominantan odgovor izabrali u potpunosti slaganje s tvrdnjom.

Pitanje "Neupitno je pravo autora da raspolaže svojim djelom." (S048), ima djelomično ili potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (74%)

Na pitanje "Odredbe o autorskom pravu su kompleksan materijal." (S049), ispitanici su većinom odabrali neutralan stav. Za primijetiti je da 53% ispitanika izražava svoje djelomično ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Čestica "Trebalo iskoristiti prednosti Interneta u širenju znanja kao općeg dobra." (S050), za dominantnu vrijednost ima potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (79%). Indikativno je da ispitanici imaju pozitivan stav prema digitalnim tehnologijama.

Na pitanje "Razvoj IKT (informacijsko-komunikacijskih tehnologija) zahtijeva promjene zakonskog okvira autorskog prava," (S051), ispitanici su većinom izabrali neutralnu vrijednost (37%), no za primijetiti je da 58% ispitanika iskazuje djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Upit "Lako pronalazim informacije vezano za dileme oko autorskog prava na mrežnim stranicama ustanove." (S052), za dominantan mod ima srednju vrijednost (43%), No, za primijetiti je da je 41% ispitanika izabralo djelomice ili potpuno neslaganje s tvrdnjom.

Na pitanje "Dostupne informacije o autorskom pravu na mrežnim stranicama ustanove su mi od pomoći." (S053), ispitanici su natpolovično izabrali neutralnu opciju (56%).

Čestica "Administrativno osoblje na Sveučilištu pomaže mi u dobivanju informacije o autorskom pravu." (S054), za dominantnu vrijednost ima ambivalentan stav ispitanika (44%), no indikativno je da se djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom 36%.

Na pitanje "Neki kolege koje znam koriste eseje drugih studenata kao vlastite.", (S055), ispitanici su natpolovičnom većinom odabrali djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom. Zabrinjavajuće je da da ovako veliki broj ispitanika ima saznanja o ovom obliku neetičnog ponašanja.

Na upit "Neki moji kolege platili su drugoj osobi da im napiše esej/rad.", (S056), gotovo polovica ispitanika je izabrala djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom (49%). U suodnosu s ranije navedenom česticu saznanje o ovoj vrsti ponašanja među studentima je zabrinjavajuće.

Pitanje "Upoznat sam s odredbama Etičkog kodeksa studenata.", (S057), ima većinski odgovor djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom (46%).

Na česticu "Etički kodeksi pridonose zaštiti autorskog prava." (S058), ispitanici su natpolovično iskazali djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom (57%)

Na česticu "Neki moji profesori objavili su isto djelo u dva ili više časopisa." (S059), ispitanici su dominantno izabrali ambivalentan stav (64%).

Upit "Neki moji profesori cijepali su jedinstveno djelo u više zasebnih cjelina." (S060), ima za dominantan odgovor srednju vrijednost (51%).

Na upit "Među mojim kolegama ima plagiranja." (S061), ispitanici su natpolovično odgovorili da se djelomice ili u potpunosti slažu s tvrdnjom. Moramo primijetiti da ovako visoko slaganje s tvrdnjom izaziva zabrinutost.

Na pitanje "Ozbiljan časopis sadrži izjavu o financiranju/stipendiranju istraživanja." (S062), gotovo polovica ispitanika je izabrala srednju opciju (48%). Za primijetiti je da više od trećine ispitanika izražava svoje djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Na pitanje "Prelazak na digitalno izdavaštvo je izvjestan." (S063), ispitanici su većinom izabrali neutralan stav, no za primijetiti je da se 47% ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na upit "Otvoreni pristup pomaže vidljivosti Sveučilišta." (S064), zanimljivo je da dvije trećine ispitanika izražava djelomice ili u potpunosti slaganje s tvrdnjom (68%). Možemo primijetiti da među ispitanicima postoji pozitivan stav prema otvorenom pristupu.

Na pitanje "Potrebno je organiziranje radionica o autorskom pravu." (S065), dvije trećine ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom. Indikacija je da postoji pozitivan stav ispitanika prema edukaciji o pitanjima autorskog prava.

Na česticu "Imam dovoljno znanja da mogu kolegama dati točne informacije oko pitanja o autorskom pravu.", (S066), natpolovična većina ispitanika izabrala je djelomice ili potpuno neslaganje s tvrdnjom (53%). Indikativno je ovako visoko neslaganje s tvrdnjom.

Kod upita "Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima miri zahtijeve korisnika i autora.", (S067), većina ispitanika izabralo ne ambivalentan stav (53%).

Na česticu "Obveza je Sveučilišta da ponudi edukaciju o autorskom pravu." (S068), natpolovična većina ispitanika izrazila je djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom (60%).

Čestica "Smatram neobičnim koliko malo pozornosti Sveučilište poklanja autorskim

pravima.", (S070), ima za dominantnu vrijednost neutralan stav ispitanika (59%).

Na pitanje "Detaljno reguliranje autorskih prava vodi ograničavanju akademskih sloboda.", (S071), ispitanici su većinom izabrali srednju opciju (38%),no za primijetiti je da 43% ispitanika izražava djelomično ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Upit "Sveučilište treba redefinirati (prilagoditi se novim okolnostima) svoj odnos prema autorskom pravu." (S072), ima za mod ambivalentan stav ispitanika (46%), no možemo primijetiti da polovica ispitanika izražava djelomice ili u potpunosti slaganje s tvrdnjom (50%).

Čestica "Upoznat sam s politikom Sveučilišta oko autorskog prava." (S073), ima za srednju vrijednost (41%), no zanimljivo je da 39% ispitanika izražava djelomice ili u potpunosti neslaganje s tvrdnjom. Zabrinjava ovako visoko neslaganje s tvrdnjom.

Na pitanje "Politika Sveučilišta o autorskim pravima je objavljena na webu." (S 074), (65%) ima za dominantan odgovor neutralan stav ispitanika (59%).

Na pitanje "Tiskanu publikaciju treba slijediti digitalni ekvivalent." (S075), gotovo dvije trećine ispitanika izrazilo je svoje djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Kod čestice "Na mrežnim stranicama Sveučilišta postoje konkretni savjeti za korisnike (npr. koliko stranica knjige se može kopirati, što u slučaju da se autor ne može kontaktirati)." (S076), ispitanici su izabrali ambivalentan odgovor (50%). No, za primijetiti je da više od trećine ispitanika, njih 37%, izražava djelomice ili otpuno neslaganje s tvrdnjom.

Na upit "Uglavnom koristim znanstvene radove koji su u otvorenom pristupu." (S077), ispitanici su u gromnoj većini izabrali opciju djelomično ili u potpunosti slaganje s tvrdnjom (82%).

Čestica "Znanje treba učiniti dostupnim putem IKT (informacijsko komunikacijskih tehnologija)." (S078), ima za dominantnu vrijednost djelomice ili potpuno slaganje ispitanika s tvrdnjom (87%).

Na pitanje "Otvoreni pristup pomaže vidljivosti znanstvenika." (S079), ispitanici su dominantno izrazili svoje djelomično ili potpuno slaganje s tvrdnjom (82%). Indicija je da postoji pozitivan odnos prema objavljivanju u otvorenom pristupu.

Na upit "Uglavnom koristim radove koji su u časopisima u pretplati." (S080), ispitanici su gotovo dvotrećinski izrazili djelomice ili potpuno neslaganje s tvrdnjom (63%).

Čestica "Neki časopisi u otvorenom pristupu imaju prilično visok *impact factor*." (S081), ima za dominantan mod ambivalentan stav ispitanika (58%).

Na pitanje "Repozitorij Sveučilišta organiziran je na načelima slobodnog pristupa." (S082), za dominantnu vrijednost ima neutralan stav ispitanika (74%).

Kod čestice "Broj informacija o autorskom pravu na mrežnim stranicama Sveučilišta odgovara pozornosti koja se posvećuje problematici." (S084), ispitanici su ogromnom većinom izabrali srednju vrijednost (61%). Indikativno je da ispitanici nisu izrazili nikakav stav o ovoj tvrdnji.

Na česticu "Autorsko djelo je čvrsto vezano uz osobnost autora." (S085), za dominantnu vrijednost ima neutralan stav ispitanika (43%). No, možemo primijetiti da se više od trećine ispitanika djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom (35%).

Upit "Granice korištenja autorskog djela su jasno definirane." (S086), ima za dominantnu vrijednost ambivalentan stav ispitanika (46%). Zanimljivo je da se više od trećine ispitanika, njih 37%, djelomice ili u potpunosti ne slaže s tvrdnjom.

Na pitanje "Zbunjuju me pravila što sve spada u plagijatorstvo." (S087), ispitanici su natpolovičnom većinom izabrali djelomice ili potpuno neslaganje s tvrdnjom (54%). Zanimljivo je primijetiti da ispitanici imaju u visokom postotku saznanja o plagijatorstvu, a s druge strane pravila o plagijatorstvu ne drže zbunjujućima.

Na upit "Postoje upozorenja o autorskom pravu u prostorima ustanove (npr. u čitaonici)." (S089), ispitanici su djelomice ili u potpunosti iskazali neslaganje s tvrdnjom (67%).

Pitanje "Upoznat sam s radom autorskih udruga." (S089), ima dominantno djelomice ili u potpunosti ne slaganje s tvrdnjom (66%).

Na pitanje "Za prikupljanje i raspodjelu naknada autorima, djelotvoran je samo ZAMP." (S090), ispitanici su natpolovično izabrali neutralan stav (51%).

Čestica "Smatram da im je glavna uloga ostvarivanje autorskih prava članovima." (S091), za dominantnu vrijednost ima ambivalentnost ispitanika (50%). Za primijetiti je da više od trećine ispitanika (38%) iskazuje djelomice ili u potpunosti slaganje s tvrdnjom.

Na upit "Smatram da su predani ulozi ostvarivanja autorskih prava članova." (S092), ispitanici su dominantno birali srednju opciju (58%).

Pitanje "Imam povjerenja u rad takvih udruga." (S093), ima za mod neutralan stav ispitanika (48%), no za nimaljivo je da trećina ispitanika, njih 35%, izražava djelomice ili potpuno neslaganje s tvrdnjom.

Na česticu "Držim potrebnim da autori-znanstvenici imaju vlastitu udrugu radi ostvarivanja autorskih prava (prikupljanje i distribucija naknade za javnu posudbu)." (S094), većina ispitanika iskazala je neutralan stav (50%).

Čestica "Smatram da autorske udruge imaju ključnu ulogu u ostvarivanju autorskih prava." (S095), ima za mod neutralan stav ispitanika (42%), no zanimljivo je da 35% ispitanika se djelomice ili u potpunosti slaže s tvrdnjom.

Na pitanje "Smatram rad takvih udruga transparentnim i učinkovitim." (S096), ispitanici su dominantno izabrali neutralan stav (58%).

Upit "Autorske udruge osiguravaju brzu nagradu autora za njihov rad.", (S097), za dominantan odgovor ima ambivalentan stav ispitanika (56%).

Pitanje "Autorske udruge osiguravaju ulaganje u kreativnost." (S098), za mod ima neutralan stav ispitanika (45%).

Na upit "Treba pojačati obvezu izvješćivanje članova o radu i prihodima autorskih udruga." (S099), za dominantnu vrijednost ima ambivalentan stav ispitanika (56%).

Na pitanje "Autorima osiguravaju upravljanje njihovim pravima." (S100), ispitanici su natpolovičino izabrali neutralan odgovor (53%), no za primijetiti je da 30% ispitanika izražava djelomice ili u potpunosti slaganje s tvrdnjom.

Upit "Većina autorskih udruga nisu spremne za izazove novih tehnologija." (S101), za dominantnu vrijednost ima ambivalentan stav ispitanika (49%).

Na pitanje "U rastućim gospodarstvima temeljenim na znanju, zaštita autorskog prava kroz autorske udruge ključna je za promicanje kreativnosti." (S102), gotovo polovica ispitanika izabralo je neutralan stav (49%).

Čestica "Autori-znanstvenici što skorije trebaju osnovati udrugu radi kolektivnog ostvarivanja autorskih prava." (S103), za mod ima neutrala stav ispitanika (51%).

Na pitanje "Smatram pravičnu uporabu (*fair use*) vrstom obrane od optužbi za povredu autorskog prava." (S105), gotovo polovica ispitanika izrazila je djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom (48%).

Pitanje "Pravična uporaba (*fair use*) dozvoljava uporabu autorskog djela za vlastite potrebe stvaranja." (S106), za dominantnu vrijednost ima neutralan stav ispitanika (44%). Indikativno je da gotovo polovica ispitanika (48%) izražava djelomice ili potpuno slaganje s tvrdnjom.

Kod čestice "Pravična uporaba (*fair use*) pomaže korisnicima da utvrdi da li je korištenje autorskog djela u okvirima dozvoljenog." (S107), ispitanici su dominantno izabrali neutralan stav (48%).

Na upit "U slučajevima dvojbe oko uporabe autorskog djela koristio sam *fair use checklist*." (S108), ispitanici su većinom odabrali djelomice ili potpuno ne slaganje s tvrdnjom (70%). Indikativno je ovako visoko neslaganje s tvrdnjom.

Za ovu anketu smo također izračunali koeficijente korelacije između čestica na Likertovoj ljestvici. Koristili smo metodu brisanja nedostajućih parova. Razina značajnosti koeficijenta korelacije iznosi |0,27|. Korelacije u rasponu |0,40-0,59| označene su jednom zvjezdicom, korelacije u rasponu |0,60-0,79| označene su sa dvije zvjezdice, a korelacije u rasponu |0,80-1,00| označene su sa "▲". Tablice u Prilogu A.

U ovom uzorku bilo je moguće provesti faktorsku analizu. Uz varimax rotaciju dobili smo pet faktora, od kojih prva tri zajedno objašnjavaju gotovo polovicu (47,5%) varijance anketnih pitanja izraženih na Likertovoj skali. Podaci o faktorima i zasićenjima prikazani su u tablicama 11 i 12.

Tablica 8. Prikaz rezultata faktorske analize za studentsku anketu. Napomena: oznaka "%var" označava postotak objašnjene varijance za određeni faktor.

faktor	Eigen	%var	kumulativno Eigen	kumulativno %var
1	18,323	25,808	18,323	25,808
2	8,219	11,576	26,542	37,384
3	7,154	10,076	33,696	47,460
4	4,606	6,489	38,303	53,948
5	4,086	5,754	42,389	59,703

Tablica 9. Prikaz zasićenja pojedinih faktora za analizu studentske ankete. Napomena: označeni su koeficijenti veći od ,700.

T9	faktor1	faktor2	faktor3	faktor4	faktor5
S039	0,734	-0,093	-0,299	-0,266	0,048
S045	-0,111	0,702	-0,164	0,090	0,067

T9	faktor1	faktor2	faktor3	faktor4	faktor5
S047	0,710	0,131	0,067	0,005	0,446
S051	0,772	0,021	-0,149	0,282	0,020
S055	0,128	0,092	0,769	-0,061	0,061
S056	0,108	0,196	0,784	-0,154	0,047
S058	0,189	0,366	-0,020	0,035	0,776
S061	0,202	0,000	0,704	-0,128	0,035
S064	0,748	0,233	0,162	0,153	-0,215
S069	0,724	0,155	0,062	-0,139	0,054
S078	0,745	0,212	0,140	0,141	0,343
S088	0,074	0,812	-0,226	-0,074	-0,080
S089	0,096	0,178	-0,056	0,795	-0,080
S090	-0,076	0,718	0,241	-0,025	-0,066
S092	0,032	0,749	0,108	-0,139	0,306
S093	-0,074	0,718	0,225	0,229	0,089
S095	0,075	0,772	0,073	-0,058	0,296
S096	-0,015	0,836	0,074	0,207	0,129
S097	0,191	0,777	0,256	-0,129	0,039
S098	-0,014	0,846	0,184	0,098	0,231

Kako možemo vidjeti, prvi faktor čine čestice koje ispituju stavove poput uvjerenja da glomazna administracija autorskih prava šteti razvoju znanosti (S039), stava da znanstveni radovi trebaju biti (besplatno) dostupni svima (S047), da razvoj IKT zahtijeva promjene zakonskog okvira autorskog prava (S051), uvjerenja da otvoreni pristup pomaže vidljivosti Sveučilišta (S064), da neki aspekti autorskog prava otežavaju znanstveni rad (S069), tvrdnje da tiskanu publikaciju treba slijediti digitalni ekvivalent (S075), te da znanje treba učiniti dostupnim putem IKT (S078). Možemo uočiti da je zajednička tema ovih pitanja pristupačnost – kako prema korisnicima kojima IKT trebaju omogućiti veću pristupačnost sadržajima, tako i zakonskog okvira koji bi trebao biti jednostavniji i olakšavati rad znanstvenicima.

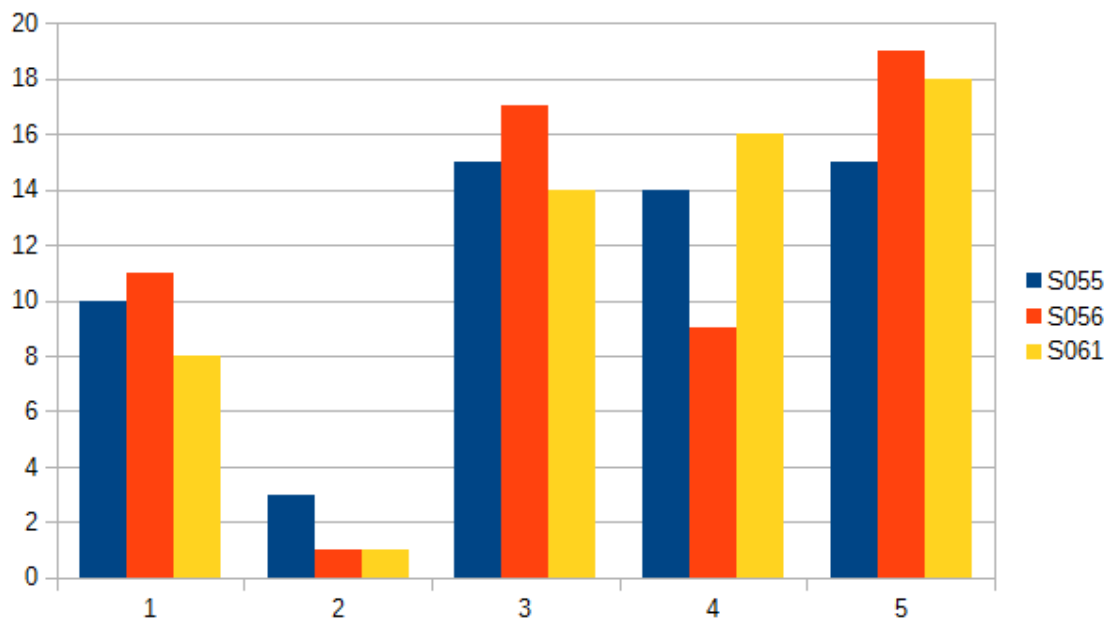
Drugi faktor čine čestice koje se tiču jednostavnosti zakonske regulacije autorskih prava (S045), postojanja upozorenja o autorskim pravima u prostorima ustanove (npr. čitaonici) (S088), predanosti autorskih udruga ulozi ostvarivanja autorskih prava članova (S092), povjerenja u rad autorskih udruga (S093), ključne uloge autorskih udruga u

ostvarivanju autorskih prava (S095), percepcije koliko su te udruge transparentne i učinkovite u radu (S096), pitanja osiguravaju li autorske udruge brzu nagradu autorima za njihov rad (S097), osiguravaju li ulaganje u kreativnost (S098), te na koncu dvije izjave o pravičnoj uporabi sadržaja – drže li ispitanici pravičnu uporabu vrstom obrane od optužbi za povredu autorskog prava (S105) te da li pravična uporaba dozvoljava uporabu autorskog djela za vlastite potrebe stvaranja. Zajednička tema drugo faktora može se formulirati kao institucionalna zaštita autorskog prava, koja se očituje kroz pravne propise, autorske udruge ili pravičnu uporabu sadržaja.

Treći faktor odražava tamniju stranu autorskog prava – plagiranje. Čine ga tri čestice: poznavanje kolega koji koriste eseje drugih studenata kao vlastite (S055), poznavanje kolega koji su platili drugoj osobi da ima napiše esej/rad (S056), te tvrdnja da među kolegama ima plagiranja (S061).

Kada postavimo odgovore na ova tri pitanja u usporedni stupčani grafikon, uočavamo dvije pojave. Prvo je postojanje dvije skupine studenata, od kojih jedna izričito tvrdi kako nema takvih poznanstava i u manjini je (23% za S055, N=57; 21% za S056, N=57; 15% za S061, N=57), dok drugu skupinu čine studenti koji poznaju nekoga⁶⁰⁴ tko je prekršio pravila akademske čestitosti. Otprilike četvrtina ispitanika ne želi se izjasniti na ova tri pitanja (26%, 29%, 24% poimenice). Druga pojava, koja još više brine, je natpolovična većina studenata koji poznaju nekoga tko pravi vrlo ozbiljan prijestup: 51% za S055, 49% za S056, 60% za S061. Svakako je neophodno proaktivno djelovati na studentsku populaciju kako bi se ovi zabrinjavajući podaci promijenili!

⁶⁰⁴ Ovdje je potrebno istaknuti kako je ovo uobičajeni postupak postavljanja pitanja na koja očekujemo socijalno poželjni odgovor: malo je vjerojatno da će ispitanici priznati da sami krše neko moralno načelo ako ih se izravno pita. Upit o znanju koji se tako ponaša izaziva manje ovakvog cenzuriranja odgovora i indikativni je za istraživanje prisutnosti nepoželjnog ponašanja u uzorku.

Grafikon 10: Distribucija čestica S055, S056, S061.

Ostaje nam provjeriti imaju li neke od kategorijalnih varijabli (spol, studijska razina, znanstveno područje studiranja) učinka na neke od čestica na Likertovoj skali. Za varijablu znanstvenog područja studiranja (SZN_P) nismo pronašli nikakve statistički značajne efekte. Rezultati su prikazani u tablici 13.

Tablica 10. Efekti kategorijalnih varijabli na čestice na Likertovoj skali.

čestica	r	F	df	df _e	p
S.SPOL					
S043	,49	10,735	1	54	<,01
S054	,46	10,133	1	55	<,01
S058	,50	10,561	1	55	<,01
S.STUD					
S071	-,41	5,600	1	36	<,05

Spolne razlike nalazimo za tvrdnje o kontroliranju kopiranja vlastitog djela (S043), doprinosu etičkih kodeksa zaštiti autorskih prava (S058), te iskustvu pomoći od strane administrativnog osoblja Sveučilišta prilikom traženja informacija o autorskom pravu (S058). U sva tri slučaja, studentice pokazuju značajnije slaganje s tvrdnjama od svojih kolega. Kada analiziramo utjecaj studijske razine (u analizu smo uzeli samo studente preddiplomskih i

diplomskih studija), razlika se pokazuje u samo jednoj čestici: "Detaljno reguliranje autorskih prava vodi ograničavanju akademskih sloboda." (S071). Studenti na preddiplomskoj razini pokazuju znatno veće slaganje s ovom tvrdnjom, na temelju čega bi mogli zaključiti da se to uklapa u rigidniji stav o moralnim pravilima što je za očekivati iz dva razloga: jedan se tiče kognitivnog razvoja, na što upućuju nalazi Piageta i Kohlberga;⁶⁰⁵ drugi se tiče manje količine iskustva u akademskoj zajednici, koje omogućuje nijansiranije donošenje zaključaka iz moralne domene. Uostalom, kako se može vidjeti iz našeg istraživanja, uzorak studenata je jasnije polariziran u anketnim pitanjima od uzorka znanstvenika ili članova uredništava časopisa.

7.4 Analiza objedinjenog uzorka

Na koncu, izvršit ćemo analizu za zajednička pitanja za sve tri provedene ankete ne bi li provjerili postoji li izvjestan obrazac odgovora između naša tri ispitana uzorka (znanstvenici, članovi uredništava, studenti Sveučilišta u Zadru).

Provedemo li faktorsku analizu (principalne komponente, varimax rotacija) za objedinjeni uzorak, očekivano dobivamo lošije rezultate od faktorske analize provedene na studentskom uzorku. Rezultati su prikazani u tablicama 14 i 15.

Tablica 11. Prikaz rezultata faktorske analize za objedinjeni uzorak. Napomena: oznaka "%var" označava postotak objašnjene varijance za određeni faktor.

faktor	Eigen	%var	kumulativno Eigen	kumulativno %var
1	12,912	14,346	12,912	14,346
2	9,021	10,023	21,932	24,369
3	7,412	8,236	29,344	32,605
4	5,310	5,900	34,654	38,504
5	4,362	4,847	39,016	43,352

Tablica 12. Prikaz zasićenja pojedinih faktora za analizu objedinjenog uzorka. Napomena: označeni su koeficijenti veći od ,700.

T12	faktor1	faktor2	faktor3	faktor4	faktor5
ZN046	,104	,745	,230	,012	-,054
ZN059	,786	,039	-,013	,346	-,003
ZN064	-,082	,735	-,164	,122	-,035

⁶⁰⁵ Žarnić, Berislav. Odgoj i prirodni razvoj.//Školski vjesnik 1(2001) Split. URL: <https://bib.irb.hr/datoteka/688104.razvoj.pdf> (2015-09-24).

T12	faktor1	faktor2	faktor3	faktor4	faktor5
ZN082	,036	-,090	-,044	,724	-,219
ZN099	.060	,703	-,051	-,100	,008
ZN124	,047	,166	,068	,752	-,002
ZN147	,272	,067	,700	,190	,050
ZN153	,811	,136	,274	-,012	,064

Prvi faktor čine dvije čestice, od kojih se jedna tiče promjene zakonskog okvira autorskog prava uvjetovanog razvojem IKT (ZN059), a druga izriče potrebu što skorijeg osnivanja autorske udruge znanstvenika (ZN153). Zajednička tema faktora mogla bi se formulirati kao potreba za reformom u području znanstvene zajednice, specifično, odnosa prema autorskom pravu. Drugi faktor čine čestice koje govore o razvijenosti politike i prakse zaštite autorskih prava na matičnoj ustanovi (ZN046), jednostavnosti ponuđenih rješenja na matičnoj ustanovi (ZN064), te upoznatosti s politikom ustanove oko autorskog prava (ZN099). Tema je ovdje jasnija nego u prvom faktoru – eksplicitnost uređenja autorskog prava u sklopu matične ustanove. Prva dva faktora objašnjavaju zajedno jednu četvrtinu (24,4%) ukupne varijance anketnih pitanja. Ostali faktori pridonose pojedinačno manje od 10% objašnjenja varijance, pa ih se utoliko može ignorirati iz daljnje analize.

Ispitali smo i utjecaj nekih kategorijalnih varijabli (spol, skupina ispitanika (TKO)) na preostale čestice. Rezultati su prikazani u tablici 16.

Tablica 13. Prikaz koeficijenata korelacije i testa analize varijance za odabrane varijable. Napomena: svi navedeni koeficijenti korelacije su značajni na razini $p < ,05$.

T13	r	F	df	df_e	p		r	F	df	df_e	p
TKO						SPOL					
ZN077	,25	6,093	1	88	<,05	ZN048	,19	5,305	1	142	<,05
ZN081	-,22	4,272	2	136	<,05	ZN065	-,30	8,819	1	86	<,01
ZN116	-,33	14,376	1	120	<,01	ZN071	-,30	8,362	1	85	<,01
ZN124	-,22	3,462	2	134	<,05	ZN100	-,17	4,104	1	130	<,05
ZN134	-,20	4,976	1	121	<,05	ZN112	,18	3,935	1	118	<,05
						ZN131	,26	6,504	1	89	<,05
						ZN148	,18	4,287	1	134	<,05

Između skupina ispitanika (TKO) možemo uočiti značajne razlike u pitanjima o

kontaktiranju od strane recenzenata u svezi mogućeg konflikta interesa (ZN077), što možemo objasniti upravo razlikom u opisu posla naših populacija: znanstvenicima je posao objavljivanje u znanstvenim časopisima ("*Publish or perish*" imperativ), dok se studenti tek uvode u tu vještinu, i to ne svi. Na to upućuju iznosi aritmetičkih sredina po skupinama: $M_{\text{znanstvenici}}=2,11$, $M_{\text{uredništvo}}=3,00$, $M_{\text{studenti}}=-$. Pitanje o izvjesnosti prelaska na digitalno izdavaštvo (ZN081) također pokazuje razliku između skupina ispitanika što bismo najvjerojatnije mogli pripisati prethodnoj razlici u iskustvu s postupkom objavljivanja radova ($M_{\text{ZN}}=4,12$, $M_{\text{UR}}=3,47$, $M_{\text{STU}}=3,60$). Razlika u korištenju časopisa na koje je preplaćena ispitanikova ustanova (ZN116) ide u korist znanstvenika ($M_{\text{ZN}}=2,95$, $M_{\text{UR}}=-$, $M_{\text{STU}}=2,11$); jedna interpretacija može ići u smjeru da se studenti ne oslanjaju u tolikoj mjeri na časopise kao izvor literature za svoje zadaće (pisanje seminara i učenje), što je i očekivano. Stav prema utjecaju časopisa otvorenog pristupa (ZN124) može se objasniti istim uzrokom – znanstvenici su populacija koja je više usmjerena na znanstvene časopise i svjesniji su njihovih svojstava od studenata ($M_{\text{ZN}}=3,75$, $M_{\text{UR}}=3,38$, $M_{\text{STU}}=3,31$). Znanstvenici i studenti značajno se razlikuju i po stavu koliko su jasno definirane granice autorskog djela ($M_{\text{ZN}}=3,14$, $M_{\text{UR}}=-$, $M_{\text{STU}}=2,72$).

Razlike u odgovorima po spolu ustanovili smo za čestice ZN048 "Smatram da treba kontrolirati kopiranje vlastitog djela." Muškarci se u ovom slučaju više slažu s tvrdnjom ($M_{\text{M}}=3,22$, $M_{\text{Ž}}=3,11$). Kada postavimo pitanje o upoznatosti s Etičkim kodeksom i Zakonom o autorskom i srodnim pravima (ZN065), muškarci izražavaju veće slaganje s česticom. U slučaju nejasnoća uvjeta objavljivanja u časopisu, muškarci ($M_{\text{M}}=4,21$, $M_{\text{Ž}}=3,63$) će prije kontaktirati izdavača (ZN071). Žene se manje slažu s tvrdnjom kako je politika matične ustanove o autorskim pravima objavljena na webu (ZN100; $M_{\text{M}}=2,96$, $M_{\text{Ž}}=2,54$). Pomaže li otvoreni pristup vidljivosti znanstvenika (ZN112), žene su s ovom tvrdnjom suglasnije ($M_{\text{M}}=4,15$, $M_{\text{Ž}}=4,46$). Kada je riječ čini li digitalizacija autorskog djela bez ovlaštenja autora kršenje autorskih prava (ZN131), žene se jasnije slažu s ovom tvrdnjom ($M_{\text{M}}=3,10$, $M_{\text{Ž}}=3,74$). Na upit osiguravaju li autorske udruge ulaganje u kreativnost (ZN148), žene iskazuju veću dozu slaganja s česticom ($M_{\text{M}}=2,48$, $M_{\text{Ž}}=2,83$).

U zaključivanju razloga razlike odgovora po spolu potrebno je biti posebno oprezan. Malo je vjerojatno tvrditi kako je posrijedi izravna uzročna veza spola na odgovore na navedene čestice. Razlike mogu potjecati od različitih kognitivnih stilova, razlika u asertivnosti itd... Preveliki je broj potencijalnih vanjskih utjecaja da bismo mogli jednoznačno objasniti pronađene razlike.

Na kraju ove opsežne statističke analize možemo samo citirati komentar jednog od ispitanika: "Uf, umorilo me ovo, ali sam živ stigao do kraja!"

8 Zaključak

Intenzivan razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija utječe na dosadašnju praksu znanstvenog izdavaštva. Dostupne tehnologije osiguravaju pronalaženje i pristup znanstvenim informacijama, aktualizira se pitanje otvorenog pristupa, prava na informaciju, način korištenja dostupnih sadržaja, što posljedično otvara etička pitanja zaštite autorskog prava.

Očekivali smo da će provedeno istraživanje pridonijeti u znanstvenom i stručnom smislu na način da:

1. pruži sustavan komparativni prikaz praksi i stavova u svezi autorskih prava u visokoškolskom izdavaštvu u RH,
2. izradimo mjerni instrument (psihometrijski validirani upitnik),
3. izradimo model za opis i upravljanje etičkim pitanjima u visokoškolskom izdavaštvu,
4. izradimo prijedlog za implementaciju dobre prakse u visokoškolskom izdavaštvu na Sveučilištu u Zadru.

1. Putem anketnog upitnika koji se sastoji od pitanja zatvorenog i otvorenog tipa ispitali smo praksu i stavove ispitanika vezano za autorska prava u visokoškolskom izdavaštvu. Ovaj istraživački instrument kreiran je za tri skupine akademske zajednice: znanstvenike, urednike znanstvenih časopisa i studente Sveučilišta u Zadru. Analizom zajedničkih pitanja za sve tri provedene ankete utvrdili smo da postoji izvjesni obrazac odgovora između naša tri ispitana uzorka.

2. Očekivali smo da će provedeno istraživanje pridonijeti izradi prikladnog metrijskog instrumenta (upitnik koji će proći psihometrijsku validaciju, te će biti višestruko upotrebljiv i pouzdan). Kako smo pojasnili u poglavlju *8.1. Zaključak*, ovaj se cilj pokazao preambicioznim. Nažalost, odaziv ispitanika je bio nedovoljan da bi se utvrdila faktorska struktura. Uspjeli smo izvući izvjestan broj čestica koje tvore čvrstu korelacijsku mrežu i time formiraju niz od nekoliko subskala (pitanja o otvorenom pristupu, autorskim udrugama, plagiranju...). Nadamo se ostvariti ovaj cilj dodatnim istraživanjima.

3. Sljedeći očekivani doprinos bio je razviti model za opis i upravljanje etičkim pitanjima u visokoškolskom izdavaštvu utemeljenom na primjerima dobre prakse i rezultatima istraživanja iz ove disertacije. Analizom pitanja iz upitnika za sve tri provedene ankete i pregledom mrežnih stranica četiri inozemna sveučilišta dali smo preporuku da se autorskom pravu posveti veća pozornost u ključnim dokumentima Sveučilišta i da postanu vidljiviji za

korisnike. Također, potrebno je organizirati sustavnu edukaciju svih članova akademske zajednice u smislu prevencije neetičkog ponašanja. Poseban naglasak treba staviti na edukaciju studenata. Detaljnije je prikazano u poglavlju 8.1. *Zaključak*.

4. Izradili smo i prijedlog za implementaciju dobre prakse u visokoškolskom izdavaštvu na Sveučilištu u Zadru kako je prikazano u poglavlju 6.4. *Analiza modela znanstvenog istraživanja*. Analizom postojećeg modela utvrdili smo prostor u kojem je moguće napraviti kvalitativne promjene u procesu izdavaštva na Sveučilištu u Zadru.

8.1 Istraživački ciljevi

Prvi cilj našeg istraživanja bio je identificirati i usporediti formalni i pravni okvir u visokoškolskom izdavaštvu u Republici Hrvatskoj. U RH autorsko pravo uređeno je Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima (NN 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14) koji je usklađen s međunarodnim ugovorima i direktivama Europske zajednice. Ukratko smo se u radu osvrnuli na tekst Zakona i međunarodne ugovore: Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela, Univerzalna konvencija o autorskom pravu, Konvencija o osnivanju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo. Možemo konstatirati da je Republika Hrvatska, u cilju postizanja sveobuhvatne pravne zaštite intelektualnog vlasništva, uskladila svoj pravni okvir s europskom pravnom stečevinom. Na anketno pitanje (ZN043) da li su upoznati s naporima RH da izvrši harmonizaciju prava sa EU, skoro polovica ispitanika izrazilo je svoje neslaganje s tvrdnjom. Zanimljivo je da 45% ispitanika doživljava da regulacija autorskog prava olakšava dostupnost sadržaja na Internetu (ZN045). No, trenutni stupanj regulacije doživljavaju kompliciranim (ZN050). Više od polovice ispitanika smatra da osuvremenjivanje znanstvene komunikacije zahtjeva promjenu zakonskog okvira autorskog prava (ZN059). Analizirali smo i Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju koji "utvrđuje etička načela u visokom obrazovanju, znanstvenom radu, objavljivanju rezultata, odnosima među znanstvenicima, nastavnicima i drugim sudionicima u znanstvenom i obrazovnom procesu, postupcima i radnjama vezanim za tržišno natjecanje, te odnosu prema javnosti i sredstvima javnog priopćavanja."⁶⁰⁶ Ukratko smo se osvrnuli na rad Odbora koji radeći na sjednicama donosi mišljenja i stajališta o (ne)etičkom ponašanju u razmatranim predmetima. Pristupili smo i analizi dokumenata na Sveučilištu u Zadru. Analizirani su dokumenti na razini Sveučilišta i na odjelnoj razini. Samo ćemo spomenuti da

⁶⁰⁶ Agencija za znanost i visoko obrazovanje. Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju. URL: <https://www.azvo.hr/hr/odbor-za-etiku> (2015-9-25).

41% ispitanika ne percipira informacije o autorskom pravu na mrežnim stranicama matične ustanove zadovoljavajućim, odnosno preko polovice ispitanika ponuđena rješenja ne drži jednostavnim (ZN062-063). Čak 41% studenata izrazilo je svoje neslaganje s tvrdnjom da lako pronalaze informacije vezano za dileme oko autorskog prava na mrežnim stranicama matične ustanove (S052).

Sljedeći cilj istraživanja je istražiti kompatibilnost izdavačke visokoškolske prakse s novim tehnologijama, etičkim standardima i relevantnošću u diseminaciji. Kroz anketna pitanja željelo se utvrditi koje se aktivnosti provode kako bi znanstvena komunikacija pratila razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Kakav je odnos članova akademske zajednice prema otvorenom pristupu istraživačkim podacima, odnosno što ih najviše zabrinjava kod otvorenog pristupa (ZN037-042) Zanimljivo je da ispitanici nisu izrazili zabrinutost oko otvorenog pristupa, ali ih zabrinjava eventualni gubitak mogućnosti objave u časopisu, mogućnost plagiranja, korištenje u komercijalne svrhe, pa čak su izrazili i nepovjerenje u sam koncept otvorenog pristupa. Trećina ispitanika mišljenja je da se redefinira uloga izdavaštva na matičnoj ustanovi (ZN052), te da se putem IKT treba znanje učiniti dostupnim svima (ZN053). Čak 77% ispitanika se slaže da istraživački podaci trebaju biti besplatno dostupni svima (ZN054), a 80% ispitanika smatra suradnju među znanstvenicima putem informacijsko-komunikacijskih tehnologija važnom (ZN056), odnosno s tvrdnjom da treba iskoristiti prednosti Interneta u širenju znanja kao općeg dobra (ZN058) suglasno je 96% ispitanika. Na žalost, preko polovice ispitanika upoznato je s pojavom objavljivanja istog djela u dva ili više časopisa (ZN069), a 58% ispitanika upoznato je sa slučajem cijepanja jedinstvenog djela u više zasebnih cjelina (ZN070). Čak 42% ispitanika ima saznanja da među kolegama ima plagiranja (ZN074). Također je natpolovičan broj studenata izjavio da su upoznati s praksom korištenja tuđih eseja kao vlastitih (S055), odnosno natpolovičan broj studenata odgovorio je da među njihovim kolegama ima plagiranja (S061). Indikativno je da 64% studenata ima saznanja da njihovi profesori objavljuju isto djelo u dva ili više časopisa (S059), odnosno da se jedinstveno djelo cijepa u više zasebnih cjelina (S060). Više od polovice ispitanika drži nekorektnim da se kroz pretplate za časopise sveučilištima / institutima prodaje pristup radovima njihovih zaposlenika (ZN096), a čak 64% ispitanika odgovorilo je da objavljuje svoje znanstvene radove u otvorenom pristupu (ZN097). Znanstvenici, njih 58% uglavnom koriste radove koji su u otvorenom pristupu (ZN109), a čak 53% ispitanika drži časopise u otvorenom pristupu kvalitetnim (ZN123). Nadalje, pozitivan odnos prema otvorenom pristupu vidljiv je u slaganju 58% ispitanika da

neki časopisi u otvorenom pristupu imaju prilično visok *impact factor* (ZN124), a čak 64% znanstvenika smatra da objavljivanje u otvorenom časopisu doprinosi boljoj citiranosti (ZN125). Zanimljivo je primijetiti da gotovo polovica ispitanika drži da se češće plagiraju djela objavljena on-line od onih otisnutih (ZN132).

Za treći cilj smo postavili razvijanje prikladnog metrijskog instrumenta (upitnik koji će proći psihometrijsku validaciju, te će biti višestruko upotrebljiv i pouzdan). Nažalost, ovaj se cilj pokazao preambicioznim. Odaziv na anketu je bio nedovoljan da bi se validirala faktorska struktura. Ono što je moguće napraviti je izvući izvjestan broj čestica koje tvore čvrstu korelacijsku mrežu i time formiraju niz od nekoliko subskala (pitanja o otvorenom pristupu, autorskim udrugama, plagiranju...). S obzirom na navedena ograničenja, ovaj cilj ćemo moći doseći tek s dodatnim istraživanjima.

Razviti model upravljanja etičkim pitanjima u visokoškolskom izdavaštvu utemeljenom na primjerima dobre prakse i rezultatima istraživanja iz ove disertacije. Ispitanici su na anketno pitanje da li kreiranje dobre prakse na jednoj ustanovi utječe i na implementaciju poželjne prakse na drugim ustanovama (ZN047) dominantno (68%) odgovorili da su suglasni s tvrdnjom. Na pitanje da li su zadovoljni administrativnom procedurom na matičnoj ustanovi vezano za izdavaštvo (ZN060) tek je trećina ispitanika iskazala svoje slaganje. Također, ispitanici, njih 51%, ne pronalazi informacije na mrežnim stranicama matične ustanove vezano za dileme oko autorskog prava. Čak 41% ispitanika dostupne informacije o autorskom pravu na mrežnim stranicama ustanove ne drži od velike pomoći (ZN062). Vezano za pomoć administrativnog osoblja na ustanovi oko pitanja autorskog prava (ZN063) čak 40% ispitanika nije se složilo s tvrdnjom. Studenska populacija je na pitanje da li odredbe o autorskom pravu doživljava kao kompleksan materijal (S049) natpolovično izrazila svoje slaganje, a dostupne informacije o autorskom pravu na mrežnim stranicama ustanove (S053) natpolovično (56%) ne drže korisnim. Čak 53% studenata ne smatra da ima dovoljno znanja o pitanjima autorskog prava kako bi pomogao kolegama (S066). Na česticu da li je obveza Sveučilišta da ponudi edukaciju o autorskom pravu, 60% studenata iskazalo je svoje slaganje s tvrdnjom. Pregledom mrežnih stranica četiri inozemna sveučilišta utvrdili smo veću vidljivost informacija koje se odnose na autorsko pravo. Preporuka je da se autorskom pravu posveti veća pozornost u ključnim dokumentima Sveučilišta i da su vidljiviji za korisnike. Također, potrebno je organizirati sustavnu edukaciju svih članova akademske zajednice u smislu prevencije neetičkog ponašanja. Poseban naglasak treba staviti na edukaciju studenata.

Sljedeći istraživački cilj bio je izraditi studiju slučaja visokoškolskog izdavaštva na Sveučilištu u Zadru. Na Sveučilištu u Zadru na snazi je pet dokumenata kojima je definirana izdavačka djelatnost i svi su objavljeni na mrežnim stranicama Sveučilišta⁶⁰⁷:

- Pravilnik o izdavačkoj djelatnosti Sveučilišta u Zadru,
- Poslovnik o radu Povjerenstva za izdavačku djelatnost,
- Pravilnik o izgledu izdanja Sveučilišta u Zadru,
- Odluka o objavljivanju nastavnih materijala,
- Odluka o naknadama za rad na poslovima iz područja izdavačke djelatnosti.

Izdavačka djelatnost Sveučilišta u Zadru obuhvaća redovita izdanja (Godišnjak i znanstveni i stručni časopisi odjela) i povremena izdanja (knjige, udžbenici, monografije, zbornici radova, skripte, priručnici, nastavni materijali, službene publikacije, periodične publikacije). Vezno za oblike izdanja razlikujemo: tiskana izdanja, mrežno dostupna elektronička izdanja, CD, DVD, video i tonske zapise.

Godišnjak Sveučilišta u Zadru publikacija je Sveučilišta koja izlazi jedanput godišnje, a sadrži podatke o radu i djelatnostima na Sveučilištu u protekloj akademskoj godini.

Usporedimo li podatke koje smo dobili o Sveučilištu u Zadru analizom dostupne dokumentacije i propisanih procedura u procesu izdavanja znanstvenih publikacija na Sveučilištu s prikazima nekoliko generalnih izdavačkih modela u znanosti, možemo zaključiti kako je riječ o klasičnom izdavačkom modelu.

U svezi s time je i sljedeći cilj, predlaganje postupaka za usavršavanje postojeće prakse. Kako je model koji koristi Sveučilište klasični, preporuke koje se mogu uputiti iste su kao i u raspravama o alternativnim modelima:

- Veće usmjeravanje prema modelima znanstvenog objavljivanja koji su financijski više održivi poput otvorenog pristupa.
- Povećati postojeću vidljivost izdanja budući se korist znanstvenog rada gleda izravno kroz dostupnost istraživanja.
- Koristiti kolaboracijske platforme otvorenog koda (za konkretnu preporuku platforme potrebno je napraviti posebno istraživanje potreba i mogućnosti), te
- Educirati korisnike o značaju novih modela izdavaštva, kolaboracije i transparentnosti u znanstvenom izdavaštvu. Ovdje svakako veliku ulogu može

⁶⁰⁷ Sveučilište u Zadru. Izdavaštvo. Propisi i dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/izdavastvo/Propisiidokumenti/tabid/3546/Default.aspx> (2015-6-19).

odigrati Sveučilišna knjižnica, kako se pokazalo u analizi nekoliko europskih sveučilišta.

8.2 Istraživačka pitanja

Prva dva istraživačka pitanja koja smo si postavili je utvrditi tko unutar sveučilišta, fakulteta donosi odluku o objavi istraživačkog i nastavnog materijala, te kako izgledaju modeli poslovnog procesa u visokoškolskom izdavaštvu.

Analizom sveučilišnih pravilnika i poslovnika koji reguliraju izdavačku djelatnost utvrdili smo da Senat Sveučilišta u Zadru donosi konačnu odluku u izdavačkom procesu na Sveučilištu u Zadru. Za svaku akademsku godinu donosi se Plan izdavačke djelatnosti.⁶⁰⁸ Plan izdavačke djelatnosti priprema Povjerenstvo za izdavačku djelatnost, a sukladno prijedlozima sveučilišnih odjela, znanstveno-istraživačkih centara, sveučilišnih službi i Uprave Sveučilišta. Sastavnice dostavljaju prijedloge Povjerenstvu za izdavačku djelatnost najkasnije do 1. prosinca tekuće godine. Sve odluke vezane uz objavljivanje monografskih i drugih publikacija donose se na sjednicama Povjerenstva za izdavačku djelatnost u kojem svaki sveučilišni odjel i znanstveno-istraživački centar ima svojega predstavnika. Članove Povjerenstva potvrđuje Senat. Tijekom kalendarske godine moguće je predložiti dopunu Plana izdavačke djelatnosti, a dostavlja se Senatu na suglasnost. Na Sveučilištu osnovan je i Ured za izdavačku djelatnost⁶⁰⁹ 2007. godine. Osnovna djelatnost Ureda je objavljivanje i distribucija sveučilišnih radova u skladu s Planom izdavačke djelatnosti. Zadatak Ureda je i objavljivanje znanstvenih časopisa pojedinih sveučilišnih sastavnica.

Sljedeće istraživačko pitanje odnosilo se na mogućnosti pokretanja novih časopisa (tiskani / e-časopisi). Putem ankete ispitanike smo pitali da li je prelazak na digitalno izdavaštvo izvjestan (ZN081), te da li je izvediv (ZN082). Ispitanici (znanstvenici i članovi uredništva znanstvenih časopisa) izjasnili su se dominantno da je prelazak na digitalno izdavaštvo izvjestan i izvediv. Na pitanje da li ustanova ima razrađenu strategiju za digitalno izdavanje u budućnosti (ZN083), te da li tiskanu publikaciju treba slijediti digitalni ekvivalent (ZN104) ispitanici su izrazili većinsko slaganje, odnosno postoji indikacija da ispitanici percipiraju potrebu da tiskane publikacije imaju svoj digitalni ekvivalent. Također, postoji slaganje ispitanika da nedostatak novca predstavlja prijetnju za implementaciju on-line izdavaštva (UR110), no da u konačnici digitalni primjerak reže troškove izdavanja (UR108).

⁶⁰⁸ Sveučilište u Zadru. Pravilnik izdavačke djelatnosti Sveučilišta u Zadru. Članak 4. URL: http://www.unizd.hr/Portals/41/Propisi%20i%20dokumenti/Pravilnik_izdavacka_djelatnost.pdf (2015-6-19).

⁶⁰⁹ Sveučilište u Zadru. Ured za izdavačku djelatnost. URL: <http://www.unizd.hr/izdavastvo/Uredzaizdavackudjelatnost/tabid/3915/Default.aspx> (2015-4-5).

Na istraživačko pitanje kako autorsko pravo percipiraju uprave i ostali dionici unutar visokoškolskog sustava odgovor smo potražili kroz analizu mrežnih stranica visokih učilišta i kroz analizu odgovora ispitanika u anketi. Analizirali smo etičke kodekse hrvatskih javnih sveučilišta kroz učestalost ključnih riječi (npr. etika, autorska prava, intelektualna prava, izmišljanje, fabriciranje, krivotvorenje,...) vezanih uz autorska prava i etička pitanja. Pojedine ključne riječ – autorsko pravo, intelektualno vlasništvo, autoplajijat – nisu sadržane u svim kodeksima. Dokumenti nabrajaju poželjne oblike ponašanja bez operacionalnog aparata. Pokušali smo utvrditi postoji li na Sveučilištu u Zadru dokument koji objašnjava osnovne odrednice autorskog prava. Analizom svih propisa objavljenih na mrežnoj stranici Sveučilišta u Zadru, utvrdili smo da ne postoji jedinstveni dokument koji bi korisnicima osigurao niz informacija vezano za ovu problematiku. Kroz pitanje u anketi da li broj informacija o autorskom pravu na mrežnim stranicama ustanove odgovara pozornosti koja se posvećuje toj problematici dobili smo tek neutralan odgovor ispitanika (ZN129). Na pitanje da li matična ustanova treba redefinirati svoj odnos prema autorskom pravu, odnosno prilagoditi se novim okolnostima (ZN098) 45% ispitanika složilo se s tvrdnjom. Upitani da li je politika matične ustanove o autorskim pravima objavljena na mrežnim stranicama (ZN100), više od trećine ispitanika nije se složilo s tvrdnjom, a skoro polovica odgovorilo je ambivalentno. Vezano za obvezu ustanove da ponudi predavanja i radionica za nastavnike, administrativno osoblje i studente ispitanici su pokazali dominantno slaganje (ZN089). Indikacija je da postoji potreba da se ponudi edukacija o autorskom pravu.

Naše sljedeće istraživačko pitanje je utvrditi ulogu računalnog centra sveučilišta u kreiranju politike objave materijala na Internetu. Računalni centar Sveučilišta u Zadru ne sudjeluje samostalno u kreiranju objave materijala na Internetu, ali unutar svojih definiranih obveza, održava mrežnu stranicu Sveučilišta na kojoj su postavljene informacije o izdavačkoj djelatnosti. Stranica nudi opće informacije o Uredu za izdavačku djelatnost čija je osnovna djelatnost objavljivanje i distribucija radova sveučilišnih djelatnika u skladu s izdavačkim planom, te objavljivanje časopisa pojedinih odjela. Za ustanove i pojedince osigurano je i naručivanje izdanja Sveučilišta u Zadru putem elektroničke pošte. Na stranici su dostupni i propisi i dokumenti relevantni za izdavačku djelatnost Sveučilišta. Korisnici mogu preuzeti i obrazac za odobravanje izdavanja djela, obrazac za imenovanje recenzenata i obrazac na kojem se dostavlja recenzija sveučilišnog izdanja. Dostupan je i popis monografija u izdanju Sveučilišta s kratkim opisom svakog djela. Postavljena je i poveznica na periodiku čija su uredništva sveučilišni odjeli. Dostupna je i informacija o elektroničkim izdanjima (njih šest)

Sveučilišta.

Sljedeće istraživačko pitanje glasi *Kakvi su stavovi ispitanika o etičkim prijedorima u domeni autorskih prava?* Na upit o važnosti pojedinih etičkih pitanja, ispitanici su rangirali ponuđene odgovore i najviši rang dali opcijama *autorstvo* i *plagijat*. Slijede *suradnja* i *autoplagijat* (ZN011-014). Na upit koja etička i pravna načela drže temeljem znanstvenih istraživanja (ZN015-017) ispitanici su se najviše opredijelili za opciju da se *osigura točnost znanstvenih spoznaja*, zatim *zaštita prava i dobrobiti sudionika istraživanja*, te *zaštita intelektualnog vlasništva*.

Kroz anketna pitanja željeli smo utvrditi upoznatost ispitanika s terminom pravične uporabe (*fair use*) (ZN154). Gotovo 40% ispitanika upoznato je sa sadržajem termina pravična uporaba smatrajući da dozvoljava uporabu tuđeg autorskog djela za vlastite potrebe stvaranja (ZN156). Više od trećine ispitanika drži pravičnu uporabu korisnim alatom kako bi odredili da li je korištenje autorskog djela u okvirima dozvoljenog (ZN157). Indikativno je da čak 46% ispitanika ne koristi *fair use checklist* (ZN158).

Želimo naglasiti da preko polovice ispitanika smatra da ozbiljan časopis sadrži izjavu o financiranju / stipendiranju istraživanja (ZN076). Ovakav odgovor indicirao je potrebu za transparentnošću kojim se sredstvima financira istraživanje. Potrebno je naglasiti i da 46% ispitanika smatra da nema dovoljno znanja da može suradnicima ponuditi točne informacije oko pitanja o autorskom pravu (ZN087), a čak 65% ispitanika drži potrebnim da ustanova ponudi edukaciju o autorskom pravu (ZN089).

U središtu našeg istraživanja su bili stavovi i ponašanje ispitanika u sustavu znanosti i visokog obrazovanja oko etičkih pitanja autorskog prava. Naglašavamo da smo polazili od etičke dimenzije autorskog prava, te se nismo upuštali u analizu pravnog uređenja autorskog prava. U teorijskom dijelu rada dali smo samo kratki prikaz nacionalne regulative, te međunarodnih konvencija o ujednačavanju određenih pravila za autorsko pravo.

Ukazali smo i na dosadašnja saznanja koja su imala velik utjecaj na oblikovanje i provedbu anketnog istraživanja koje je realizirano u okviru ove disertacije. Prilikom oblikovanja anketnog upitnika konzultirali smo autoricu E. Dryden i kontakt osobu za RoMEO project da li su suglasni da koristimo nekoliko čestica koje su upotrijebili u svojim mjernim instrumentima. Traženu suglasnost dobili smo putem elektronske pošte.

Pristupili smo kvalitativnoj analizi relevantnih dokumenata koji se tiču određivanja autorskog prava na Sveučilištu u Zadru, povezanih dokumenata na nacionalnoj razini, te pružili komparativan prikaz praksi i stavova četiri europska sveučilišta: Sveučilište u

Ljubljani (Slovenija), Sveučilište u Turkuu (Finska), Sveučilište u Göteborgu (Švedska) i Sveučilište u Tampereu (Finska). Kako smo ranije obrazložili, navedena europska sveučilišta su u fokusu našeg istraživanja jer su u okviru europskog kontinentalnog sustava autorskog prava, kao i Republika Hrvatska, a njeguju i slične studijske programe kao i Sveučilište u Zadru. Ispitali smo sadržaj informacija koje su dostupne na mrežnim stranicama spomenutih ustanova, njihovu količinu, vrstu i smještaj dokumenta.

Pregledom propisa i dokumenata Sveučilišta u Zadru utvrdili smo da se dokumenti referiraju na autorsko pravo samo u sklopu nabiranja ponašanja koje se drži etički neprihvatljivim (plagiranje, falsificiranje podataka, krivotvorenje sadržaja, zloraba autorstva i drugo). U dokumentima nisu ponuđene nikakve operacionalne upute za prepoznavanje povrede autorskog prava i procesiranje prekršaja. Naglasak je na normi i posljedicama u slučaju kršenja autorskih prava. Na mrežnim stranicama Sveučilišta u Zadru nije postavljen edukacijski materijal ili kontakt osoba u slučaju dileme prilikom korištenja autorskih djela. Analizirali smo i dokumente sveučilišnih odjela. Zaključak je da postoji neujednačena praksa na sveučilišnim sastavnicama. Neki odjeli iscrpno analiziraju pitanje autorstva i upućuju na poveznice izvan ustanove, dok na nekim odjelima postoje tek kratke, uopćene informacije.

Pretraživanjem mrežnih stranica četiri europska sveučilišta utvrdili smo veću vidljivost i dostupnost informacija o autorskom pravu i oblicima njegovog kršenja. Poseban je naglasak na edukaciji studenata. Vidljiv je napor da se studenti upoznaju s oblicima neakademskog ponašanja, te u slučaju dvojbi upućuje ih se na *checklist fair use* ili eventualno da kontaktiraju odgovornu osobu u ustanovi. Detaljno se opisuju pojavnici plagijatorstva, te koje posljedice takvo ponašanje ima za znanstveni rad. Njihove mrežne stranice mogu poslužiti kao primjer dobre prakse.

Pretpostavka od koje smo krenuli u ovom radu je da autorsko pravo oblikuje odluke u procesu izdavaštva. Analizom dokumenata Sveučilišta u Zadru koji se referiraju na izdavačku djelatnost utvrdili smo da su uređene procedure koje reguliraju ovo iznimno važno područje za diseminaciju znanstvenih radova. „Senat Sveučilišta u Zadru za svaku kalendarsku godinu donosi Plan izdavačke djelatnosti. Prijedlog Plana izdavačke djelatnosti sastavlja se prema prijedlozima sveučilišnih odjela, znanstveno-istraživačkih centara, sveučilišnih službi i Uprave Sveučilišta, a iznimno i fizičkih osoba. Plan izdavačke djelatnosti priprema Povjerenstvo za izdavačku djelatnost.“⁶¹⁰ Pravilnikom su popisana sveučilišna izdanja koja

⁶¹⁰ Pravilnik o izdavačkoj djelatnosti Sveučilišta u Zadru. Članak 4. Nav. dj.

izlaze redovito ili povremeno. Način provođenja recenzentskog postupka propisan je Poslovníkom o radu Povjerenstva za izdavačku djelatnost.⁶¹¹ Recenzentski postupak za objavljivanje u znanstvenim časopisima i zbornicima radova detaljno je propisan od strane uredništvo znanstvenih publikacija. Recenzija mora sadržavati iscrpne podatke o tome da li se autor koristio „odgovarajućom literaturom, postoji li popis literature i je li referiranje ispravno, u kojoj je mjeri riječ o izvornom djelu.“ Svaki znanstveni članak ima najmanje dvije recenzije. Po primitku pozitivnih recenzija, Povjerenstvo upućuje Senatu prijedlog izdavanja znanstvenog rada, na temelju kojeg Senat Sveučilišta u Zadru donosi konačnu odluku o objavljivanju.⁶¹² Propisanim recenzentskim postupkom osigurava se objektivnost vrednovanja znanstveno-istraživačkog rada i nastavak izdavačke procedure.

Druga pretpostavka u ovom radu je da korisnici iz akademske zajednice ne temelje svoje postupke pri uporabi mrežno dostupnih autorskih materijala na dovoljnom poznavanju autorskog prava.

Naglašavamo da prilikom iznošenja rezultata rada treba biti svjestan ograničenja rezultata zbog relativno malog broja ispitanika. Unatoč nastojanjima da anketa dođe do što većeg broja ispitanika, naišli smo na slab interes ispitanika da se pristupi anketi. Nadalje, na velik dio pitanja ispitanici su dali neutralan odgovor, odnosno izabrali su sigurnu neutralnu nišu. Na pitanje o tome da li su percipirali etički problematična ponašanja kod svojih kolega zabrinjavajući postotak ispitanika je odgovorio potvrdno. To se prvenstveno odnosi na pitanje plagijata i autoplagijata.

Anketirani znanstvenici izrazili su svoje slaganje s tvrdnjom da uglavnom koriste znanstvene publikacije u otvorenom pristupu (58%), a čak 91% izrazilo je svoje slaganje da se znanje učini dostupnim preko digitalnih tehnologija, te da otvoreni pristup osigurava vidljivost znanstvenika, a time i citiranost. Indikativan je ovako visok postotak slaganja da se iskoriste prednosti tehnološkog razvoja, da se osigura otvoreni pristup znanstvenim informacijama.

O važnosti znanstvenih publikacija i otvorenog pristupa svjedoči i trenutna rasprava u akademskoj zajednici na inicijativu Rektorskog zbora. Stav Rektorskog zbora je da se „sustav vrednovanja znanstvenih časopisa prilagodi postojećem trenutku tehnološkog razvoja, trendovima otvorenog pristupa znanstvenim informacijama i istraživačkim podacima koji se financiraju javnim sredstvima te demokratičnosti i transparentnosti vrednovanja pojedinca i

⁶¹¹ Isto. Članak 24.

⁶¹² Usporedi. Isto. Članak 32-34.

organizacija.“⁶¹³

Provedeni istraživanje trebalo je predložiti model vrednovanja dobre prakse koji može odgovoriti na pitanje kako dobra i transparentna praksa utječe na stavove dionika akademske zajednice o etičkim pitanjima. Detaljan pregled modela vrednovanja dobre prakse koji je moguće koristiti za daljnja istraživanja nalazi se u poglavlju „Prilozi“.

Želimo naglasiti da problem s kojim smo se suočili u ovom istraživanju jest istovremeno istraživanje više pojava značajnih za profesionalne standarde, te se za eventualno neko drugo istraživanje treba skoncentrirati na manji broj dominantnih istraživačkih praksi. Također, poželjno je koristiti metodu prisilnog izbora izbacivanjem neutralne opcije iz Likertove skale budući su ispitanici na značajan broj pitanja odgovarali u većini neutralno.

Umjesto zaključka navest ćemo Raosovu primjedbu o plagijatu u znanosti:

„bitku protiv plagiranja nećemo dobiti ako se usredotočimo na njegovu pravnu stranu odnosno na minuciozne definicije što jest a što nije plagijat, na razvoj računalnih sustava koji će ga otkrivati i sl. – borbu protiv plagijata treba započeti kao borbu za druge vrijednosti. Trebamo prije svega poticati poduzetnost, stvaralaštvo, kreativnost, pa će se problem riješiti takoreći sam od sebe. Kreativnom je čovjeku mrsko slijediti tuđi trag, ostvarivati tuđe zamisli i prepisivati tuđe rečenice kad ima napretek svojih.“⁶¹⁴

⁶¹³ Rektorski zbor Republike Hrvatske. Policy dokument: Vrednovanje znanstveno-istraživačkog rada i promicanje otvorenog pristupa znanstvenim informacijama i istraživačkim procesima. Napomena: Dokument je u rujnu 2015. dostavljen Senatima sveučilišta u RH na raspravu.

⁶¹⁴ Raos, Nenad. Što je plagijat u znanosti / Arhiv za higijenu rada i toksikologiju. 65(2014), 129-131. Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada. Zagreb, str. 130.

9 Literatura

1. Agencija za znanost i visoko obrazovanje URL: <https://www.azvo.hr/hr/odbor-za-etiku/izvjesca> (2015-4-16)
2. Agencija za znanost i visoko obrazovanje. Etički kodeks Odbora za etiku u znanosti i visokom obrazovanju. URL: https://www.google.hr/?gws_rd=ssl#q=eti%C4%8Dki+kodeks+odbora+za+etiku+u+znanosti+i+visokom+obrazovanju (2014-8-15)
3. Aristotel. Nikomahova etika. Zagreb: Biblioteka „Politička misao“. 1982.
4. Autori.hr. Autorske udruge. 2014. URL: <http://www.autori.hr/autori/autorske-udruge/> (2015-4-8).
5. Baruchson-Arbib, Shifra; Yaari, Eti. Printed Versus Internet Plagiarism: A Study of Students' Perception/ IJIE International Journal of Information Ethics. Vol. 1 (2004-6-23).
6. Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. 2003. URL: <http://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration> (2015-4-20)
7. Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela. URL: https://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/Bernska_konvencija.pdf (2015-1-23).
8. Blažević, Borislav. Originalnost intelektualne tvorevine i kreativnost kod autorskog djela. Visoki trgovački sud RH. URL: [http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&src=s&source=web&cd=3&ved=0CCKQFjACahUKEwieqKLFmZzJAhWLuRQKHRIYDWg&url=http%3A%2F%2Fwww.vtsrh.hr%2Fuploads%2FDokument%2FSavjetovanja%2F9.%2520savjetovanje%2F07-2._Intelektualno_vlasnistvo_-_Originalnost_intelektualne_tvorevine_\(Blazevic\).ppt&usq=AFQjCNFQn7VscmHfNYX2cg7KwDf_rbsyqQ&sig2=cEuHbKjjJcQC4OAPEHjgsQ&bvm=bv.107763241,d.bGQ](http://www.google.hr/url?sa=t&rct=j&q=&src=s&source=web&cd=3&ved=0CCKQFjACahUKEwieqKLFmZzJAhWLuRQKHRIYDWg&url=http%3A%2F%2Fwww.vtsrh.hr%2Fuploads%2FDokument%2FSavjetovanja%2F9.%2520savjetovanje%2F07-2._Intelektualno_vlasnistvo_-_Originalnost_intelektualne_tvorevine_(Blazevic).ppt&usq=AFQjCNFQn7VscmHfNYX2cg7KwDf_rbsyqQ&sig2=cEuHbKjjJcQC4OAPEHjgsQ&bvm=bv.107763241,d.bGQ) (2015-10-24).
9. Bošnjak, Branko. Povijest filozofije: Razvoj mišljenja u ideji cjeline. Knjiga prva/Nakladni zavod Matice Hrvatske. Zagreb.1993.
10. Bošnjak, Branko. Povijest filozofije: Razvoj mišljenja u ideji cjeline. Knjiga treća. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske.1993.
11. Brown, Laura, Griffiths, Rebecca i Rascoff, Matthew. University Publishing in a Digital Age. New York: Ithaka, 2007.
12. Budapest Open Access Initiative. 2012. URL: <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/boai-10-recommendations> (2014-7-21)
13. Budapest Open Access Initiative. URL <http://www.soros.org/openaccess/read.shtml> (2014-7-21).
14. Capurro, Rafael. Information Ethics – A Position Paper.//Internationa Journal of Information Ethics./Vo. 1 (06/2004) str. 1 URL: http://www.i-r-i-e.net/inhalt/001/ijie_001_02_capurro.pdf (201-3-30)
15. Castells, Manuel. Epilog. u Himanen, Peka. Hakerska etika. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk, 2002.
16. Committee on Intellectual Property Rights in the Emerging Information Infrastructure, National Research Council. The Digital Dilemma: Intellectual Property in the Information Age, 2000. URL: <http://www.nap.edu/catalog/9601.html> (2012-4-19)
17. Copleston, Frederic. A History of Philosophy. Vol 1: Greece and Rome. Doubleday, New York. 1993 / 1962.
18. Copp, David. The Oxford Handbook of Ethical Theory. Oxford University Press. 2006.
19. Cornell's College of Arts and Sciences <http://guides.library.cornell.edu/c.php?g=31232&p=199350> (2015-2-8).
20. The Cost of Knowledge. URL: <http://thecostofknowledge.com/> (25 9 2015).
21. Courant, Paul N. Scholarship and Academic Libraries (and their kind) in the World of Google.// First Monday. Volume 11. Number 8 — 7 August (2006) URL: <http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/1382/1300> (2015-1-20)
22. Creative Commons. URL: <http://creativecommons.org/licenses/?lang=en> (2015-4-27)
23. Čehok, Ivan i dr. Etika: priručnik jedne discipline. Zagreb: Školska knjiga. 1996.
24. Davis, G /Copyright and the Public Interest, Volume 14 IIC Studies in Industrial Property and Copyright Law/Max Planck Institute for Foreign and International Patent/Copyright and Competition Law/Munich, Weinheim/New York, NY; VCH 1994.

25. Digital Library of MIT theses. URL: <http://thesis.mit.edu/>. Prema Pickton i McKnight,
26. Društvo hrvatskih književnika. Pravilnik o raspodjeli naknada za javnu posudbu. Članak 6. Zagreb. 2013.
27. Dryden, Jean Elizabeth. Copyright in the Real World: Making Archival Material Available (2008) // doktorski rad. URL [https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/11198/1/-Dryden Jean E 200806 PhD thesis.pdf](https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/11198/1/-Dryden%20Jean%20E%20200806%20PhD%20thesis.pdf) (2013-2-14)
28. Državni zavod za intelektualno vlasništvo URL: <http://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/autorsko-pravo/ostvarivanje/kolektivno/> (2015-5-15)
29. Državni zavod za intelektualno vlasništvo URL: <http://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/patenti/sto-je-patent/> (2015-1-23)
30. Državni zavod za intelektualno vlasništvo. Kolektivno ostvarivanje prava. 2015. URL: <http://www.dziv.hr/hr/intelektualno-vlasnistvo/autorsko-pravo/ostvarivanje/kolektivno/> (2015-4-23)
31. Državni zavod za intelektualno vlasništvo. O Zavodu. 2015. URL: <http://www.dziv.hr/hr/o-zavodu/> (2015-1-23).
32. Državni zavod za intelektualno vlasništvo. URL: [http://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/Pariska konvencija.pdf](http://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/Pariska_konvencija.pdf) (
33. Edinburgh Research Archive. URL: <http://www.era.lib.ed.ac.uk>. Prema Pickton i McKnight
34. Einstein, Albert. The Human Side, uredile Helen Dukas i Banesh Hoffman. Nav. prema Cline, A. (2015) Einstein Quotes on Ethics & Morality: Humans, not Gods, Define Morality. URL: <http://atheism.about.com/od/einsteingodreligion/tp/EinsteinMoralsEthicsMorality.htm> (2015-3-22).
35. eLearning Infographics. URL: <http://elearninginfographics.com/college-plagiarism-infographic/> (2015-8-31).
36. eLife Sciences Publications Ltd. URL: <http://elifesciences.org> (25-9-2015).
37. eLife Sciences Publications Ltd. A view on the future: The 2014 eLife Sciences annual report. URL: [http://2014.elifesciences.org/assets/elifesciences-annual-report-2014.pdf?_ga=1.80867344.60571403.1443403415](http://2014.elifesciences.org/assets/elifesciences-annual-report-2014.pdf?_ga=1.80867344.60571403.1443403415.2592015) (25 9 2015).
38. eLife Sciences Publications Ltd. About Us. URL: <http://elifesciences.org/about> (25 9 2015).
39. European Commission. Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European economic and social committee and The Committee of the regions; Towards better access to scientific information: Boosting the benefits of public investments in research. URL: http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/era-communication-towards-better-access-to-scientific-information_en.pdf (2015-4-24).
40. Europska komisija. Commission Recommendation on access to and preservation of scientific information. 2012. URL: http://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/recommendation-access-and-preservation-scientific-information_en.pdf (2015-9-25)
41. Filozofija prava, prevela D. Guteša. Beograd: Nolit, 1980.
42. Filozofijski rječnik. Nakladni zavod Matice Hrvatske. Zagreb. 1984.
43. Flögel-Mršić, Mirna. Profesionalna etika. // Etika, priručnik jedne discipline. / uredili Ivan Čehok i Ivan Koprek. Zagreb: Školska knjiga. 1996.
44. Floridi, Luciano. Foundations of Information Ethics. // The Handbook of Information and Computer Ethics. / Himma, Einar Kenneth; Tavani, Herman T. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, (2008.).
45. Floridi, Luciano. What is Information Ethics? Microsoft Research Laboratory - PhD students summer school. 2006. Cambridge.
46. Gadd, Elisabeth; Oppenheim, Charles; Proberts, Steve. RoMEO Studies 2: How Academics Want to Protect their Open-Access Research Papers. // Journal of Information Science 29, 5(2003) 333-356. URL: www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/RoMEO%20Studies%202.pdf (2013-3-15)
47. Gadd, Elizabeth; Oppenheim, Charles; Proberts, Steve. RoMEO Studies 1: The impact of copyright ownership on academic author self-archiving // Journal of Documentation, 59, 3(2003), 243-277. URL: <http://www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/RoMEO%20Studies%201.pdf> (2013-3-15)
48. Gadd, Elizabeth; Oppenheim, Charles; Proberts, Steve. RoMEO Studies 5: IPR issues facing OAI Data and Service Providers. (unrefereed preprint). URL: <http://www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/RoMEO%20Studies%205.pdf> (2013-3-15)
49. Gadd, Elizabeth; Oppenheim, Charles; Proberts, Steve. RoMEO Studies 3: How academics expect to use open-access research papers. // Journal of Librarianship and Information Science 35, 3(2003), 17-187.

- URL: www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/RoMEO%20Studies%203.pdf (2013-3-15)
50. Gadd, Elizabeth; Oppenheim, Charles; Proberts, Steve. RoMEO studies 6: rights metadata for open archiving. // Program 38, 1(2004), 5-14. URL: <http://www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/Romeo%20Studies%206.pdf> (2013-3-15).
 51. Gadd, Elizabeth; Oppenheim, Charles; Proberts, Steve. RoMEO studies 4: ana analysis of journal publisher's copyright agreements. // Learned Publishing, 16, 4(2003), 293-308. URL: <http://www.lboro.ac.uk/microsites/infosci/romeo/RoMEO%20Studies%204.pdf> (2013-3-15).
 52. Gliha, Igor. Prava na autorskim djelima nastalim u radnom odnosu i po narudžbi / Zbornik PFZ,, Posebni broj 56(2006).
 53. Gowers, Tim. Elsevier – my part in its downfall, 2012. URL: <https://gowers.wordpress.com/2012/01/21/elsevier-my-part-in-its-downfall/> (25 9 2015).
 54. Handke, Christian i Towse, Ruth. Economics of copyright collecting societies. International Review of Intellectual Property and Competition Law, vol. 38, no.8, 2007.
 55. Hausmanninger. Thomas. Controlling the Net: Pragmatic Actions or Ethics Needed?// International Journal of Information Ethics./Vo. 1 (06/2004) URL: http://www.i-r-i-e.net/inhalt/001/ijie_001_04_hausmanninger.pdf (2015-3-30)
 56. Hegel, Georg Vilhelm Fridrih. Fenomenologija duha. Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod.1986.
 57. Henneberg, Ivan. Autorsko pravo. Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Zagreb: Informator, 2001.
 58. Hill, Thomas E. Jr.: Kantian Normative Ethics// u The Oxford Handbook of Ethical Theory/uredio David Copp: Oxford University Press, 2006
 59. Hirtle, B. Peter, Hudson Emily, Kenyon Andrew T., Copyright and Cultural Institutions; Guidelines for Digitization for U.S. Libraries, Archives and Museums, Cornell University Library, Ithaca, New York, 2009.
 60. Horvat, Aleksandra. Daniela, Živković. Knjižnice i autorsko pravo. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb. 2013.
 61. Horvat, Aleksandra. Knjižnični katalog i autorstvo. Rijeka. Naklada Benja, 1995.
 62. Horvat, Aleksandra. Slobodan pristup informacijama kao zadaća knjižničara. Vjesnik bibliotekara Hrvatske 43, 3 (2000). Zagreb: Hrvatsko bibliotekarsko društvo. 2000.URL: http://dzs.ffzg.hr/text/HKD_sl_prist_inf.htm (2015-3-30)
 63. Hrčak. Časopisi po područjima - Biomedicina i zdravstvo. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=3 (2015-9-13).
 64. Hrčak. Časopisi po područjima - Biotehničke znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=4 (2015-9-13).
 65. Hrčak. Časopisi po područjima - Društvene znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=5 (2015-9-13).
 66. Hrčak. Časopisi po područjima - Humanističke znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=6 (2015-9-13).
 67. Hrčak. Časopisi po područjima - Prirodne znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=1 (2015-9-13).
 68. Hrčak. Časopisi po područjima - Tehničke znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopisi_podrucje&id_podrucje=2 (2015-9-13).
 69. Hrčak. Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske. Početna stranica. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=text&str=vise#otvoreni_pristup (2015-6-19)
 70. Hrčak. Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske. Početna stranica. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=text&str=vise#otvoreni_pristup (2015-6-19)
 71. Hrčak. Posjećenost časopisa u razdoblju: 01.05.2010. - 31.05.2015., prirodne znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa&mjesec_od=5&godina_od=-2010&mjesec_do=5&godina_do=2015&podrucje=1 (2015-5-1).
 72. Hrčak. Posjećenost časopisa u razdoblju: 01.05.2010. - 31.05.2015., tehničke znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa&mjesec_od=5&godina_od=-2010&mjesec_do=5&godina_do=2015&podrucje=2 (2015-5-1).
 73. Hrčak. Posjećenost časopisa u razdoblju: 01.05.2010. - 31.05.2015., biomedicina i zdravstvo. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa&mjesec_od=5&godina_od=-2010&mjesec_do=5&godina_do=2015&podrucje=3 (2015-5-1).
 74. Hrčak. Posjećenost časopisa u razdoblju: 01.05.2010. - 31.05.2015., biotehničke znanosti. URL:

- http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa&mjesec_od=5&godina_od=-2010&mjesec_do=5&godina_do=2015&podrucje=4 (2015-5-1).
75. Hrčak. Posjećenost časopisa u razdoblju: 01.05.2010. - 31.05.2015., društvene znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa&mjesec_od=5&godina_od=-2010&mjesec_do=5&godina_do=2015&podrucje=5 (2015-5-1).
 76. Hrčak. Posjećenost časopisa u razdoblju: 01.05.2010. - 31.05.2015., humanističke znanosti. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=posjecenost-casopisa&mjesec_od=5&godina_od=-2010&mjesec_do=5&godina_do=2015&podrucje=6 (2015-5-1).
 77. Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL: <http://www.enciklopedija.hr/-Natuknica.aspx?ID=56470> (2014-3-21).
 78. Hughes, Brian. Alternative access models in academic publishing. URL: <http://blog.oup.com/-2014/12/~alternative-access-models-academic-publishing/> (25 9 2015).
 79. IFLA. Etički kodeks za knjižničare i druge informacijske djelatnike URL: <http://www.ifla.org/files/assets/faiife/codesofethics/croatiancodeofethicsfull.pdf> (2015-3-30)
 80. Information and Computer Ethics/ Himma, Einar Kenneth; Tavani, Herman T. New Jersey: John Wiley & Sons,
 81. Jackson, Steven J.; Vimawala, Alok. Tightening the Net: Intellectual property micro-regimes and peer to peer practice in higher education networks.//First Monday. Volume 16, Number 11 - 7 November 2011. URL: <http://www.uic.edu/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/viewArticle/3649/-3072#p2> (2013-3-24).
 82. Jha, Alok. Academic sping: how an angry maths blog sparked a scientific revolution. // The Guardian, 2012a. URL: <http://www.theguardian.com/science/2012/apr/09/frustrated-blogpost-boycott-scientific-journals> (25 9 2015).
 83. Jha, Alok. Wellcome Trust joins 'academic spring' to open up science. // The Guardian, 2012b. URL: <http://www.theguardian.com/science/2012/apr/09/wellcome-trust-academic-spring> (25 9 2015).
 84. Johns, Adrian. Piracy: the intellectual property wars from Gutenberg to Gates. The University of Chicago Press. 2009.
 85. Jug Duraković, M. Pregled razvoja autorskog prava u Republici Hrvatskoj s naglaskom na promjene uvjetovane usklađivanjem s pravnom stečevinom EU.//Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu. 3 (2009). Str. 613-630.
 86. Kallenberg, Ranvald. The Ethos of Science and the Ethos of Democracy. // Robert K. Merton: Sociology of Science and Sociology as Science. / Ur. Craig J. Calhoun. New York: Columbia University Press, 2010.
 87. Katulić, Tihomir. Javno dostupne znanstvene i stručne informacije, *Edupoint*, No. 37. /Rujan 2005. /godište V. URL: <http://edupoint.carnet.hr/casopis/37/clanci/2.html> (2015-2-10).
 88. Konvencija o ustanovljenju Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo. URL: http://www.dzi.v.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/WIPO_konvencija.pdf (2015-1-23).
 89. Korač, Veljko. Rodno mesto i tajna Hegelove filozofije.//Fenomenologija duha/Georg Vilhelm Fridrih Hegel. Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod.1986.
 90. Krelja Kurelović i dr. Prihvaćanje otvorenog pristupa u znanosti i obrazovanju. Zbornik Veleučilišta u Rijeci. Vol. 1 (2013), No. 1, pp. 1-16.
 91. Krelja Kurelović, Elena i dr. Prihvaćanje otvorenog pristupa u znanostii obrazovanju. Zbornik Veleučilišta u Rijeci. Vol. 1. 2013. Str. 1-16
 92. Le Goff, Jacques. Intelektualci u srednjem vijeku. Zagreb. Grafički zavod Hrvatske, 1982.
 93. Levanat-Peričić, Miranda. Upute za pisanje seminarskih radova. URL: http://www.unizd.hr/Portals/8/silabusi_14/Upute%20za%20seminarski%20rad_LEVANAT.pdf (2015-6-3).
 94. LIBRE liberating research. URL: <http://www.liberatingresearch.org/> (25 9 2015).
 95. Lighthelm, A.A. i Koekemoer, E.M. Academic publishing: Lessons learnt from the Southern African Business Review. // Southern African Business Review 13, 3(2009). Str. 28-50.
 96. Lilek, Mirela. Zašto fakultetu ne žele objaviti vlastite radove? // Jutarnji list, 25. rujna 2014. URL <http://www.jutarnji.hr/template/article/article-print.jsp?id=1222755> (2014-12-21).
 97. Lipson, Charles. Cite Right. A Quick Guide to Citation Styles – MLA, APA, Chicago, the Sciences, Professions, and More. The University of Chicago Press. Chicago and London, 2006.
 98. Lukšić, Branimir. Pravo i etika.Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo. 1995.
 99. Marčelić, Sven. Plagijat u hrvatskoj akademskoj zajednici: (ne)uspješna borba i moguća rješenja.//

- Institut za razvoj obrazovanja. Zagreb URL: http://www.iro.hr/userdocs/File/pno_kolumna/Marcelic_IRO%20memo.pdf (2015-8-31). The Visual Communication Guy. Did I Plagiarize. URL: http://thevisualcommunicationguy.com/wp-content/uploads/2014/09/Infographic_Did-I-Plagiarize1.jpg (2015-8-31)
100. Matanovac Vučković, Romana i Kunda, Ivana. Materijalno-pravno i koliziskopravno uređenje intelektualnog vlasništva nastalog u radnom odnosu // Zbornik Pravnog fakulteta Rijeka 32, 1(1991), str 75-125.
 101. Myers, David. Social Psychology. New York: The McGraw-Hill Companies, Inc., 2010. Str. 273-274
 102. Mejovšek, Milkko. Uvod u metode znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima. Zagreb. Naklada Slap. 2003.
 103. Milas, G. Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima. Zagreb: Naklada Slap, 2009.
 104. Monbiot, George. Academic publishers make Murdoch look like a socialist. // The Guardian, 2011. URL: <http://www.theguardian.com/commentisfree/2011/aug/29/academic-publishers-murdoch-socialist> (25 9 2015).
 105. Morin, Edgar. Etika, prev. Vesna Pavković. Zagreb: Masmedia. 2008.
 106. National Library of Finland. Doria: University of Turku. URL: <https://www.doria.fi/handle/10024/5788> (2015-4-24).
 107. Nemeč, Dragutin. Ograničavanje korištenja digitalnih autorskih djela: Utjecaj na knjižnice. Zbornik Hrvatskog društva za autorsko pravo (2006). str. 209-245.
 108. Odbor za etiku u znanosti i visokom obrazovanju. Etički kodeks. URL: http://www.izor.hr/c/document_library/get_file?p_l_id=60825&folderId=60844&name=DLFE-1701.pdf (2014-8-15).
 109. Opća deklaracija o ljudskim pravima, Prevela: Vedrana Spajić-Vrkaš, URL: <http://www.ffzg.unizg.hr/hre-edc/Deklaracijalj.pdf> (2015-3-30).
 110. Panjkota, Ante. Kratki vodič kroz citiranje i referenciranje. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/45/Citiranje%20i%20referenciranje.pdf> (2015-5-25).
 111. Pariška deklaracija za zaštitu industrijskog vlasništva. URL: https://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/WIPO_konvencija.pdf (2015-1-23).
 112. Perakakis, Pandelis; Taylor, Michael. Academic self-publishing: a not-so-distant future. // Prometheus. Critical studies in innovation, 31 3(2013). URL: <http://dx.doi.org/10.1080/08109028.2014.891712> (25 9 2015).
 113. Pfanner, Eric *New York Times*, URL: <http://www.ihg.hr/novosti/europa-jaca-potporu-digitalnoj-glazbenoj-industriji-115> (2012-7-10).
 114. Pickton, Margaret; McKnight Cliff. Research students and the Loughborough institutional repository. // Journal of Librarianship and Information Scienc. 38, 4(2006),
 115. Platon. Država. Beograd:Beogradski izdavačko-grafički zavod. 1983.
 116. Polonsky, Michael Jay. Publishing on Publishing: streams in the literature. School of management and Marketing, Deakin University, Burwood, Australia. 2008.
 117. Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja („Narodne novine“, broj: 84/05, 138/06, 120/07, 71/10, 116/10, 38/11) u Republici Hrvatskoj detaljno propisuje uvjete za izbor u znanstvena zvanja po znanstvenim područjima j i sadrži popis časopisa i drugih publikacija s međunarodnom recenzijom u kojima znanstvenici moraju objavljivati
 118. Prpić, Katarina. Profesionalna etika znanstvenika. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu. 1997.
 119. Quin. Michael. J. Ethics for the Information Age. Sixth Edition. Global Edituon. Seattle University. Pearson Education Limited. 2015.
 120. Raos, Nenad. Što je plagijat u znanosti / Arhiv za higijenu rada i toksikologiju. 65(2014),. Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada. Zagreb,
 121. Redfield, Robert. The Universally Human and the Culturally Variable. // Human Nature and the Study of Society: The Papers of Robert Redfield, vol. 1 / edited by M. P. Redfield. Chicago: University of Chicaho Press, 1962. Navedeno prema Ferrante, Joan. Sociology: A Global Perspective, Enhanced Seventh Edition. Belmont: Wadsworth, 2011.
 122. Russell, Bertrand. Mudrost zapada. Drugo izdanje. Zagreb: Mladost. 1977.

123. Scholarly Open Access. Critical analysis of scholarly open-access publishing. List of Publishers. URL: <http://scholarlyoa.com/publishers/> (2015-9-10).
124. Scholarly Open Access. <https://scholarlyoa.files.wordpress.com/2015/01/criteria-2015.pdf> (2015-9-10).
125. Shachaf, P. (2005), A global perspective on library association codes of ethics. // Library & Information Science Research 27(4), str. 513-533 URL: http://eprints.rclis.org/8941/1/Code_of_Ethics.pdf (2014-8-18).
126. Shachaf, Pnina and Rubenstein, Ellen (2007) A Comparative Analysis of Libraries' Approaches to Copyright: Israel, Russia, and the U.S. *The Journal of Academic Librarianship*, Volume 33/ Issue 1 (January, 2007), URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0099133306001108> (2013-3-15).
127. Shearer, Kathleen. A Review of Emerging Models in Canadian Academic Publishing, 2010. URL: http://blogs.ubc.ca/universitypublishing/files/2010/03/Shearer_Academic-Publishing.pdf (25 9 2015).
128. Snapper, John. The Matter of Plagiarism: What, Why and If//The Handbook of Information and Computer Ethics/ Himma, Einar Kenneth; Tavani, Herman T. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, (2008.)
129. SPARC (Scholarly Publishing & Academic Resources Coalition). URL: <http://www.arl.org/sparc> (2015-9-1).
130. Spinello, Richard A. Intellectual Property: Legal and Moral Challenges of Online File Sharing.// The Handbook of Information and Computer Ethics/ Himma, Einar Kenneth; Tavani, Herman T. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, (2008.)
131. Sveriges Rigstag. Lag (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. URL: <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-1960729-om-upphovsratt-sfs-1960-729/> (2015-4-24).
132. Sveučilište u Zadru - Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja. Studijski programi. URL: <http://www.unizd.hr/ucitelji-odgojitelji/Studijskiprogrami/tabid/3290/Default.aspx> (2015-6-2).
133. Sveučilište u Zadru - Odsjek za iberoromanske studije Odjela za francuske i iberoromanske studije. URL: <http://www.unizd.hr/francuski/Odsjeci/Odsjekzaiberoromanskstudije/tabid/1915/Default.aspx> (2015-5-29).
134. Sveučilište u Zadru - Odjel za anglistiku. Home. URL: <http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/engleski&> (2015-5-25).
135. Sveučilište u Zadru - Odjel za anglistiku. Pravilnik o diplomskom radu. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/36/prijave%20završnih%20i%20diplomskih%20radova/PRAVILNIK%20O%20DIPLOMSKOM%20RADU.pdf> (2015-5-25).
136. Sveučilište u Zadru - Odjel za anglistiku. Pravilnik o završnom radu. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/36/prijave%20završnih%20i%20diplomskih%20radova/PRAVILNIK%20O%20ZAVRŠNOM%20RADU.pdf> (2015-5-25).
137. Sveučilište u Zadru- Odjel za anglistiku. Upute o etici istraživanja na Odjelu za anglistiku. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/36/Upute%20-%20etika%20istrazivanja.pdf> (2015-5-25).
138. Sveučilište u Zadru - Odjel za arheologiju. Upute za pisanje završnog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/2/doc/Završni_prvostupnicki_rad-upute.pdf (2015- 5-25).
139. Sveučilište u Zadru - Odjel za ekologiju, agronomiju i akvakulturu. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/poljodjelstvo/Dokumenti/tabid/4380/Default.aspx> (2015-5-25).
140. Sveučilište u Zadru - Odjel za ekologiju, agronomiju i akvakulturu. Pravilnik o izradi i obrani završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/45/pravilnik%20o%20izradi%20završnog%20rada%20-%202014%2002.pdf> (2015-5-25).
141. Sveučilište u Zadru - Odjel za ekonomiju. Dokumenti studija. URL: <http://www.unizd.hr/ekonomija/Dokumenti/tabid/3141/Default.aspx> (2015-5-28).
142. Sveučilište u Zadru - Odjel za ekonomiju. Pravilnik o diplomskom radu na sveučilišnom diplomskom studiju menadžmenta. URL: http://www.unizd.hr/Portals/4/Dokumenti_new/Pravilnici_obrasci_1314/Pravilnik%20diplomski%202014_Web.pdf (2015-5-28).
143. Sveučilište u Zadru - Odjel za ekonomiju. Pravilnik o završnom radu na sveučilišnom preddiplomskom studiju menadžmenta. URL: http://www.unizd.hr/Portals/4/Dokumenti_new/Pravilnici_obrasci_1314/Pravilnik%20završni%20201

- 4_25032015.docx (2015-5-28).
144. Sveučilište u Zadru - Odjel za ekonomiju. Pravilnik o završnom radu na sveučilišnom preddiplomskom studiju menadžmenta. Čl. 6. URL: http://www.unizd.hr/Portals/4/Dokumenti_new/Pravilnici_obrasci_1314/IZJAVA%20O%20AUTENT%u010CNOSTI%20ZAVR%u0160NOG%20RADA%20%20I%20AKADEMSKOJ%20%u010CESTITOSTI.docx
 145. Sveučilište u Zadru - Odjel za etnologiju i antropologiju. Studenti. URL: <http://www.unizd.hr/etnologijaantropologija/Studenti/tabid/2474/Default.aspx> (2015-5-25).
 146. Sveučilište u Zadru - Odjel za etnologiju i antropologiju. Upute i obrasci. URL: <http://www.unizd.hr/etnologijaantropologija/Studenti/Uputeiobraci/tabid/6062/Default.aspx> (2015-5-28).
 147. Sveučilište u Zadru - Odjel za etnologiju i antropologiju. Upute za pisanje seminarskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/5/doc/Upute%20za%20pisanje%20seminarskog%20rada.%20EKA.doc> (2015-5-28).
 148. Sveučilište u Zadru - Odjel za etnologiju i antropologiju. Upute za pisanje završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/5/pdf/UPUTE%20STUDENTIMA%20KOJI%20PRIJAVLJUJU%20ZAVRSNI%20RAD.pdf> (2015-5-28).
 149. Sveučilište u Zadru - Odjel za etnologiju i antropologiju. Upute za pisanje diplomskih radova. URL: http://www.unizd.hr/Portals/5/Upute%20diplomski%20rad%20EKA_2015.pdf (2015-5-28).
 150. Sveučilište u Zadru - Odjel za filozofiju. Studentski kutak. URL: <http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/filozofija&> (2015-5-28).
 151. Sveučilište u Zadru - Odjel za filozofiju. Upute za izradu diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/filozofija/Novosti/Uputezaizradudiplomskograda/tabid/6198/Default.aspx> (2015-5-28).
 152. Sveučilište u Zadru - Odjel za filozofiju. Upute za izradu završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/filozofija/Novosti/Uputezaizraduzavršnograd/tabid/6197/Default.aspx> (2015-5-28).
 153. Sveučilište u Zadru - Odjel za francuske i iberoromanske studije. Dokumenti Odjela. URL: <http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/francuski&> (2015-5-29).
 154. Sveučilište u Zadru - Odjel za francuske i iberoromanske studije. Pravilnik o završnom i diplomskom ispitu. URL: http://www.unizd.hr/Portals/16/pdf/Pravilnik_o_završnom_ispitu_28-11-2013.pdf (2015-5-29).
 155. Sveučilište u Zadru - Odjel za geografiju. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/geografija/Dokumenti/tabid/3494/Default.aspx> (2015.5.30).
 156. Sveučilište u Zadru - Odjel za geografiju. Upute za pisanje diplomskih radova. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/6/Upute%20za%20pisanje%20diplomskih%20radova.pdf> (2015-5-30).
 157. Sveučilište u Zadru - Odjel za geografiju. Upute za pisanje seminarskih radova-preddiplomski studij. URL: http://www.unizd.hr/Portals/6/Upute%20za%20pisanje%20seminarskih%20radova_preddiplomski.pdf (2015-5-30).
 158. Sveučilište u Zadru - Odjel za geografiju. Upute za pisanje seminarskih radova-diplomski studij. URL: http://www.unizd.hr/Portals/6/Upute%20za%20pisanje%20seminarskih%20radova_diplomski.pdf (2015-5-30).
 159. Sveučilište u Zadru - Odjel za germanistiku. Pravilnik o izradi diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/9/Pravilnik%20o%20izradi%20diplomskog%20rada.pdf> (2015-6-2).
 160. Sveučilište u Zadru - Odjel za germanistiku. Pravilnik o izradi završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/9/Pravilnik%20o%20izradi%20zavr%C5%A1nog%20rada.pdf> (2015-6-2).
 161. Sveučilište u Zadru - Odjel za germanistiku. Pravilnik o izradi završnog ispita. URL: http://www.unizd.hr/Portals/9/Pravilnik%20o%20zavr%C5%A1nom%20ispitu,%20sluzbena_verzija_od_4.4.2011.pdf (2015-6-2).
 162. Sveučilište u Zadru - Odjel za germanistiku. Propisi Odjela. URL: <http://www.unizd.hr/njemacki/PropisiOdjela/tabid/597/Default.aspx> (2015-6-2).
 163. Sveučilište u Zadru - Odjel za informacijske znanosti. Dokumenti. URL: <http://iz.unizd.hr/Dokumenti/tabid/6916/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-6-2).

164. Sveučilište u Zadru - Odjel za informacijske znanosti. Obrasci i upute. URL: <http://iz.unizd.hr/Dokumenti/Obrasciupute/tabid/6952/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-6-2).
165. Sveučilište u Zadru - Odjel za informacijske znanosti. Upute za citiranje. URL: http://iz.unizd.hr/Portals/70/docs_stari_web/Obrasci%20i%20upute/UPUTE-ZA-CITIRANJE_OIZ.pdf (2015-6-2).
166. Sveučilište u Zadru - Odjel za informacijske znanosti. Upute za pisanje seminarskog rada. URL: http://iz.unizd.hr/Portals/70/docs_stari_web/Obrasci%20i%20upute/Upute-za-pisanje-seminarskog-rada-14-15.pdf (2015-6-2).
167. Sveučilište u Zadru - Odjel za informacijske znanosti. Upute za prijavu, izradu i obranu diplomskog rada. URL: http://iz.unizd.hr/Portals/70/docs_stari_web/Obrasci%20i%20upute/Upute_diplomski-radovi_2015.pdf (2015-6-2).
168. Sveučilište u Zadru - Odjel za informacijske znanosti. Upute za prijavu i izradu završnog rada. URL: http://iz.unizd.hr/Portals/70/docs_stari_web/Obrasci%20i%20upute/Upute_završni-rad-i-završni-ispit_2015_v2.pdf (2015-6-2).
169. Sveučilište u Zadru - Odjel za izobrazbu učitelj i odgojitelja. Pravila i upute o završnom i diplomskom radu. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/50/Studijski%20programi/UPUTE%20ZA%20IZRADU%20DIPLOMSKOGA%20I%20ZAVRŠNOGA%20RADA.doc> (2015-6-2).
170. Sveučilište u Zadru - Odjel za klasičnu filologiju. Izrada završnog i diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/7/DIPLOMSKI%20I%20ZAVRŠNI%20RAD%20-%20hodogram.pdf> (2015-6-2).
171. Sveučilište u Zadru - Odjel za klasičnu filologiju. Studenti. URL: <http://www.unizd.hr/klasicnafilologija/Studenti/tabid/491/Default.aspx> (2015-6-2).
172. Sveučilište u Zadru - Odjel za lingvistiku. APA standardi za citiranje. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/32/docs/APA%20standardi%20za%20citiranje%20literature.pdf> (2015-6-3).
173. Sveučilište u Zadru - Odjel za lingvistiku. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/lingvistika/Dokumenti/tabid/3508/Default.aspx> (2015-6-3).
174. Sveučilište u Zadru - Odjel za lingvistiku. Smjernice za pisanje seminarskih radova. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/32/docs/Smjernice%20-%20Seminarski%20rad.pdf> (2015-6-3).
175. Sveučilište u Zadru - Odjel za nastavničke studije u Gospiću. Propisi i dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/nstgospic/Propisiidokumenti/tabid/5930/Default.aspx> (2015-6-4).
176. Sveučilište u Zadru - Odjel za nastavničke studije u Gospiću. Upute za izradu diplomskog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/51/2014/Upute_diplomski_nove/UPUTE%20ZA%20IZRADU%20DIPLOMSKOG%20RADA%20-%20NOVE.pdf (2015-6-4).
177. Sveučilište u Zadru - Odjel za pedagogiju. Pravilnik o izradi i obrani diplomskog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/10/pdf/Pravilnik_o_izradi_i_obrani_diplomskog_rada.pdf (2015-6-6).
178. Sveučilište u Zadru - Odjel za pedagogiju. Propisi i dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/pedagogija/Propisiidokumenti/tabid/4846/Default.aspx> (2015-6-6).
179. Sveučilište u Zadru - Odjel za pedagogiju. Studenti. URL: <http://www.unizd.hr/pedagogija/Studenti/tabid/5894/Default.aspx> (2015-6-6).
180. Sveučilište u Zadru - Odjel za pedagogiju. Upute za izradu diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/10/pdf/Upute%20za%20izradu%20diplomskog%20rada.pdf> (2015-6-6).
181. Sveučilište u Zadru - Odjel za pedagogiju. Upute za izradu seminarskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/10/pdf/Upute%20za%20izradu%20seminarskog%20rada.pdf> (2015-6-6).
182. Sveučilište u Zadru - Odjel za povijest umjetnosti. Home. URL: <http://www.unizd.hr/povijest-umjetnosti/Home/tabid/655/Default.aspx> (2015-6-6).
183. Sveučilište u Zadru - Odjel za povijest. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/povijest/Dokumenti/tabid/282/Default.aspx> (2015-6-6).
184. Sveučilište u Zadru - Odjel za povijest. Izjava o akademskoj čestitosti. URL: <http://www.unizd.hr/LinkClick.aspx?fileticket=M3zMUtOa9qg%3d&tabid=282&portalid=3&mid=8846> (2015-6-6).
185. Sveučilište u Zadru - Odjel za povijest. Izjava o akademskoj čestitosti za diplomski rad. URL: <http://www.unizd.hr/LinkClick.aspx?fileticket=te9skgUdQPk%3d&tabid=282&portalid=3&mid=8846> (2015-6-6).
186. Sveučilište u Zadru - Odjel za povijest. Upute za pisanje diplomskog rada. URL:

- <http://www.unizd.hr/LinkClick.aspx?fileticket=JWI2kLASDKQ%3d&tabid=282&portalid=3&mid=8846> (2015-6-6)
187. Sveučilište u Zadru - Odjel za povijest. Upute za pisanje završnog rada za preddiplomski studij. URL: <http://www.unizd.hr/LinkClick.aspx?fileticket=vnoS7oHtZhw%3d&tabid=282&portalid=3&mid=8846> (2015-6-6).
188. Sveučilište u Zadru - Odjel za psihologiju. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/psihologija/Dokumenti/tabid/4775/Default.aspx> (2015-6-7).
189. Sveučilište u Zadru - Odjel za psihologiju. Pravilnik o diplomskom radu. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/12/pdf/Pravilnik%20o%20diplomskom%20radu.pdf> (2015-6-7).
190. Sveučilište u Zadru - Odjel za psihologiju. Pravilnik o završnom radu. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/12/pdf/Pravilnik%20o%20završnom%20radu.pdf> (2015-6-7).
191. Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. Diplomski studij. URL: [http://www.unizd.hr/sociologija/Diplomskistudij\(dvopredmetni\)/tabid/2831/Default.aspx](http://www.unizd.hr/sociologija/Diplomskistudij(dvopredmetni)/tabid/2831/Default.aspx) (2015-6-8).
192. Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. O nama. URL: <http://www.unizd.hr/sociologija/Onama/tabid/2821/Default.aspx> (2015-6-8).
193. Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. Politika prema akademskom nepoštenju Odjela za sociologiju. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/13/PROPISI/AKADEMSKO%20NEPOSTENJE%20politika%20Odjela.pdf> (2015-6-8).
194. Sveučilište u Zadru. Sveučilišna knjižara „Citadela“. URL: <http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/knjizara-citadela&> (2015-9-25).
195. Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. Preddiplomski studij. URL: <http://www.unizd.hr/sociologija/Preddiplomskistudij/tabid/2852/Default.aspx> (2015-6-8).
196. Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. Propisi i dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/sociologija/Onama/Propisiidokumenti/tabid/2840/Default.aspx> (2015-6-8).
197. Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. Upute za izradu diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/LinkClick.aspx?fileticket=TfklXKTTHcw%3d&tabid=2859&portalid=13> (2015-6-8).
198. Sveučilište u Zadru - Odjel za sociologiju. Upute za prijavu i izradu završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/LinkClick.aspx?fileticket=G6QkNP5gl0Y%3d&tabid=2861&portalid=13> (2015-6-8).
199. Sveučilište u Zadru - Odjel za talijanistiku. Pravila pisanja diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/talijanski/Studenticeistudenti/Pravilapisanjadiplomskograda/tabid/2220/Default.aspx> (2015-6-8).
200. Sveučilište u Zadru - Odjel za talijanistiku. Studentice i studenti. URL: <http://www.unizd.hr/talijanski/Studenticeistudenti/tabid/825/Default.aspx> (2015-6-8).
201. Sveučilište u Zadru - Odjel za turizam i komunikacijske znanosti. Studentski kutak. URL: <http://www.unizd.hr/tikz/Home/tabid/2510/Default.aspx> (2015-6-8).
202. Sveučilište u Zadru - Odjel za turizam i komunikacijske znanosti. Diplomski i završni radovi. URL: <http://www.unizd.hr/tikz/Diplomski,završniiseminarskiradovi/tabid/4254/Default.aspx> (2015-6-8).
203. Sveučilište u Zadru - Odjel za turizam i komunikacijske znanosti. Upute za izradu seminarskih, završnih i diplomskih radova. URL: http://www.unizd.hr/Portals/46/OBAVIJESTI/Upute_KIT.pdf (2015-6-8).
204. Sveučilište u Zadru - Odjel za turizam i komunikacijske znanosti. Studentski kutak. Diplomski. Izjava o izradi završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/46/TAJNIŠTVO/izjava%20o%20izradi%20završnog.docx> (2015-6-8).
205. Sveučilište u Zadru - Odjel za zdravstvene studije. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/sestrinstvo/Dokumenti/tabid/1229/Default.aspx> (2015-6-8).
206. Sveučilište u Zadru - Odjel za zdravstvene studije. Pravilnik o izradi i obrani završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/23/Pravilnik%20o%20izradi%20i%20obrani%20zr.pdf> (2015-6-8).
207. Sveučilište u Zadru - Odjeli. Odjel za lingvistiku. Pravilnik o izradi i obrani diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/32/pravilnik%20o%20izradi%20diplomskog%20rada%202014.pdf> (2015-6-3).
208. Sveučilište u Zadru - Odsjek za francuski jezik i književnost Odjela za francuske i iberoromanske studije. URL: <http://www.unizd.hr/francuski/Odsjeci/Odsjekzafrancuskijezikiknjiževnost/tabid/1543/Default.aspx>

- (2015-5-29).
209. Sveučilište u Zadru - Odsjek za francuski jezik i književnost Odjela za francuske i iberoromanske studije. Upute za završni ispit. URL: http://www.unizd.hr/Portals/16/francuski/Upute_za_polaganje_zavrsnog_ispita_DPD_FRA_13-7-2015.pdf (2015-5-29).
210. Sveučilište u Zadru – Odsjek za francuski jezik i književnost Odjela za francuske i iberoromanske studije. Obavijesti s Odsjeka. URL: <http://www.unizd.hr/francuski/Odsjeci/Odsjekzafrancuskijezikknjizevnost/ObavijestisOdsjeka/tabid/1931/Default.aspx> (2015-5-29).
211. Sveučilište u Zadru – Odsjek za francuski jezik i književnost Odjela za francuske i iberoromanske studije. Upute za pisanje diplomskog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/16/francuski-prevoditeljski/FR_DS-prevoditeljski-Upute_za_izradu_diplomskog_rada.pdf (2015-5-29).
212. Sveučilište u Zadru - Odsjek za hrvatski jezik i književnost Odjela za kroatistiku i slavistiku. URL: <http://www.unizd.hr/kroatistika-slavistika/Home/tabid/503/Default.aspx> (2015-6-3).
213. Sveučilište u Zadru - Odsjek za iberoromanske studije Odjela za francuske i iberoromanske studije. Upute za pisanje diplomskog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/16/ibericas/Upute_za_izradu_diplomskog_rada.pdf (2015-5-29).
214. Sveučilište u Zadru - Odsjek za iberoromanske studije Odjela za francuske i iberoromanske studije. Upute za završni ispit. URL: http://www.unizd.hr/Portals/16/ibericas/SPA-PDS-zavrzni_ispit.pdf (2015-5-29).
215. Sveučilište u Zadru – Odsjek za iberoromanske studije Odjela za francuske i iberoromanske studije. URL: <http://www.unizd.hr/francuski/Odsjeci/Odsjekzaiberoromanskstudije/ObavijestisOdsjeka/tabid/1926/Default.aspx> (2015-5-29).
216. Sveučilište u Zadru - Odsjek za ruski jezik i književnost Odjela za kroatistiku i slavistiku. URL: <http://www.unizd.hr/Default.aspx?alias=www.unizd.hr/ruski&> (2015-6-3).
217. Sveučilište u Zadru - Pomorski odjel. Izjava. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/1/docs/obavijesti/IZJAVA%20STUDENTA%20O%20ZAVR%20NOM%20RADU.doc> (2015-6-7).
218. Sveučilište u Zadru - Pomorski odjel. Kako ne pisati završni rad. URL: http://www.unizd.hr/Portals/1/docs/obavijesti%2014_15/Kako%20NE%20pisati%20zavrzni%20rad.pdf (2015-6-7).
219. Sveučilište u Zadru - Pomorski odjel. Pravilnik o izradi i obrani završnog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/1/docs/obavijesti%2014_15/PRAVILNIK%20O%20ZAVRSNOM%20RADU.pdf (2015-6-7).
220. Sveučilište u Zadru - Pomorski odjel. Upute za izradu završnog rada. URL: http://www.unizd.hr/Portals/1/docs/obavijesti%2014_15/Matrica%20završnog-1.doc (2015-6-7).
221. Sveučilište u Zadru - Pomorski odjel. Završni radovi. URL: <http://www.unizd.hr/promet-pomorstvo/Završniradovi/tabid/192/Default.aspx> (2015-6-7).
222. Sveučilište u Zadru - Sveučilišna knjižnica. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/sveucilisknknjiznica/Oknji%20C5%20Benici/Dokumenti/tabid/4397/Default.aspx> (2015-6-8).
223. Sveučilište u Zadru - Sveučilišna knjižnica. Edukacija korisnika. URL: <http://www.unizd.hr/sveucilisknknjiznica/Usluge/Edukacijakorisnika/tabid/4924/Default.aspx> (2015-6-8).
224. Sveučilište u Zadru - Sveučilišna knjižnica. O knjižnici. URL: <http://www.unizd.hr/sveucilisknknjiznica/Oknjiznici/tabid/4399/Default.aspx> (2015-6-8).
225. Sveučilište u Zadru - Sveučilišna knjižnica. URL: <http://www.unizd.hr/sveucilisknknjiznica/Po%20C4%20Detna/tabid/1096/Default.aspx> (2015-6-8).
226. Sveučilište u Zadru - Sveučilišna knjižnica. Usluge. URL: <http://www.unizd.hr/sveucilisknknjiznica/Usluge/tabid/1150/Default.aspx> (2015-6-8).
227. Sveučilište u Zadru - Teološko-katehetski odjel. Dokumenti. URL: <http://www.unizd.hr/teoloskokatehetskiodjel/Dokumenti/tabid/5871/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-6-8).
228. Sveučilište u Zadru - Teološko-katehetski odjel. Izjava o autentičnosti završnog rada i akademskoj čestitosti. URL: [http://www.unizd.hr/Portals/65/IZJAVA%20O%20AUTENTICNOSTI%20ZAVRSNOG%20RADA%](http://www.unizd.hr/Portals/65/IZJAVA%20O%20AUTENTICNOSTI%20ZAVRSNOG%20RADA%20)

- [20%20I%20AKADEMSKOJ%20CESTITOSTI%20-%20prilog%203 .docx](#) (2015-6-8).
229. Sveučilište u Zadru - Teološko-katehetski odjel. Pravilnik o izradi i obrani završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/65/Pravilnik%20o%20izradi%20i%20obrani%20završnog%20rada%203.docx> (2015-6-8).
230. Sveučilište u Zadru - Teološko-katehetski odjel. Uputa za izradu završnog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/65/Upute%20za%20izradu%20završnog%20rada.docx> (2015-6-8).
231. Sveučilište u Zadru - Teološko-katehetski odjel. Završni rad. URL: <http://www.unizd.hr/teoloskokatehetskiodjel/Dokumenti/Završnirad/tabid/6958/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-6-8).
232. Sveučilište u Zadru Odjel za turizam i komunikacijske znanosti. Izjava o izradi diplomskog rada. URL: <http://www.unizd.hr/Portals/46/TAJNIŠTVO/izjava%20o%20izradi%20dipl.docx> (2015-6-8).
233. Sveučilište u Zadru. Etički kodeks nastavnika, suradnika, znanstvenika i istraživača. Svibanj 2010. URL: http://www.unizd.hr/Portals/0/doc/eticki_kodeks.pdf (2015-5-11)
234. Sveučilište u Zadru. O nama. URL: <http://www.unizd.hr/Onama/Propisiidokumenti/tabid/59/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-5-11).
235. Sveučilište u Zadru. Odjeli. URL: <http://www.unizd.hr/Obrazovanje/Odjeli/tabid/1641/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-5-25).
236. Sveučilište u Zadru. Odluka o diplomskim radovima studenata na diplomskom studiju Sveučilišta u Zadru. Točka 6. URL: http://www.unizd.hr/Portals/0/doc/odluka_o_diplomskim_radovima_na_diplomskom_studiju_20120328.pdf (2015-6-19).
237. Sveučilište u Zadru. Odluka o objavljivanju nastavnih materijala. Prosinac 2011. URL: http://www.unizd.hr/Portals/41/Propisi%20i%20dokumenti/odluka_nastavni_materijali.pdf (2015-4-2)
238. Sveučilište u Zadru. Poslovnik o radu Povjerenstva za izdavačku djelatnost prosinac 2012., URL: <http://www.unizd.hr/Portals/41/Propisi%20i%20dokumenti/Poslovnik%20Povjerenstva%20za%20izdavastvo.pdf> (2015-6-19)
239. Sveučilište u Zadru. Pravilnik o izdavačkoj djelatnosti Sveučilišta u Zadru. Prosinac 2012. URL: http://www.unizd.hr/Portals/0/doc/Pravilnik_izdavacka_djelatnost.pdf (2015-6-19)
240. Sveučilište u Zadru. Pravilnik o stegovnoj odgovornosti studenata/studentica, ožujak 2011. URL: http://www.unizd.hr/Portals/0/doc/PRAVILNIK_O_STEGOVNOJ_ODGOVORNOSTI_STUDENAT_A.pdf (2015-4-2)
241. Sveučilište u Zadru. Statut. Čl. 12. URL: http://www.unizd.hr/Portals/0/pdf/statut_20150616.pdf (2015-5-25).
242. Sveučilište u Zadru. Strategija Sveučilišta u Zadru 2011-2017, lipanj/srpanj 2011. Sveučilište u Zadru. O nama. URL: <http://www.unizd.hr/Onama/Propisiidokumenti/tabid/59/language/hr-HR/Default.aspx> (2015-5-11)
243. Šember, Marijan. Magistarski rad. Vrijednovanje biomedicinskih časopisa u otvorenom pristupu s pomoću citatnih pokazatelja. Zagreb. 2007. <http://ark.mef.hr/OP.htm> (2015-1-10)
244. Šember, Marijan. Vrijednovanje biomedicinskih časopisa u otvorenom pristupu s pomoću citatnih pokazatelja. Zagreb. Repozitorij Medicinskog fakulteta. 2007. Str. 6. URL: <http://medlib.mef.hr/296> (2015-9-10).
245. Turniti. Plagiarism Report. URL: <http://elearninginfographics.com/plagiarism-in-education-infographic/> (2015-8-31).
246. UNESCO. Komunikacija i informiranje. URL: http://www.unesco.org/new/en/communication-and-information/resources/news-and-in-focus-articles/all-news/news/unescos_open_access_oa_curriculum_is_now_online/#.VfAzG8vot9A (2015-9-9).
247. University of Colorado libraries. An Overview of the Scholarly Publishing Process. URL: http://www.publishnotperish.org/module1/process_overview.htm (25 9 2015).
248. University of Gothenburg Library. Searching and citing. Plagiarism. URL: <http://www.ub.gu.se/skriva/plagiering/> (2015-4-25)
249. University of Gothenburg Library. Searching and citing. URL: <http://www.ub.gu.se/skriva/upphovsratt/> (2015-4-24)
250. University of Gothenburg Library. Searching and citing. URL: <http://www.ub.gu.se/skriva/> (2015-7-9)
251. University of Gothenburg. Library. Searching and citing. Quiz. URL: <http://www.ub.gu.se/skriva/quiz/> (2015-4-25)
252. University of Gothenburg. The Student Portal. Study environment and Rules. URL: <http://studentportal.gu.se/english/study-environment-and-rules/> (2015-5-11)

253. University of Gothenburg. The Student Portal. Study environment and Rules. URL: <http://studentportal.gu.se/english/study-environment-and-rules/plagiarism-and-cheating/?skipSSOCheck=true> (2015-5-11)
254. University of Gothenburg. URL: <http://www.gu.se/english/?languageId=0> (2015-4-24)
255. University of Ljubljana. Ethics in research. URL: http://www.uni-lj.si/research_and_development/ethics_in_research/ (2015-4-24).
256. University of Ljubljana. Network of research and infrastructural centres. URL: http://www.search.ask.com/?tpid=ORJ-SPE&o=APN11406&pf=V7&trgb=IE&p2=%5EBBE%5EOSJ000%5EYY%5EHR&gct=hp&apn_ptnrs=BBE&apn_dtid=%5EOSJ000%5EYY%5EHR&apn_dbr=ie.11.0.9600.17689&apn_uid=5523418F-3980-40B2-AE22-3BEB3B5B1E6D&itbv=12.24.1.51&doi=2015-04-01&psv=&pt=tb (2015-4-24)
257. University of Ljubljana. Repository. URL: <http://www.uni-lj.si/repository/> (2015-4-24).
258. University of Ljubljana. The Guide. URL: http://ec.europa.eu/budget/funding/information/how-apply_en (2015-4-24).
259. University of Tampere . Research. URL <http://www.uta.fi/english/research/index.html> (2015-4-24)
260. University of Tampere. Copyright. URL: <http://www.uta.fi/english/research/OA/self-archiving/instructions/copyright.html> (2015-4-24)
261. University of Tampere. Open Access. URL: <http://www.uta.fi/english/research/OA/index.html>
University of Tampere. TamPub Institutional Repository. URL: <http://tampub.uta.fi/> (2015-4-24)
262. University of Tampere. Research Ethics and Promoting Good Practice in Research. URL: <http://www.uta.fi/english/research/ethics/index.html> (2015-4-24)
263. University of Tampere. TamPub Institutional Repository. URL: <http://tampub.uta.fi/> (2015-4-24).
264. University of Turku. Homepage. URL: <http://www.utu.fi/en/Pages/home.aspx> (2015-4-24)
265. University of Turku. Moodle – Turnitin Instructor User Manual. URL: http://www.utu.fi/fi/yksikko/yliopistopalvelut/opintohallinto/ohjauksen-ja-koulutuksen-tukipalvelut/ok/fairutu/Documents/Moodle-Turnitin_Instructor_User_Manual_UTU.pdf (2015-4-24)
266. University of Turku. Publishin Theses on University of Turku. URL: <http://www.utu.fi/en/units/library/requestbuypublish/publish/publishing-agreements/Documents/sopimus-opinnaytety%c3%b6-english.pdf> (2015-4-24)
267. University of Turku. Publishing in the DORIA Publication Archive. URL: <http://www.utu.fi/en/units/library/requestbuypublish/publish/publishing-in-doria/Pages/home.aspx> (2015-4-24)
268. University of Turku. Publishing ing the Annales Universitatis Turkuensis series. URL: <http://www.utu.fi/en/units/library/requestbuypublish/publish/publishing-doctoral-dissertation/annaes-serial/Pages/home.aspx> (2015-4-24)
269. University of Turku. Publishing services. URL: <http://www.utu.fi/en/units/library/-requestbuypublish/publish/Pages/home.aspx> (2015-4-24).
270. Univerzalna konvencija o autorskom pravu. URL: http://www.dziv.hr/files/File/zakonodavstvo/medjunarodni/Unikon_AP_1952.pdf (2015-1-23).
271. Uredba (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. ipnja 2008. o pravu mjerodavnom za ugovorne odnose. Prema. Matanovac Vučković, Romana i Kunda, Ivana.
272. Uredba Rim I. (23). Prema. Matanovac Vučković, Romana i Kunda, Ivana.
273. Ustav Republike Hrvatske. „Narodne novine“ 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).
274. Velagić, Zoran. Uvod u nakladništvo. Osijek. Filozofski fakultet. 2013.
275. The Wellcome Trust. Costs and business models in scientific research publishing. A report comissioned by the Wellcome Trust, 2004. URL: http://www.wellcome.ac.uk/stellent/groups/-corporatesite/-@policy_communications/-documents/web_document/wtd003184.pdf (25 9 2015).
276. Whitley, Richard, The Intellectual and Social Organization of the Sciences, Clarendon Press, Oxford 1984.
277. Whitley, Richard, The Intellectual and Social Organization of the Sciences, Clarendon Press, Oxford 1984. Prema Prpić, Katarina. Profesionalna etika znanstvenika. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu. 1997
278. WIPO World Intellectual Property Organization. SMEs Division. Research And Innovation Issues In University-Industry Relations: Background Information Document, (2002)URL

- <http://www.wipo.int/export/sites/www/sme/en/documents/pdf/fp6.pdf> (2015-1-23)
279. WIPO World Intellectual Property Organization. URL: http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&search_what=B&bo_id=7 (2015-1-23)
280. Yeung, Peter. Gae of Thrones breaks its own Internet piracy record. // The Telegraph 20-6-2015. URL: <http://www.telegraph.co.uk/culture/tvandradio/game-of-thrones/11677717/Game-of-Thrones-breaks-its-own-internet-piracy-record.html> (2015-6-20)
281. Yola de Lusenet. Venture out into the open. Towards a new environment for academic publishing. Paper presented at the ALLEA General Assembly, March 22-24 2006, Cracow <http://www.ica.org/5717/paag-resources/venture-out-into-the-open-towards-a-new-environment-for-academic-publishing.html> (2015-2-23)
282. Za čestice UR003 i UR004 nije moguće izračunati hi-kvadrat test jer su ispitanici jednoglasno odgovorili negativno na pitanja.
283. Zagorac, I., Jurić, H. Bioetika u Hrvatskoj.//Filozofska istraživanja 111 God. 28 (2008) Sv. 3
284. Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima: „Narodne novine“ broj 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13 i 127/14
285. Zakon o radu: „Narodne novine“ broj 93/14
286. Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju: “ Narodne novine” broj 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07 - OUSRH, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13 i 101/14 - O i RUSRH
287. ZAMP. Globalno ekonomsko izvješće o naknadama koje su prikupila autorska društva diljem svijeta URL: http://www.zamp.hr/uploads/documents/HR_table_4_pages_rev.pdf (2015-4-8)
288. Žarnić, Berislav. Odgoj i prirodni razvoj.//Školski vjesnik 1(2001) Split. URL: <https://bib.irb.hr/datoteka/688104.razvoj.pdf> (2015-09-24).

Prilog A: Tablice korelacija

Tablica 1.1⁶¹⁵ Koeficijenti korelacije za čestice s Likertovom skalom. Napomena: označene su statistički značajne korelacije ($p < ,05$); jednom zvjezdicom označene su korelacije u rasponu |,4-;6|; s dvije zvjezdice u rasponu |,6-;8|; s tri zvjezdice u rasponu |,8-1|.

T1.1	ZN026	ZN027	ZN028	ZN029	ZN030	ZN031	ZN032	ZN043	ZN044	ZN045	ZN046	ZN047
ZN026	1,00	0,72**	0,51*	0,45*	0,37	0,25	0,21	0,15	-0,15	0,22	0,35	0,28
ZN027		1,00	0,74**	0,57*	0,29	0,29	0,25	0,10	-0,04	0,26	0,26	0,31
ZN028			1,00	0,64**	0,29	0,41*	0,35	0,05	-0,03	0,33	0,18	0,21
ZN029				1,00	0,53*	0,60**	0,50*	0,18	-0,06	0,25	0,09	0,34
ZN030					1,00	0,39	0,23	0,21	-0,15	0,27	-0,03	0,27
ZN031						1,00	0,60**	0,23	-0,13	0,20	0,17	0,23
ZN032							1,00	0,05	0,07	0,03	0,24	0,17
ZN043								1,00	-0,14	0,21	0,17	0,10
ZN044									1,00	-0,09	0,21	0,16
ZN045										1,00	-0,01	0,37
ZN046											1,00	0,21
ZN047												1,00

Tablica 1.2 Koeficijenti korelacije za čestice s Likertovom skalom. Napomena: označene su statistički značajne korelacije ($p < ,05$); jednom zvjezdicom označene su korelacije u rasponu |,4-;6|; s dvije zvjezdice u rasponu |,6-;8|; s tri zvjezdice u rasponu |,8-1|.

T1.2	ZN048	ZN049	ZN050	ZN051	ZN052	ZN053	ZN054	ZN055	ZN056	ZN057	ZN058	ZN059
ZN026	0,05	0,23	0,18	0,18	0,34	0,18	-0,11	-0,03	0,17	0,14	-0,01	-0,09
ZN027	0,07	0,00	0,16	0,34	0,25	0,11	-0,09	-0,06	-0,01	0,07	0,07	0,02
ZN028	0,01	-0,04	0,18	0,23	0,28	0,12	-0,04	0,01	-0,05	-0,05	0,15	0,10
ZN029	0,06	-0,10	0,25	0,37	0,21	0,09	-0,04	0,23	0,07	-0,04	0,08	0,11
ZN030	0,26	-0,08	0,11	0,05	0,17	0,29	-0,06	0,01	0,21	-0,21	0,04	-0,08
ZN031	0,11	-0,08	0,20	0,16	0,01	0,12	-0,19	0,12	0,20	0,08	0,02	-0,06
ZN032	0,04	0,05	0,29	0,29	0,09	0,11	-0,10	0,07	0,01	-0,05	0,10	0,12
ZN043	0,15	-0,05	0,33	0,05	0,19	-0,01	-0,14	0,04	0,15	-0,08	-0,11	0,03
ZN044	0,12	0,15	0,02	0,20	0,08	0,28	0,31	-0,10	0,12	0,05	0,21	0,31
ZN045	0,17	-0,15	0,27	0,08	0,15	0,04	-0,10	0,20	0,20	0,08	-0,02	0,15
ZN046	-0,04	0,36	0,13	0,31	0,36	-0,06	-0,09	-0,18	0,06	0,11	-0,08	0,14
ZN047	0,44*	0,04	0,30	0,29	0,22	0,08	-0,12	0,27	0,28	0,00	0,03	0,38

615 Zbog tehničkih razloga nije bilo moguće prelomiti tablicu dimenzija 122×122 čestice drugačije nego razlomivši je u niz od 11 tablica. Od prikazanih 7,442 koeficijenta korelacije, svi veći od |,24| su značajni. Koeficijenti su izračunati metodom brisanja nedostajućih parova, čime smo osigurali stupnjeve slobode u rasponu 69-83. Da smo išli metodom izbacivanja nedostajućih ispitanika, stupanj slobode pao bi na 13.

T1.2	ZN048	ZN049	ZN050	ZN051	ZN052	ZN053	ZN054	ZN055	ZN056	ZN057	ZN058	ZN059
ZN048	1,00	-0,06	0,10	0,23	0,14	0,00	-0,16	0,04	0,04	0,12	-0,03	0,19
ZN049		1,00	-0,09	0,06	0,21	0,07	0,00	-0,26	0,07	0,07	-0,10	0,04
ZN050			1,00	0,05	0,08	0,10	-0,04	0,05	0,04	-0,49*	-0,11	-0,28
ZN051				1,00	0,29	0,00	0,13	0,28	0,03	0,22	0,14	0,42*
ZN052					1,00	0,11	0,14	0,01	-0,10	0,03	0,12	0,11
ZN053						1,00	0,32	0,03	0,48*	0,07	0,39	0,07
ZN054							1,00	0,18	0,18	0,11	0,47*	0,13
ZN055								1,00	0,24	0,20	0,21	0,30
ZN056									1,00	0,15	0,14	0,21
ZN057										1,00	0,23	0,42*
ZN058											1,00	0,33
ZN059												1,00

Tablica 1.3 Koeficijenti korelacije za čestice s Likertovom skalom. Napomena: označene su statistički značajne korelacije ($p < 0,05$); jednom zvjezdicom označene su korelacije u rasponu $|\cdot|,4-0,6|$; s dvije zvjezdice u rasponu $|\cdot|,6-0,8|$; s tri zvjezdice u rasponu $|\cdot|,8-1|$.

T1.3	ZN060	ZN061	ZN062	ZN063	ZN064	ZN065	ZN066	ZN067	ZN068	ZN069	ZN070	ZN071
ZN026	0,20	0,40*	0,45*	0,41*	0,26	0,08	0,10	0,09	0,17	-0,09	-0,03	0,20
ZN027	0,12	0,20	0,32	0,30	0,12	-0,04	0,22	0,19	0,16	-0,19	-0,05	0,13
ZN028	0,24	0,31	0,33	0,27	0,30	-0,08	0,35	0,18	0,23	-0,17	-0,02	0,09
ZN029	0,09	0,19	0,24	0,24	0,07	-0,12	0,32	0,11	0,17	-0,12	0,13	0,09
ZN030	0,00	0,01	0,10	0,09	0,10	0,07	0,15	0,18	0,14	0,02	0,29	0,14
ZN031	0,10	0,03	0,16	0,03	0,09	0,15	0,20	0,30	0,33	-0,12	0,19	0,26
ZN032	0,21	0,11	0,31	0,16	0,08	-0,10	0,08	-0,12	0,23	-0,05	0,02	-0,02
ZN043	0,01	0,04	0,41*	0,20	-0,04	0,41*	-0,06	0,04	0,08	0,02	0,11	0,21
ZN044	0,26	0,05	0,00	-0,05	0,08	-0,14	0,28	0,12	0,14	0,17	0,28	0,05
ZN045	0,05	0,21	0,15	0,22	0,03	0,05	0,41*	0,17	-0,04	-0,04	0,14	0,28
ZN046	0,50*	0,58*	0,67**	0,54*	0,57*	0,29	0,12	0,02	0,27	0,15	0,01	0,17
ZN047	0,20	0,27	0,30	0,22	0,17	0,12	0,62**	0,20	0,23	0,14	0,33	0,14
ZN048	0,03	-0,08	0,09	-0,06	-0,06	0,05	0,35	0,15	0,21	0,18	0,25	0,03
ZN049	0,31	0,44*	0,30	0,18	0,26	0,20	-0,04	0,00	0,29	0,12	-0,16	0,02
ZN050	0,22	0,26	0,18	0,07	0,22	0,13	0,33	0,18	0,12	-0,10	0,02	0,21
ZN051	0,09	0,21	0,20	0,39	0,20	0,01	0,18	-0,05	0,18	0,13	0,17	-0,03
ZN052	0,31	0,34	0,35	0,31	0,31	0,20	0,06	-0,02	0,16	0,01	0,12	0,27
ZN053	0,06	-0,07	0,02	-0,03	0,12	-0,02	0,15	0,12	0,15	-0,08	0,20	0,11
ZN054	-0,09	0,04	-0,26	0,00	-0,12	-0,25	-0,11	-0,04	-0,05	0,22	0,29	-0,06
ZN055	-0,12	-0,16	-0,19	-0,05	-0,04	-0,09	0,09	0,10	-0,02	0,00	0,15	-0,13

T1.3	ZN060	ZN061	ZN062	ZN063	ZN064	ZN065	ZN066	ZN067	ZN068	ZN069	ZN070	ZN071
ZN056	-0,02	0,10	0,02	0,01	0,05	0,11	0,14	0,15	0,11	0,13	0,34	0,14
ZN057	-0,09	0,04	0,11	0,22	-0,01	-0,15	-0,03	0,03	0,06	0,03	-0,01	-0,08
ZN058	-0,03	-0,07	-0,04	-0,02	0,00	-0,21	0,00	0,04	0,03	-0,08	0,04	-0,01
ZN059	0,05	0,13	0,15	0,26	0,08	0,01	0,29	0,12	0,16	0,16	0,14	-0,11
ZN060	1,00	0,40*	0,41*	0,41*	0,56*	0,19	0,32	0,21	0,32	0,10	0,09	0,04
ZN061		1,00	0,48*	0,53*	0,57*	0,22	0,25	-0,03	0,34	0,22	0,03	0,24
ZN062			1,00	0,49*	0,36	0,31	0,14	0,00	0,20	0,12	-0,02	0,24
ZN063				1,00	0,45*	0,10	0,16	0,03	0,13	0,14	0,02	0,03
ZN064					1,00	0,34	0,15	0,21	0,35	0,01	-0,11	0,18
ZN065						1,00	0,01	0,21	0,45*	0,05	-0,05	0,36
ZN066							1,00	0,37	0,17	0,06	0,16	0,14
ZN067								1,00	0,33	-0,12	0,16	0,22
ZN068									1,00	-0,02	0,10	0,02
ZN069										1,00	0,35	-0,13
ZN070											1,00	0,19
ZN071												1,00

Tablica 1.4 Koeficijenti korelacije za čestice s Likertovom skalom. Napomena: označene su statistički značajne korelacije ($p < 0,05$); jednom zvjezdicom označene su korelacije u rasponu |,4-6|; s dvije zvjezdice u rasponu |,6-8|; s tri zvjezdice u rasponu |,8-1|.

T1.4	ZN072	ZN073	ZN074	ZN075	ZN076	ZN077	ZN078	ZN079	ZN080	ZN081	ZN082	ZN083
ZN026	-0,07	-0,28	-0,19	-0,05	-0,02	0,14	0,19	-0,01	0,04	0,11	0,13	0,34
ZN027	0,02	-0,36	-0,18	0,04	0,22	0,08	0,20	0,09	0,01	0,28	0,22	0,25
ZN028	0,01	-0,33	-0,15	0,06	0,18	-0,01	0,27	0,08	0,17	0,19	0,21	0,21
ZN029	0,07	-0,08	0,10	0,07	0,12	0,09	0,12	0,19	0,27	0,19	0,17	0,09
ZN030	0,00	-0,11	-0,12	0,10	0,15	0,03	0,11	-0,15	0,15	-0,02	-0,01	0,09
ZN031	0,24	-0,03	0,03	0,13	-0,03	-0,01	0,01	0,07	0,10	0,01	-0,01	-0,08
ZN032	0,11	-0,20	-0,11	-0,10	0,05	-0,06	-0,04	0,00	-0,05	-0,09	0,00	0,21
ZN043	0,15	-0,02	0,11	-0,11	0,19	0,12	0,29	-0,03	0,18	-0,04	-0,08	0,23
ZN044	0,05	0,26	0,14	0,07	-0,01	-0,03	-0,14	0,08	0,03	0,09	-0,01	0,27
ZN045	0,16	0,00	0,10	0,27	-0,05	0,15	0,29	-0,20	0,18	-0,08	-0,02	0,18
ZN046	-0,02	-0,14	-0,14	-0,20	0,18	0,05	-0,13	-0,07	-0,04	0,00	-0,20	0,58*
ZN047	0,32	0,03	0,14	0,29	0,03	0,30	0,18	-0,13	0,36	0,11	0,02	0,25
ZN048	0,11	0,06	0,10	0,08	0,22	0,27	-0,01	0,08	0,27	0,01	-0,09	-0,01
ZN049	-0,10	0,00	-0,05	-0,13	0,13	-0,08	-0,28	-0,10	-0,07	0,14	0,14	0,27
ZN050	0,11	-0,13	-0,08	-0,03	-0,11	0,18	0,36	-0,14	0,16	-0,11	-0,13	0,20
ZN051	0,13	0,06	0,28	0,00	0,18	0,01	0,10	0,12	0,06	0,11	-0,10	0,27

T1.4	ZN072	ZN073	ZN074	ZN075	ZN076	ZN077	ZN078	ZN079	ZN080	ZN081	ZN082	ZN083
ZN052	-0,23	-0,21	-0,18	-0,09	0,05	0,14	-0,07	-0,06	0,10	0,13	0,03	0,40*
ZN053	0,22	0,13	-0,04	0,09	-0,01	-0,08	0,01	0,19	0,21	0,29	0,36	0,13
ZN054	-0,02	0,08	0,03	-0,02	-0,14	-0,17	0,00	0,07	0,05	0,25	0,22	0,09
ZN055	0,11	0,15	0,41*	0,07	-0,18	0,06	0,15	-0,11	0,21	0,02	-0,01	-0,12
ZN056	0,28	0,34	0,21	0,14	-0,02	-0,03	0,10	-0,02	0,23	0,08	0,04	0,09
ZN057	0,11	0,12	0,19	0,16	0,11	0,04	-0,25	0,15	0,14	0,15	0,07	0,02
ZN058	0,08	-0,10	-0,06	-0,12	0,19	-0,12	0,02	0,13	0,03	0,43*	0,50*	0,07
ZN059	0,18	0,19	0,32	0,16	0,23	-0,05	0,03	0,21	0,34	0,21	0,16	0,27
ZN060	-0,03	-0,27	-0,11	-0,04	-0,01	0,05	0,05	-0,06	0,14	0,05	0,02	0,44*
ZN061	0,00	-0,07	-0,07	-0,08	0,18	0,13	-0,03	-0,16	0,04	-0,15	-0,12	0,55*
ZN062	0,19	-0,19	-0,10	-0,15	0,20	0,01	0,04	-0,03	0,11	0,05	0,03	0,54*
ZN063	0,08	-0,11	-0,03	-0,15	0,19	-0,01	0,18	0,01	0,13	0,18	0,09	0,53*
ZN064	0,08	-0,04	-0,07	-0,06	0,08	0,09	0,15	0,00	0,16	-0,03	-0,13	0,33
ZN065	0,15	-0,02	0,00	0,05	0,17	0,19	0,23	0,08	0,11	-0,15	-0,17	-0,01
ZN066	0,33	-0,09	0,10	0,31	0,06	0,15	0,21	-0,06	0,43*	0,06	0,03	0,20
ZN067	0,26	-0,06	0,04	0,26	0,12	0,04	0,22	-0,05	0,35	0,26	0,13	-0,12
ZN068	0,11	0,00	-0,09	0,09	0,26	0,02	-0,06	0,24	0,04	0,10	0,08	0,04
ZN069	0,17	0,29	0,33	-0,03	0,16	0,23	-0,15	0,08	0,03	-0,21	-0,31	0,28
ZN070	0,05	0,26	0,20	0,28	-0,07	0,16	0,02	0,02	0,12	-0,15	-0,18	-0,02
ZN071	0,26	-0,05	-0,12	0,01	-0,05	0,26	0,10	-0,20	0,02	-0,12	-0,03	0,00
ZN072	1,00	0,20	0,31	0,20	0,08	0,01	0,24	0,00	0,26	0,23	0,06	0,05
ZN073		1,00	0,72**	0,25	-0,05	0,08	-0,08	0,24	0,10	-0,09	-0,16	-0,08
ZN074			1,00	0,27	-0,06	0,10	0,11	0,26	0,31	-0,07	-0,17	-0,04
ZN075				1,00	-0,11	0,09	0,02	0,04	0,15	-0,10	-0,08	-0,26
ZN076					1,00	0,17	-0,03	0,12	-0,01	0,26	0,24	0,17
ZN077						1,00	0,08	0,00	0,15	-0,21	-0,24	0,06
ZN078							1,00	-0,12	0,31	0,13	0,16	0,13
ZN079								1,00	0,08	0,17	0,13	-0,20
ZN080									1,00	0,16	0,00	0,07
ZN081										1,00	0,76**	0,12
ZN082											1,00	0,06
ZN083												1,00

Tablica 1.5 Koeficijenti korelacije za čestice s Likertovom skalom. Napomena: označene su statistički značajne korelacije ($p < 0,05$); jednom zvjezdicom označene su korelacije u rasponu |,4-;6|; s dvije zvjezdice u rasponu |,6-;8|; s tri zvjezdice u rasponu |,8-1|.

T1.5	ZN084	ZN085	ZN086	ZN087	ZN088	ZN089	ZN090	ZN091	ZN092	ZN093	ZN094	ZN095
-------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------

T1.5	ZN084	ZN085	ZN086	ZN087	ZN088	ZN089	ZN090	ZN091	ZN092	ZN093	ZN094	ZN095
ZN026	0,13	0,35	-0,29	0,14	-0,03	-0,27	-0,24	0,04	-0,11	-0,14	0,05	0,03
ZN027	0,15	0,36	-0,26	0,05	-0,02	-0,27	-0,14	0,06	-0,21	-0,09	0,22	0,00
ZN028	0,11	0,36	-0,07	-0,02	-0,02	-0,24	-0,13	0,08	-0,27	-0,02	0,16	-0,05
ZN029	0,07	0,10	0,09	-0,02	0,09	-0,03	-0,15	0,13	-0,04	-0,05	-0,06	-0,01
ZN030	0,13	0,27	0,20	0,15	0,11	0,06	-0,21	0,20	0,02	-0,16	0,05	-0,10
ZN031	0,06	0,13	0,20	0,18	0,21	0,04	-0,15	0,14	-0,12	-0,09	-0,18	-0,16
ZN032	0,03	0,19	0,11	0,09	0,25	0,04	-0,09	0,11	-0,01	-0,21	0,01	0,06
ZN043	0,00	0,14	0,03	0,39	0,05	-0,09	-0,24	-0,01	-0,06	0,01	-0,04	-0,17
ZN044	0,31	0,04	0,20	-0,01	0,21	0,27	0,32	-0,09	0,13	0,19	-0,07	0,10
ZN045	0,16	0,11	0,12	-0,02	0,32	0,08	-0,08	-0,18	-0,16	-0,17	0,24	0,09
ZN046	0,16	0,46*	-0,24	0,19	0,06	-0,12	-0,19	0,15	-0,39	-0,01	0,10	-0,13
ZN047	0,35	0,17	0,18	0,06	0,42*	0,13	0,02	0,03	-0,20	-0,11	-0,09	0,05
ZN048	0,10	0,10	0,20	0,04	0,23	0,10	-0,07	0,14	-0,02	-0,21	-0,14	0,03
ZN049	-0,07	0,14	-0,12	0,23	-0,02	0,16	0,09	0,37	-0,02	0,11	-0,13	-0,13
ZN050	0,06	0,19	-0,04	0,32	0,26	0,11	-0,37	-0,21	-0,11	-0,25	0,11	-0,20
ZN051	0,17	0,09	0,03	0,07	0,19	0,08	0,09	0,14	0,02	-0,06	0,05	0,12
ZN052	0,27	0,44*	-0,09	0,18	-0,07	-0,13	-0,07	0,03	-0,34	0,15	0,10	-0,01
ZN053	0,41*	0,19	0,13	0,11	0,06	0,07	0,10	-0,02	-0,05	-0,12	-0,16	0,04
ZN054	0,31	-0,13	-0,02	-0,04	0,03	0,29	0,32	0,04	0,12	0,16	-0,08	0,08
ZN055	0,06	-0,24	0,29	-0,11	0,00	0,16	0,10	0,01	0,08	0,19	0,08	0,21
ZN056	0,15	-0,03	0,26	0,21	0,12	0,31	0,04	0,06	0,18	-0,02	-0,15	0,03
ZN057	0,17	-0,18	0,02	-0,29	-0,01	0,07	0,25	0,10	0,13	0,10	-0,02	0,16
ZN058	0,34	0,02	0,02	-0,23	-0,04	0,08	0,23	0,05	-0,07	0,23	0,04	0,33
ZN059	0,20	-0,02	0,24	-0,17	0,23	0,20	0,41	0,08	0,06	0,22	-0,06	0,23
ZN060	0,10	0,28	0,08	0,00	0,07	-0,07	0,09	0,05	-0,34	0,02	-0,12	-0,10
ZN061	0,09	0,36	-0,17	0,20	0,14	-0,07	-0,14	0,08	-0,28	-0,04	0,07	-0,06
ZN062	0,20	0,43*	-0,14	0,16	0,02	-0,19	-0,23	0,04	-0,40*	-0,12	0,04	-0,04
ZN063	0,23	0,16	-0,03	0,04	0,14	-0,17	-0,08	0,05	-0,25	-0,15	-0,03	-0,08
ZN064	0,08	0,41*	-0,18	0,15	-0,05	-0,27	-0,14	0,04	-0,24	0,04	0,09	-0,25
ZN065	-0,04	0,27	-0,03	0,65**	0,09	-0,13	-0,07	0,14	-0,20	0,03	-0,09	-0,23
ZN066	0,22	-0,02	0,23	-0,08	0,45*	0,21	-0,03	-0,09	-0,10	-0,19	-0,14	-0,02
ZN067	0,11	-0,12	0,29	0,11	0,18	0,18	-0,04	-0,02	-0,11	-0,13	-0,16	-0,17
ZN068	0,16	0,21	0,20	0,26	0,24	-0,03	0,06	0,36	-0,18	-0,05	-0,04	-0,05
ZN069	-0,21	0,01	0,09	0,10	0,08	0,08	0,08	0,01	0,01	0,15	0,03	0,00
ZN070	0,14	-0,10	0,48*	0,02	0,25	0,23	0,19	-0,03	0,00	-0,04	-0,17	0,25
ZN071	0,17	0,12	0,07	0,40*	0,09	0,02	-0,17	-0,13	-0,25	-0,09	-0,18	0,02

T1.5	ZN084	ZN085	ZN086	ZN087	ZN088	ZN089	ZN090	ZN091	ZN092	ZN093	ZN094	ZN095
ZN072	0,13	-0,16	0,18	0,14	0,30	0,15	0,05	-0,09	-0,08	-0,16	-0,17	-0,03
ZN073	-0,04	-0,27	0,23	0,00	0,15	0,32	0,28	0,04	0,38	0,25	-0,07	0,13
ZN074	-0,16	-0,44*	0,28	-0,11	0,15	0,32	0,26	0,01	0,35	0,26	-0,10	0,16
ZN075	-0,04	-0,29	0,21	-0,11	0,35	0,22	0,35	0,12	0,18	0,06	-0,01	0,16
ZN076	0,01	0,18	-0,11	0,24	0,12	0,04	-0,06	0,23	-0,11	0,05	0,00	0,01
ZN077	0,01	0,10	-0,06	0,19	0,08	-0,06	-0,03	-0,24	0,07	0,02	0,06	0,03
ZN078	0,17	0,04	-0,01	0,18	0,22	0,05	-0,16	-0,15	0,09	-0,20	0,14	-0,02
ZN079	-0,04	-0,08	-0,09	-0,16	-0,06	-0,29	0,23	0,02	0,12	0,12	-0,08	-0,05
ZN080	0,22	-0,02	0,09	-0,03	0,10	0,20	0,04	-0,15	0,12	-0,11	-0,19	-0,15
ZN081	0,44*	0,08	-0,08	-0,11	0,05	-0,04	0,19	0,18	-0,10	-0,03	-0,05	-0,13
ZN082	0,38	0,04	-0,07	-0,15	0,04	-0,01	0,17	0,27	-0,12	0,00	-0,10	0,11
ZN083	0,17	0,48*	-0,12	0,11	0,19	0,04	-0,07	-0,06	-0,24	0,00	0,20	-0,04
ZN084	1,00	0,19	0,02	-0,12	0,16	0,01	0,15	-0,11	-0,12	-0,20	-0,04	0,03
ZN085		1,00	-0,40*	0,32	0,00	-0,37	-0,16	0,01	-0,35	-0,14	0,26	-0,32
ZN086			1,00	-0,02	0,25	0,43*	0,26	0,11	0,05	0,11	-0,19	0,24
ZN087				1,00	0,19	0,06	-0,32	0,11	-0,22	-0,12	-0,13	-0,14
ZN088					1,00	0,28	0,11	0,13	-0,04	-0,29	-0,09	-0,01
ZN089						1,00	0,16	0,09	0,28	0,15	-0,25	0,19
ZN090							1,00	0,21	0,28	0,47*	0,00	0,14
ZN091								1,00	-0,01	0,19	0,07	0,06
ZN092									1,00	0,17	0,05	0,01
ZN093										1,00	0,08	0,19
ZN094											1,00	0,03
ZN095												1,00

Tablica 1.6 Koeficijenti korelacije za čestice s Likertovom skalom. Napomena: označene su statistički značajne korelacije ($p < 0,05$); jednom zvjezdicom označene su korelacije u rasponu |,4-;6|; s dvije zvjezdice u rasponu |,6-;8|; s tri zvjezdice u rasponu |,8-1|.

T1.6	ZN096	ZN097	ZN098	ZN099	ZN100	ZN101	ZN102	ZN103	ZN104	ZN105	ZN107
ZN026	0,07	0,04	-0,16	0,22	0,30	-0,08	0,22	0,09	0,00	-0,01	0,00
ZN027	0,10	0,10	-0,12	-0,01	0,13	0,00	0,21	0,01	0,04	-0,10	-0,05
ZN028	-0,03	0,26	-0,18	0,10	0,26	-0,09	0,13	-0,08	0,06	0,00	0,09
ZN029	0,08	0,19	0,12	-0,03	0,18	0,03	0,16	-0,20	0,28	-0,17	0,07
ZN030	-0,08	-0,03	0,02	0,16	0,23	0,03	-0,05	-0,07	0,00	-0,06	-0,04
ZN031	-0,11	0,11	-0,05	0,00	0,30	-0,03	-0,08	-0,14	-0,04	-0,13	0,20
ZN032	-0,06	0,24	0,00	0,18	0,15	0,08	-0,02	-0,04	-0,16	-0,09	0,16
ZN043	0,06	0,08	0,02	0,19	0,20	0,22	0,07	0,22	-0,09	0,06	0,01

T1.6	ZN096	ZN097	ZN098	ZN099	ZN100	ZN101	ZN102	ZN103	ZN104	ZN105	ZN107
ZN044	0,15	0,04	0,25	0,11	0,13	0,32	0,07	0,24	0,07	0,15	0,17
ZN045	0,02	-0,06	0,13	-0,08	-0,04	0,13	0,24	0,20	0,03	-0,09	0,00
ZN046	0,09	0,10	-0,35	0,44*	0,61**	-0,03	-0,11	0,44*	-0,12	0,27	-0,07
ZN047	0,03	-0,11	0,17	0,09	0,25	0,17	0,32	0,16	0,05	0,16	-0,17
ZN048	-0,25	-0,19	0,01	0,05	0,02	0,10	0,17	-0,06	-0,19	0,18	-0,16
ZN049	0,15	0,00	0,07	0,24	0,43*	-0,04	0,09	0,15	-0,02	0,17	0,00
ZN050	0,05	0,20	0,06	0,08	0,09	0,32	0,41*	0,17	-0,25	-0,02	0,03
ZN051	0,26	0,04	0,08	-0,01	-0,03	0,07	0,06	0,30	0,09	0,11	-0,03
ZN052	-0,06	0,10	-0,20	0,39	0,45*	0,15	-0,03	0,31	0,10	0,19	0,04
ZN053	0,25	0,31	0,21	0,14	0,24	0,10	-0,04	0,04	0,01	0,00	0,41*
ZN054	0,47*	0,12	0,28	-0,15	0,04	0,18	0,16	0,27	0,38	0,01	0,19
ZN055	0,20	-0,10	0,13	-0,14	-0,17	0,01	0,05	0,13	0,20	-0,07	0,11
ZN056	0,21	-0,01	0,23	0,08	0,11	0,15	0,10	0,13	-0,02	0,00	0,34
ZN057	0,15	-0,07	0,21	0,01	0,03	-0,23	-0,16	0,18	0,31	0,17	0,17
ZN058	0,34	0,07	0,04	-0,04	0,01	-0,07	-0,06	0,07	0,30	0,11	0,17
ZN059	0,21	0,09	0,20	0,06	0,03	0,14	0,06	0,25	0,23	0,25	0,11
ZN060	-0,10	0,13	-0,25	0,38	0,46*	0,16	0,06	0,03	-0,15	0,25	0,17
ZN061	0,08	0,08	-0,12	0,41*	0,52*	0,09	0,19	0,39	-0,03	0,19	-0,04
ZN062	0,07	0,23	-0,17	0,42*	0,63**	0,03	-0,01	0,26	0,02	0,22	0,00
ZN063	0,07	0,02	-0,11	0,25	0,25	0,01	-0,02	0,31	0,06	0,04	-0,07
ZN064	-0,15	0,27	-0,37	0,51*	0,42*	-0,05	-0,14	0,20	-0,21	0,27	0,10
ZN065	-0,04	0,22	-0,24	0,52*	0,23	0,14	0,01	0,22	-0,31	0,24	0,04
ZN066	0,04	-0,06	0,23	0,02	0,17	0,20	0,37	0,07	-0,02	0,15	-0,02
ZN067	-0,04	0,12	0,04	0,04	0,11	0,17	0,07	-0,01	-0,07	0,05	0,06
ZN068	-0,04	0,19	-0,16	0,30	0,30	0,12	-0,12	0,13	-0,19	0,23	0,04
ZN069	0,09	-0,08	0,11	0,10	0,12	0,24	0,09	0,38	0,07	0,15	-0,01
ZN070	0,14	0,02	0,22	-0,02	0,13	0,08	-0,01	0,11	0,03	-0,04	0,01
ZN071	0,06	0,22	-0,03	0,24	0,24	0,07	0,06	0,21	-0,17	0,09	-0,03
ZN072	0,24	0,12	0,26	0,00	0,12	0,28	0,12	0,10	0,16	0,20	0,13
ZN073	0,00	-0,08	0,40*	-0,14	-0,08	0,02	-0,07	0,09	0,05	0,00	0,13
ZN074	0,04	-0,16	0,43*	-0,18	-0,14	0,15	0,17	0,05	0,14	0,08	0,14
ZN075	0,00	-0,13	0,39	-0,11	-0,06	-0,01	0,16	-0,03	-0,03	0,19	-0,03
ZN076	0,10	-0,05	-0,06	0,19	0,02	0,08	-0,02	0,10	0,08	0,13	-0,17
ZN077	-0,01	-0,07	0,04	0,15	-0,13	0,15	0,21	0,12	-0,15	0,16	-0,21
ZN078	0,02	0,17	-0,05	-0,02	-0,17	0,17	0,37	-0,10	-0,03	-0,06	0,13
ZN079	0,01	0,15	0,07	-0,07	-0,22	-0,05	-0,04	-0,10	-0,02	-0,06	0,16

T1.6	ZN096	ZN097	ZN098	ZN099	ZN100	ZN101	ZN102	ZN103	ZN104	ZN105	ZN107
ZN080	-0,02	0,29	0,29	0,10	0,11	0,22	0,26	-0,08	0,16	0,11	0,18
ZN081	0,20	0,03	-0,01	-0,18	0,06	0,00	0,01	-0,12	0,44	0,05	0,13
ZN082	0,10	0,04	0,03	-0,16	0,02	-0,06	0,05	-0,26	0,35	-0,02	0,06
ZN083	0,09	0,06	-0,11	0,23	0,45*	0,29	0,16	0,45*	0,09	0,17	0,15
ZN084	0,11	0,12	0,08	-0,03	0,19	0,12	-0,05	0,13	0,34	0,02	0,08
ZN085	-0,10	0,13	-0,50*	0,38	0,43*	0,06	-0,10	0,16	-0,18	0,07	0,11
ZN086	-0,05	0,05	0,20	-0,05	-0,02	0,15	0,07	-0,10	-0,03	0,07	0,04
ZN087	-0,01	0,21	-0,21	0,52*	0,23	0,30	0,16	0,28	-0,30	0,06	0,08
ZN088	-0,05	-0,17	0,16	-0,04	-0,03	0,19	0,33	0,11	-0,06	0,02	-0,07
ZN089	0,24	0,00	0,47*	-0,20	0,02	0,21	0,27	0,10	0,08	0,10	0,07
ZN090	0,24	0,02	0,34	-0,22	-0,12	-0,11	0,01	-0,03	0,14	0,27	0,07
ZN091	-0,01	-0,05	-0,12	0,13	0,24	-0,32	-0,06	-0,05	-0,10	0,28	-0,09
ZN092	0,02	-0,15	0,59*	-0,34	-0,41*	0,04	0,00	-0,20	-0,01	-0,22	0,08
ZN093	0,18	-0,07	0,08	0,00	0,03	0,00	0,02	0,10	0,17	0,31	0,04
ZN094	-0,05	-0,01	-0,11	-0,11	-0,09	0,00	-0,06	0,09	0,07	-0,01	0,01
ZN095	0,21	0,07	0,15	-0,09	-0,25	-0,07	-0,04	0,00	0,13	0,08	-0,18
ZN096	1,00	0,19	0,32	-0,13	-0,01	-0,03	0,10	0,32	0,29	0,20	0,13
ZN097		1,00	-0,03	0,24	0,22	0,00	-0,07	0,10	-0,02	0,03	0,34
ZN098			1,00	-0,36	-0,22	0,13	0,21	-0,08	0,32	-0,19	-0,02
ZN099				1,00	0,44*	0,15	0,06	0,22	-0,18	0,30	0,16
ZN100					1,00	0,09	-0,01	0,22	0,07	0,25	0,21
ZN101						1,00	0,44*	0,14	0,19	-0,10	0,24
ZN102							1,00	-0,08	0,11	0,10	-0,06
ZN103								1,00	-0,10	0,26	0,07
ZN104									1,00	0,01	0,10
ZN105										1,00	-0,05
ZN107											1,00

Tablica 1.7 Koeficijenti korelacije za čestice s Likertovom skalom. Napomena: označene su statistički značajne korelacije ($p < 0,05$); jednom zvjezdicom označene su korelacije u rasponu $|\cdot|,4-0,6|$; s dvije zvjezdice u rasponu $|\cdot|,6-0,8|$; s tri zvjezdice u rasponu $|\cdot|,8-1|$.

T1.7	ZN108	ZN109	ZN110	ZN111	ZN112	ZN113	ZN114	ZN115	ZN116	ZN117	ZN118	ZN119
ZN026	-0,07	0,04	0,02	0,04	0,16	-0,21	-0,02	0,19	0,13	0,00	0,09	0,09
ZN027	0,13	0,05	-0,02	-0,01	0,17	0,07	-0,15	0,01	0,03	0,03	0,23	0,20
ZN028	0,06	-0,05	-0,05	0,00	0,23	0,15	-0,04	0,09	-0,17	0,16	0,29	0,13
ZN029	0,14	-0,01	-0,05	0,17	0,24	0,24	-0,04	0,16	0,12	0,03	0,16	0,16
ZN030	-0,02	-0,03	0,12	0,12	0,13	-0,07	-0,02	0,05	0,26	0,04	0,05	0,05

T1.7	ZN108	ZN109	ZN110	ZN111	ZN112	ZN113	ZN114	ZN115	ZN116	ZN117	ZN118	ZN119
ZN031	-0,10	-0,11	0,05	0,17	0,19	0,23	0,09	0,05	0,10	-0,12	0,10	0,20
ZN032	0,08	-0,05	-0,08	0,20	0,08	0,20	0,07	0,02	-0,08	-0,04	0,01	-0,10
ZN043	-0,24	0,12	0,05	0,09	-0,02	-0,04	-0,05	-0,03	0,12	0,15	-0,03	0,02
ZN044	0,07	0,04	-0,09	0,11	0,18	0,06	0,09	0,04	0,08	0,05	0,04	0,01
ZN045	-0,27	0,30	0,25	0,17	0,16	-0,01	-0,17	0,15	0,12	0,16	-0,23	-0,02
ZN046	0,03	-0,03	-0,03	0,14	0,02	-0,02	0,06	-0,08	0,12	0,17	0,03	0,06
ZN047	-0,21	0,11	0,22	0,26	0,26	0,02	-0,02	0,26	0,36	0,20	0,08	0,26
ZN048	-0,24	-0,12	-0,07	0,15	-0,12	-0,09	-0,01	0,09	0,27	0,04	-0,04	0,12
ZN049	0,05	-0,06	0,02	0,09	-0,09	-0,03	0,14	0,08	0,14	0,13	0,09	0,00
ZN050	-0,12	0,24	0,09	0,34	0,16	-0,08	0,08	0,29	0,12	0,24	0,12	0,22
ZN051	0,12	0,05	0,09	0,26	0,05	0,39	-0,11	-0,02	0,23	0,02	0,08	0,12
ZN052	-0,04	-0,01	-0,03	0,15	-0,07	-0,02	0,04	-0,02	0,06	0,05	0,04	-0,13
ZN053	-0,02	0,02	0,24	0,22	0,33	0,05	0,35	0,26	0,21	0,00	0,22	0,08
ZN054	0,31	0,17	0,30	0,18	0,23	0,21	0,02	0,11	-0,14	-0,07	0,03	0,02
ZN055	0,07	0,14	0,26	0,28	0,18	0,22	0,01	0,10	0,16	-0,04	0,12	-0,05
ZN056	-0,01	0,11	0,33	0,28	0,32	0,10	0,17	0,12	0,14	0,09	0,12	0,12
ZN057	-0,07	0,08	0,15	0,04	-0,01	0,08	0,14	-0,04	0,08	-0,13	0,10	0,08
ZN058	0,14	0,00	0,26	-0,17	0,06	0,24	0,09	-0,02	-0,21	-0,11	0,26	0,07
ZN059	-0,06	0,11	0,14	0,07	0,11	0,17	0,00	0,02	0,19	0,11	-0,03	-0,04
ZN060	-0,03	-0,26	-0,15	0,06	-0,05	-0,12	-0,06	-0,07	0,12	0,10	0,18	0,11
ZN061	-0,16	0,19	0,05	0,16	0,06	0,04	0,08	0,20	0,02	0,21	0,05	0,04
ZN062	-0,15	-0,11	-0,05	0,00	0,06	-0,11	0,06	-0,05	0,06	0,18	0,06	0,14
ZN063	0,05	0,15	0,09	-0,01	0,08	-0,09	-0,13	0,11	0,13	0,25	0,16	0,18
ZN064	-0,07	-0,04	-0,08	0,07	-0,04	-0,05	0,29	0,16	0,12	0,17	0,34	0,17
ZN065	-0,24	0,00	-0,02	0,15	-0,11	-0,06	0,14	-0,06	0,33	0,15	0,11	0,07
ZN066	-0,17	0,05	0,07	0,17	0,15	-0,03	-0,10	0,09	0,28	0,22	0,01	0,20
ZN067	-0,12	0,02	0,16	0,12	0,29	-0,22	-0,01	0,01	0,18	0,28	0,20	0,40*
ZN068	-0,06	-0,08	-0,04	0,26	0,10	0,07	0,21	-0,07	0,28	0,24	0,29	0,37
ZN069	-0,02	0,08	-0,02	0,32	0,12	0,09	0,05	0,17	0,14	0,02	-0,15	0,04
ZN070	-0,09	-0,02	0,19	0,28	0,47*	0,23	0,00	0,13	0,19	-0,03	-0,17	0,06
ZN071	-0,27	0,18	0,12	-0,03	0,16	-0,02	0,14	0,09	0,01	0,06	-0,07	0,05
ZN072	-0,14	0,15	0,17	0,15	0,24	0,03	0,04	0,19	0,11	0,22	0,11	0,38
ZN073	-0,06	0,14	0,04	0,24	0,21	0,29	0,25	0,16	0,16	0,21	-0,09	0,04
ZN074	-0,01	0,11	0,12	0,28	0,25	0,30	0,07	0,11	0,15	0,17	-0,08	-0,01
ZN075	-0,26	-0,02	0,09	0,27	0,17	0,08	-0,15	0,10	0,22	0,06	-0,01	0,17
ZN076	-0,11	0,11	0,10	-0,03	-0,12	0,13	0,07	-0,15	0,09	0,03	0,11	0,17

T1.7	ZN108	ZN109	ZN110	ZN111	ZN112	ZN113	ZN114	ZN115	ZN116	ZN117	ZN118	ZN119
ZN077	-0,23	0,16	0,08	0,17	-0,09	-0,02	-0,04	0,16	0,19	0,06	-0,09	0,10
ZN078	0,02	0,19	0,25	-0,13	0,23	-0,09	-0,07	0,07	-0,12	0,27	0,12	0,25
ZN079	0,07	-0,20	-0,23	-0,05	0,00	0,17	0,20	-0,09	0,06	-0,17	0,02	0,08
ZN080	-0,18	0,28	0,06	0,07	0,16	-0,16	0,07	0,19	0,12	0,20	0,12	0,17
ZN081	0,31	0,01	0,29	-0,20	0,10	-0,05	-0,01	0,00	-0,02	0,11	0,28	0,40*
ZN082	0,15	0,01	0,30	-0,34	0,17	0,06	0,02	0,00	-0,10	0,02	0,18	0,22
ZN083	0,01	0,13	0,12	0,11	0,08	-0,14	0,01	0,10	0,00	0,21	-0,08	0,00
ZN084	0,02	0,17	0,25	-0,12	0,25	-0,12	-0,02	-0,04	0,02	0,02	0,13	0,09
ZN085	-0,02	-0,16	-0,16	0,06	-0,24	-0,12	0,19	0,22	-0,02	-0,17	0,02	-0,13
ZN086	-0,14	0,05	0,17	0,23	0,31	0,10	-0,08	-0,04	0,09	0,30	0,01	0,09
ZN087	-0,21	0,17	0,07	0,31	0,00	-0,05	0,16	0,20	0,20	0,15	0,19	0,13
ZN088	-0,16	0,19	0,26	0,27	0,26	-0,03	-0,11	0,16	0,21	0,21	-0,10	0,24
ZN089	-0,05	0,27	0,38	0,29	0,23	0,14	0,00	0,00	0,14	0,26	-0,13	0,11
ZN090	0,10	-0,14	-0,04	-0,01	-0,12	0,21	-0,14	-0,13	0,08	-0,01	-0,04	-0,05
ZN091	0,15	-0,17	0,02	0,12	-0,02	0,31	0,06	-0,15	0,09	0,24	0,28	0,13
ZN092	0,22	0,04	0,00	0,01	-0,09	0,04	-0,09	-0,15	-0,08	-0,11	-0,15	-0,11
ZN093	0,06	-0,04	-0,08	-0,02	-0,12	0,30	0,02	-0,21	-0,02	0,07	0,14	-0,07
ZN094	0,28	0,15	-0,06	0,01	-0,05	0,02	-0,04	-0,04	-0,14	0,06	0,02	-0,07
ZN095	0,05	0,04	0,07	-0,09	0,27	0,27	-0,23	-0,15	0,00	0,10	-0,11	-0,06
ZN096	0,15	0,09	0,29	0,13	0,09	0,34	-0,02	0,00	0,18	0,01	-0,04	0,06
ZN097	0,02	0,06	-0,15	0,05	0,24	0,11	0,38	0,15	0,00	0,15	0,26	0,10
ZN098	0,00	0,26	0,22	0,21	0,24	0,19	-0,04	0,12	0,18	0,02	-0,11	0,06
ZN099	-0,34	0,10	-0,19	0,09	-0,14	-0,06	0,20	0,05	0,19	0,19	0,27	-0,07
ZN100	-0,16	-0,12	-0,05	0,19	0,11	-0,11	0,26	0,11	0,04	0,16	0,18	0,05
ZN101	-0,13	0,32	0,01	0,23	0,11	-0,27	-0,16	0,06	0,01	0,09	-0,06	0,04
ZN102	-0,24	0,33	0,06	0,16	0,10	-0,07	-0,19	0,20	-0,04	0,27	-0,04	0,12
ZN103	-0,15	0,28	0,14	0,28	0,09	0,05	0,07	0,02	0,19	0,18	-0,03	0,02
ZN104	0,16	0,27	0,22	-0,07	0,28	0,03	-0,08	0,08	0,01	-0,09	0,04	0,03
ZN105	-0,14	-0,03	-0,01	0,12	-0,09	0,08	0,05	-0,10	0,17	0,35	0,06	0,11
ZN107	0,13	-0,19	-0,03	0,14	0,09	-0,08	0,39	0,02	-0,12	-0,10	0,29	-0,02
ZN108	1,00	-0,27	-0,08	-0,07	0,00	0,04	0,06	-0,10	-0,05	-0,09	0,23	0,00
ZN109		1,00	0,38	0,04	0,29	0,07	-0,06	0,18	0,17	0,23	-0,04	0,07
ZN110			1,00	0,12	0,46*	0,11	0,03	0,13	0,15	0,13	-0,01	0,17
ZN111				1,00	0,24	0,08	0,27	0,35	0,27	0,12	0,00	0,05
ZN112					1,00	0,11	0,15	0,29	0,09	0,32	0,15	0,30
ZN113						1,00	0,02	-0,09	0,06	-0,02	0,09	-0,01

T1.7	ZN108	ZN109	ZN110	ZN111	ZN112	ZN113	ZN114	ZN115	ZN116	ZN117	ZN118	ZN119
ZN114							1,00	0,38	0,07	-0,14	0,27	0,06
ZN115								1,00	0,24	-0,02	0,12	0,00
ZN116									1,00	0,06	0,12	0,10
ZN117										1,00	0,27	0,43*
ZN118											1,00	0,47*
ZN119												1,00

Tablica 1.8 Koeficijenti korelacije za čestice s Likertovom skalom. Napomena: označene su statistički značajne korelacije ($p < ,05$); jednom zvjezdicom označene su korelacije u rasponu $|,4- ,6|$; s dvije zvjezdice u rasponu $|,6- ,8|$; s tri zvjezdice u rasponu $|,8- 1|$.

T1.8	ZN120	ZN121	ZN122	ZN123	ZN124	ZN125	ZN126	ZN127	ZN128	ZN129	ZN130	ZN131
ZN026	-0,02	0,15	0,06	-0,09	0,00	-0,20	-0,11	0,05	0,02	0,15	-0,06	0,00
ZN027	0,23	0,16	-0,06	0,09	0,27	0,06	-0,09	0,08	0,03	0,00	0,03	0,12
ZN028	0,16	0,22	0,02	0,13	0,31	0,08	-0,09	0,05	0,08	0,10	-0,01	0,05
ZN029	0,14	0,17	0,05	0,17	0,16	0,07	-0,02	0,03	0,00	-0,04	-0,01	0,16
ZN030	-0,08	0,21	0,25	0,03	-0,01	-0,09	0,03	0,13	0,10	0,16	-0,03	0,01
ZN031	0,00	0,16	0,12	0,13	0,20	0,08	-0,08	0,06	0,13	0,16	-0,04	0,15
ZN032	0,29	0,19	0,01	0,00	0,07	0,12	-0,07	0,14	0,23	0,01	0,17	0,18
ZN043	-0,20	0,13	-0,02	-0,15	-0,18	-0,31	-0,24	0,10	-0,15	0,07	-0,16	0,15
ZN044	0,16	0,10	0,04	0,29	0,25	0,41*	0,27	0,16	0,17	0,07	0,07	-0,05
ZN045	-0,24	0,11	-0,09	0,06	0,08	0,03	-0,19	0,14	0,04	0,13	0,23	0,17
ZN046	0,03	0,16	0,03	0,08	0,18	-0,07	0,12	0,45*	0,35	0,21	-0,13	-0,09
ZN047	0,16	0,23	0,19	0,16	0,21	-0,07	0,15	0,25	0,21	0,18	0,27	0,24
ZN048	-0,02	0,13	0,07	-0,13	-0,09	-0,14	-0,02	0,07	0,05	0,26	0,28	0,23
ZN049	0,06	0,25	0,23	-0,10	0,18	-0,09	0,08	0,26	0,32	0,35	0,04	-0,10
ZN050	0,15	0,07	0,10	-0,02	-0,04	-0,14	-0,22	0,01	0,06	0,10	-0,12	0,20
ZN051	0,20	0,07	-0,21	-0,01	-0,02	0,07	0,18	0,20	-0,06	0,05	0,18	0,13
ZN052	0,00	0,11	-0,02	0,09	0,12	-0,03	0,08	0,30	0,27	0,29	0,06	0,12
ZN053	0,13	0,35	0,29	0,25	0,32	0,26	0,19	0,13	0,29	0,19	0,08	-0,30
ZN054	0,12	0,04	-0,12	0,34	0,25	0,47*	0,32	0,20	0,03	-0,01	0,05	-0,25
ZN055	-0,08	-0,02	-0,12	0,20	-0,08	0,07	0,27	0,15	-0,24	-0,22	0,10	0,07
ZN056	-0,05	0,11	0,07	0,16	0,06	0,00	0,08	0,04	0,03	-0,04	-0,05	-0,18
ZN057	-0,05	0,16	0,02	0,15	0,12	0,15	0,13	0,22	0,13	0,07	0,34	-0,08
ZN058	0,20	0,23	0,00	0,32	0,41*	0,34	0,21	0,14	0,18	0,08	0,29	-0,09
ZN059	0,12	0,25	-0,05	0,23	0,17	0,17	0,32	0,20	0,11	0,04	0,41*	0,08
ZN060	0,00	-0,04	0,11	0,04	0,05	-0,04	0,17	0,18	0,20	0,40*	-0,10	-0,04
ZN061	0,07	0,15	0,06	-0,02	0,19	-0,21	0,02	0,32	0,34	0,43*	0,08	-0,02

T1.8	ZN120	ZN121	ZN122	ZN123	ZN124	ZN125	ZN126	ZN127	ZN128	ZN129	ZN130	ZN131
ZN062	0,05	0,31	0,11	-0,06	0,12	-0,23	-0,10	0,31	0,29	0,33	0,01	-0,04
ZN063	-0,03	0,05	-0,01	0,10	0,13	-0,17	0,05	0,27	0,17	0,32	0,12	0,13
ZN064	0,01	0,18	0,33	-0,01	0,11	-0,24	0,18	0,25	0,42*	0,41*	-0,10	-0,17
ZN065	-0,18	0,36	0,35	-0,21	-0,03	-0,35	-0,25	0,10	0,10	0,33	-0,15	0,17
ZN066	0,07	0,11	0,12	0,14	0,12	0,01	0,17	0,12	0,21	0,20	0,15	0,07
ZN067	0,06	0,23	0,34	0,22	0,15	0,07	0,08	-0,08	0,17	0,13	-0,04	0,09
ZN068	0,18	0,50*	0,45*	0,17	0,35	0,05	-0,06	0,15	0,36	0,35	0,09	0,11
ZN069	-0,16	0,02	-0,13	-0,06	-0,10	-0,05	0,29	0,20	-0,01	-0,04	0,01	0,06
ZN070	0,05	-0,01	-0,04	0,20	0,10	0,25	0,14	0,10	-0,04	-0,02	-0,01	0,01
ZN071	-0,15	0,07	-0,04	-0,06	0,08	-0,08	-0,27	-0,04	0,08	0,15	-0,11	0,04
ZN072	0,00	0,19	0,16	0,00	0,01	-0,02	0,13	-0,08	0,14	0,01	0,21	0,12
ZN073	-0,06	-0,04	-0,04	0,02	-0,01	0,13	0,10	-0,03	-0,09	-0,17	0,20	0,00
ZN074	-0,07	-0,11	-0,17	-0,03	-0,16	0,06	0,20	-0,02	-0,26	-0,25	0,19	0,12
ZN075	0,10	0,05	0,15	-0,04	-0,07	0,19	0,01	-0,14	-0,07	-0,06	0,37	0,02
ZN076	0,31	0,38	0,14	0,04	0,18	-0,12	0,09	0,10	0,22	0,26	0,15	0,15
ZN077	0,02	0,01	-0,01	-0,24	-0,24	-0,27	-0,08	-0,03	-0,01	-0,02	-0,07	0,20
ZN078	0,08	-0,01	-0,05	0,03	-0,02	-0,17	-0,11	-0,09	-0,14	0,03	-0,19	0,09
ZN079	0,18	0,20	0,11	0,07	0,19	0,18	-0,01	-0,26	0,00	-0,02	-0,02	-0,01
ZN080	-0,03	0,08	0,13	0,24	0,03	-0,04	0,22	0,09	-0,04	0,09	-0,09	0,02
ZN081	0,29	0,28	0,08	0,31	0,38	0,14	0,20	-0,05	0,11	0,14	0,06	0,04
ZN082	0,28	0,24	0,08	0,26	0,42*	0,19	0,14	0,00	0,17	0,15	0,16	-0,02
ZN083	0,03	0,08	-0,16	0,08	0,05	-0,12	0,30	0,37	0,25	0,18	0,05	-0,02
ZN084	0,20	0,08	0,08	0,42*	0,42*	0,34	0,14	0,27	0,21	0,32	0,14	-0,01
ZN085	0,00	0,31	0,04	-0,06	0,12	-0,26	0,06	0,27	0,34	0,34	-0,10	-0,05
ZN086	-0,01	0,02	0,13	0,14	0,10	0,24	0,00	-0,01	-0,09	0,02	0,26	0,29
ZN087	-0,02	0,31	0,18	-0,18	-0,02	-0,28	-0,21	0,05	0,11	0,28	-0,18	0,15
ZN088	0,27	0,23	0,12	0,05	0,13	0,05	-0,06	0,10	0,20	0,21	0,40	0,26
ZN089	0,06	-0,03	-0,05	0,10	-0,02	0,29	0,24	0,26	0,02	-0,09	0,20	0,15
ZN090	0,13	0,03	-0,09	-0,10	0,01	0,21	0,13	-0,16	-0,20	0,02	0,26	0,06
ZN091	0,07	0,23	0,15	-0,02	0,19	0,03	0,01	0,16	0,08	-0,01	0,17	0,10
ZN092	0,01	-0,14	-0,10	-0,22	-0,33	-0,06	-0,07	-0,14	-0,26	-0,26	0,01	0,04
ZN093	0,05	-0,02	-0,04	-0,01	0,03	0,09	0,21	0,06	-0,09	-0,07	0,01	0,10
ZN094	0,03	0,07	-0,12	0,07	0,07	0,11	0,03	0,09	0,00	-0,26	0,09	0,11
ZN095	0,21	-0,15	-0,15	0,08	0,05	0,21	-0,07	0,09	-0,10	-0,20	0,27	0,02
ZN096	0,11	0,17	-0,09	0,04	0,00	0,01	0,12	0,16	-0,08	-0,15	-0,08	-0,22
ZN097	0,14	0,32	0,27	0,20	0,20	0,19	0,01	0,08	0,18	0,06	-0,19	-0,10

T1.8	ZN120	ZN121	ZN122	ZN123	ZN124	ZN125	ZN126	ZN127	ZN128	ZN129	ZN130	ZN131
ZN098	0,13	0,00	0,05	0,07	-0,02	0,26	0,04	0,03	-0,12	-0,23	0,25	0,00
ZN099	-0,03	0,33	0,36	-0,11	0,03	-0,25	-0,03	0,18	0,34	0,44*	-0,02	-0,03
ZN100	-0,11	0,25	0,20	0,14	0,25	0,01	0,26	0,37	0,38	0,37	-0,03	-0,15
ZN101	-0,04	-0,05	-0,04	0,09	-0,02	0,08	0,20	0,08	0,06	0,16	0,05	0,19
ZN102	0,19	-0,06	-0,08	-0,07	0,03	-0,04	-0,04	-0,12	-0,17	0,07	0,09	0,19
ZN103	-0,15	0,18	-0,18	0,08	-0,01	0,01	0,17	0,35	0,10	0,08	0,07	0,02
ZN104	0,06	0,03	0,04	0,40*	0,19	0,28	0,33	0,18	0,04	0,00	0,14	0,02
ZN105	0,11	0,14	0,06	-0,18	-0,18	-0,17	0,14	0,11	0,11	0,13	0,08	0,12
ZN107	-0,08	0,19	0,06	0,11	0,05	0,10	0,13	0,01	0,12	0,19	-0,16	-0,14
ZN108	0,15	-0,08	-0,10	0,20	0,07	0,12	0,12	0,05	0,02	-0,26	-0,17	-0,15
ZN109	-0,04	0,00	-0,08	0,26	0,21	0,17	0,09	0,24	-0,05	-0,05	0,14	0,16
ZN110	0,03	0,19	0,05	0,21	0,20	0,07	0,05	0,21	0,15	0,02	0,09	-0,03
ZN111	0,01	0,28	0,21	0,08	-0,12	0,04	0,06	0,23	0,20	-0,05	0,18	0,15
ZN112	0,19	0,19	0,14	0,51*	0,36	0,32	0,04	0,16	0,14	-0,18	0,01	0,14
ZN113	0,27	-0,01	-0,20	0,11	0,16	0,15	0,12	0,19	-0,08	-0,19	0,13	0,05
ZN114	0,03	0,45*	0,42*	0,32	0,28	0,16	0,14	0,18	0,45*	0,13	-0,14	-0,27
ZN115	-0,09	0,23	0,22	0,14	0,02	-0,03	0,14	0,10	0,21	0,04	0,18	0,06
ZN116	-0,08	0,27	0,33	0,02	-0,11	-0,11	0,07	0,18	0,12	0,15	0,11	0,07
ZN117	0,14	0,14	0,06	0,00	0,13	-0,08	-0,24	0,01	0,01	-0,06	0,08	0,26
ZN118	0,28	0,21	0,33	0,31	0,32	0,02	-0,01	0,07	0,18	0,23	-0,05	-0,01
ZN119	0,32	0,32	0,24	0,16	0,30	0,05	-0,10	-0,13	0,06	0,17	-0,09	0,11
ZN120	1,00	0,20	0,16	0,18	0,26	0,16	0,05	0,01	0,23	0,11	0,15	0,10
ZN121		1,00	0,62**	0,15	0,35	0,09	-0,08	0,15	0,49*	0,33	0,14	0,10
ZN122			1,00	0,18	0,27	0,12	-0,05	0,06	0,52*	0,35	0,09	0,01
ZN123				1,00	0,62**	0,54*	0,37	0,32	0,32	0,04	0,08	-0,05
ZN124					1,00	0,56*	0,05	0,21	0,32	0,27	0,13	-0,02
ZN125						1,00	0,30	0,14	0,06	-0,09	0,23	-0,02
ZN126							1,00	0,44*	0,21	-0,04	0,11	-0,25
ZN127								1,00	0,44*	0,18	0,19	-0,12
ZN128									1,00	0,36	0,21	-0,10
ZN129										1,00	0,21	0,02
ZN130											1,00	0,36
ZN131												1,00

Tablica 1.9 Koeficijenti korelacije za čestice s Likertovom skalom. Napomena: označene su statistički značajne korelacije ($p < 0,05$); jednom zvjezdicom označene su korelacije u rasponu $|\cdot|,4-0,6|$; s dvije zvjezdice u rasponu $|\cdot|,6-0,8|$; s tri zvjezdice u rasponu $|\cdot|,8-1|$.

T1.9	ZN132	ZN133	ZN134	ZN135	ZN136	ZN137	ZN138	ZN139	ZN140	ZN141	ZN142	ZN143
ZN026	0,08	-0,02	0,16	0,02	-0,02	-0,01	0,23	0,00	0,08	0,03	-0,04	0,21
ZN027	0,02	-0,02	-0,05	0,06	0,01	0,16	0,08	0,10	0,08	0,09	0,11	0,24
ZN028	0,01	-0,05	0,00	0,16	0,11	0,01	0,30	0,06	-0,05	0,13	0,15	0,14
ZN029	0,18	0,14	-0,02	0,15	0,17	0,02	0,16	0,06	0,05	0,25	0,26	0,11
ZN030	0,18	0,14	0,03	0,11	0,01	-0,15	0,16	-0,06	-0,08	0,13	0,09	0,01
ZN031	-0,08	0,09	0,08	0,35	0,25	-0,07	0,26	0,07	-0,09	0,13	0,08	0,10
ZN032	0,00	-0,11	0,07	0,00	0,19	0,11	0,27	0,02	0,18	0,25	0,19	0,17
ZN043	0,13	0,26	0,29	0,12	0,14	-0,14	0,15	0,33	-0,13	0,20	0,17	0,06
ZN044	-0,03	0,01	-0,28	-0,11	0,25	0,17	0,08	0,27	-0,03	0,23	0,01	-0,11
ZN045	0,31	0,18	0,32	0,05	-0,04	0,25	0,17	0,05	-0,09	0,15	0,16	0,16
ZN046	-0,05	-0,12	0,18	-0,07	0,19	0,08	0,51*	0,39	0,04	0,04	0,01	0,18
ZN047	0,31	0,25	0,08	0,07	0,15	0,18	0,09	0,17	-0,13	0,13	0,18	0,08
ZN048	0,29	0,27	0,11	-0,10	-0,02	-0,05	0,02	0,15	-0,24	0,05	0,04	-0,13
ZN049	0,05	-0,20	0,13	-0,20	-0,11	0,05	0,10	0,10	0,24	0,29	0,26	0,28
ZN050	0,03	-0,04	0,27	0,05	0,00	-0,05	0,28	0,18	-0,12	0,13	0,02	0,10
ZN051	0,22	0,32	-0,09	-0,12	0,12	0,24	0,17	0,13	0,14	0,27	0,34	-0,03
ZN052	0,09	0,08	0,05	-0,10	0,07	0,08	0,27	0,24	0,23	0,34	0,34	0,30
ZN053	-0,12	-0,04	-0,22	-0,02	0,02	0,06	0,22	0,10	0,07	0,21	0,14	0,16
ZN054	-0,05	0,11	-0,16	-0,09	0,04	0,17	-0,08	0,11	0,22	0,06	0,18	-0,01
ZN055	0,20	0,29	-0,11	0,16	0,19	0,18	-0,10	-0,09	-0,07	-0,01	0,22	-0,14
ZN056	0,09	0,21	-0,04	0,16	0,23	0,03	0,11	0,19	-0,17	0,00	0,01	0,00
ZN057	0,03	0,22	-0,08	-0,06	0,04	0,32	-0,06	-0,09	0,04	-0,15	0,00	0,01
ZN058	0,01	0,02	-0,18	0,12	0,27	0,14	0,04	0,04	0,07	0,17	0,14	0,07
ZN059	0,32	0,39	-0,11	0,15	0,35	0,35	0,05	0,23	-0,03	0,20	0,29	-0,09
ZN060	-0,11	-0,02	0,03	0,14	0,27	0,03	0,29	0,24	-0,02	0,12	0,02	0,07
ZN061	0,15	-0,08	0,28	0,02	0,09	0,19	0,48*	0,30	0,14	0,17	0,20	0,26
ZN062	0,09	0,01	0,32	0,01	0,21	0,01	0,43*	0,31	0,03	0,23	0,19	0,23
ZN063	0,18	0,14	0,21	0,08	0,11	0,15	0,29	0,16	0,13	0,08	0,11	0,08
ZN064	-0,21	-0,11	0,09	0,12	0,10	-0,07	0,48*	0,12	-0,13	0,02	-0,04	0,03
ZN065	0,05	0,21	0,26	0,42*	0,29	-0,16	0,19	0,35	-0,13	0,09	0,02	0,02
ZN066	0,26	0,21	0,03	0,09	0,06	0,11	0,17	0,19	-0,11	0,15	0,17	0,10
ZN067	-0,03	0,28	0,05	0,45*	0,21	-0,16	-0,09	0,00	-0,14	0,01	0,02	0,02
ZN068	-0,01	0,12	0,06	0,43*	0,45*	-0,08	0,28	0,25	-0,06	0,03	0,03	0,04
ZN069	0,10	0,18	0,23	0,08	0,11	0,16	0,01	0,22	0,23	0,00	-0,04	-0,10

TI.9	ZN132	ZN133	ZN134	ZN135	ZN136	ZN137	ZN138	ZN139	ZN140	ZN141	ZN142	ZN143
ZN070	0,16	0,31	-0,05	0,06	0,15	0,04	0,13	0,10	-0,11	0,08	0,16	-0,22
ZN071	0,01	0,07	0,20	0,03	-0,14	-0,16	0,23	0,29	-0,14	0,22	0,15	0,14
ZN072	0,08	0,19	0,16	0,16	0,10	-0,07	0,03	0,12	-0,04	0,18	0,13	0,11
ZN073	0,12	0,29	-0,14	-0,06	0,02	0,11	0,10	0,05	0,01	0,07	0,00	-0,26
ZN074	0,24	0,42*	-0,02	0,01	0,12	0,15	-0,02	0,00	0,05	0,21	0,18	-0,19
ZN075	0,16	0,39	-0,19	0,10	0,01	0,12	-0,03	-0,25	-0,02	-0,02	0,00	-0,18
ZN076	0,17	0,01	0,17	0,12	0,12	0,06	-0,07	0,22	-0,01	0,01	0,05	-0,02
ZN077	0,08	0,14	0,04	-0,01	-0,07	0,19	-0,06	0,06	0,02	-0,13	-0,21	-0,07
ZN078	-0,02	0,24	0,17	0,26	0,08	-0,12	0,01	-0,03	-0,23	0,10	0,01	-0,07
ZN079	-0,17	0,10	-0,09	0,21	0,32	0,01	-0,04	0,05	0,00	0,07	-0,01	-0,11
ZN080	0,05	0,38	0,03	0,09	-0,01	0,02	-0,03	0,07	-0,01	0,23	0,26	0,08
ZN081	-0,08	0,00	-0,14	0,09	0,12	-0,08	-0,30	0,12	0,05	0,11	0,19	0,18
ZN082	0,03	-0,08	-0,09	0,14	0,07	-0,03	-0,17	0,11	0,06	0,06	0,13	0,13
ZN083	0,12	-0,07	0,05	-0,05	0,12	0,25	0,38	0,32	0,20	0,20	0,15	0,21
ZN084	-0,04	-0,01	-0,24	-0,12	0,08	0,06	0,02	0,16	-0,04	0,09	0,11	0,13
ZN085	-0,16	-0,33	0,10	-0,06	0,03	0,04	0,34	0,35	0,16	0,06	0,04	0,27
ZN086	0,37	0,33	-0,10	0,29	0,30	0,10	0,06	-0,05	-0,20	0,17	0,17	-0,23
ZN087	0,08	0,11	0,27	0,23	0,10	-0,18	0,16	0,37	-0,03	0,18	0,00	0,00
ZN088	0,40*	0,21	0,21	0,12	0,11	0,16	0,12	0,06	-0,08	0,13	0,10	-0,13
ZN089	0,38	0,29	-0,02	-0,06	-0,03	0,19	-0,01	-0,02	0,01	0,09	0,09	-0,18
ZN090	0,06	0,13	-0,42*	0,04	0,17	0,43*	-0,13	0,02	0,23	0,10	0,22	-0,03
ZN091	0,12	0,08	0,01	0,12	0,09	0,01	0,19	0,19	0,08	0,04	0,20	0,14
ZN092	0,02	0,14	-0,25	-0,09	-0,07	0,07	-0,30	-0,17	0,03	-0,06	-0,09	-0,22
ZN093	0,04	0,04	-0,15	0,21	0,27	0,18	-0,03	0,10	-0,10	0,06	0,04	-0,20
ZN094	-0,13	-0,15	-0,04	0,00	0,07	0,17	0,12	0,01	0,15	0,01	0,05	0,28
ZN095	0,29	0,22	-0,02	-0,03	0,08	0,24	0,02	-0,10	-0,13	0,18	0,08	-0,15
ZN096	0,03	0,07	-0,04	-0,07	-0,03	0,32	-0,01	0,06	0,13	0,15	0,27	0,06
ZN097	-0,27	0,02	-0,02	0,22	0,03	-0,02	0,29	0,09	0,01	0,25	0,24	0,12
ZN098	0,16	0,29	-0,19	-0,14	-0,15	0,31	-0,31	-0,07	0,11	0,19	0,19	-0,08
ZN099	0,13	0,01	0,21	0,10	0,20	-0,09	0,42*	0,22	-0,08	0,08	-0,07	0,10
ZN100	-0,02	-0,04	0,06	0,06	0,13	-0,11	0,55*	0,38	0,23	0,26	0,27	0,37
ZN101	0,22	0,13	0,05	0,21	0,28	0,03	-0,05	0,27	0,08	0,23	0,00	0,04
ZN102	0,39	0,24	0,16	0,03	0,03	0,22	-0,07	-0,05	-0,02	0,21	0,09	0,07
ZN103	0,07	0,17	0,18	0,04	0,06	0,19	0,33	0,29	0,18	0,03	0,06	0,08
ZN104	0,19	0,06	-0,12	-0,09	0,06	0,13	-0,25	-0,01	0,07	0,12	0,18	0,02
ZN105	0,14	0,23	0,15	-0,11	0,01	0,02	0,32	0,16	0,02	0,03	0,09	0,09

TL9	ZN132	ZN133	ZN134	ZN135	ZN136	ZN137	ZN138	ZN139	ZN140	ZN141	ZN142	ZN143
ZN107	-0,33	-0,15	-0,18	0,21	0,17	-0,03	0,24	0,14	0,08	0,19	0,16	0,14
ZN108	-0,30	-0,25	-0,23	-0,07	0,07	0,00	-0,16	-0,02	0,13	-0,06	0,09	0,05
ZN109	0,31	0,18	0,18	-0,01	-0,07	0,21	-0,03	0,05	-0,02	-0,04	-0,06	0,02
ZN110	0,16	0,06	0,07	0,08	-0,02	0,01	-0,13	0,12	-0,19	-0,07	0,08	-0,12
ZN111	0,18	0,20	0,17	0,01	0,02	0,16	0,15	0,15	0,16	0,06	0,09	0,10
ZN112	0,13	0,18	0,12	0,28	0,19	0,03	0,13	0,00	-0,17	0,17	0,12	-0,09
ZN113	0,04	0,22	0,00	0,04	0,12	0,40*	0,21	0,10	0,02	0,06	0,16	-0,10
ZN114	-0,41*	-0,24	0,07	0,02	-0,10	-0,10	0,22	0,00	-0,06	0,01	0,08	0,08
ZN115	0,05	-0,10	0,14	-0,08	-0,19	0,06	0,10	-0,06	0,06	0,09	0,03	-0,04
ZN116	0,27	0,23	0,02	0,08	0,12	0,11	0,07	0,14	-0,12	-0,05	0,02	-0,17
ZN117	0,25	0,26	0,16	0,19	0,11	0,05	0,21	0,09	-0,05	0,19	0,07	0,08
ZN118	-0,24	-0,02	-0,16	0,36	0,25	0,00	0,07	0,04	-0,14	0,03	-0,02	-0,07
ZN119	-0,10	0,24	0,14	0,42*	0,16	-0,03	-0,07	-0,01	-0,16	-0,03	-0,10	-0,07
ZN120	-0,01	-0,02	-0,05	0,03	0,09	0,20	-0,06	-0,11	-0,07	0,14	0,14	-0,09
ZN121	0,07	-0,04	0,25	0,26	0,18	0,02	0,14	0,14	-0,03	0,22	0,26	0,16
ZN122	-0,01	-0,13	0,13	0,21	0,11	-0,23	0,03	-0,13	-0,29	0,04	0,02	-0,01
ZN123	-0,19	0,04	0,01	0,19	0,25	0,12	-0,02	0,02	-0,11	0,08	0,11	0,06
ZN124	-0,15	-0,17	-0,01	0,23	0,25	0,08	0,04	0,14	-0,10	0,16	0,15	0,15
ZN125	-0,11	-0,03	-0,23	-0,06	0,06	0,11	-0,04	-0,10	0,06	0,14	0,10	0,00
ZN126	-0,04	0,04	-0,24	-0,06	-0,04	0,11	0,09	-0,03	0,20	-0,11	0,03	-0,05
ZN127	0,12	0,02	0,10	-0,11	-0,09	0,37	0,33	0,14	0,05	-0,03	0,08	0,01
ZN128	-0,05	-0,30	0,16	-0,02	0,05	-0,03	0,30	0,10	-0,07	0,05	0,04	0,17
ZN129	0,06	-0,17	0,26	0,06	0,07	0,01	0,23	0,10	-0,12	0,15	0,13	0,04
ZN130	0,52*	0,16	0,08	-0,14	0,02	0,30	0,12	-0,13	0,07	0,11	0,12	0,00
ZN131	0,45*	0,21	0,33	0,20	0,25	0,12	-0,01	0,16	0,05	0,26	0,11	0,05
ZN132	1,00	0,40*	0,19	-0,02	0,10	0,15	0,14	-0,02	-0,05	0,17	0,18	-0,13
ZN133		1,00	0,05	0,31	0,23	0,12	-0,02	0,02	0,00	0,17	0,15	-0,15
ZN134			1,00	0,06	-0,03	-0,07	0,18	0,04	-0,10	0,09	0,01	0,19
ZN135				1,00	0,69**	-0,01	0,02	0,15	-0,17	-0,02	-0,09	-0,15
ZN136					1,00	0,13	0,09	0,27	-0,12	0,13	-0,01	-0,11
ZN137						1,00	0,12	-0,03	0,33	0,13	0,17	0,11
ZN138							1,00	0,18	0,08	0,17	0,15	0,22
ZN139								1,00	0,09	0,18	0,14	0,14
ZN140									1,00	0,29	0,32	0,53
ZN141										1,00	0,78**	0,36
ZN142											1,00	0,42*

TI.9	ZN132	ZN133	ZN134	ZN135	ZN136	ZN137	ZN138	ZN139	ZN140	ZN141	ZN142	ZN143
ZN143												1,00

Tablica 1.10 Koeficijenti korelacije za čestice s Likertovom skalom. Napomena: označene su statistički značajne korelacije ($p < 0,05$); jednom zvjezdicom označene su korelacije u rasponu |4-6|; s dvije zvjezdice u rasponu |6-8|; s tri zvjezdice u rasponu |8-1|.

TI.10	ZN144	ZN145	ZN146	ZN147	ZN148	ZN149	ZN150	ZN151	ZN152	ZN153	ZN154	ZN155
ZN026	0,08	0,04	0,19	0,12	-0,07	-0,13	-0,01	-0,19	0,04	-0,01	0,03	-0,03
ZN027	0,21	0,21	0,20	0,31	0,03	0,03	0,03	0,02	0,18	0,17	-0,12	-0,17
ZN028	0,19	0,21	0,22	0,40*	0,10	0,03	0,17	0,16	0,16	0,14	-0,07	-0,12
ZN029	0,23	0,21	0,24	0,45*	0,05	0,00	0,16	0,07	0,22	0,19	-0,04	-0,11
ZN030	-0,03	-0,12	0,02	0,12	-0,17	-0,14	-0,03	0,04	-0,07	0,05	0,06	-0,04
ZN031	-0,10	-0,16	-0,05	0,02	-0,29	0,00	0,00	0,01	-0,10	-0,05	0,18	-0,01
ZN032	0,06	0,00	0,22	0,24	-0,15	0,10	0,13	0,04	0,13	0,09	0,14	0,15
ZN043	-0,01	-0,06	-0,13	0,02	-0,35	-0,04	-0,01	-0,05	0,07	0,06	0,18	0,21
ZN044	0,15	0,24	0,12	0,14	0,02	0,31	0,04	0,26	0,22	0,21	0,05	0,27
ZN045	0,33	0,24	0,05	0,23	0,14	0,07	-0,13	0,17	0,24	0,23	-0,09	0,08
ZN046	0,09	0,07	0,12	-0,04	-0,01	0,04	0,24	-0,15	0,17	0,13	0,17	0,05
ZN047	0,32	0,30	0,21	0,27	0,11	0,17	-0,04	0,23	0,38	0,38	-0,08	-0,03
ZN048	0,17	0,15	0,11	0,08	-0,10	0,17	-0,10	0,11	0,26	0,33	-0,20	-0,04
ZN049	-0,05	-0,05	0,23	0,09	0,22	-0,09	0,15	-0,08	0,04	-0,02	0,12	0,22
ZN050	-0,04	-0,04	-0,02	0,06	-0,14	0,06	-0,15	-0,22	0,11	-0,05	-0,07	0,00
ZN051	0,35	0,37	0,26	0,43*	0,04	0,14	0,09	0,22	0,53*	0,41*	-0,02	0,03
ZN052	0,20	0,18	0,33	0,32	0,32	0,00	0,19	-0,08	0,24	0,13	0,22	0,11
ZN053	-0,06	-0,09	0,07	0,31	-0,04	0,07	0,08	0,00	-0,08	-0,02	0,31	0,35
ZN054	0,23	0,27	0,15	0,31	0,32	0,14	0,17	0,21	0,32	0,21	-0,01	0,13
ZN055	0,23	0,25	0,04	0,23	0,09	-0,01	0,10	0,13	0,27	0,22	0,03	-0,07
ZN056	0,10	0,06	0,09	0,14	-0,15	-0,06	0,08	-0,03	0,03	0,14	0,11	0,20
ZN057	0,30	0,27	0,19	0,09	0,10	0,25	0,14	0,30	0,20	0,32	-0,01	0,17
ZN058	0,23	0,28	0,16	0,21	0,15	0,28	0,14	0,26	0,19	0,19	0,08	0,21
ZN059	0,56*	0,51*	0,15	0,32	0,07	0,37	0,05	0,49*	0,40*	0,60**	0,03	0,21
ZN060	-0,15	-0,18	0,00	-0,14	-0,03	0,21	0,18	-0,20	0,01	-0,10	0,06	0,04
ZN061	0,28	0,28	0,23	0,12	0,20	0,01	0,03	-0,06	0,19	0,17	0,00	0,07
ZN062	0,13	0,12	0,21	0,13	-0,09	0,19	0,27	0,01	0,21	0,17	0,17	0,26
ZN063	0,15	0,14	0,19	0,14	0,06	-0,04	0,11	0,01	0,23	0,16	-0,10	0,02
ZN064	-0,10	-0,17	-0,04	-0,15	-0,04	0,01	0,15	-0,13	-0,11	-0,13	0,12	-0,18
ZN065	-0,02	-0,08	-0,19	-0,20	-0,31	0,02	-0,26	-0,14	-0,14	-0,15	0,29	0,12
ZN066	0,24	0,26	0,19	0,21	0,09	0,36	0,09	0,19	0,23	0,25	-0,07	0,06

TI.10	ZN144	ZN145	ZN146	ZN147	ZN148	ZN149	ZN150	ZN151	ZN152	ZN153	ZN154	ZN155
ZN067	0,05	-0,07	-0,11	-0,21	-0,14	0,18	-0,10	-0,06	-0,04	0,00	-0,25	-0,13
ZN068	0,00	0,07	0,00	-0,07	-0,22	0,21	-0,19	0,09	0,02	0,04	0,04	0,10
ZN069	0,07	0,15	0,13	0,04	0,08	-0,06	-0,07	0,01	0,11	0,23	-0,08	0,02
ZN070	0,13	0,19	-0,06	0,17	-0,12	0,10	-0,15	0,10	0,28	0,26	-0,11	0,04
ZN071	0,07	0,00	-0,11	-0,05	-0,16	0,18	-0,14	-0,11	-0,01	-0,11	0,12	0,10
ZN072	0,12	0,08	0,06	0,05	-0,07	0,39	0,09	0,20	0,11	0,15	0,07	0,11
ZN073	0,11	0,12	-0,18	0,11	-0,01	-0,02	-0,04	0,07	0,11	0,21	0,01	0,13
ZN074	0,24	0,19	-0,06	0,21	0,05	0,06	0,09	0,17	0,28	0,33	-0,08	0,06
ZN075	0,07	0,04	-0,17	0,07	-0,03	0,33	-0,18	0,24	0,11	0,17	-0,11	-0,02
ZN076	0,15	0,13	0,05	0,00	-0,07	0,14	-0,09	0,01	0,05	0,22	-0,11	0,06
ZN077	0,00	-0,01	-0,03	-0,11	-0,02	0,02	-0,24	-0,15	-0,02	-0,05	-0,03	-0,23
ZN078	0,03	0,00	-0,17	0,00	-0,09	0,01	-0,05	0,05	0,01	0,02	0,07	-0,02
ZN079	-0,05	0,12	-0,01	0,07	-0,16	0,12	-0,04	0,14	-0,03	0,01	0,04	0,13
ZN080	0,28	0,21	0,16	0,29	0,12	0,28	0,16	0,18	0,18	0,27	-0,13	0,08
ZN081	0,04	0,11	0,21	0,16	0,22	0,11	0,24	0,09	0,06	0,08	-0,04	-0,01
ZN082	-0,04	-0,01	0,07	0,16	0,19	0,06	0,13	0,01	-0,06	0,00	-0,01	0,07
ZN083	0,20	0,21	0,24	0,23	0,13	0,05	0,21	0,00	0,18	0,29	0,11	0,15
ZN084	0,19	0,16	0,18	0,28	0,24	0,16	0,12	0,22	0,16	0,16	0,18	0,19
ZN085	-0,09	-0,01	0,04	0,12	-0,01	-0,15	0,02	-0,13	-0,17	-0,07	0,22	-0,05
ZN086	0,24	0,12	0,04	0,03	-0,19	0,15	-0,18	0,28	0,25	0,29	-0,07	0,17
ZN087	-0,10	-0,16	-0,11	-0,09	-0,42*	-0,09	-0,34	-0,10	-0,16	-0,15	0,27	0,19
ZN088	0,19	0,21	-0,13	0,02	-0,10	0,30	-0,29	0,21	0,19	0,23	-0,19	0,05
ZN089	0,32	0,14	0,01	0,12	0,09	0,29	-0,02	0,03	0,36	0,42*	-0,12	0,22
ZN090	0,27	0,24	0,00	0,12	0,08	0,38	0,09	0,23	0,28	0,27	0,02	0,08
ZN091	0,04	-0,01	0,05	0,11	-0,02	-0,03	0,15	-0,02	0,13	0,21	0,04	0,06
ZN092	0,07	0,00	0,08	0,00	-0,13	-0,04	0,07	0,01	-0,11	0,01	0,00	0,00
ZN093	0,12	0,07	-0,08	-0,09	-0,01	0,12	0,16	0,08	0,12	0,21	0,20	0,02
ZN094	0,07	0,12	0,22	0,15	0,21	-0,07	0,06	0,02	0,00	0,13	0,15	-0,05
ZN095	0,31	0,32	0,03	0,18	0,07	0,24	-0,14	0,26	0,29	0,41*	0,03	0,20
ZN096	0,29	0,45*	0,13	0,30	0,12	0,30	0,08	0,15	0,40*	0,27	0,08	0,30
ZN097	0,11	-0,02	0,03	0,17	-0,13	0,20	0,05	0,13	-0,05	0,03	0,20	0,26
ZN098	0,31	0,25	0,14	0,32	0,14	0,22	0,00	0,15	0,25	0,25	-0,10	0,26
ZN099	-0,01	-0,05	0,04	-0,10	-0,19	0,07	0,00	-0,07	-0,06	-0,06	0,28	0,20
ZN100	0,03	-0,05	0,18	0,14	0,05	0,08	0,35	-0,11	0,04	0,09	0,33	0,26
ZN101	0,09	0,08	0,21	0,13	-0,02	0,17	-0,18	0,05	-0,03	0,11	0,06	0,14
ZN102	0,28	0,24	0,16	0,14	0,14	0,17	-0,10	0,09	0,29	0,24	-0,13	0,11

TL10	ZN144	ZN145	ZN146	ZN147	ZN148	ZN149	ZN150	ZN151	ZN152	ZN153	ZN154	ZN155
ZN103	0,19	0,24	0,06	0,12	0,00	0,15	-0,05	0,12	0,22	0,19	0,08	0,15
ZN104	0,34	0,40*	0,37	0,40*	0,50*	0,14	0,15	0,29	0,21	0,33	-0,04	0,06
ZN105	0,15	0,17	0,10	0,02	0,13	0,45*	0,17	0,19	0,42*	0,39	0,06	0,03
ZN107	-0,06	0,03	0,14	0,26	-0,11	0,14	0,18	0,14	-0,20	-0,03	0,31	0,38
ZN108	-0,05	0,03	0,13	0,14	0,23	-0,18	0,32	-0,06	-0,04	0,02	0,01	-0,22
ZN109	0,32	0,26	0,06	0,13	0,18	0,08	-0,33	0,03	0,23	0,27	-0,14	0,04
ZN110	0,16	0,13	-0,06	0,11	0,06	-0,04	-0,16	0,04	0,19	0,18	-0,08	-0,03
ZN111	0,22	0,07	0,14	0,22	-0,01	-0,09	-0,09	-0,05	0,25	0,23	0,09	0,14
ZN112	0,21	0,18	0,10	0,27	0,08	-0,01	-0,12	0,14	0,13	0,25	-0,19	0,07
ZN113	0,14	0,19	0,01	0,24	0,09	0,03	0,07	0,10	0,31	0,17	0,03	0,03
ZN114	-0,09	-0,14	-0,06	0,00	-0,08	-0,05	0,08	0,00	-0,20	0,00	0,25	0,28
ZN115	0,02	-0,06	0,02	0,19	0,12	-0,18	-0,22	-0,03	-0,06	0,02	-0,11	-0,10
ZN116	0,05	0,00	-0,17	0,04	-0,12	0,14	-0,27	-0,13	0,14	0,15	0,03	-0,09
ZN117	0,19	0,19	0,09	0,07	0,09	0,07	0,06	0,08	0,25	0,22	-0,14	0,07
ZN118	-0,14	-0,10	0,03	0,00	-0,12	0,04	0,08	0,08	-0,16	-0,11	0,01	-0,02
ZN119	-0,12	-0,01	-0,05	-0,19	-0,16	0,23	-0,10	0,08	0,00	0,00	-0,27	-0,10
ZN120	0,09	0,13	0,05	0,03	0,02	0,25	0,08	0,22	0,18	0,19	-0,08	0,00
ZN121	0,20	0,15	0,09	0,11	-0,13	0,18	-0,06	0,22	0,03	0,17	0,10	0,25
ZN122	-0,07	-0,16	-0,02	-0,12	-0,09	0,01	-0,10	0,08	-0,19	-0,06	0,10	0,07
ZN123	0,15	0,12	0,14	0,20	0,26	0,06	0,08	0,30	0,07	0,22	0,03	0,21
ZN124	0,11	0,21	0,12	0,20	0,23	0,01	-0,07	0,31	0,05	0,12	0,03	0,23
ZN125	0,15	0,03	0,07	0,20	0,23	0,22	0,08	0,27	0,13	0,24	0,10	0,27
ZN126	0,00	-0,09	0,09	0,07	0,26	0,13	0,31	0,00	0,05	0,25	0,10	-0,05
ZN127	0,25	0,14	0,16	0,21	0,24	0,03	0,09	0,06	0,15	0,38	0,13	0,13
ZN128	0,06	-0,10	0,13	-0,04	0,09	0,12	0,14	0,09	-0,09	0,09	0,17	0,09
ZN129	-0,09	-0,06	0,04	-0,04	-0,08	0,13	-0,16	0,20	-0,08	-0,06	0,11	0,13
ZN130	0,37	0,20	0,23	0,23	0,23	0,23	-0,11	0,30	0,30	0,36	-0,07	0,09
ZN131	0,25	0,17	0,28	0,12	0,08	0,02	-0,24	0,06	0,20	0,19	-0,16	-0,07
ZN132	0,49*	0,40*	0,23	0,24	0,12	0,13	-0,14	0,10	0,45*	0,47*	-0,22	0,01
ZN133	0,33	0,22	-0,01	0,08	-0,08	0,30	-0,04	0,12	0,32	0,33	-0,07	0,12
ZN134	-0,02	-0,02	0,08	-0,13	0,05	-0,09	-0,13	-0,06	0,09	0,03	-0,10	0,05
ZN135	-0,02	0,02	-0,15	-0,26	-0,38	0,07	-0,27	0,00	-0,28	-0,12	-0,01	-0,02
ZN136	0,15	0,21	0,09	-0,04	-0,22	0,17	-0,06	0,13	0,05	0,09	0,15	0,11
ZN137	0,49*	0,46*	0,22	0,27	0,31	0,18	-0,08	0,15	0,26	0,41*	-0,13	0,09
ZN138	0,10	0,07	0,12	0,21	-0,04	0,15	0,14	-0,03	0,13	0,17	0,20	0,16
ZN139	0,15	0,15	0,01	0,15	-0,15	0,12	0,02	-0,10	0,08	0,08	0,19	0,10

TI.10	ZN144	ZN145	ZN146	ZN147	ZN148	ZN149	ZN150	ZN151	ZN152	ZN153	ZN154	ZN155
ZN140	0,08	0,12	0,33	0,34	0,34	-0,04	0,20	-0,13	0,08	0,02	0,04	0,15
ZN141	0,30	0,30	0,31	0,45*	0,13	0,23	0,20	0,28	0,24	0,27	0,23	0,49*
ZN142	0,41*	0,40*	0,30	0,57*	0,25	0,23	0,32	0,28	0,39	0,40*	0,10	0,31
ZN143	0,18	0,08	0,50*	0,32	0,41*	-0,06	0,37	-0,13	0,12	0,09	0,30	0,28
ZN144	1,00	0,69**	0,35	0,42*	0,30	0,33	0,07	0,30	0,58*	0,71**	-0,11	0,17
ZN145		1,00	0,43*	0,55*	0,37	0,32	-0,04	0,41*	0,59*	0,64**	-0,24	0,19
ZN146			1,00	0,58*	0,48*	0,02	0,36	0,25	0,31	0,31	0,08	0,29
ZN147				1,00	0,48*	0,03	0,18	0,34	0,48*	0,47*	0,01	0,29
ZN148					1,00	-0,11	0,29	0,01	0,29	0,27	-0,14	-0,09
ZN149						1,00	0,11	0,40*	0,31	0,38	-0,02	0,27
ZN150							1,00	-0,03	0,14	0,11	0,29	0,14
ZN151								1,00	0,32	0,40*	0,00	0,33
ZN152									1,00	0,72**	-0,17	0,23
ZN153										1,00	-0,09	0,26
ZN154											1,00	0,53*
ZN155												1,00

Tablica 1.11 Koeficijenti korelacije za čestice s Likertovom skalom. Napomena: označene su statistički značajne korelacije ($p < 0,05$); jednom zvjezdicom označene su korelacije u rasponu |4-6|; s dvije zvjezdice u rasponu |6-8|; s tri zvjezdice u rasponu |8-1|.

TI.11	ZN156	ZN157	ZN158	ZN076	ZN077	ZN078	ZN079	ZN080	ZN081	ZN082	ZN083	ZN084	ZN085	ZN086	ZN087	ZN088	ZN089	ZN090	ZN091	ZN116	ZN117	ZN118	ZN119	ZN120	ZN121	ZN122	ZN123	ZN124	ZN125	ZN126	ZN127	ZN128	ZN129	ZN130	ZN131							
ZN026	-0,07	-0,09	0,04	ZN076	-0,05	0,04	0,15	ZN116	0,01	0,04	0,05																															
ZN027	-0,17	-0,08	0,08	ZN077	-0,13	-0,10	0,24	ZN117	-0,09	-0,02	0,27																															
ZN028	-0,13	-0,07	0,10	ZN078	0,11	0,05	0,04	ZN118	-0,05	0,03	-0,02																															
ZN029	-0,11	-0,10	0,09	ZN079	0,09	0,19	-0,12	ZN119	-0,06	0,00	0,06																															
ZN030	-0,03	-0,08	0,09	ZN080	0,08	0,24	0,07	ZN120	0,00	0,02	0,20																															
ZN031	0,12	-0,01	0,06	ZN081	-0,04	0,20	-0,05	ZN121	0,33	0,33	0,20																															
ZN032	0,26	0,16	0,15	ZN082	0,03	0,07	-0,14	ZN122	0,22	0,15	-0,02																															
ZN043	0,10	0,14	0,28	ZN083	-0,02	0,18	0,35	ZN123	0,17	0,27	0,16																															
ZN044	0,11	0,29	0,24	ZN084	0,18	0,25	0,26	ZN124	0,17	0,18	0,07																															
ZN045	0,12	0,08	0,03	ZN085	0,01	0,14	0,32	ZN125	0,17	0,18	0,10																															
ZN046	-0,10	0,09	0,34	ZN086	0,18	0,13	0,05	ZN126	-0,16	0,07	0,05																															
ZN047	-0,01	0,10	0,17	ZN087	0,28	0,17	0,16	ZN127	-0,01	0,11	0,28																															
ZN048	-0,16	-0,07	0,04	ZN088	0,15	0,07	-0,03	ZN128	0,15	0,16	0,18																															
ZN049	0,01	0,06	0,02	ZN089	0,01	-0,02	0,17	ZN129	0,13	0,17	0,10																															
ZN050	0,10	0,04	0,22	ZN090	0,08	0,20	-0,04	ZN130	0,03	0,09	-0,06																															
ZN051	-0,04	0,17	0,16	ZN091	-0,12	-0,11	-0,07	ZN131	-0,02	0,03	0,12																															

T1.11	ZN156	ZN157	ZN158		ZN156	ZN157	ZN158		ZN156	ZN157	ZN158
ZN052	-0,01	0,18	0,37	ZN092	-0,02	-0,08	-0,11	ZN132	-0,10	-0,13	-0,06
ZN053	0,35	0,39	0,09	ZN093	-0,17	-0,05	0,18	ZN133	0,04	0,07	0,07
ZN054	-0,01	0,09	-0,05	ZN094	0,04	0,06	0,21	ZN134	0,05	0,00	0,06
ZN055	-0,02	-0,02	0,02	ZN095	0,06	0,02	0,13	ZN135	0,13	0,04	-0,09
ZN056	0,10	0,09	0,02	ZN096	0,17	0,29	0,15	ZN136	0,07	0,15	0,11
ZN057	0,03	0,14	0,02	ZN097	0,37	0,27	0,14	ZN137	-0,05	0,15	0,12
ZN058	0,08	0,27	0,02	ZN098	0,18	0,11	-0,05	ZN138	0,05	0,08	0,31
ZN059	0,07	0,33	0,16	ZN099	0,14	0,16	0,21	ZN139	0,02	0,10	0,22
ZN060	-0,04	0,14	0,09	ZN100	0,05	0,06	0,35	ZN140	0,10	0,15	0,10
ZN061	-0,12	-0,04	0,28	ZN101	0,11	0,16	0,21	ZN141	0,34	0,39	0,22
ZN062	0,11	0,16	0,31	ZN102	-0,03	-0,07	-0,06	ZN142	0,20	0,28	0,19
ZN063	-0,02	0,19	0,02	ZN103	0,05	0,16	0,37	ZN143	0,26	0,33	0,24
ZN064	-0,10	0,04	0,13	ZN104	-0,04	0,01	0,01	ZN144	0,02	0,14	0,16
ZN065	0,23	0,18	0,11	ZN105	-0,11	0,12	0,34	ZN145	0,01	0,14	0,18
ZN066	0,06	0,12	0,07	ZN107	0,32	0,30	0,14	ZN146	0,21	0,33	0,11
ZN067	-0,03	-0,03	-0,03	ZN108	-0,23	-0,12	-0,13	ZN147	0,16	0,26	0,22
ZN068	0,12	0,14	0,25	ZN109	0,09	0,07	0,11	ZN148	-0,25	-0,10	0,04
ZN069	-0,09	-0,07	-0,01	ZN110	0,03	0,01	-0,06	ZN149	0,19	0,31	0,23
ZN070	0,02	0,00	0,20	ZN111	0,21	0,17	0,24	ZN150	-0,08	0,04	0,11
ZN071	0,14	0,01	0,22	ZN112	0,10	-0,03	0,06	ZN151	0,31	0,39	0,09
ZN072	0,17	0,22	0,02	ZN113	-0,10	-0,05	0,05	ZN152	0,04	0,21	0,23
ZN073	-0,03	-0,06	0,12	ZN114	0,31	0,23	0,24	ZN153	0,00	0,18	0,32
ZN074	-0,14	-0,09	-0,01	ZN115	0,03	0,08	-0,05	ZN154	0,53*	0,47*	0,36
ZN075	0,05	-0,01	-0,04					ZN155	0,76**	0,69**	0,32
								ZN156	1,00	0,78**	0,15
								ZN157		1,00	0,30
								ZN158			1,00

Tablica 2.1 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu uredništvima znanstvenih časopisa.

T2.1	UR027	UR028	UR029	UR030	UR031	UR032	UR033	UR052	UR053	UR054	UR055
UR027	1,00	0,93▲	0,84▲	0,72**	0,55*	0,69**	0,64**	0,43*	-0,19	0,40*	0,29
UR028		1,00	0,85▲	0,76**	0,54*	0,70**	0,75**	0,42*	-0,18	0,10	0,32
UR029			1,00	0,67**	0,50*	0,80▲	0,71**	0,36	-0,35	0,10	0,39
UR030				1,00	0,78**	0,63**	0,69**	0,39	-0,36	-0,06	0,07
UR031					1,00	0,55*	0,51*	0,39	-0,31	0,17	0,10
UR032						1,00	0,72**	0,16	-0,18	0,10	-0,01

T2.1	UR027	UR028	UR029	UR030	UR031	UR032	UR033	UR052	UR053	UR054	UR055
UR033							1,00	0,32	-0,01	0,01	0,14
UR052								1,00	-0,57*	0,18	0,68**
UR053									1,00	0,07	-0,41*
UR054										1,00	0,33
UR055											1,00

Tablica 2.2 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu uredništvima znanstvenih časopisa.

T2.2	UR056	UR057	UR058	UR059	UR060	UR061	UR062	UR063	UR064	UR065	UR066
UR027	0,10	-0,29	0,02	0,08	0,10	0,24	-0,18	-0,15	-0,03	0,15	-0,35
UR028	-0,05	-0,38	0,13	0,08	0,01	0,31	-0,22	-0,09	-0,03	0,28	-0,38
UR029	0,22	-0,34	0,03	0,09	-0,07	0,36	-0,35	-0,10	0,24	0,44*	-0,28
UR030	0,09	0,00	0,00	0,17	-0,34	0,24	-0,17	0,17	-0,20	-0,07	-0,19
UR031	0,26	0,05	-0,06	0,08	-0,27	0,29	-0,18	0,01	-0,13	0,06	-0,41*
UR032	0,20	-0,04	-0,20	-0,14	-0,29	0,19	-0,19	-0,09	0,13	0,25	-0,59*
UR033	0,15	0,04	0,16	0,07	-0,20	0,32	0,06	0,09	0,09	0,25	-0,28
UR052	0,44*	0,07	0,60**	0,76**	0,05	0,76**	-0,44*	0,00	-0,15	0,39	0,04
UR053	-0,14	0,05	-0,31	-0,53*	0,29	-0,43*	0,80▲	0,22	0,42*	-0,46*	0,20
UR054	0,41*	-0,07	-0,12	0,01	0,37	0,01	0,34	-0,08	-0,22	0,03	-0,18
UR055	0,42*	-0,24	0,51*	0,65**	0,37	0,67**	-0,26	-0,05	-0,18	0,61**	0,10
UR056	1,00	0,52*	0,06	0,42*	-0,03	0,47*	-0,05	0,28	0,06	0,21	0,00
UR057		1,00	0,13	0,25	-0,42*	0,23	-0,09	0,27	-0,15	-0,08	0,04
UR058			1,00	0,54*	0,02	0,82▲	-0,42*	-0,26	-0,04	0,62**	0,35
UR059				1,00	0,18	0,60**	-0,48*	0,25	-0,36	0,30	0,33
UR060					1,00	-0,06	0,26	0,00	0,05	-0,03	0,22
UR061						1,00	-0,50*	-0,14	0,02	0,75**	0,09
UR062							1,00	0,28	0,24	-0,59*	0,22
UR063								1,00	0,07	-0,32	0,37
UR064									1,00	-0,05	0,37
UR065										1,00	-0,19
UR066											1,00

Tablica 2.3 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu uredništvima znanstvenih časopisa.

T2.3	UR067	UR068	UR069	UR070	UR071	UR072	UR073	UR074	UR075	UR076	UR077
UR027	0,14	0,36	0,31	0,03	0,20	0,41*	-0,03	-0,03	0,33	-0,11	-0,01

T2.3	UR067	UR068	UR069	UR070	UR071	UR072	UR073	UR074	UR075	UR076	UR077
UR028	0,24	0,18	0,37	-0,05	0,24	0,27	-0,15	0,01	0,41*	0,06	0,18
UR029	0,29	0,19	0,36	0,19	0,30	0,24	-0,12	0,30	0,10	0,27	0,03
UR030	0,27	0,00	0,33	0,17	0,03	0,22	0,00	0,16	0,46*	0,23	0,17
UR031	0,23	0,16	0,35	0,09	0,03	0,31	0,08	0,18	0,35	0,11	0,18
UR032	0,06	0,13	0,52*	-0,02	-0,10	0,28	0,14	0,11	0,11	0,17	0,15
UR033	0,22	0,25	0,30	0,06	0,02	0,25	-0,01	0,20	0,37	0,08	0,46*
UR052	0,84▲	0,28	-0,15	0,39	0,62**	0,11	-0,43*	0,43*	0,44*	0,04	0,06
UR053	-0,66**	0,06	-0,05	-0,27	-0,33	-0,05	0,44*	-0,16	-0,01	-0,49*	0,15
UR054	-0,13	0,84▲	0,07	0,28	-0,03	0,50*	0,20	0,16	0,12	-0,35	-0,01
UR055	0,71**	0,45*	-0,33	0,37	0,67**	0,06	-0,42*	0,55*	0,12	0,04	0,12
UR056	0,40*	0,34	-0,17	0,57*	0,34	0,01	0,13	0,62**	-0,08	0,10	0,15
UR057	0,22	-0,24	-0,41*	0,08	0,01	-0,32	0,06	-0,03	-0,31	0,03	0,20
UR058	0,68**	-0,06	-0,48*	0,21	0,70**	-0,26	-0,87▲	0,06	-0,03	0,23	0,29
UR059	0,85▲	0,13	-0,48*	0,46*	0,53*	-0,17	-0,33	0,31	0,12	-0,03	-0,33
UR060	-0,08	0,41	-0,23	-0,04	0,31	-0,09	0,06	0,14	0,23	-0,58*	-0,40*
UR061	0,86▲	0,00	-0,35	0,30	0,82▲	-0,27	-0,74**	0,47*	0,04	0,33	0,40*
UR062	-0,63*	0,43*	0,09	-0,03	-0,46*	0,33	0,57*	0,09	0,27	-0,48*	0,22
UR063	0,05	0,00	0,13	0,48*	0,07	-0,26	0,29	0,33	0,32	0,11	-0,11
UR064	-0,23	-0,07	0,19	0,13	0,18	-0,03	0,08	0,20	0,00	0,08	0,02
UR065	0,60**	0,00	-0,09	0,17	0,60**	-0,25	-0,73**	0,23	-0,27	0,50*	0,29
UR066	0,07	-0,06	-0,42*	0,49*	0,35	-0,28	-0,23	0,18	0,00	0,04	-0,21
UR067	1,00	-0,06	-0,38	0,28	0,77**	-0,27	-0,62**	0,46*	0,14	0,28	0,15
UR068		1,00	0,12	0,32	-0,03	0,72**	0,29	0,21	0,30	-0,39	0,07
UR069			1,00	0,14	-0,33	0,37	0,28	-0,01	0,40*	0,33	0,00
UR070				1,00	0,35	0,03	-0,15	0,52*	0,12	0,46*	-0,09
UR071					1,00	-0,45*	-0,72**	0,46*	0,13	0,29	0,11
UR072						1,00	0,43*	-0,11	0,25	-0,28	0,13
UR073							1,00	-0,06	0,09	-0,48*	-0,20
UR074								1,00	0,34	0,19	0,17
UR075									1,00	-0,21	0,06
UR076										1,00	0,26
UR077											1,00

Tablica 2.4 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu uredništvima znanstvenih časopisa.

T2.4	UR078	UR079	UR080	UR081	UR082	UR083	UR084	UR085	UR086	UR087	UR088
UR027	-0,07	0,20	0,14	0,29	0,15	0,53*	0,26	0,03	0,59*	0,13	-0,06
UR028	-0,07	0,19	0,22	0,31	0,11	0,59*	0,25	0,14	0,54*	-0,03	-0,35
UR029	-0,22	0,33	0,41*	0,30	0,24	0,55*	0,37	0,15	0,34	0,07	-0,33
UR030	-0,22	0,37	0,44*	0,38	-0,09	0,15	0,10	-0,11	0,45*	-0,04	-0,47*
UR031	-0,23	0,37	0,40*	0,44*	-0,02	0,24	0,19	-0,08	0,52*	0,02	-0,35
UR032	-0,13	0,33	0,35	0,45*	0,19	0,28	0,28	0,12	0,43*	0,12	-0,21
UR033	0,10	0,20	0,12	0,54*	-0,15	0,35	0,12	0,31	0,50*	-0,11	-0,53*
UR052	-0,22	-0,03	0,19	-0,19	-0,07	0,38	0,35	-0,07	0,30	-0,47*	-0,41*
UR053	0,34	-0,14	-0,52*	0,50*	-0,28	-0,21	-0,41*	0,40*	0,15	0,19	0,14
UR054	-0,04	0,19	-0,30	0,03	0,23	0,35	-0,03	-0,03	0,24	0,20	0,51*
UR055	-0,27	0,02	0,22	-0,15	-0,02	0,65**	0,14	-0,04	-0,03	-0,43*	-0,37
UR056	-0,33	0,13	0,32	0,31	-0,13	-0,08	0,15	-0,09	-0,06	-0,36	-0,26
UR057	0,10	-0,22	0,23	0,25	-0,62**	-0,65**	0,12	-0,21	-0,03	-0,17	-0,16
UR058	0,29	-0,45*	-0,14	-0,38	-0,36	0,34	0,43*	0,30	0,20	-0,30	-0,31
UR059	0,01	-0,37	0,45*	-0,09	-0,27	0,20	0,05	-0,26	0,01	-0,64**	-0,58*
UR060	0,03	-0,31	-0,29	-0,11	0,02	0,57*	-0,22	-0,07	0,21	-0,02	0,21
UR061	-0,19	-0,12	0,13	-0,26	-0,30	0,34	0,58*	0,17	0,18	-0,37	-0,40*
UR062	0,10	0,26	-0,56*	0,45*	-0,10	-0,12	-0,57*	0,26	0,09	0,22	0,23
UR063	-0,22	0,24	0,33	0,42*	-0,29	-0,24	-0,01	-0,19	0,11	0,03	-0,16
UR064	0,00	0,07	-0,29	0,23	0,10	-0,02	0,17	0,57*	0,11	0,19	-0,04
UR065	-0,05	-0,11	0,18	-0,35	0,06	0,55*	0,63**	0,23	0,03	-0,13	-0,14
UR066	0,24	-0,26	-0,22	-0,04	-0,35	-0,09	-0,10	0,26	0,00	0,00	-0,12
UR067	-0,33	-0,06	0,46*	-0,27	-0,32	0,27	0,45*	-0,22	0,06	-0,46*	-0,53*
UR068	0,00	0,25	-0,28	0,17	0,27	0,47*	-0,16	0,00	0,19	0,05	0,29
UR069	-0,21	0,54*	-0,03	0,07	0,70**	0,14	0,22	0,15	0,22	0,36	0,32
UR070	-0,09	0,16	0,13	0,03	0,15	0,12	0,24	0,19	0,05	-0,09	-0,07
UR071	-0,34	-0,10	0,15	-0,31	-0,29	0,46*	0,63**	-0,01	0,22	-0,14	-0,21
UR072	0,04	0,41*	-0,24	0,21	0,49*	0,15	-0,29	0,04	0,00	0,07	0,18
UR073	-0,09	0,27	0,06	0,60**	0,20	-0,38	-0,62**	-0,25	-0,18	0,03	0,11
UR074	-0,67**	0,41*	0,19	0,04	-0,02	0,22	0,04	0,07	-0,03	-0,32	-0,40*
UR075	-0,36	0,38	-0,18	-0,02	0,09	0,31	0,00	-0,08	0,50*	-0,03	-0,06
UR076	-0,21	0,28	0,35	-0,22	0,19	-0,04	0,58*	0,17	-0,18	0,09	-0,10
UR077	-0,11	0,35	-0,17	0,19	-0,29	-0,03	0,14	0,30	-0,01	-0,09	-0,25

T2.4	UR078	UR079	UR080	UR081	UR082	UR083	UR084	UR085	UR086	UR087	UR088
UR078	1,00	-0,59*	-0,43*	0,24	-0,11	-0,11	-0,24	0,57*	-0,05	-0,17	-0,07
UR079		1,00	0,12	0,13	0,26	-0,03	0,10	-0,15	-0,06	0,32	0,14
UR080			1,00	0,19	-0,10	-0,06	0,15	-0,56*	-0,14	-0,19	-0,44*
UR081				1,00	-0,29	-0,21	-0,38	0,24	0,07	-0,16	-0,51*
UR082					1,00	0,26	0,02	0,09	-0,20	0,10	0,38
UR083						1,00	0,24	0,10	0,46*	0,08	0,06
UR084							1,00	-0,04	0,39	0,38	0,27
UR085								1,00	0,05	-0,16	-0,24
UR086									1,00	0,42*	0,26
UR087										1,00	0,89▲
UR088											1,00

Tablica 2.5 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu uredništvima znanstvenih časopisa.

T2.5	UR090	UR091	UR092	UR093	UR094	UR095	UR096	UR097	UR098	UR099	UR100
UR027	0,09	0,27	0,34	0,01	-0,48*	-0,32	-0,05	-0,24	0,10	-0,21	0,40*
UR028	0,15	0,28	0,36	-0,02	-0,29	-0,42	-0,17	-0,23	0,25	-0,17	0,34
UR029	0,03	0,03	0,39	0,06	-0,44*	-0,29	-0,06	-0,04	0,31	-0,36	0,31
UR030	-0,03	0,32	0,29	-0,07	-0,30	-0,22	0,22	-0,48*	0,02	-0,42*	0,42*
UR031	-0,08	0,33	0,34	-0,05	-0,36	-0,33	0,08	-0,46*	0,05	-0,53*	0,38
UR032	0,00	0,17	0,29	-0,04	-0,29	-0,39	-0,15	-0,22	0,21	-0,46*	0,15
UR033	-0,24	0,29	0,44*	0,21	-0,03	-0,24	-0,04	-0,50*	0,34	-0,47*	0,16
UR052	-0,41*	0,23	0,44*	-0,19	-0,12	0,12	0,47*	-0,48*	-0,12	-0,30	0,54*
UR053	0,14	-0,13	-0,10	0,56*	0,25	-0,21	-0,43*	0,41*	0,00	0,43*	-0,11
UR054	-0,34	0,16	0,20	0,17	-0,19	0,31	0,04	-0,21	-0,03	-0,23	0,04
UR055	-0,50*	0,05	0,37	0,00	-0,15	0,20	0,12	-0,20	0,24	-0,25	0,34
UR056	-0,63**	0,14	0,36	0,02	-0,12	0,19	0,20	-0,21	-0,30	-0,36	0,41*
UR057	-0,43*	0,42*	0,10	-0,17	0,09	0,12	0,24	-0,44*	-0,51*	-0,03	0,22
UR058	-0,09	0,39	0,44*	0,02	0,20	0,15	0,33	-0,37	0,01	0,04	0,21
UR059	-0,67**	0,12	0,25	-0,31	-0,43*	0,41*	0,60**	-0,46*	-0,16	-0,05	0,71**
UR060	-0,10	-0,17	0,16	0,35	-0,12	-0,07	-0,26	0,26	0,41*	0,11	0,03
UR061	-0,26	0,41*	0,61**	-0,07	0,24	0,01	0,22	-0,34	-0,02	-0,23	0,25
UR062	-0,08	-0,23	-0,13	0,67**	0,25	0,04	-0,23	0,19	0,10	0,03	-0,18
UR063	-0,35	0,18	0,36	0,17	0,02	0,29	0,14	-0,10	-0,05	0,16	0,31
UR064	0,36	-0,38	0,14	0,62**	0,18	-0,29	-0,16	0,62**	0,11	0,10	0,00

T2.5	UR090	UR091	UR092	UR093	UR094	UR095	UR096	UR097	UR098	UR099	UR100
UR065	-0,07	0,34	0,50*	-0,19	0,14	0,04	-0,06	-0,18	0,29	-0,15	-0,09
UR066	-0,07	-0,16	0,18	0,50*	0,00	0,44*	0,47*	0,19	-0,08	0,34	0,30
UR067	-0,45*	0,32	0,47*	-0,29	0,01	0,09	0,34	-0,47*	0,01	-0,27	0,38
UR068	-0,45*	-0,05	0,14	0,39	-0,20	0,27	0,00	-0,28	0,26	-0,42*	0,09
UR069	0,43*	0,01	0,09	-0,02	0,08	-0,12	-0,16	0,10	0,17	-0,18	-0,28
UR070	-0,34	0,12	0,49	0,17	-0,14	0,66**	0,62**	-0,16	-0,17	-0,10	0,38
UR071	-0,06	0,38	0,70	0,14	0,17	-0,10	0,05	-0,09	0,20	-0,06	0,25
UR072	-0,10	-0,30	-0,35	0,18	-0,27	0,07	0,03	-0,18	0,06	-0,42	0,02
UR073	-0,18	-0,44	-0,49	0,13	-0,27	-0,13	-0,25	0,20	-0,08	-0,12	0,02
UR074	-0,45	-0,13	0,44	0,19	0,19	0,12	0,17	0,07	0,08	-0,40	0,16
UR075	-0,01	0,09	0,32	0,19	0,24	-0,14	0,06	-0,21	0,20	-0,25	0,09
UR076	0,25	0,30	0,34	-0,18	0,22	0,19	0,18	-0,07	0,00	-0,10	-0,15
UR077	-0,03	0,36	0,20	0,24	0,63	-0,23	-0,31	-0,30	0,10	-0,32	-0,25
UR078	0,00	0,04	-0,16	0,00	-0,23	0,32	0,26	-0,04	-0,20	0,42*	-0,07
UR079	0,02	-0,02	0,11	0,17	0,21	-0,05	-0,16	-0,05	0,20	-0,52*	-0,29
UR080	-0,30	0,09	0,06	-0,44*	-0,43*	-0,10	0,03	-0,22	0,03	-0,21	0,44*
UR081	-0,30	-0,04	0,01	0,29	-0,35	-0,16	-0,13	-0,03	-0,06	-0,05	0,32
UR082	0,34	-0,41*	-0,27	-0,19	-0,15	0,09	-0,03	0,33	0,08	-0,12	-0,26
UR083	0,02	0,10	0,46*	0,23	-0,12	-0,12	-0,18	-0,10	0,66**	-0,22	0,09
UR084	0,28	0,61**	0,67**	-0,07	0,26	-0,09	-0,03	-0,23	0,13	-0,08	-0,04
UR085	0,19	-0,12	0,16	0,29	0,15	0,14	0,17	0,33	-0,13	0,28	-0,13
UR086	0,15	0,49*	0,62**	0,33	0,00	-0,26	-0,01	-0,33	0,24	-0,05	0,32
UR087	0,48*	0,23	0,18	0,38	0,12	-0,09	-0,27	0,04	0,35	0,01	-0,30
UR088	0,38	0,19	0,00	0,20	0,17	0,15	-0,29	0,06	0,20	0,06	-0,48*
UR090	1,00	-0,02	-0,11	0,08	0,25	-0,46*	-0,35	0,49*	0,09	0,31	-0,33
UR091		1,00	0,67**	-0,10	0,24	0,02	-0,02	-0,69**	0,00	-0,04	0,01
UR092			1,00	0,28	0,21	0,05	0,07	-0,33	0,27	-0,16	0,14
UR093				1,00	0,21	-0,14	-0,24	0,13	0,47*	-0,16	-0,02
UR094					1,00	-0,17	-0,32	0,02	0,14	-0,03	-0,57*
UR095						1,00	0,72**	-0,21	-0,33	0,18	0,05
UR096							1,00	-0,27	-0,54*	0,06	0,39
UR097								1,00	-0,09	0,54*	-0,16
UR098									1,00	-0,40*	-0,31
UR099										1,00	0,15

T2.5	UR090	UR091	UR092	UR093	UR094	UR095	UR096	UR097	UR098	UR099	UR100
UR100											1,00

Tablica 2.6 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu uredništvima znanstvenih časopisa.

T2.6	UR101	UR102	UR103	UR104	UR105	UR106	UR107	UR108	UR109	UR110	UR111
UR027	-0,15	0,18	-0,04	-0,35	-0,23	0,23	0,24	-0,32	-0,11	0,34	-0,35
UR028	-0,18	-0,04	-0,15	-0,30	-0,13	0,26	0,26	-0,36	-0,23	0,37	-0,16
UR029	-0,15	0,19	0,04	-0,25	0,00	0,34	0,16	-0,40*	0,16	0,35	-0,36
UR030	0,07	-0,35	-0,05	-0,27	-0,29	0,12	-0,13	-0,24	0,22	0,17	-0,10
UR031	0,07	-0,13	-0,03	-0,33	-0,26	0,10	-0,20	-0,17	0,12	0,19	-0,20
UR032	-0,05	0,11	0,06	-0,36	-0,20	-0,10	-0,36	-0,14	0,05	0,03	-0,24
UR033	0,13	-0,28	-0,37	-0,09	0,11	0,02	-0,33	0,15	-0,45*	0,26	0,22
UR052	-0,28	-0,07	-0,22	0,05	0,15	0,72**	0,34	-0,02	-0,22	0,75**	-0,05
UR053	0,55	0,00	0,02	-0,14	-0,24	-0,46	0,03	0,20	-0,23	-0,29	0,29
UR054	0,18	0,20	-0,07	0,05	0,14	0,21	0,18	0,28	-0,29	0,19	-0,04
UR055	-0,05	-0,16	-0,31	0,26	0,56*	0,85▲	0,56*	-0,18	-0,24	0,63**	-0,09
UR056	0,43*	-0,06	0,17	0,02	0,25	0,56*	0,10	0,28	0,22	0,44*	0,00
UR057	0,44*	-0,17	-0,02	0,11	0,03	0,02	-0,42*	0,45*	0,20	-0,02	0,04
UR058	-0,26	-0,02	-0,70**	0,59*	0,58*	0,56*	0,30	0,21	-0,38	0,76**	0,16
UR059	-0,03	-0,44*	-0,18	0,22	0,33	0,65**	0,17	-0,33	0,12	0,53*	-0,41*
UR060	0,13	-0,07	-0,22	0,28	0,24	0,03	0,49*	-0,41*	-0,22	0,15	-0,30
UR061	-0,15	0,06	-0,45*	0,40*	0,45*	0,67**	0,33	0,11	-0,18	0,77**	0,03
UR062	0,59*	-0,14	0,00	-0,16	-0,21	-0,40*	-0,01	0,34	-0,30	-0,33	0,49*
UR063	0,61**	-0,50*	0,18	-0,02	-0,24	0,15	0,12	-0,03	0,42*	0,01	0,00
UR064	0,05	0,48*	0,18	-0,17	-0,18	-0,14	0,18	0,10	0,09	0,18	0,22
UR065	-0,32	0,16	-0,44*	0,51*	0,67**	0,60**	0,28	0,08	-0,24	0,58*	-0,04
UR066	0,29	-0,11	-0,17	0,35	0,12	0,18	0,32	0,00	0,24	0,31	0,06
UR067	-0,19	-0,20	-0,32	0,28	0,36	0,77**	0,30	-0,07	-0,07	0,65**	-0,09
UR068	0,15	0,00	-0,19	-0,04	0,26	0,18	0,07	0,20	-0,43*	0,17	0,08
UR069	-0,26	0,17	0,32	-0,33	-0,37	-0,26	-0,10	0,06	0,06	-0,09	0,16
UR070	0,21	-0,11	0,04	0,28	0,26	0,59*	0,26	0,20	0,36	0,63**	0,03
UR071	-0,06	0,08	-0,38	0,49*	0,44*	0,74**	0,72**	-0,04	-0,06	0,80	-0,02
UR072	-0,18	0,16	0,12	-0,53*	-0,16	-0,13	-0,27	0,16	-0,32	-0,19	0,18
UR073	0,41*	-0,15	0,58*	-0,65**	-0,47*	-0,55*	-0,44*	-0,12	0,23	-0,70*	-0,08
UR074	0,28	-0,16	0,09	0,12	0,15	0,59*	0,48*	0,08	0,07	0,52*	0,23

T2.6	UR101	UR102	UR103	UR104	UR105	UR106	UR107	UR108	UR109	UR110	UR111
UR075	-0,07	-0,24	-0,10	-0,17	-0,36	0,07	0,33	-0,01	-0,37	0,28	0,31
UR076	-0,17	0,03	0,00	0,31	0,28	0,36	0,06	0,21	0,37	0,35	0,20
UR077	0,20	-0,13	-0,40*	0,07	0,29	0,19	0,00	0,71**	-0,57*	0,22	0,85▲
UR078	-0,06	0,04	-0,20	0,17	0,17	-0,31	-0,36	0,09	-0,21	-0,10	-0,10
UR079	0,11	0,07	0,26	-0,35	-0,28	0,08	0,09	0,28	0,03	-0,13	0,44*
UR080	0,12	-0,41*	0,25	-0,17	0,01	0,31	-0,16	-0,50*	0,63*	-0,11	-0,52*
UR081	0,65**	-0,30	0,20	-0,58*	-0,29	-0,20	-0,32	-0,03	0,17	-0,30	0,04
UR082	-0,57*	0,38	0,43*	-0,29	-0,09	-0,09	-0,02	-0,17	0,09	-0,05	-0,10
UR083	-0,25	-0,01	-0,51*	0,34	0,44*	0,37	0,50*	-0,31	-0,45*	0,52*	-0,17
UR084	-0,32	0,39	-0,26	0,37	0,19	0,37	0,25	0,25	0,02	0,55*	-0,02
UR085	-0,06	0,30	-0,08	0,07	0,07	0,06	0,19	0,34	-0,32	0,40*	0,42*
UR086	0,06	0,03	-0,44*	0,17	-0,25	-0,06	0,22	0,08	-0,37	0,42*	-0,07
UR087	0,04	0,39	-0,13	0,15	-0,23	-0,46*	-0,05	0,20	0,08	-0,32	-0,03
UR088	-0,15	0,50*	-0,06	0,24	-0,05	-0,40*	-0,06	0,26	-0,05	-0,25	-0,07
UR090	-0,43*	0,47*	0,09	-0,08	-0,29	-0,39	0,16	-0,06	0,04	-0,09	0,14
UR091	0,16	-0,17	-0,52*	0,51*	0,26	0,27	0,09	0,42*	-0,19	0,42*	0,13
UR092	0,22	-0,05	-0,47*	0,64**	0,34	0,58*	0,56*	0,26	-0,12	0,84▲	0,10
UR093	0,47*	0,03	-0,36	0,20	0,17	-0,20	0,22	0,31	-0,26	0,10	0,47*
UR094	0,00	0,04	-0,30	0,34	0,14	-0,04	0,18	0,64**	-0,48*	0,18	0,81▲
UR095	0,07	-0,10	0,02	0,35	0,24	0,34	-0,02	0,21	0,20	0,21	-0,09
UR096	-0,13	-0,04	0,08	0,12	-0,07	0,35	-0,05	0,07	0,30	0,45*	-0,16
UR097	-0,08	0,45*	0,57*	-0,31	-0,33	-0,18	0,48*	-0,37	0,29	-0,15	-0,09
UR098	0,00	-0,18	-0,53*	0,37	0,46*	-0,18	0,08	-0,26	-0,35	-0,12	0,01
UR099	-0,03	0,14	0,21	-0,02	-0,30	-0,05	0,29	-0,23	0,16	-0,03	-0,24
UR100	0,21	-0,27	0,08	-0,28	-0,17	0,45*	0,15	-0,36	0,30	0,38	-0,41*
UR101	1,00	-0,48*	-0,05	0,11	0,08	-0,03	-0,01	0,23	0,22	-0,17	0,17
UR102		1,00	0,27	-0,17	-0,23	-0,08	0,16	0,20	-0,04	0,11	-0,05
UR103			1,00	-0,75**	-0,67**	-0,13	-0,07	-0,29	0,64**	-0,35	-0,26
UR104				1,00	0,74**	0,23	0,20	0,20	-0,11	0,40*	0,03
UR105					1,00	0,39	0,09	0,17	-0,22	0,36	0,09
UR106						1,00	0,63**	0,06	-0,02	0,79**	0,05
UR107							1,00	-0,10	-0,13	0,66**	0,12
UR108								1,00	-0,42*	0,21	0,78**
UR109									1,00	-0,22	-0,53*

T2.6	UR101	UR102	UR103	UR104	UR105	UR106	UR107	UR108	UR109	UR110	UR111
UR110										1,00	0,19
UR111											1,00

Tablica 2.7 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu uredništvima znanstvenih časopisa.

T2.7	UR112	UR113	UR114	UR115	UR116	UR117	UR118	UR119	UR120	UR121	UR122
UR027	-0,16	0,52*	0,25	0,03	-0,06	-0,24	-0,25	0,13	-0,36	0,05	0,19
UR028	-0,24	0,50*	0,33	0,21	0,17	0,02	-0,10	0,41*	-0,30	0,12	0,34
UR029	-0,36	0,41*	0,12	0,13	0,25	-0,20	-0,11	0,49*	-0,28	0,21	0,31
UR030	-0,11	0,25	0,06	0,24	0,07	-0,07	-0,34	0,18	-0,17	-0,36	0,05
UR031	-0,09	0,33	0,17	0,22	0,08	-0,05	-0,37	0,13	-0,37	-0,40*	-0,05
UR032	-0,21	0,34	0,04	0,11	0,19	0,00	-0,17	0,23	-0,36	-0,17	0,10
UR033	-0,39	0,06	0,20	0,40*	0,61**	0,24	-0,15	0,37	-0,52*	-0,37	0,39
UR052	-0,25	0,02	0,49*	0,73**	0,58*	-0,14	-0,29	0,43*	-0,40*	-0,13	0,19
UR053	0,14	-0,16	-0,20	-0,57*	-0,21	0,48*	0,25	-0,46*	0,38	0,27	-0,03
UR054	-0,10	0,19	0,18	-0,14	0,00	-0,22	-0,27	-0,37	-0,44*	-0,10	-0,13
UR055	-0,28	0,00	0,47*	0,50*	0,51*	-0,03	-0,19	0,45*	-0,39	0,10	0,13
UR056	0,06	-0,07	0,29	0,29	0,37	0,25	-0,34	0,14	-0,02	-0,11	-0,35
UR057	0,56*	-0,15	0,18	0,26	-0,10	0,35	-0,21	0,03	0,10	-0,39	-0,63**
UR058	0,08	0,05	0,62**	0,58*	0,31	-0,03	0,10	0,67**	-0,42*	-0,05	0,19
UR059	-0,07	-0,33	0,21	0,72**	0,32	-0,20	-0,63**	0,36	-0,16	-0,25	-0,01
UR060	0,02	-0,50*	0,02	-0,11	-0,12	-0,14	-0,09	-0,31	0,00	0,01	0,08
UR061	0,11	0,10	0,70**	0,68**	0,41*	0,13	0,06	0,69**	-0,40	-0,05	-0,06
UR062	-0,21	-0,21	-0,34	-0,56*	0,00	0,25	0,12	-0,68**	0,17	-0,01	0,10
UR063	0,13	-0,30	-0,21	0,07	0,09	0,22	-0,13	-0,04	0,70**	0,34	-0,17
UR064	-0,24	-0,05	-0,20	-0,33	0,18	0,08	0,44*	0,08	0,37	0,47*	0,44*
UR065	0,04	0,29	0,65**	0,57*	0,38	0,05	0,21	0,82▲	-0,47*	0,23	0,05
UR066	0,00	-0,36	-0,22	-0,18	-0,05	-0,20	0,05	0,00	0,38	0,22	0,21
UR067	0,01	-0,05	0,58*	0,88▲	0,51*	0,03	-0,11	0,68**	-0,28	-0,04	-0,07
UR068	-0,51*	-0,01	-0,03	-0,12	0,27	-0,30	-0,38	-0,33	-0,52*	-0,24	0,30
UR069	-0,35	0,37	-0,20	-0,16	0,15	-0,15	0,17	-0,04	0,09	0,17	0,38
UR070	-0,20	0,02	0,01	0,12	0,32	-0,26	-0,24	0,25	0,10	0,13	0,16
UR071	0,22	-0,01	0,68**	0,60**	0,29	0,05	0,29	0,67**	0,00	0,33	-0,01
UR072	-0,73**	0,30	-0,32	-0,33	0,18	-0,36	-0,33	-0,37	-0,48*	-0,27	0,50*
UR073	-0,21	-0,25	-0,66**	-0,57*	-0,18	0,10	-0,38	-0,76**	0,31	-0,31	-0,08

T2.7	UR112	UR113	UR114	UR115	UR116	UR117	UR118	UR119	UR120	UR121	UR122
UR074	-0,26	-0,24	0,25	0,42*	0,71**	0,24	0,09	0,18	0,06	0,12	-0,04
UR075	-0,37	-0,17	0,10	0,33	0,46*	-0,03	0,07	-0,16	-0,01	-0,07	0,36
UR076	0,07	0,42*	0,23	0,27	0,19	0,00	0,33	0,70**	0,12	0,31	0,04
UR077	-0,04	0,38	0,55*	0,28	0,46*	0,63**	0,44*	0,36	-0,29	-0,01	0,00
UR078	0,04	-0,01	-0,22	-0,36	-0,32	-0,15	-0,27	-0,07	-0,19	-0,18	0,28
UR079	-0,36	0,36	-0,04	0,00	0,32	0,02	0,34	-0,08	0,07	0,25	0,04
UR080	0,14	-0,03	-0,05	0,34	0,00	0,06	-0,40*	0,36	0,23	-0,04	-0,35
UR081	-0,12	-0,04	-0,36	-0,42*	0,00	0,52*	-0,37	-0,24	0,34	-0,03	-0,04
UR082	-0,57*	0,31	-0,30	-0,28	0,12	-0,46*	-0,08	-0,09	-0,15	0,10	0,50*
UR083	-0,33	0,04	0,33	0,25	0,30	-0,28	0,03	0,30	-0,51*	0,12	0,44*
UR084	0,32	0,42*	0,58*	0,50*	0,09	-0,13	0,43*	0,69**	-0,09	0,42*	-0,03
UR085	-0,32	0,26	0,08	-0,22	0,34	0,21	0,33	0,25	-0,08	0,34	0,50*
UR086	0,15	0,05	0,32	0,22	0,00	-0,15	0,11	0,00	-0,23	-0,01	0,13
UR087	0,27	0,30	-0,17	-0,44*	-0,56*	-0,42*	0,50*	-0,25	0,09	0,33	-0,06
UR088	0,27	0,17	-0,10	-0,38	-0,55*	-0,49*	0,25	-0,42*	-0,08	0,07	-0,12
UR090	0,13	0,42*	-0,02	-0,37	-0,38	-0,09	0,62**	0,06	0,26	0,39	0,25
UR091	0,66**	0,33	0,72**	0,51*	-0,13	0,19	0,16	0,41*	-0,16	-0,03	-0,43*
UR092	0,30	0,05	0,69**	0,61**	0,34	0,09	0,32	0,57*	-0,05	0,29	-0,08
UR093	-0,22	-0,26	-0,18	-0,45*	0,06	0,01	0,38	-0,25	0,11	0,13	0,41*
UR094	0,17	0,01	0,46*	0,31	0,35	0,50*	0,77**	0,20	0,04	0,13	-0,03
UR095	-0,13	-0,03	-0,18	-0,01	0,06	-0,41*	-0,37	-0,03	-0,09	-0,01	0,01
UR096	-0,19	-0,07	-0,15	0,19	0,17	-0,46*	-0,45*	0,05	-0,12	-0,26	0,10
UR097	-0,11	0,04	-0,36	-0,60**	-0,17	0,14	0,39	-0,17	0,59*	0,81▲	0,15
UR098	-0,23	-0,29	-0,03	0,08	0,13	-0,18	0,31	0,13	-0,25	-0,05	0,39
UR099	0,34	0,15	-0,09	-0,36	-0,44*	0,15	0,13	0,03	0,56*	0,73**	-0,05
UR100	-0,10	-0,05	-0,04	0,10	0,08	-0,03	-0,63**	0,12	0,12	0,01	0,03
UR101	0,37	-0,36	-0,10	-0,26	-0,15	0,54*	-0,11	-0,34	0,45*	-0,06	-0,54*
UR102	-0,04	0,47*	0,08	-0,27	-0,14	-0,31	0,42*	0,01	-0,11	0,49*	0,14
UR103	-0,15	0,14	-0,48*	-0,40*	-0,12	0,03	-0,18	-0,32	0,57*	0,35	-0,13
UR104	0,43*	-0,25	0,40*	0,33	-0,06	-0,12	0,21	0,32	-0,22	-0,16	-0,18
UR105	0,09	-0,13	0,39	0,29	0,16	0,00	-0,03	0,44*	-0,42*	-0,25	0,01
UR106	-0,09	0,26	0,61**	0,57*	0,50*	0,11	-0,04	0,63*	-0,11	0,35	-0,02
UR107	0,03	0,15	0,50*	0,20	0,21	0,14	0,41*	0,28	0,23	0,65*	0,07
UR108	0,06	0,28	0,37	0,12	0,30	0,28	0,39	0,05	-0,20	-0,01	-0,07

T2.7	UR112	UR113	UR114	UR115	UR116	UR117	UR118	UR119	UR120	UR121	UR122
UR109	0,26	-0,10	-0,45*	-0,27	-0,42*	-0,23	-0,28	-0,04	0,59*	0,12	-0,31
UR110	-0,05	0,17	0,69**	0,55*	0,53*	0,06	0,13	0,63**	-0,19	0,23	0,20
UR111	-0,21	0,20	0,30	0,11	0,50*	0,48*	0,56*	0,09	-0,02	0,08	0,22
UR112	1,00	-0,04	0,37	0,09	-0,61**	0,26	0,18	0,04	0,29	0,02	-0,80▲
UR113		1,00	0,35	-0,09	-0,04	0,04	0,28	0,36	-0,15	0,50*	0,06
UR114			1,00	0,67**	0,30	0,42*	0,37	0,58*	-0,30	0,17	-0,28
UR115				1,00	0,58*	0,19	0,05	0,60**	-0,30	-0,13	-0,13
UR116					1,00	0,28	0,11	0,40*	-0,25	0,05	0,42*
UR117						1,00	0,31	0,19	0,29	0,22	-0,35
UR118							1,00	0,27	0,22	0,60**	0,04
UR119								1,00	-0,10	0,37	0,16
UR120									1,00	0,69*	-0,18
UR121										1,00	0,12
UR122											1,00

Tablica 2.8 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu uredništvima znanstvenih časopisa.

T2.8	UR123	UR124	UR124	UR126	UR127	UR128	UR129	UR130	UR131	UR132	UR133
UR027	-0,28	-0,02	0,02	-0,16	0,23	0,34	0,25	0,01	0,00	0,19	-0,27
UR028	-0,07	0,26	0,08	-0,16	0,00	0,04	0,02	-0,20	-0,09	0,18	-0,26
UR029	-0,07	0,45*	0,27	0,16	0,00	0,00	0,40*	0,15	0,14	0,30	-0,12
UR030	-0,17	0,25	-0,10	0,18	0,02	0,11	0,24	0,13	-0,13	0,06	-0,36
UR031	-0,29	0,21	-0,14	0,05	-0,05	0,12	0,30	0,19	-0,08	0,15	-0,26
UR032	-0,15	0,43	0,04	0,17	-0,24	-0,19	0,34	0,26	0,19	0,09	-0,17
UR033	-0,16	0,37	-0,28	0,09	-0,34	-0,35	-0,04	-0,23	-0,14	-0,03	-0,17
UR052	-0,14	0,09	-0,32	0,01	0,20	0,20	0,17	-0,14	-0,31	0,48*	-0,09
UR053	-0,06	-0,45*	-0,27	-0,55*	-0,45*	-0,37	-0,48*	-0,08	0,35	-0,54*	0,10
UR054	-0,28	-0,52*	-0,02	-0,28	0,43*	0,61**	0,19	-0,06	-0,38	-0,04	-0,28
UR055	-0,08	0,01	0,04	-0,20	0,30	0,25	-0,08	-0,39	-0,57*	0,60**	0,14
UR056	-0,26	-0,15	-0,33	-0,29	-0,07	0,02	0,21	0,31	-0,13	0,30	0,05
UR057	-0,18	-0,13	-0,42*	-0,09	-0,20	-0,32	-0,10	0,21	0,08	0,03	0,19
UR058	0,06	0,19	-0,09	0,06	0,09	-0,09	-0,26	-0,67*	-0,35	0,21	0,27
UR059	-0,43*	-0,28	-0,42*	-0,01	0,45*	0,22	-0,03	-0,06	-0,40*	0,54*	0,16
UR060	-0,28	-0,71	-0,32	-0,52*	0,20	0,37	-0,45*	-0,32	-0,22	0,24	0,38
UR061	0,07	0,31	-0,10	-0,04	-0,13	-0,19	-0,14	-0,42*	-0,28	0,46*	0,28

T2.8	UR123	UR124	UR124	UR126	UR127	UR128	UR129	UR130	UR131	UR132	UR133
UR062	-0,09	-0,48*	-0,20	-0,34	-0,22	0,00	-0,20	-0,04	0,05	-0,59*	-0,20
UR063	0,10	-0,22	-0,24	-0,05	-0,04	-0,21	-0,04	0,35	0,16	-0,17	-0,37
UR064	0,14	0,17	-0,04	0,03	-0,51*	-0,41*	0,17	0,24	0,73**	-0,29	0,12
UR065	0,30	0,50*	0,37	0,11	0,01	-0,18	-0,09	-0,49*	-0,35	0,43*	0,21
UR066	-0,06	-0,32	-0,17	0,10	0,13	0,00	-0,08	-0,08	0,17	-0,26	0,11
UR067	0,11	0,34	-0,11	0,10	0,09	-0,08	-0,04	-0,25	-0,35	0,70**	0,16
UR068	-0,42*	-0,46*	-0,12	-0,16	0,47*	0,64*	0,24	-0,09	-0,41*	-0,06	-0,26
UR069	0,30	0,35	0,31	0,32	-0,08	0,07	0,50*	0,34	0,20	-0,41*	-0,70**
UR070	-0,06	-0,08	0,00	0,24	0,31	0,24	0,44*	0,20	-0,14	-0,18	-0,40*
UR071	0,29	0,17	-0,01	-0,17	-0,03	-0,07	-0,20	-0,37	-0,16	0,57*	0,28
UR072	-0,36	-0,08	0,08	0,15	0,36	0,54*	0,57*	0,20	-0,11	-0,25	-0,45*
UR073	-0,44*	-0,45*	-0,29	-0,24	-0,07	0,14	0,19	0,65**	0,28	-0,25	-0,15
UR074	0,21	0,16	-0,12	-0,12	-0,30	-0,12	0,07	0,04	-0,19	0,32	-0,03
UR075	0,16	-0,03	-0,34	-0,05	-0,07	0,18	0,02	-0,10	-0,14	-0,04	-0,46*
UR076	0,56*	0,77**	0,58*	0,52*	-0,07	-0,24	0,33	0,04	-0,04	-0,06	-0,29
UR077	0,40*	0,49*	0,18	-0,16	-0,48*	-0,41*	-0,22	-0,47*	-0,31	-0,11	-0,11
UR078	-0,48*	-0,39	-0,19	0,00	0,24	0,00	-0,22	-0,26	0,07	-0,36	0,13
UR079	0,55*	0,50*	0,51*	0,28	-0,12	0,08	0,52*	0,30	-0,01	-0,02	-0,59*
UR080	-0,07	0,28	0,08	0,13	0,11	-0,10	0,16	0,42*	-0,03	0,52*	0,02
UR081	-0,47*	-0,27	-0,37	-0,44*	-0,35	-0,35	-0,08	0,41*	0,33	-0,17	-0,10
UR082	0,00	0,17	0,39	0,30	0,27	0,45*	0,63**	0,33	0,03	-0,17	-0,36
UR083	0,00	0,01	0,14	-0,08	0,27	0,32	-0,15	-0,57*	-0,45*	0,25	0,00
UR084	0,53*	0,53*	0,34	0,33	-0,01	-0,17	0,20	-0,12	0,11	0,18	-0,14
UR085	0,10	0,16	0,06	-0,04	-0,39	-0,40*	-0,05	-0,28	0,23	-0,44*	-0,06
UR086	0,00	-0,16	-0,34	-0,06	-0,05	0,00	-0,15	-0,30	0,10	-0,18	-0,25
UR087	0,42*	0,07	0,54*	0,39	0,15	0,13	0,22	0,05	0,34	-0,37	-0,31
UR088	0,18	-0,23	0,33	0,24	0,40*	0,43*	0,21	0,02	0,05	-0,34	-0,23
UR090	0,45*	0,32	0,43*	0,13	-0,23	-0,11	0,05	-0,05	0,42*	-0,34	-0,11
UR091	0,31	0,11	0,04	-0,06	0,07	-0,08	-0,27	-0,42*	-0,36	0,03	-0,22
UR092	0,40*	0,15	-0,05	-0,03	-0,11	-0,17	-0,17	-0,38	-0,18	0,13	-0,16
UR093	0,00	-0,26	-0,11	-0,13	-0,22	-0,03	-0,14	-0,23	0,19	-0,38	0,05
UR094	0,71**	0,40*	0,09	-0,05	-0,58*	-0,46*	-0,34	-0,45*	-0,11	-0,20	0,00
UR095	-0,14	-0,32	0,12	0,37	0,61**	0,35	0,30	0,04	-0,29	-0,23	-0,32
UR096	-0,27	-0,14	-0,20	0,46*	0,41*	0,25	0,44*	0,20	-0,05	-0,11	-0,26

T2.8	UR123	UR124	UR124	UR126	UR127	UR128	UR129	UR130	UR131	UR132	UR133
UR097	0,18	-0,04	0,22	-0,31	-0,39	-0,25	-0,03	0,27	0,61**	-0,14	0,20
UR098	0,23	0,22	0,26	0,15	0,04	0,06	-0,28	-0,47*	-0,27	0,16	0,17
UR099	0,07	-0,30	0,04	-0,27	-0,01	-0,31	-0,35	-0,05	0,42*	-0,31	0,02
UR100	-0,57*	-0,35	-0,47*	-0,23	0,19	0,06	0,10	0,26	0,12	0,10	-0,07
UR101	-0,18	-0,50*	-0,33	-0,52*	-0,26	-0,23	-0,41*	0,09	-0,04	-0,17	0,05
UR102	0,23	0,21	0,36	0,19	-0,06	0,02	0,45*	0,19	0,53*	-0,05	0,01
UR103	-0,07	-0,02	0,06	-0,03	-0,12	-0,02	0,52*	0,90▲	0,56*	-0,02	-0,22
UR104	0,19	-0,05	0,07	0,11	0,16	0,04	-0,41*	-0,63**	-0,48*	0,06	0,31
UR105	-0,05	0,02	0,13	-0,04	0,23	0,15	-0,28	-0,57*	-0,65**	0,25	0,41*
UR106	0,17	0,18	0,13	-0,13	0,18	0,06	0,07	-0,21	-0,39	0,45*	-0,13
UR107	0,41*	-0,03	0,15	-0,39	-0,05	0,04	-0,21	-0,34	-0,12	0,25	-0,07
UR108	0,35	0,19	0,08	0,07	-0,24	-0,17	0,12	-0,17	-0,12	-0,42*	-0,31
UR109	-0,14	-0,06	0,09	0,24	0,13	0,04	0,36	0,70**	0,39	0,05	0,02
UR110	0,15	0,13	-0,11	-0,14	-0,03	-0,01	0,00	-0,36	-0,24	0,18	-0,07
UR111	0,50*	0,35	0,10	-0,06	-0,46*	-0,27	-0,06	-0,30	-0,16	-0,39	-0,31
UR112	0,15	-0,19	-0,07	-0,28	-0,12	-0,21	-0,48*	-0,13	0,02	0,15	0,34
UR113	0,36	0,45*	0,67**	0,10	0,07	0,00	0,36	-0,02	0,05	-0,18	-0,54*
UR114	0,41*	0,27	0,07	-0,35	-0,21	-0,18	-0,35	-0,59*	-0,43*	0,39	0,07
UR115	0,29	0,40*	-0,16	0,08	-0,09	-0,19	-0,15	-0,33	-0,42*	0,58*	0,05
UR116	0,23	0,44*	-0,12	0,06	-0,31	-0,25	0,13	-0,14	-0,22	0,14	-0,20
UR117	0,27	0,15	-0,19	-0,64**	-0,76**	-0,70**	-0,56*	-0,17	-0,02	0,04	0,16
UR118	0,88▲	0,55*	0,47*	0,05	-0,54*	-0,47*	-0,18	-0,33	0,23	-0,12	-0,05
UR119	0,41*	0,69**	0,33	0,19	-0,13	-0,41*	-0,04	-0,32	-0,11	0,31	0,04
UR120	0,25	-0,10	-0,03	-0,18	-0,30	-0,34	-0,07	0,48*	0,55*	-0,17	-0,08
UR121	0,63**	0,30	0,58*	-0,11	-0,20	-0,37	0,05	0,07	0,48*	-0,06	-0,32
UR122	-0,05	0,20	0,08	0,33	0,12	0,13	0,31	-0,09	0,12	-0,32	-0,25
UR123	1,00	0,68**	0,60**	0,22	-0,36	-0,40*	-0,03	-0,22	0,06	0,00	-0,32
UR124		1,00	0,58*	0,59*	-0,41*	-0,47*	0,26	-0,06*	0,10	0,13	-0,20
UR124			1,00	0,42*	0,19	0,04	0,31	-0,08	-0,04	-0,05	-0,34
UR126				1,00	0,31	0,10	0,62**	0,21	0,15	-0,18	-0,32
UR127					1,00	0,83▲	0,34	0,02	-0,38	0,07	-0,24
UR128						1,00	0,37	0,06	-0,44*	0,07	-0,21
UR129							1,00	0,67**	0,28	-0,15	-0,55*
UR130								1,00	0,59*	-0,07	-0,25

T2.8	UR123	UR124	UR124	UR126	UR127	UR128	UR129	UR130	UR131	UR132	UR133
UR131									1,00	-0,27	0,01
UR132										1,00	0,48*
UR133											1,00

Tablica 2.9 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu uredništvima znanstvenih časopisa.

T2.9	UR134	UR135	UR136	UR137	UR138	UR139	UR140	UR141	UR142	UR143	UR144
UR027	0,35	0,26	0,16	0,35	0,22	-0,45	-0,15	-0,15	-0,02	-0,01	-0,06
UR028	0,19	0,25	0,07	0,22	0,21	-0,54*	-0,14	-0,14	0,12	0,04	-0,14
UR029	0,29	0,31	0,12	0,36	0,27	-0,24	-0,05	-0,05	0,38	0,21	0,17
UR030	-0,31	-0,28	-0,27	0,08	0,02	-0,43*	-0,24	-0,24	0,25	-0,18	-0,28
UR031	-0,12	-0,11	-0,21	0,19	0,09	-0,32	-0,19	-0,19	0,27	-0,15	-0,01
UR032	0,00	0,03	-0,22	0,20	0,04	-0,24	-0,16	-0,16	0,38	0,06	-0,05
UR033	-0,19	-0,07	-0,22	-0,01	-0,03	-0,27	-0,46*	-0,46*	0,15	-0,26	-0,16
UR052	0,03	0,04	0,21	0,29	0,29	-0,16	-0,35	-0,35	0,13	-0,27	0,11
UR053	0,14	0,04	-0,21	-0,12	-0,29	-0,06	-0,02	-0,02	-0,34	-0,05	-0,01
UR054	0,52*	0,31	0,23	0,47*	0,28	-0,06	-0,32	-0,32	-0,46*	-0,27	-0,01
UR055	0,46*	0,61**	0,47*	0,36	0,62**	0,08	-0,04	-0,04	0,06	0,06	0,20
UR056	0,07	0,05	-0,19	0,40*	0,18	0,16	-0,18	-0,18	0,38	-0,17	0,10
UR057	-0,53*	-0,51*	-0,42*	-0,43*	-0,51*	0,38	-0,10	-0,10	0,14	-0,40*	-0,30
UR058	-0,05	0,09	0,58*	-0,28	-0,08	0,40*	-0,03	-0,03	-0,23	-0,33	-0,07
UR059	0,06	0,07	0,13	0,22	0,33	0,10	-0,19	-0,19	0,14	0,05	0,22
UR060	0,78**	0,69**	0,51*	0,49*	0,60**	0,24	0,26	0,26	-0,35	0,37	0,56*
UR061	-0,03	0,17	0,38	-0,05	0,07	0,33	0,05	0,05	0,15	-0,23	0,01
UR062	0,05	-0,08	-0,25	0,07	-0,09	-0,21	-0,31	-0,31	-0,41*	-0,27	-0,10
UR063	-0,29	-0,39	-0,57*	0,05	-0,23	-0,45*	-0,48*	-0,48*	0,13	-0,11	0,16
UR064	0,14	0,02	0,05	0,18	-0,18	0,05	0,03	0,03	0,19	0,10	0,52*
UR065	0,19	0,45*	0,50*	-0,05	0,15	0,39	0,12	0,12	0,13	0,04	0,09
UR066	0,00	-0,15	0,24	-0,05	-0,19	0,23	-0,11	-0,11	-0,30	-0,12	0,32
UR067	-0,13	0,08	0,21	-0,05	0,19	0,13	-0,08	-0,08	0,30	-0,17	0,09
UR068	0,47*	0,31	0,22	0,51*	0,44*	-0,16	-0,44*	-0,44*	-0,35	-0,19	0,08
UR069	-0,12	-0,24	-0,33	0,34	-0,05	-0,63**	-0,37	-0,37	0,17	0,02	0,01
UR070	-0,02	-0,19	0,00	0,43*	0,01	-0,09	-0,51*	-0,51*	0,03	-0,22	0,21
UR071	0,24	0,40*	0,53*	0,09	0,19	0,24	0,15	0,15	0,09	-0,10	0,37
UR072	0,16	0,00	-0,03	0,33	0,27	-0,47*	-0,40*	-0,40*	-0,14	-0,16	-0,22

T2.9	UR134	UR135	UR136	UR137	UR138	UR139	UR140	UR141	UR142	UR143	UR144
UR073	0,07	-0,11	-0,61**	0,33	0,16	-0,39	-0,08	-0,08	0,20	0,24	0,01
UR074	0,04	0,15	-0,10	0,46*	0,37	0,00	-0,20	-0,20	0,40*	-0,11	0,34
UR075	-0,14	-0,21	-0,17	0,32	0,19	-0,64**	-0,52*	-0,52*	-0,08	-0,32	0,09
UR076	-0,43*	-0,28	-0,04	-0,16	-0,29	0,00	-0,05	-0,05	0,36	-0,10	-0,14
UR077	-0,41*	-0,11	-0,12	-0,43*	-0,25	-0,09	-0,18	-0,18	0,04	-0,60**	-0,63**
UR078	0,15	0,05	0,12	-0,23	-0,29	0,05	-0,20	-0,20	-0,46*	-0,07	-0,13
UR079	-0,22	-0,19	-0,34	0,13	0,02	-0,52*	-0,34	-0,34	0,25	-0,31	-0,12
UR080	-0,20	-0,05	-0,34	0,03	0,19	-0,06	0,17	0,17	0,69**	0,39	0,05
UR081	0,01	-0,03	-0,57*	0,07	-0,10	-0,43*	-0,30	-0,30	0,22	-0,03	-0,10
UR082	0,31	0,18	0,11	0,61**	0,40*	-0,26	0,00	0,00	0,14	0,38	0,19
UR083	0,56*	0,62**	0,63**	0,42*	0,56*	0,02	0,00	0,00	-0,22	0,20	0,33
UR084	-0,13	-0,11	0,30	-0,15	-0,33	0,11	-0,04	-0,04	0,06	-0,22	0,15
UR085	0,14	0,12	0,09	0,04	-0,25	-0,11	-0,31	-0,31	-0,19	-0,21	0,03
UR086	-0,01	-0,16	0,14	0,05	-0,20	-0,18	-0,32	-0,32	-0,37	-0,30	0,13
UR087	-0,02	-0,20	0,19	-0,21	-0,41*	0,02	0,00	0,00	-0,42*	-0,14	0,09
UR088	0,19	-0,08	0,32	0,00	-0,22	0,18	0,08	0,08	-0,56*	-0,08	0,07
UR090	-0,02	-0,06	0,22	-0,13	-0,26	-0,11	0,38	0,38	-0,09	0,15	-0,03
UR091	-0,31	-0,23	0,03	-0,39	-0,44*	-0,05	-0,24	-0,24	-0,28	-0,55*	-0,39
UR092	0,01	0,03	0,19	0,08	-0,15	0,00	-0,34	-0,34	-0,11	-0,38	0,25
UR093	0,16	0,06	0,22	0,07	-0,06	0,13	-0,11	-0,11	-0,32	-0,21	0,24
UR094	-0,43*	-0,23	-0,02	-0,39	-0,33	0,13	0,00	0,00	-0,09	-0,44*	-0,23
UR095	-0,02	-0,18	0,03	0,06	-0,12	0,02	-0,51*	-0,51*	-0,36	-0,24	-0,02
UR096	-0,23	-0,42*	-0,05	0,10	-0,16	-0,07	-0,49*	-0,49*	-0,12	-0,32	0,02
UR097	0,46*	0,39	0,07	0,29	0,12	0,01	0,45*	0,45*	0,17	0,54*	0,43
UR098	0,23	0,38	0,37	0,02	0,35	0,19	0,16	0,16	-0,06	0,25	0,32
UR099	0,15	0,02	0,03	-0,21	-0,37	-0,14	0,10	0,10	-0,32	0,22	0,03
UR100	0,05	-0,08	-0,10	0,26	0,12	-0,19	-0,15	-0,15	0,15	0,11	0,09
UR101	-0,08	-0,09	-0,39	-0,06	-0,15	0,07	-0,13	-0,13	-0,04	-0,19	-0,09
UR102	0,34	0,16	0,37	0,10	-0,19	0,11	0,14	0,14	-0,11	-0,02	0,28
UR103	0,06	-0,10	-0,53*	0,40*	0,07	-0,42*	0,05	0,05	0,51*	0,36	0,16
UR104	0,01	0,13	0,55*	-0,23	-0,08	0,74**	0,13	0,13	-0,40*	-0,18	0,10
UR105	0,23	0,47*	0,56*	-0,05	0,29	0,67**	0,23	0,23	-0,11	0,02	-0,03
UR106	0,16	0,27	0,24	0,23	0,24	-0,10	-0,21	-0,21	0,15	-0,19	0,04
UR107	0,46*	0,48*	0,41*	0,33	0,25	-0,19	0,04	0,04	-0,14	-0,04	0,31

T2.9	UR134	UR135	UR136	UR137	UR138	UR139	UR140	UR141	UR142	UR143	UR144
UR108	-0,43*	-0,43*	-0,14	-0,33	-0,54*	0,02	-0,48*	-0,48*	-0,27	-0,85▲	-0,45*
UR109	-0,08	-0,22	-0,28	0,18	-0,06	0,13	0,27	0,27	0,45*	0,44*	0,26
UR110	0,15	0,19	0,40*	0,32	0,11	0,00	-0,26	-0,26	-0,03	-0,33	0,16
UR111	-0,45*	-0,31	-0,19	-0,26	-0,29	-0,25	-0,37	-0,37	-0,09	-0,69*	-0,45*
UR112	-0,14	-0,09	0,02	-0,44*	-0,41*	0,46*	0,42*	0,42*	-0,14	-0,07	-0,15
UR113	-0,03	-0,03	0,05	-0,14	-0,30	-0,49*	-0,16	-0,16	-0,07	-0,27	-0,48*
UR114	-0,01	0,22	0,30	-0,17	-0,04	0,09	0,02	0,02	-0,06	-0,44*	-0,25
UR115	-0,31	-0,06	0,03	-0,13	0,08	0,03	-0,20	-0,20	0,26	-0,30	-0,01
UR116	-0,17	0,00	-0,15	0,24	0,23	-0,27	-0,51*	-0,51*	0,33	-0,28	0,08
UR117	-0,25	0,03	-0,46*	-0,25	-0,16	-0,12	0,08	0,08	0,31	-0,14	-0,35
UR118	-0,15	-0,01	0,16	-0,36	-0,39	-0,01	0,12	0,12	-0,09	-0,29	0,03
UR119	-0,16	0,10	0,22	-0,22	-0,12	0,05	0,01	0,01	0,32	-0,04	-0,02
UR120	-0,13	-0,22	-0,45*	0,02	-0,26	-0,33	0,11	0,11	0,28	0,24	0,25
UR121	0,27	0,24	0,05	-0,01	-0,30	-0,38	-0,10	-0,10	0,00	0,07	0,26
UR122	0,15	0,06	0,24	0,27	0,18	-0,38	-0,32	-0,32	-0,08	0,08	0,23
UR123	-0,34	-0,16	-0,04	-0,34	-0,37	-0,23	-0,09	-0,09	0,05	-0,33	-0,06
UR124	-0,53*	-0,23	-0,10	-0,38	-0,28	-0,16	-0,03	-0,03	0,48*	-0,14	-0,16
UR124	0,04	0,14	0,23	-0,21	-0,13	-0,15	0,10	0,10	-0,03	0,04	-0,16
UR126	-0,42*	-0,49*	0,03	-0,22	-0,29	0,02	-0,27	-0,27	0,04	-0,12	0,08
UR127	0,32	0,11	0,39	0,18	0,26	-0,03	-0,16	-0,16	-0,41*	0,08	0,03
UR128	0,42*	0,19	0,39	0,48*	0,50*	-0,05	-0,05	-0,05	-0,36	0,04	0,04
UR129	-0,09	-0,33	-0,14	0,35	-0,02	-0,32	-0,37	-0,37	0,25	-0,09	0,11
UR130	-0,11	-0,36	-0,58*	0,35	-0,05	-0,29	-0,09	-0,09	0,53*	0,26	0,24
UR131	-0,05	-0,27	-0,27	-0,04	-0,45*	-0,14	0,05	0,05	0,23	0,20	0,39
UR132	0,30	0,51*	0,23	0,13	0,54*	0,23	0,37	0,37	0,43*	0,28	0,29
UR133	0,30	0,49*	0,39	-0,13	0,27	0,86▲	0,74**	0,74**	0,15	0,44*	0,29
UR134	1,00	0,88▲	0,57*	0,59*	0,61**	0,16	0,28	0,28	-0,21	0,49*	0,53*
UR135		1,00	0,57*	0,40*	0,69**	0,29	0,45*	0,45*	-0,02	0,52*	0,37
UR136			1,00	0,08	0,31	0,65**	0,39	0,39	-0,45*	0,14	0,29
UR137				1,00	0,70**	-0,19	-0,06	-0,06	0,22	0,37	0,52*
UR138					1,00	0,12	0,31	0,31	0,25	0,54*	0,34
UR139						1,00	0,66**	0,66**	-0,06	0,24	0,22
UR140							1,00	1,00	0,24	0,64**	0,12
UR141								1,00	0,24	0,64**	0,12

T2.9	UR134	UR135	UR136	UR137	UR138	UR139	UR140	UR141	UR142	UR143	UR144
UR142									1,00	0,39	0,15
UR143										1,00	0,47*
UR144											1,00

Tablica 2.10 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu uredništvima znanstvenih časopisa.

T2.10	UR14	UR14	UR14	UR14	UR14	UR15	UR15		UR14	UR14	UR14	UR14	UR14	UR15	UR15
	5	6	7	8	9	0	1		5	6	7	8	9	0	1
UR02 7	0,17	0,03	0,35	0,01	0,31	0,31	-0,05	UR10 0	0,14	0,19	0,30	0,00	0,40*	0,40*	0,23
UR02 8	0,16	-0,09	0,26	0,11	0,21	0,21	-0,20	UR10 1	-0,02	0,01	-0,07	-0,01	-0,03	-0,03	0,02
UR02 9	0,34	0,16	0,36	0,36	0,48*	0,48*	0,12	UR10 2	-0,06	-0,10	0,09	0,16	0,49*	0,49*	0,21
UR03 0	-0,19	-0,13	0,18	0,03	-0,05	-0,05	0,09	UR10 3	0,18	0,21	0,29	0,03	0,40*	0,40*	0,08
UR03 1	-0,11	-0,08	0,22	0,15	0,06	0,06	0,16	UR10 4	-0,14	0,07	-0,07	0,19	-0,23	-0,23	0,14
UR03 2	0,06	0,03	0,04	0,27	0,19	0,19	0,03	UR10 5	0,19	0,19	0,00	0,25	-0,19	-0,19	0,15
UR03 3	-0,02	-0,08	-0,21	0,14	-0,02	-0,02	-0,15	UR10 6	0,18	0,08	0,67**	0,49*	0,42*	0,42*	0,45*
UR05 2	0,05	0,06	0,56*	0,32	0,30	0,30	0,43*	UR10 7	0,27	-0,01	0,62**	0,33	0,53*	0,53*	0,04
UR05 3	-0,01	-0,16	-0,56*	-0,28	0,04	0,04	-0,50*	UR10 8	-0,57*	-0,40*	-0,35	0,07	-0,16	-0,16	0,19
UR05 4	0,28	0,40*	0,11	-0,22	0,11	0,11	-0,04	UR10 9	0,03	0,29	0,31	0,12	0,28	0,28	0,35
UR05 5	0,53*	0,30	0,60**	0,34	0,28	0,28	0,24	UR110	-0,02	0,01	0,45*	0,51*	0,51*	0,51*	0,34
UR05 6	0,09	0,22	0,43*	0,51*	0,41*	0,41*	0,62**	UR111	-0,38	-0,49*	-0,31	0,06	-0,19	-0,19	-0,09
UR05 7	-0,62**	-0,34	-0,04	0,24	-0,17	-0,17	0,58*	UR112	-0,52*	-0,40*	0,19	0,24	-0,21	-0,21	0,30
UR05 8	-0,23	-0,25	0,09	0,28	0,03	0,03	0,31	UR113	-0,24	-0,36	0,09	0,04	0,14	0,14	0,02
UR05 9	0,23	0,37	0,42*	0,18	0,17	0,17	0,40*	UR114	-0,30	-0,47*	0,46*	0,59*	0,03	0,03	0,35
UR06 0	0,62*	0,46*	0,21	-0,13	0,18	0,18	-0,33	UR115	-0,20	-0,22	0,45*	0,58*	-0,07	-0,07	0,43*
UR06 1	-0,16	-0,22	0,42*	0,64**	0,23	0,23	0,58*	UR116	0,18	0,06	0,09	0,41	0,23	0,23	0,10
UR06 2	0,09	0,05	-0,50*	-0,48*	-0,11	-0,11	-0,50*	UR117	-0,21	-0,52*	0,03	0,43*	-0,05	-0,05	0,00
UR06 3	0,00	0,16	0,09	-0,02	0,17	0,17	-0,07	UR118	-0,32	-0,58*	0,00	0,36	0,09	0,09	-0,02

T2.10	UR14 5	UR14 6	UR14 7	UR14 8	UR14 9	UR15 0	UR15 1		UR14 5	UR14 6	UR14 7	UR14 8	UR14 9	UR15 0	UR15 1
UR06 4	0,10	-0,03	-0,12	0,26	0,68**	0,68**	0,00	UR119	-0,10	-0,26	0,30	0,63**	0,24	0,24	0,31
UR06 5	0,13	-0,01	0,31	0,62**	0,16	0,16	0,28	UR12 0	-0,04	-0,07	0,22	0,08	0,33	0,33	-0,06
UR06 6	0,00	0,14	-0,08	-0,16	0,28	0,28	0,09	UR12 1	0,16	-0,14	0,28	0,23	0,62**	0,62**	-0,09
UR06 7	-0,04	-0,11	0,62**	0,57*	0,14	0,14	0,61**	UR12 2	0,36	0,25	-0,36	-0,29	0,24	0,24	-0,47*
UR06 8	0,48*	0,51*	-0,05	-0,33	0,09	0,09	-0,21	UR12 3	-0,31	-0,49*	0,18	0,40*	0,02	0,02	0,05
UR06 9	0,05	0,17	-0,17	-0,09	0,12	0,12	-0,42*	UR12 4	-0,29	-0,44*	0,07	0,53*	0,01	0,01	0,23
UR07 0	0,13	0,49*	0,16	0,12	0,44*	0,44*	0,26	UR12 4	0,04	-0,11	0,06	0,05	-0,02	-0,02	-0,04
UR07 1	0,04	-0,12	0,70**	0,66**	0,46*	0,46*	0,49*	UR12 6	-0,20	0,11	-0,29	-0,12	-0,12	-0,12	0,15
UR07 2	0,26	0,24	-0,25	-0,51*	-0,05	-0,05	-0,26	UR12 7	0,29	0,52*	0,09	-0,54*	-0,14	-0,14	-0,07
UR07 3	0,26	0,30	-0,26	-0,39	-0,05	-0,05	-0,31	UR12 8	0,33	0,53*	0,19	-0,50*	-0,12	-0,12	-0,07
UR07 4	0,29	0,24	0,47*	0,58*	0,42*	0,42*	0,38	UR12 9	0,04	0,30	0,09	-0,08	0,34	0,34	0,27
UR07 5	0,03	0,01	0,13	-0,13	0,03	0,03	-0,28	UR13 0	0,08	0,29	0,17	-0,02	0,37	0,37	0,23
UR07 6	-0,27	-0,12	0,10	0,46*	0,10	0,10	0,31	UR13 1	-0,13	-0,15	-0,11	0,06	0,54*	0,54*	0,03
UR07 7	-0,40*	-0,63**	-0,19	0,27	-0,28	-0,28	0,08	UR13 2	0,28	0,00	0,79**	0,56*	0,11	0,11	0,50
UR07 8	-0,05	0,06	-0,57*	-0,45*	-0,14	-0,14	-0,38	UR13 3	0,13	-0,05	0,10	0,33	-0,05	-0,05	0,27
UR07 9	0,00	-0,09	0,21	0,10	0,05	0,05	0,06	UR13 4	0,77**	0,52*	0,30	-0,04	0,45*	0,45*	-0,22
UR08 0	0,13	0,11	0,52*	0,37	0,05	0,05	0,38	UR13 5	0,74**	0,32	0,36	0,20	0,26	0,26	-0,16
UR08 1	0,13	0,00	-0,18	-0,09	0,16	0,16	-0,20	UR13 6	0,24	0,14	0,17	0,03	0,11	0,11	0,06
UR08 2	0,44*	0,52*	-0,04	-0,15	0,20	0,20	-0,30	UR13 7	0,69**	0,74**	0,37	0,06	0,56*	0,56*	-0,09
UR08 3	0,56*	0,36	0,23	0,08	0,18	0,18	-0,28	UR13 8	0,79	0,58*	0,43*	0,07	0,11	0,11	-0,08
UR08 4	-0,34	-0,26	0,36	0,54*	0,29	0,29	0,41*	UR13 9	-0,04	0,08	-0,07	0,29	-0,15	-0,15	0,42*
UR08 5	0,02	-0,04	-0,41*	0,04	0,35	0,35	-0,27	UR14 0	0,10	-0,12	0,25	0,26	-0,09	-0,09	0,18
UR08 6	-0,19	-0,10	-0,04	-0,04	0,13	0,13	-0,15	UR14 1	0,10	-0,12	0,25	0,26	-0,09	-0,09	0,18

T2.10	UR14 5	UR14 6	UR14 7	UR14 8	UR14 9	UR15 0	UR15 1		UR14 5	UR14 6	UR14 7	UR14 8	UR14 9	UR15 0	UR15 1
UR08 7	-0,21	-0,10	-0,21	-0,24	-0,04	-0,04	-0,15	UR14 2	0,13	0,00	0,44*	0,63**	0,27	0,27	0,40*
UR08 8	-0,13	0,12	-0,22	-0,36	-0,15	-0,15	-0,18	UR14 3	0,65**	0,48*	0,17	0,05	0,19	0,19	-0,21
UR09 0	-0,26	-0,36	-0,13	-0,05	0,06	0,06	-0,28	UR14 4	0,57*	0,55*	0,31	0,25	0,65**	0,65**	0,05
UR09 1	-0,56*	-0,41*	0,11	0,19	-0,25	-0,25	0,16	UR14 5	1,00	0,76**	0,22	-0,07	0,37	0,37	-0,34
UR09 2	-0,11	-0,03	0,32	0,48*	0,33	0,33	0,21	UR14 6		1,00	0,01	-0,23	0,27	0,27	-0,21
UR09 3	0,12	0,03	-0,29	-0,14	0,21	0,21	-0,21	UR14 7			1,00	0,57*	0,45*	0,45*	0,5+
UR09 4	-0,47*	-0,54*	-0,21	0,29	-0,25	-0,25	-0,01	UR14 8				1,00	0,41*	0,41*	0,63**
UR09 5	0,08	0,48*	-0,17	-0,32	-0,02	-0,02	0,06	UR14 9					1,00	1,00	0,23
UR09 6	-0,16	0,28	0,00	-0,15	0,14	0,14	0,34	UR15 0						1,00	0,23
UR09 7	0,36	0,12	0,07	0,10	0,51*	0,51*	-0,21	UR15 1							1,00
UR09 8	0,40*	0,16	-0,08	0,03	-0,16	-0,16	-0,36								
UR09 9	-0,05	-0,09	-0,15	-0,23	0,19	0,19	-0,31								

Tablica 3.1 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu studentima.

T3.1	S038	S039	S040	S041	S042	S043	S044	S045	S046	S047	S048	S049	S050	S051
S038	1,00	0,09	0,09	0,11	0,17	0,20	0,02	0,16	0,01	0,10	-0,10	-0,10	0,05	0,13
S039		1,00	-0,02	0,29	-0,09	-0,39	0,10	-0,24	0,30	0,29	0,03	0,29	0,37	0,27
S040			1,00	0,08	0,14	0,21	0,11	-0,02	0,15	0,18	0,05	0,43*	0,25	0,26
S041				1,00	0,13	0,03	0,18	-0,09	0,24	0,26	0,17	0,19	0,33	0,10
S042					1,00	0,43*	0,21	0,17	0,29	0,41*	0,42*	0,20	0,37	0,15
S043						1,00	0,20	0,42*	0,08	0,22	0,33	-0,08	0,22	-0,06
S044							1,00	0,04	0,11	0,28	0,11	0,01	0,27	0,18
S045								1,00	-0,01	0,02	0,20	-0,32	0,09	0,03
S046									1,00	0,55*	0,39	0,15	0,79	0,47*
S047										1,00	0,42*	0,29	0,74**	0,44*
S048											1,00	0,24	0,50*	0,19
S049												1,00	0,31	0,32
S050													1,00	0,51*
S051														1,00

Tablica 3.2 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu studentima.

T3.2	S052	S053	S054	S055	S056	S057	S058	S059	S060	S061	S062	S063	S064	S065
S038	0,25	0,37	0,46*	-0,01	-0,04	0,38	0,28	-0,03	0,01	-0,12	0,12	0,17	0,08	0,11
S039	-0,02	-0,11	-0,09	-0,06	0,01	0,00	0,00	-0,31	-0,17	-0,06	0,21	0,29	0,36	0,06
S040	-0,03	0,23	0,12	0,13	0,08	0,20	0,30	0,21	0,07	0,03	0,29	0,09	0,13	0,51*
S041	0,03	0,26	0,24	-0,07	0,07	0,04	0,24	0,17	0,04	0,03	0,09	-0,01	0,10	0,11
S042	0,27	0,23	0,29	0,45*	0,31	0,07	0,54*	0,04	0,17	0,37	0,23	-0,09	0,15	0,39
S043	0,14	0,41*	0,32	0,30	0,28	0,29	0,56*	0,17	0,34	0,26	0,13	0,11	-0,04	0,23
S044	0,36	0,41*	0,17	0,09	0,08	0,39	0,32	0,00	-0,08	0,13	0,04	0,06	0,16	0,03
S045	0,43*	0,32	0,47*	-0,03	-0,03	0,26	0,23	0,11	0,13	-0,17	-0,07	0,09	0,10	0,08
S046	-0,08	0,14	0,20	0,17	0,17	0,15	0,29	0,24	0,24	0,24	0,31	0,34	0,64**	0,45*
S047	-0,05	0,08	0,07	0,22	0,27	0,12	0,40*	0,14	0,12	0,26	0,42*	0,23	0,41*	0,34
S048	0,02	0,08	0,16	0,32	0,42*	0,23	0,49*	0,08	0,22	0,45*	0,41*	0,14	0,34	0,16
S049	0,02	0,06	-0,09	0,09	0,04	-0,10	0,22	-0,11	-0,08	0,07	0,30	-0,10	0,06	0,33
S050	0,00	0,27	0,18	0,14	0,16	0,22	0,44*	0,23	0,19	0,24	0,37	0,32	0,52*	0,44*
S051	0,18	0,26	0,03	0,04	0,05	0,25	0,17	0,25	0,10	0,07	0,32	0,20	0,57*	0,34
S052	1,00	0,55*	0,46*	-0,07	-0,11	0,29	0,18	-0,12	-0,18	-0,16	-0,20	-0,21	0,11	0,00
S053		1,00	0,45*	-0,01	-0,09	0,61**	0,39	0,17	0,28	-0,10	0,07	-0,01	0,12	0,35
S054			1,00	-0,06	-0,14	0,18	0,47*	0,02	-0,01	-0,18	-0,06	-0,13	0,09	0,10
S055				1,00	0,74**	0,07	0,23	-0,07	0,18	0,73**	0,13	0,16	0,13	0,14
S056					1,00	0,14	0,15	0,02	0,27	0,73**	0,33	0,22	0,29	0,11
S057						1,00	0,30	0,29	0,23	0,03	0,20	0,22	0,34	0,34
S058							1,00	0,06	0,07	0,19	0,24	-0,07	0,08	0,26
S059								1,00	0,56	0,18	0,00	-0,06	0,20	0,16
S060									1,00	0,34	0,32	0,13	0,25	0,25
S061										1,00	0,28	0,21	0,21	0,13
S062											1,00	0,51*	0,51*	0,55*
S063												1,00	0,55*	0,34
S064													1,00	0,47*
S065														1,00

Tablica 3.3 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu studentima.

T3.3	S066	S067	S068	S069	S070	S071	S072	S073	S074	S075	S076	S077	S078	S079
S038	0,37	0,09	-0,01	0,16	0,20	-0,14	0,20	0,14	-0,04	0,07	0,18	-0,01	0,09	0,25
S039	-0,11	-0,15	0,17	0,47*	0,10	0,44*	0,35	-0,26	-0,02	0,32	0,16	0,17	0,31	0,34

T3.3	S066	S067	S068	S069	S070	S071	S072	S073	S074	S075	S076	S077	S078	S079
S040	0,23	0,15	0,30	0,11	0,31	0,08	0,32	0,09	0,11	0,18	-0,21	0,32	0,29	0,31
S041	-0,18	0,01	0,17	0,23	0,18	0,13	0,18	-0,03	0,20	0,32	0,39	0,19	0,32	0,26
S042	-0,03	0,46*	0,52*	0,02	0,44*	-0,19	0,13	0,09	0,15	0,33	0,17	0,23	0,42*	0,45*
S043	0,17	0,31	0,01	-0,16	0,20	-0,23	0,10	0,28	0,02	-0,01	-0,05	0,24	0,18	0,19
S044	0,24	0,22	0,10	0,11	0,18	0,13	0,35	0,40	0,59*	0,24	0,26	0,28	0,21	0,25
S045	0,19	0,35	0,09	-0,24	-0,11	-0,27	0,14	0,45*	0,12	0,11	-0,04	0,33	0,10	0,26
S046	0,06	0,22	0,48*	0,30	0,21	0,13	0,45*	0,09	0,20	0,58*	0,07	0,48*	0,76**	0,63**
S047	-0,04	0,12	0,43*	0,35	0,31	0,07	0,37	0,02	0,12	0,42*	0,15	0,54*	0,82▲	0,64**
S048	0,00	0,15	0,30	0,29	0,16	0,16	0,06	0,08	-0,03	0,36	0,14	0,54*	0,54*	0,46*
S049	-0,13	-0,20	0,23	0,42*	0,33	0,44*	0,14	-0,15	0,09	0,16	-0,08	0,22	0,32	0,20
S050	-0,03	0,20	0,46*	0,39	0,22	0,18	0,49*	0,01	0,16	0,53*	-0,03	0,59*	0,82▲	0,71**
S051	0,34	0,16	0,31	0,54*	0,21	0,29	0,58*	0,31	0,30	0,46*	-0,09	0,27	0,51*	0,57*
S052	0,42*	0,28	-0,02	-0,09	0,02	-0,06	0,20	0,61**	0,51*	0,20	0,23	0,07	-0,05	0,05
S053	0,44*	0,21	0,22	0,15	0,26	0,08	0,46*	0,59*	0,49*	0,32	-0,02	0,36	0,27	0,33
S054	0,26	0,35	0,03	-0,18	0,18	-0,15	0,23	0,44*	0,36	0,19	0,06	0,21	0,20	0,34
S055	-0,22	0,34	0,39	0,06	0,46*	-0,10	0,15	-0,08	-0,01	0,25	0,21	0,02	0,24	0,13
S056	-0,21	0,29	0,37	0,11	0,36	-0,11	0,04	-0,12	-0,09	0,31	0,19	0,05	0,20	0,14
S057	0,60**	0,27	0,21	0,10	0,23	-0,04	0,45*	0,50*	0,08	0,24	-0,05	0,33	0,27	0,38
S058	0,18	0,25	0,10	0,13	0,33	0,00	0,27	0,14	0,22	0,14	0,19	0,37	0,37	0,46*
S059	0,30	0,10	0,11	-0,10	0,22	-0,21	0,15	0,17	-0,07	-0,02	-0,23	0,10	0,20	0,21
S060	0,10	0,16	0,28	0,00	0,36	-0,18	0,22	0,00	-0,25	0,23	-0,23	0,36	0,33	0,32
S061	-0,19	0,20	0,27	0,18	0,30	-0,06	0,02	-0,04	-0,07	0,25	0,19	0,08	0,26	0,11
S062	0,13	0,03	0,57*	0,52*	0,23	0,41*	0,32	0,07	0,01	0,52*	-0,02	0,49*	0,59*	0,60**
S063	0,06	0,19	0,29	0,22	0,04	0,19	0,28	0,06	0,02	0,49*	0,11	0,29	0,42*	0,45*
S064	0,38	0,38	0,46*	0,35	0,25	0,09	0,42*	0,23	0,17	0,68**	0,01	0,32	0,61**	0,68**
S065	0,14	0,34	0,72**	0,22	0,4*	0,17	0,53*	0,18	0,16	0,54*	-0,25	0,31	0,55*	0,49*
S066	1,00	0,17	-0,09	-0,01	0,15	-0,01	0,31	0,57*	0,28	0,05	0,04	0,01	-0,05	0,14
S067		1,00	0,42*	-0,12	0,27	-0,20	0,30	0,21	0,19	0,30	0,15	0,20	0,31	0,35
S068			1,00	0,24	0,49*	0,09	0,48*	0,13	0,22	0,71**	-0,06	0,40*	0,62**	0,56*
S069				1,00	0,02	0,59*	0,24	0,03	0,18	0,43*	0,03	0,30	0,38	0,34
S070					1,00	-0,08	0,48*	0,08	0,14	0,31	-0,04	0,11	0,34	0,41*
S071						1,00	0,16	0,05	0,31	0,12	0,13	0,09	0,14	0,11
S072							1,00	0,25	0,28	0,55*	-0,16	0,40*	0,52*	0,51*
S073								1,00	0,64*	0,23	0,05	0,24	0,08	0,19
S074									1,00	0,34	0,28	0,14	0,10	0,18

T3.3	S066	S067	S068	S069	S070	S071	S072	S073	S074	S075	S076	S077	S078	S079
S075										1,00	0,02	0,44*	0,62**	0,57*
S076											1,00	-0,06	-0,02	0,04
S077												1,00	0,73**	0,70**
S078													1,00	0,84▲
S079														1,00

Tablica 3.4 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu studentima.

T3.4	S080	S081	S082	S083	S084	S085	S086	S087	S088	S089	S090	S091	S092	S093
S038	0,13	0,33	0,23	0,31	0,37	-0,10	0,23	-0,25	0,26	0,60**	0,03	0,16	0,33	0,21
S039	0,07	0,34	-0,12	0,15	-0,06	0,11	0,06	0,03	0,14	-0,12	-0,16	0,08	-0,05	-0,36
S040	0,25	0,33	0,07	0,09	-0,09	0,12	-0,06	0,06	-0,29	0,08	0,15	0,09	0,07	0,16
S041	0,40*	0,26	0,11	0,30	-0,31	-0,06	0,26	0,09	0,40*	0,08	-0,23	-0,11	0,25	0,07
S042	0,01	0,37	0,24	0,17	0,31	0,28	0,18	0,05	0,10	0,24	0,14	0,26	0,37	0,30
S043	-0,04	0,17	0,24	0,20	0,32	0,06	0,18	0,06	0,08	0,11	0,41*	0,09	0,41*	0,49*
S044	0,16	0,28	0,31	0,34	0,20	0,01	0,14	-0,09	0,07	-0,03	0,04	0,12	-0,04	-0,17
S045	-0,13	0,21	0,26	-0,04	0,37	0,00	0,29	-0,23	0,20	-0,07	0,49*	0,35	0,28	0,34
S046	0,05	0,46*	0,24	0,10	0,11	0,17	0,02	-0,01	0,03	0,01	0,00	0,29	0,01	0,08
S047	0,09	0,33	0,40*	0,15	0,32	0,28	0,11	0,18	0,01	-0,03	-0,09	0,15	0,14	0,05
S048	-0,03	0,15	0,15	0,09	0,14	0,48*	0,08	-0,08	0,10	-0,19	0,16	0,51*	0,19	0,20
S049	0,15	0,05	-0,19	-0,09	-0,17	0,26	-0,10	0,37	-0,21	0,02	-0,11	0,09	0,05	-0,06
S050	0,02	0,47*	0,14	0,18	0,12	0,28	0,08	0,07	0,04	-0,08	0,09	0,32	0,09	0,07
S051	0,29	0,35	0,22	-0,18	0,18	0,14	0,10	-0,21	0,03	0,26	0,03	0,36	-0,09	-0,03
S052	0,10	0,22	0,43*	-0,16	0,41*	-0,13	0,31	-0,18	0,12	0,28	0,15	0,17	0,16	0,12
S053	0,28	0,41*	0,40*	0,17	0,23	-0,08	0,10	-0,06	0,12	0,28	0,27	0,10	0,09	0,22
S054	0,07	0,41*	0,27	0,13	0,27	-0,07	0,22	-0,15	0,01	0,15	0,14	0,31	0,28	0,14
S055	-0,07	-0,06	0,09	0,02	0,22	0,36	-0,18	0,09	-0,04	-0,03	0,17	-0,02	-0,06	-0,14
S056	-0,16	-0,02	0,03	0,03	0,11	0,45*	-0,29	0,04	0,12	-0,09	0,30	0,10	0,00	-0,08
S057	0,32	0,25	0,29	0,15	0,24	0,09	0,13	-0,42*	0,20	0,36	0,42*	0,40*	0,04	0,20
S058	0,06	0,32	0,07	0,27	0,13	0,30	0,30	-0,08	0,08	0,19	0,25	0,49*	0,45*	0,22
S059	0,35	-0,10	0,22	0,04	0,01	0,08	-0,02	-0,11	0,01	0,31	0,08	0,20	-0,08	0,16
S060	0,07	0,03	0,26	0,13	0,13	0,25	-0,31	0,06	0,01	0,11	0,20	0,03	-0,13	0,09
S061	0,04	-0,17	0,11	-0,01	0,19	0,44*	-0,11	-0,01	-0,05	-0,05	0,03	0,02	-0,09	-0,11
S062	0,16	0,51*	0,19	0,08	0,09	0,22	-0,08	0,03	0,01	-0,03	0,09	0,35	0,12	0,28
S063	-0,18	0,46*	0,24	0,17	0,23	0,03	0,03	-0,24	0,22	-0,16	0,38	0,26	0,17	0,12
S064	0,00	0,59*	0,34	-0,05	0,32	0,13	-0,12	-0,24	0,17	0,10	0,22	0,48*	0,07	0,04

T3.4	S080	S081	S082	S083	S084	S085	S086	S087	S088	S089	S090	S091	S092	S093
S065	0,20	0,55*	0,25	-0,02	0,10	0,16	0,02	0,00	-0,17	0,13	0,29	0,29	0,10	0,17
S066	0,32	0,24	0,41*	0,00	0,35	-0,18	0,13	-0,34	0,13	0,58*	0,21	0,32	0,07	0,21
S067	-0,07	0,33	0,27	-0,05	0,45*	0,33	0,15	-0,20	0,13	0,23	0,47*	0,28	0,14	0,18
S068	0,09	0,54*	0,23	-0,04	0,06	0,17	-0,12	0,06	-0,10	0,00	0,11	0,24	-0,07	0,06
S069	0,19	0,38	-0,11	0,04	0,02	0,10	0,08	0,17	0,16	-0,03	-0,08	0,16	0,20	0,10
S070	0,14	0,24	0,28	0,22	0,11	0,28	-0,26	0,15	-0,16	0,41*	0,12	0,13	-0,14	-0,17
S071	0,23	0,19	-0,10	0,03	-0,16	0,09	0,17	0,22	0,02	-0,26	0,03	0,07	0,06	-0,02
S072	0,20	0,53*	0,27	0,05	0,13	0,02	0,04	-0,06	-0,10	0,19	0,22	0,23	-0,20	-0,22
S073	0,29	0,23	0,48*	-0,10	0,32	-0,21	0,34	-0,22	0,04	0,25	0,11	0,17	0,07	0,31
S074	0,18	0,37	0,35	0,03	0,04	-0,17	0,19	0,03	0,01	0,03	0,03	0,05	0,00	0,06
S075	0,03	0,69**	0,27	-0,09	0,16	-0,06	-0,10	-0,11	0,06	-0,12	0,15	0,37	0,08	0,06
S076	0,11	-0,04	0,28	0,30	0,07	0,02	0,42*	-0,03	0,52*	0,14	-0,09	-0,14	0,23	0,14
S077	0,00	0,41*	0,25	0,21	0,13	0,33	0,18	0,01	-0,05	-0,25	0,09	0,26	0,12	0,20
S078	0,06	0,55*	0,42	0,10	0,27	0,31	0,03	0,06	0,06	-0,08	0,10	0,32	0,14	0,16
S079	0,01	0,62**	0,32	0,23	0,18	0,28	0,11	-0,16	0,14	-0,01	0,18	0,46*	0,16	0,13
S080	1,00	0,00	0,22	0,00	-0,06	-0,14	0,28	-0,01	0,03	0,40*	-0,28	-0,10	0,03	0,20
S081		1,00	0,24	0,24	0,16	-0,10	0,08	0,04	0,10	0,03	0,16	0,38	0,37	0,23
S082			1,00	0,08	0,55*	0,01	0,07	-0,08	0,16	0,27	0,13	0,01	0,00	0,24
S083				1,00	-0,10	0,10	0,20	0,17	0,20	0,12	-0,08	-0,12	0,13	0,06
S084					1,00	0,22	0,11	-0,10	0,18	0,30	0,31	0,25	0,27	0,25
S085						1,00	-0,05	0,15	-0,04	-0,04	0,27	0,17	-0,02	-0,17
S086							1,00	-0,21	0,33	0,12	-0,03	0,16	0,50*	0,37
S087								1,00	-0,16	-0,16	-0,19	-0,46*	0,03	-0,01
S088									1,00	0,21	0,37	0,23	0,57	0,43*
S089										1,00	-0,08	0,02	0,03	0,24
S090											1,00	0,46*	0,32	0,24
S091												1,00	0,41*	0,23
S092													1,00	0,63**
S093														1,00

Tablica 3.5 Koeficijenti korelacije za anketu upućenu studentima.

T3.5	S094	S095	S096	S097	S098	S099	S100	S101	S102	S103	S104	S105	S106	S107	S108
S038	0,17	0,23	0,27	0,33	0,27	0,25	0,26	0,08	0,07	-0,04	0,51*	0,44*	0,34	0,29	0,26
S039	0,00	-0,29	-0,12	0,01	0,00	0,26	0,10	0,08	-0,27	-0,18	0,06	0,08	0,13	0,04	0,07
S040	0,28	0,21	0,10	0,12	0,10	0,42*	0,21	0,44*	0,40*	0,30	0,10	0,12	0,12	0,09	0,03

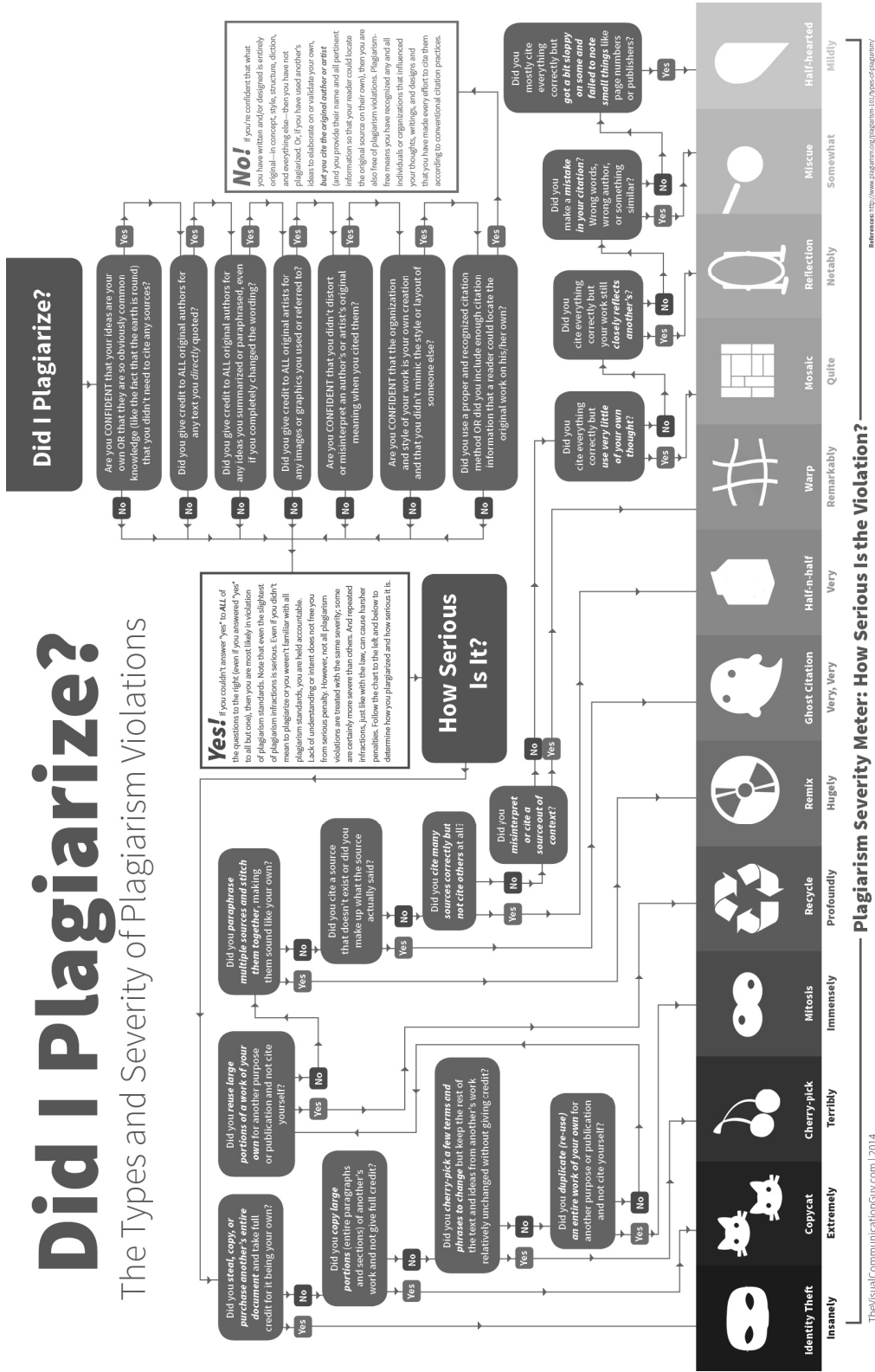
T35	S094	S095	S096	S097	S098	S099	S100	S101	S102	S103	S104	S105	S106	S107	S108
S041	0,03	0,17	0,14	-0,13	0,15	0,07	0,35	0,05	0,03	-0,02	0,02	0,20	0,09	0,26	0,14
S042	0,36	0,39	0,20	0,25	0,24	0,22	0,17	0,40*	0,48*	0,50*	0,25	0,46*	0,25	0,32	0,26
S043	0,28	0,57*	0,43*	0,40*	0,34	0,05	0,22	0,17	0,48*	0,32	0,08	0,22	0,17	0,15	-0,06
S044	-0,02	0,22	-0,22	0,08	-0,23	-0,04	0,01	0,30	0,07	0,21	0,32	0,25	0,19	0,32	0,15
S045	0,02	0,48*	0,44*	0,39	0,41*	-0,01	0,19	0,04	0,23	0,10	0,31	0,43*	0,53*	0,29	-0,22
S046	0,05	0,00	0,02	0,05	0,14	0,20	0,23	0,40*	0,12	0,15	0,21	0,33	0,32	0,36	-0,05
S047	0,13	0,07	0,01	0,14	0,09	0,27	0,06	0,30	0,19	0,16	0,23	0,18	0,14	0,18	0,02
S048	0,38	0,25	0,19	0,41	0,33	0,27	0,17	0,13	0,51*	0,57*	0,03	0,37	0,39	0,25	0,09
S049	0,33	-0,06	0,03	0,12	0,12	0,39	0,33	0,34	0,29	0,40*	-0,16	0,01	-0,17	0,05	0,17
S050	0,13	0,07	0,11	0,22	0,22	0,33	0,29	0,34	0,20	0,16	0,23	0,36	0,38	0,37	-0,11
S051	-0,07	-0,16	-0,01	0,12	0,10	0,22	0,20	0,36	0,08	0,08	0,38	0,38	0,39	0,40*	-0,01
S052	0,00	0,48*	0,25	0,25	0,18	-0,09	0,06	0,33	0,34	0,23	0,37	0,51*	0,44*	0,38	0,16
S053	0,11	0,39	0,24	0,29	0,19	0,06	0,31	0,28	0,29	0,23	0,39	0,48*	0,35	0,63**	0,23
S054	0,09	0,44*	0,20	0,29	0,32	0,07	0,21	0,40*	0,51*	0,43*	0,34	0,54*	0,37	0,33	0,12
S055	0,24	0,00	-0,19	-0,01	-0,01	-0,08	-0,21	0,15	0,04	0,18	-0,07	0,17	0,09	0,00	-0,02
S056	0,22	0,05	-0,13	0,00	0,07	-0,09	-0,13	0,03	0,00	0,21	-0,16	0,18	0,15	0,04	-0,11
S057	0,21	0,21	0,31	0,35	0,24	0,16	0,23	0,12	0,19	0,15	0,42*	0,52*	0,60**	0,48*	0,16
S058	0,40*	0,44*	0,25	0,39	0,33	0,16	0,41*	0,31	0,55*	0,60**	0,08	0,44*	0,27	0,30	0,29
S059	-0,19	-0,10	0,05	-0,16	-0,09	0,02	0,02	0,13	0,13	0,04	0,35	0,08	0,25	0,17	-0,21
S060	0,02	-0,05	0,05	-0,01	-0,02	0,04	-0,01	-0,08	0,05	0,11	0,14	0,16	0,22	0,23	-0,18
S061	0,18	-0,12	-0,25	-0,06	-0,15	-0,09	-0,31	0,11	0,01	0,11	-0,11	0,07	0,04	-0,11	-0,06
S062	0,47*	0,17	0,22	0,47*	0,33	0,65**	0,27	0,17	0,14	0,30	0,14	0,27	0,18	0,27	0,11
S063	0,14	0,04	0,18	0,33	0,23	0,32	0,01	0,00	-0,18	-0,21	0,24	0,29	0,35	0,17	-0,13
S064	0,05	0,02	0,18	0,19	0,19	0,30	-0,03	0,30	0,04	0,09	0,43*	0,46*	0,49*	0,34	-0,15
S065	0,48*	0,24	0,27	0,24	0,29	0,48*	0,22	0,52*	0,27	0,32	0,26	0,39	0,23	0,30	0,08
S066	-0,08	0,18	0,26	0,17	0,03	0,11	0,06	0,33	0,32	0,16	0,58*	0,33	0,39	0,36	0,23
S067	0,26	0,22	0,20	0,07	0,14	-0,04	0,12	0,26	0,23	0,22	0,09	0,50*	0,48*	0,40*	0,16
S068	0,34	0,16	0,05	0,10	0,19	0,42*	0,17	0,37	0,13	0,30	0,26	0,37	0,30	0,40*	0,06
S069	0,31	0,06	0,19	0,37	0,26	0,42*	0,30	-0,03	-0,01	0,05	0,10	0,16	0,11	0,20	0,12
S070	0,22	-0,03	-0,15	-0,13	-0,07	0,14	0,04	0,41*	0,28	0,46*	0,28	0,30	0,12	0,31	0,21
S071	0,31	0,10	0,05	0,35	0,20	0,38	0,32	0,14	0,06	0,16	-0,05	0,00	-0,07	0,15	0,29
S072	0,00	-0,05	-0,02	0,06	0,16	0,16	0,25	0,37	-0,01	0,12	0,31	0,43*	0,38	0,45*	0,00
S073	-0,05	0,35	0,21	0,24	0,07	0,01	0,06	0,38	0,27	0,14	0,43*	0,27	0,26	0,34	0,14
S074	-0,05	0,32	-0,07	0,04	-0,09	0,03	0,14	0,51*	0,23	0,22	0,40*	0,27	0,09	0,48*	0,24
S075	0,13	0,20	0,13	0,24	0,31	0,26	0,09	0,25	0,15	0,22	0,26	0,54*	0,46*	0,41*	-0,14

T3.5	S094	S095	S096	S097	S098	S099	S100	S101	S102	S103	S104	S105	S106	S107	S108
S076	0,15	0,31	0,09	-0,01	0,00	-0,17	0,14	-0,09	-0,06	-0,04	0,02	0,19	0,09	0,22	0,45*
S077	0,22	0,13	0,15	0,27	0,12	0,37	0,29	0,13	0,20	0,24	0,10	0,19	0,24	0,26	-0,04
S078	0,26	0,10	0,15	0,28	0,26	0,38	0,21	0,22	0,15	0,21	0,21	0,36	0,31	0,37	-0,03
S079	0,17	0,12	0,18	0,29	0,29	0,46*	0,33	0,27	0,16	0,24	0,42*	0,48*	0,39	0,50*	0,01
S080	0,27	0,05	0,15	0,02	-0,05	0,31	0,12	0,33	0,13	0,00	0,22	-0,02	0,00	0,06	0,27
S081	0,23	0,37	0,34	0,37	0,41*	0,52*	0,31	0,38	0,26	0,23	0,46*	0,51*	0,40*	0,44*	0,09
S082	0,00	0,25	0,06	0,12	-0,06	-0,02	-0,18	0,19	0,12	0,03	0,49*	0,33	0,27	0,40*	0,17
S083	0,17	0,17	-0,04	-0,03	-0,16	0,17	0,24	0,02	-0,08	0,03	0,21	0,07	0,03	0,24	0,23
S084	0,10	0,22	0,21	0,42*	0,04	-0,10	-0,23	0,11	0,16	0,03	0,27	0,31	0,36	0,20	0,05
S085	0,28	-0,15	-0,15	0,07	-0,15	0,06	-0,04	0,10	0,13	0,23	-0,16	0,05	0,07	0,04	0,16
S086	0,19	0,37	0,44*	0,26	0,22	0,09	0,40*	0,11	0,16	0,01	0,06	0,14	0,16	0,11	0,21
S087	0,15	0,13	-0,04	-0,06	-0,07	-0,01	0,02	-0,04	0,06	0,06	-0,29	-0,42	-0,48	-0,21	0,09
S088	0,03	0,38	0,57*	0,30	0,44*	-0,12	0,36	-0,39	-0,03	-0,13	0,15	0,40*	0,40*	0,46*	0,14
S089	0,11	0,00	0,23	-0,04	-0,02	0,05	0,22	0,16	0,08	0,04	0,34	0,28	0,23	0,36	0,38
S090	0,16	0,34	0,38	0,46*	0,48*	-0,06	0,20	-0,06	0,23	0,20	0,03	0,45*	0,43*	0,34	-0,08
S091	0,22	0,30	0,33	0,47*	0,48*	0,27	0,21	0,16	0,41*	0,47*	0,33	0,58*	0,64**	0,32	-0,03
S092	0,38	0,65**	0,68**	0,56*	0,55*	0,24	0,32	0,03	0,44*	0,18	0,08	0,21	0,17	0,04	0,11
S093	0,46*	0,62**	0,79**	0,60**	0,55*	0,31	0,46*	-0,09	0,43*	0,22	0,05	0,22	0,23	0,26	0,14
S094	1,00	0,51*	0,45*	0,58*	0,37	0,58*	0,32	0,15	0,38	0,47*	-0,13	0,21	0,12	0,06	0,36
S095		1,00	0,65**	0,58*	0,55*	0,19	0,30	0,07	0,54*	0,38	0,19	0,40*	0,34	0,30	0,14
S096			1,00	0,65**	0,74**	0,31	0,54*	-0,14	0,41*	0,21	0,06	0,39	0,42*	0,31	0,04
S097				1,00	0,67**	0,46*	0,35	-0,06	0,40*	0,34	0,06	0,37	0,36	0,23	0,06
S098					1,00	0,31	0,59*	-0,11	0,35	0,30	0,01	0,53*	0,41*	0,33	0,04
S099						1,00	0,31	0,40*	0,30	0,28	0,38	0,15	0,15	0,08	0,19
S100							1,00	0,00	0,23	0,32	-0,06	0,32	0,18	0,52*	0,20
S101								1,00	0,37	0,27	0,43*	0,18	0,06	0,12	0,15
S102									1,00	0,78**	0,14	0,28	0,23	0,17	0,29
S103										1,00	-0,05	0,31	0,14	0,25	0,32
S104											1,00	0,48*	0,49*	0,45*	0,07
S105												1,00	0,85▲	0,77**	0,10
S106													1,00	0,63**	-0,07
S107														1,00	0,21
S108															1,00

Prilog B: Infografika o plagijatorstvu

Did I Plagiarize?

The Types and Severity of Plagiarism Violations

Prilog C: Anketni upitnici

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_studenti

Visokoškolsko izdavaštvo: etički vidovi autorskog prava

Poštovani,

ovim istraživanjem želimo ispitati stavove o autorskom pravu u visokoškolskom izdavaštvu i o nekim njegovim etičkim vidovima. Ponudili smo niz pitanja i molimo da odgovorite na svako od njih. Vaši odgovori bit će analizirani isključivo kao dio skupine ispitanika i neće biti moguće povezati Vas osobno s odgovorima. Za ispunjavanje ankete potrebno je 15ak minuta. Molimo da na pitanja odgovorite iskreno i spontano.

Napomena: Izrazi koji se koriste u ovom upitniku, a imaju rodno značenje, koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.

Spol:

- muško
 žensko

Na kojoj ste studijskoj razini?

- preddiplomska
 diplomska
 poslijediplomska

U kojem znanstvenom području studirate?

- nisam siguran
 prirodne znanosti
 tehničke znanosti
 biomedicina i zdravstvo
 biotehničke znanosti
 društvene znanosti
 humanističke znanosti

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_studenti

Imam iskustva sa skidanjem i kopiranjem

- knjiga
- časopisa
- filmova
- glazbe
- softvera

Koje izvore o autorskom pravu držite potrebnim?

Koga smatrate odgovornim za kreiranje adekvatnog vodiča o autorskim pravima?

Kojim etičkim pitanjima pridajete posebnu važnost? (poredajte odgovore po važnosti)

☐ autorstvo
☐ suradnja
☐ plagijat
☐ autoplagijat

Koja etička i pravna načela smatrate temeljem znanstvenih istraživanja? (poredajte odgovore po važnosti)

☐ osiguranje točnosti znanstvenih spoznaja
☐ zaštita prava i dobrobiti sudionika istraživanja
☐ zaštita intelektualnog vlasništva

Kako stječete znanje o autorskom pravu? (poredajte odgovore po važnosti)

☐ kolege
☐ stručna osoba-pravnik
☐ radionice
☐ propisi i dokumenti ustanove
☐ primjeri iz prakse

U kojim slučajevima ste suglasni s korištenjem autorskog djela?

- istraživanje
- nastava
- kritika

Koga konzultirate kada imate dvojbe o korištenju autorskog djela?

Kako sve koristite tuđe autorsko djelo? (poredajte odgovore po važnosti)

☐ čitanje
☐ kopiranje
☐ upisivanje bilježaka
☐ stvaranje kratkog sadržaja

Za što sve koristite podatke iz tuđeg autorskog djela? (poredajte odgovore po važnosti)

☐ za daljnje istraživanje
☐ za nastavu
☐ za popularizaciju znanosti
☐ zbog radoznalosti

Gdje pronalazite znanstvene radove? Poredajte odgovore po važnosti)

☐ baze otvorenog pristupa
☐ osobne web stranice autora
☐ repozitorij ustanove
☐ naručujem knjige i časopise
☐ posuđujem iz knjižnice
☐ "siva" zona (Gigapedia, Libgen...)

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_studenti

Odgovorite u kojoj mjeri se sljedeće tvrdnje odnose na vas.

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Upoznat sam s naporima RH da izvrši harmonizacija prava sa EU.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da glomazna administracija vezana za autorska prava šteti razvoju znanosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Regulacija autorskog prava olakšava dostupnost sadržaja na Internetu.	☐	☐	☐	☐	☐
Na Sveučilištu postoji razvijena politika i praksa zaštite autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Kreiranje dobre prakse na jednoj ustanovi utječe i na implementaciju poželjne prakse na drugim ustanovama.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da treba kontrolirati kopiranje vlastitog djela.	☐	☐	☐	☐	☐
Na Sveučilištu postoji Vodič o pretraživanju, korištenju i objavljivanju on-line sadržaja.	☐	☐	☐	☐	☐
Zakonska regulacija autorskih prava je jednostavna.	☐	☐	☐	☐	☐
Putev IKT (informatičko komunikacijskih tehnologija) znanje treba učiniti dostupnijim svima.	☐	☐	☐	☐	☐
Znanstveni radovi trebaju biti dostupni svima.	☐	☐	☐	☐	☐
Neupitno je pravo autora da raspolaze svojim djelom.	☐	☐	☐	☐	☐
Odredbе o autorskom pravu su kompleksan materijal.	☐	☐	☐	☐	☐
Treba iskoristiti prednosti Interneta u širenju znanja kao općeg dobra.	☐	☐	☐	☐	☐
Razvoj IKT (informatičko komunikacijskih tehnologija) zahtijeva promjene zakonskog okvira autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Lako pronalazim informacije vezano za dileme oko autorskog prava na mrežnim stranicama ustanove.	☐	☐	☐	☐	☐
Dostupne informacije o autorskom pravu na mrežnim stranicama su mi od pomoći.	☐	☐	☐	☐	☐
Administrativno osoblje na Sveučilištu pomaže mi u dobivanju informacije o autorskom pravu.	☐	☐	☐	☐	☐

5

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Neki kolege koje znam koriste eseje drugih studenata kao vlastite.	☐	☐	☐	☐	☐
Neki moji kolege platili su drugoj osobi da ima napiše esej/rad.	☐	☐	☐	☐	☐
Upoznat sam s odredbama Etičkog kodeksa studenata.	☐	☐	☐	☐	☐
Etički kodeksi pridonose zaštiti autorska prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Neki moji profesori objavili su isto djelo u dva ili više časopisa.	☐	☐	☐	☐	☐
Neki moji profesori cijepali su jedinstveno djelo u više zasebnih cjelina.	☐	☐	☐	☐	☐
Među mojim kolegama ima plagiranja.	☐	☐	☐	☐	☐
Ozbiljan časopis sadrži izjavu o financiranju/stipendiranju istraživanja.	☐	☐	☐	☐	☐

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_studenti

Odgovorite u kojoj mjeri se sljedeće tvrdnje odnose na vas.

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Prelazak na digitalno izdavaštvo je izvjestan.	☐	☐	☐	☐	☐
Otvoreni pristup pomaže vidljivosti Sveučilišta.	☐	☐	☐	☐	☐
Potrebno je organiziranje radionica o autorskom pravu.	☐	☐	☐	☐	☐
Imam dovoljno znanja da mogu kolegama dati točne informacije oko pitanja o autorskom pravu.	☐	☐	☐	☐	☐
Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima miri zahtjeve korisnika i autora.	☐	☐	☐	☐	☐
Obaveza je Sveučilišta da ponudi edukaciju o autorskom pravu.	☐	☐	☐	☐	☐
Neki aspekti autorskog prava otežavaju znanstveni rad.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram neobičnim koliko malo pozornosti sveučilišta poklanjaju autorskim pravima.	☐	☐	☐	☐	☐
Detaljno reguliranje autorskih prava vodi ograničavanju akademskih sloboda.	☐	☐	☐	☐	☐
Sveučilište treba redefinirati (prilagoditi se novim okolnostima) svoj odnos prema autorskom pravu.	☐	☐	☐	☐	☐
Upoznat sam s politikom Sveučilišta oko autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Politika Sveučilišta vezano za autorska prava je objavljena na webu.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiskanu publikaciju treba sljediti digitalni ekvivalent.	☐	☐	☐	☐	☐
Na mrežnim stranicama Sveučilišta postoje konkretni savjeti za korisnike (npr. koliko stranica knjige se može kopirati, što u slučaju da se autor ne može kontaktirati)	☐	☐	☐	☐	☐
Uglavnom koristim znanstvene radove koji su otvorenom pristupu.	☐	☐	☐	☐	☐
Znanje treba učiniti dostupnim putem IKT (informacijsko komunikacijskih tehnologija).	☐	☐	☐	☐	☐
Otvoreni pristup pomaže vidljivosti znanstvenika.	☐	☐	☐	☐	☐

7

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Uglavnom koristim radove koji su u časopisima u pretplati.	☐	☐	☐	☐	☐
Neki časopisi u otvorenom pristupu imaju prilično visok impact faktor.	☐	☐	☐	☐	☐
Repozitorij Sveučilišta organiziran je na načelima slobodnog pristupa.	☐	☐	☐	☐	☐
Redovito koristim popise otvorenih arhiva (npr. Eprint.org)	☐	☐	☐	☐	☐
Broj informacija o autorskom pravu na mrežnim stranicama Sveučilišta odgovara pozornosti koja se posvećuje problematici.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorsko djelo čvrsto je vezano uz osobnost autora.	☐	☐	☐	☐	☐
Granice korištenja autorskog djela su jasno definirane.	☐	☐	☐	☐	☐
Zbunjuju me pravila što sve spada u plagijatorstvo.	☐	☐	☐	☐	☐
Postoji upozorenje o autorskim pravima u prostorima ustanove npr. u čitaonici	☐	☐	☐	☐	☐

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_studenti

Odgovorite u kojoj mjeri se sljedeće tvrdnje odnose na vas.

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Upoznat sam s radom autorskih udruga.	☐	☐	☐	☐	☐
Za prikupljanje i raspodjelu naknada autorima, djelotvoran je samo ZAMP.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da im je glavna uloga ostvarivanje autorskih prava članova.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da su predani ulozi ostvarivanja autorskih prava članova.	☐	☐	☐	☐	☐
Imam povjerenja u rad autorskih udruga.	☐	☐	☐	☐	☐
Držim potrebnim da autori-znanstvenici imaju vlastitu udrugu radi ostvarivanja autorskih prava (prikupljanje i distribucija naknade za javnu posudbu).	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da autorske udruge imaju ključnu ulogu u ostvarivanju autorskih prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram rad takvih udruga transparentnim i učinkovitim.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorske udruge osiguravaju brzu nagradu autora za njihov rad.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorske udruge osiguravaju ulaganje u kreativnost.	☐	☐	☐	☐	☐
Treba pojačati obvezu izvješćivanja članova o radu i prihodima autorskih udruga.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorima osiguravaju upravljanje njihovim pravima.	☐	☐	☐	☐	☐
Većina autorskih udruga nisu spremne za izazove novih tehnologija.	☐	☐	☐	☐	☐
U rastućim gospodarstvima temeljenim na znanju, zaštita autorskog prava kroz autorske udruge ključna je za promicanje kreativnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Autori-znanstvenici što skorije trebaju osnovati udrugu radi kolektivnog ostvarivanja autorskih prava	☐	☐	☐	☐	☐
Upoznat sam s terminom pravične uporaba (fair use).	☐	☐	☐	☐	☐

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Smatram pravičnu uporabu (fair use) vrstom obrane od optužbi za povredu autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Pravična uporaba (fair use) dozvoljava uporabu autorskog djela za vlastite potrebe stvaranja.	☐	☐	☐	☐	☐
Pravična uporaba (fair use) pomaže korisnicima da utvrde da li je korištenje autorskog djela u okvirima dozvoljenog.	☐	☐	☐	☐	☐
U slučajevima dvojbe oko uporabe autorskog djela koristio sam fair use checklist.	☐	☐	☐	☐	☐
Posjet umjetničkoj galeriji bio bi mi prilično dosadan.	☐	☐	☐	☐	☐
Zanimljivo mi je učiti o povijesti i politici drugih država.	☐	☐	☐	☐	☐
Uživao/la bih stvarajući umjetničko djelo, poput priče, pjesme ili slike.	☐	☐	☐	☐	☐
Pridavanje pažnje neuobičajenim idejama smatram gubitkom vremena.	☐	☐	☐	☐	☐
Da mi se pruži prilika, volio/la bih otići na koncert klasične glazbe.	☐	☐	☐	☐	☐
Nikad nisam stvarno uživao/la proučavajući enciklopedije.	☐	☐	☐	☐	☐
Ljudi su mi često govorili da sam jako maštovit/a.	☐	☐	☐	☐	☐
Sviđaju mi se osobe koje imaju neuobičajene poglede na svijet.	☐	☐	☐	☐	☐
Ne smatram se umjetničkim ili kreativnim tipom osobe.	☐	☐	☐	☐	☐
Rasprave o filozofskim temama su mi dosadne.	☐	☐	☐	☐	☐

Označite rangom koliko vam je važan pojedini vid pravične uporabe:

☐	svrha uporabe (kritika, komentar, novo istraživanje, nastava)
☐	priroda korištenog djela (glazba, poezija, film)
☐	veličina korištenog materijala (u kvantitativnom i kvalitativnom smislu)
☐	posljedice za tržišnu vrijednost korištenog rada

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_students

Gotovo!

Zahvaljujemo se na pomoći u istraživanju. Ukoliko imate komentare, kritiku ili sugestije na istraživanje, bili bi zahvalni na povratnoj informaciji.

Komentari:

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_uredništva

Visokoškolsko izdavaštvo: etički vidovi autorskog prava

Poštovani,

ovim istraživanjem želimo ispitati stavove o autorskom pravu u visokoškolskom izdavaštvu i o nekim njegovim etičkim vidovima. Ponudili smo niz pitanja i molimo da odgovorite na svako od njih. Vaši odgovori bit će analizirani isključivo kao dio skupine ispitanika i neće biti moguće povezati Vas osobno s odgovorima. Za ispunjavanje ankete potrebno je 15ak minuta. Molimo da na pitanja odgovorite iskreno i spontano.

Napomena: Izrazi koji se koriste u ovom upitniku, a imaju rodno značenje, koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.

Spol

- muško
 žensko

Koliko godina imate?

U kojem znanstvenom području radite?

- prirodne znanosti
 tehničke znanosti
 biomedicina i zdravstvo
 biotehničke znanosti
 društvene znanosti
 humanističke znanosti

U kojem ste znanstvenom zvanju?

- nisam biran u znanstveno zvanje
 znanstveni suradnik
 viši znanstveni suradnik
 znanstveni savjetnik
 znanstveni savjetnik u trajnom zvanju

Radim u:

- visokoškolskoj ustanovi
- znanstvenom institutu
- gospodarstvu
- drugo (molimo precizirajte)

Radite li u RH?

- Da
- Ne

Jeste li član autorske udruge?

- Da
- Ne

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_uredništva

Postoje li tipski ugovori s autorima?

- Da
 Ne

Postoji li mogućnost pregovaranja o uvjetima izdavanja?

- Da
 Ne

Ustanova se susrela s prigovorom autora da je djelo objavljeno bez njegove suglasnost?

- Da
 Ne

Postoji li utvrđena naknada za korištenje online sadržaja?

- Da
 Ne

Uspostavljen je institucionalni repozitorij za arhiviranje?

- Da
 Ne

Na ustanovi postoje osobe zadužene za pružanje pomoći oko problematike autorstva?

- Da
 Ne

Na mrežnim stranicama ustanove postoje konkretni savjeti za korisnike (npr. koliko stranica knjige se može kopirati, što u slučaju da se autor ne može kontaktirati).

- Da
 Ne

Link na vodič o autorstvu je vidljiv prilikom otvaranja svakog dokumenta online?

Da

Ne

Za naše objavljene radove na mreži dozvoljeno je:

tiskanje

spremanje na disk

korištenje materijala kao priručnika u nastavi

Kojim etičkim pitanjima pridajete posebnu važnost? (molimo poredajte odgovore po značajnosti)

autorstvo

suradnja

plagijat

autoplagijat

Koja etička i pravna načela smatrate temeljem znanstvenih istraživanja? (molimo poredajte odgovore po značajnosti)

osiguranje točnosti znanstvenih spoznaja

zaštita prava i dobrobiti sudionika istraživanja

zaštita intelektualnog vlasništva

Kako stječete znanje o autorskom pravu? (molimo poredajte odgovore po značajnosti)

kolege

stručna osoba-pravnik

radionice

propisi i dokumenti ustanove

primjeri iz prakse

Koji je cilj informiranja o autorskom pravu? (molimo poredajte odgovore po značajnosti)

educirati

upozoriti

pružiti informaciju

U kojoj se mjeri nakladničkim ugovorima štiti autorsko pravo?

	U potpunosti se "ne" slažem		Niti se slažem, niti se ne slažem		U potpunosti se slažem
od plagijata	☐	☐	☐	☐	☐
od neovlaštene uporabe	☐	☐	☐	☐	☐
od tužbe	☐	☐	☐	☐	☐
kao osiguranje prema trećima	☐	☐	☐	☐	☐
osigurava diseminacija članka	☐	☐	☐	☐	☐
štiti se ulaganje izdavača	☐	☐	☐	☐	☐
radi se o propisanoj proceduri izdavača	☐	☐	☐	☐	☐

Uporaba online sadržaja ograničena je:

	Da	Ne
slaba rezolucija	☐	☐
izjava o autorstvu preko stranice	☐	☐
izjava o uvjetima korištenja	☐	☐
izjava o zabrani korištenja	☐	☐

Koga smatrate odgovornim za kreiranje adekvatnog vodiča o autorskim pravima?

O čemu ovisi ponuda izdavača da uglavi povoljnije odredbe za autora?

O čemu ovisi ponuda izdavača da ugovori povoljnije uvjete za autora?

Što u slučaju ako se nositelj autorskog prava ne može locirati?

Koje radnje se provode prilikom lociranja autora i kad se odustaje?

Kad je prvi put objavljen online časopis na mojoj ustanovi?

Navedite izvore financiranja izdavaštva na Vašoj ustanovi

Tko donosi odluku koji materijali će se objaviti?

Tko mora odobriti takve promjene?

- povjerenstvo
- uprava
- nije nitko određen
- drugo (molimo precizirajte)

Koji je postupak dobivanja suglasnosti autora za objavu?

Tko vodi računa o vodiču i osvježavanju informacija koje nudi?

Tko donosi odluku o autorskom pravu u pojedinim situacijama kada je teško primijeniti postojeći vodič/zakon?

Tko sudjeluje u kreiranju informacija o autorskom pravu?

Kada je bila zadnja izmjena mrežnog mjesta časopisa (godina)?

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_uredništva

Odgovorite u kojoj mjeri se sljedeće tvrdnje odnose na vas.

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Upoznat sam s naporima RH da izvrši harmonizacija prava sa EU.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da glomazna administracija vezana za autorska prava šteti razvoju znanosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Regulacija autorskog prava olakšava dostupnost sadržaja na Internetu.	☐	☐	☐	☐	☐
U našem časopisu postoji razvijena politika i praksa zaštite autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Kreiranje dobre prakse na jednoj ustanovi utječe i na implementaciju poželjne prakse na drugim ustanovama.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da treba kontrolirati kopiranje vlastitog djela.	☐	☐	☐	☐	☐
Na mojoj ustanovi postoji Vodič o pretraživanju, korištenju i objavljivanju on-line sadržaja.	☐	☐	☐	☐	☐
Zakonska regulacija autorskih prava je jednostavna.	☐	☐	☐	☐	☐
IKT (informacijsko-komunikacijske tehnologije) frustrirajuće brzo mijenjaju izdavačku praksu.	☐	☐	☐	☐	☐
Na mojoj ustanovi se redefinira uloga izdavaštva.	☐	☐	☐	☐	☐
Odredbe o autorskom pravu su kompleksan materijal.	☐	☐	☐	☐	☐
Treba iskoristiti prednosti Interneta u širenju znanja kao općeg dobra.	☐	☐	☐	☐	☐
Razvoj IKT (informacijsko-komunikacijskih tehnologija) zahtijeva promjene zakonskog okvira autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Zadovoljan sam administrativnom procedurom vezanom za izdavaštvo na mojoj ustanovi.	☐	☐	☐	☐	☐
Naša ponuđena rješenja o autorskom pravu su jednostavna.	☐	☐	☐	☐	☐
Upoznat sam s odredbama Etičkog kodeksa moje ustanove i Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima.	☐	☐	☐	☐	☐
Etički kodeksi pridonose zaštiti autorska prava.	☐	☐	☐	☐	☐

7

	U potpunosti se *ne* odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Upoznat sam sa slučajem objave istog djela u dva ili više časopisa.	☐	☐	☐	☐	☐
Upoznat sam sa slučajem cijepanja jedinstvenog djela u više zasebnih cjelina.	☐	☐	☐	☐	☐
U slučaju nerazumijevanja nekih uvjeta objave u časopisu slobodno kontaktiram izdavača.	☐	☐	☐	☐	☐
Među mojim kolegama ima plagiranja.	☐	☐	☐	☐	☐
Među mojim kolegama ima autoplageranja.	☐	☐	☐	☐	☐
Kolege su loše upoznati s opasnostima nehotičnog plagiranja i načinima prevencije.	☐	☐	☐	☐	☐
Ozbiljan časopis sadrži izjavu o financiranju/stipendiranju istraživanja.	☐	☐	☐	☐	☐
Recenzenti su me kontaktirali radi izuzeća zbog mogućeg sukoba interesa.	☐	☐	☐	☐	☐
Na mojoj ustanovi postoji propisana procedura kod recenziranja .	☐	☐	☐	☐	☐

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_uredništva

Odgovorite u kojoj mjeri se sljedeće tvrdnje odnose na vas.

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Iskustva s recenzentima bila su pretežno pozitivna.	☐	☐	☐	☐	☐
Bilo je slučajeva gdje su recenzenti pisali potpuno neusporedive recenzije, bilo sadržajno, bilo stilski.	☐	☐	☐	☐	☐
Imam povratne informacije od autora kako oni žele zaštititi svoje autorstvo.	☐	☐	☐	☐	☐
Važno mi je osigurati postupak dvostruko slijepe recenzije.	☐	☐	☐	☐	☐
Neki autori su pokušali sugerirati recenzente.	☐	☐	☐	☐	☐
Koristi se postupkovnik ili checklista vezano za etičku uporabu nečijeg djela.	☐	☐	☐	☐	☐
Imamo posebna financijska sredstva za online objavu.	☐	☐	☐	☐	☐
Ustanovljena procedura recenziranja osigurava povjerenje korisnika.	☐	☐	☐	☐	☐
Korisnicima su osigurane upute za korištenje on line sadržaja časopisa.	☐	☐	☐	☐	☐
Prelazak na digitalno izdavaštvo je izvjestan.	☐	☐	☐	☐	☐
Prelazak na digitalno izdavaštvo je izvediv.	☐	☐	☐	☐	☐
Djela objavljena u našem online časopisu uglavnom su u otvorenom pristupu.	☐	☐	☐	☐	☐
Link na vodič o autorstvu je vidljiv prilikom otvaranja svakog dokumenta online.	☐	☐	☐	☐	☐
Imamo razrađene strategiju za digitalno izdavanje u budućnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Naši autorski ugovori su jednostavni.	☐	☐	☐	☐	☐
Otvoreni pristup pomaže vidljivosti moje ustanove.	☐	☐	☐	☐	☐
Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima miri zahtjeve korisnika i autora.	☐	☐	☐	☐	☐
Obaveza je moje ustanove da ponudi edukaciju o autorskom pravu.	☐	☐	☐	☐	☐

9

	U potpunosti se *ne* odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Neki aspekti autorskog prava otežavaju znanstveni rad.	☐	☐	☐	☐	☐
Na repozitoriju u otvorenom pristupu dostupni su radovi znanstvenika iz moje ustanove.	☐	☐	☐	☐	☐
Detaljno reguliranje autorskih prava vodi ograničavanju akademskih sloboda.	☐	☐	☐	☐	☐
Moja ustanova smije uvesti ograničenja kada i u kojem časopisu zaposlenici objavljuju radove.	☐	☐	☐	☐	☐
Razlog institucionalne nezainteresiranosti za objavljivanje leži u tome što rezultati brojnih istraživanja nemaju izravnu tržišnu vrijednost.	☐	☐	☐	☐	☐
Držim nekorektnim da se kroz pretplate za časopise sveučilištima/institutima prodaje pristup radovima njihovih zaposlenika.	☐	☐	☐	☐	☐
Moja ustanova treba redefiniirati (prilagoditi se novim okolnostima) svoj odnos prema autorskom pravu.	☐	☐	☐	☐	☐

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_uredništva

Odgovorite u kojoj mjeri se sljedeće tvrdnje odnose na vas.

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Politika moje ustanove o autorskim pravima je objavljena na webu.	☐	☐	☐	☐	☐
Ugovori kojima se definira raspolaganje autorskog prava su ujednaženi.	☐	☐	☐	☐	☐
Ugovorom između autora i izdavača štite se prava autora.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiskanu publikaciju treba slijediti digitalni ekvivalent.	☐	☐	☐	☐	☐
Digitalni primjerak reže troškove izdavanja.	☐	☐	☐	☐	☐
Imali smo slučaj da je autor odbio potpisati ugovor smatrajući da su odredbe ugovora nepovoljne za njega.	☐	☐	☐	☐	☐
Naš repozitorij ima visok stupanj zaštite.	☐	☐	☐	☐	☐
Nedostatak novca predstavlja prijetnju za implementaciju on line izdavaštva.	☐	☐	☐	☐	☐
Na mrežnim stranicama moje ustanove postoje konkretni savjeti za korisnike (npr. koliko stranica knjige se može kopirati, što u slučaju da se autor ne može kontaktirati).	☐	☐	☐	☐	☐
Imam partnerski odnos s autorom.	☐	☐	☐	☐	☐
Potičemo autore da samoarhiviraju svoje radove i učine ih dostupnima.	☐	☐	☐	☐	☐
Upoznat sam s izdavačkim rješenjima otvorenog koda/besplatna rješenja.	☐	☐	☐	☐	☐
Praksa je da autori potpisuju izjavu da je dostavljeno djelo njihovo autorstvo.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorima dopuštamo samoarhiviranje.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da su časopisi u otvorenom pristupu kvalitetni.	☐	☐	☐	☐	☐
Moja je ustanova propisala postupak recenziranja članaka u otvorenom pristupu.	☐	☐	☐	☐	☐
Većina naših e-časopisa u slobodnom je pristupu.	☐	☐	☐	☐	☐
Časopisi u otvorenom pristupu dostupni su i u tiskanom obliku.	☐	☐	☐	☐	☐

11

	U potpunosti se *ne* odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Neki časopisi u otvorenom pristupu imaju prilično visok impact faktor.	☐	☐	☐	☐	☐
Objavljivanje u časopisima otvorenog pristupa doprinosi boljoj citiranosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Repozitorij moje ustanove organiziran je na načelima slobodnog pristupa.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram recenzije u otvorenom pristupu kvalitetnima.	☐	☐	☐	☐	☐
Broj informacija o autorskom pravu na mrežnim stranicama moje ustanove odgovara pozornosti koja se posvećuje problematiki.	☐	☐	☐	☐	☐
Objavljivanje na mrežnim stranicama povećava rizik povrede autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Ustanova mora biti spremna preuzeti određeni rizik povrede autorskog prava prilikom objave radova na mrežnim stranicama.	☐	☐	☐	☐	☐
Digitalizacijom autorskog djela bez ovlaštenja autora krše se autorska prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Objavljivanje na mrežnim stranicama može izazvati kršenje autorskog prava kao i tiskana publikacija.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorsko djelo čvrsto je vezano uz osobnost autora.	☐	☐	☐	☐	☐

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_urednistva

Odgovorite u kojoj mjeri se sljedeće tvrdnje odnose na vas.

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Upoznat sam s radom autorskih udruga.	☐	☐	☐	☐	☐
Za prikupljanje i raspodjelu naknada autorima, djelotvoran je samo ZAMP.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da im je glavna uloga ostvarivanje autorskih prava članova.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da su predani ulozi ostvarivanja autorskih prava članova.	☐	☐	☐	☐	☐
Imam povjerenja u rad autorskih udruga.	☐	☐	☐	☐	☐
Držim potrebnim da autori-znanstvenici imaju vlastitu udrugu radi ostvarivanja autorskih prava (prikupljanje i distribucija naknade za javnu posudbu).	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da autorske udruge imaju ključnu ulogu u ostvarivanju autorskih prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram rad takvih udruga transparentnim i učinkovitim.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorske udruge osiguravaju brzu nagradu autora za njihov rad.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorske udruge osiguravaju ulaganje u kreativnost.	☐	☐	☐	☐	☐
Treba pojačati obvezu izvješćivanja članova o radu i prihodima autorskih udruga.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorima osiguravaju upravljanje njihovim pravima.	☐	☐	☐	☐	☐
Većina autorskih udruga nisu spremne za izazove novih tehnologija.	☐	☐	☐	☐	☐
U rastućim gospodarstvima temeljenim na znanju, zaštita autorskog prava kroz autorske udruge ključna je za promicanje kreativnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Autori-znanstvenici što skorije trebaju osnovati udrugu radi kolektivnog ostvarivanja autorskih prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Upoznat sam s terminom pravične uporaba (fair use).	☐	☐	☐	☐	☐

	U potpunosti se *ne* odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Smatram pravičnu uporabu (fair use) vrstom obrane od optužbi za povredu autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Pravična uporaba (fair use) dozvoljava uporabu autorskog djela za vlastite potrebe stvaranja.	☐	☐	☐	☐	☐
Pravična uporaba (fair use) pomaže korisnicima da utvrde da li je korištenje autorskog djela u okvirima dozvoljenog.	☐	☐	☐	☐	☐
U slučajevima dvojbe oko uporabe autorskog djela koristio sam fair use checklist.	☐	☐	☐	☐	☐
Posjet umjetničkoj galeriji bio bi mi prilično dosadan.	☐	☐	☐	☐	☐
Zanimljivo mi je učiti o povijesti i politici drugih država.	☐	☐	☐	☐	☐
Uživao/la bih stvarajući umjetničko djelo, poput priče, pjesme ili slike.	☐	☐	☐	☐	☐
Pridavanje pažnje neuobičajenim idejama smatram gubitkom vremena.	☐	☐	☐	☐	☐
Da mi se pruži prilika, volio/la bih otići na koncert klasične glazbe.	☐	☐	☐	☐	☐
Nikad nisam stvarno uživao/la proučavajući enciklopedije.	☐	☐	☐	☐	☐
Ljudi su mi često govorili da sam jako maštovit/a.	☐	☐	☐	☐	☐
Svidaju mi se osobe koje imaju neuobičajene poglede na svijet.	☐	☐	☐	☐	☐
Ne smatram se umjetničkim ili kreativnim tipom osobe.	☐	☐	☐	☐	☐
Rasprave o filozofskim temama su mi dosadne.	☐	☐	☐	☐	☐

Označite rangom koliko vam je važan pojedini vid pravične uporabe:

☐ svrha uporabe (kritika, komentar, novo istraživanje, nastava)
☐ priroda korištenog djela (glazba, poezija, film)
☐ veličina korištenog materijala (u kvantitativnom i kvalitativnom smislu)
☐ posljedice za tržišnu vrijednost korištenog rada

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_uredništva

Gotovo!

Zahvaljujemo se na pomoći u istraživanju. Ukoliko imate komentare, kritiku ili sugestije na istraživanje, bit ćemo zahvalni na povratnoj informaciji.

Komentari:

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_znanstvenici

Visokoškolsko izdavaštvo: etički vidovi autorskog prava

Poštovani,

ovim istraživanjem želimo ispitati stavove o autorskom pravu u visokoškolskom izdavaštvu i o nekim njegovim etičkim vidovima. Ponudili smo niz pitanja i molimo da odgovorite na svako od njih. Vaši odgovori bit će analizirani isključivo kao dio skupine ispitanika i neće biti moguće povezati Vas osobno s odgovorima. Za ispunjavanje ankete potrebno je 15ak minuta. Molimo da na pitanja odgovorite iskreno i spontano.

Napomena: Izrazi koji se koriste u ovom upitniku, a imaju rodno značenje, koriste se neutralno i odnose se jednako na muški i ženski rod.

Spol

- muško
 žensko

Koliko godina imate?

U kojem znanstvenom području radite?

- prirodne znanosti
 tehničke znanosti
 biomedicina i zdravstvo
 biotehničke znanosti
 društvene znanosti
 humanističke znanosti

U kojem ste znanstvenom zvanju?

- nisam biran u znanstveno zvanje
- znanstveni suradnik
- viši znanstveni suradnik
- znanstveni savjetnik
- znanstveni savjetnik u trajnom zvanju

Radim u:

- visokoškolskoj ustanovi
- znanstvenom institutu
- gospodarstvu
- drugo (molimo precizirajte)

Radite li u RH?

- Da
- Ne

Jeste li član autorske udruge?

- Da
- Ne

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_znanstvenici

Da li prilikom objave u stranim časopisima vršite prijenos prava na izdavača?

- Da, ali nerado
- Računam s tim kao neminovnim
- Izdavač me nije to tražio

Postoje tipski ugovori s autorima?

- Da
- Ne

Postoji mogućnost pregovaranja o uvjetima izdavanja?

- Da
- Ne

Imam iskustva sa skidanjem i kopiranjem (moguće odabrati više odgovora)

- knjiga
- časopisa
- filmova
- glazbe
- softvera

Koje izvore o autorskom pravu držite potrebnim?

Koga smatrate odgovornim za kreiranje adekvatnog vodiča o autorskim pravima?

Kojim etičkim pitanjima pridajete posebnu važnost? Molimo, poredajte odgovore po važnosti.

☐ autorstvo
☐ suradnja
☐ plagijat
☐ autoplagijat

Koja etička i pravna načela smatrate temeljem znanstvenih istraživanja?

☐ osiguranje točnosti znanstvenih spoznaja
☐ zaštita prava i dobrobiti sudionika istraživanja
☐ zaštita intelektualnog vlasništva

Kako stežete znanje o autorskom pravu?

☐ kolege
☐ stručna osoba-pravnik
☐ radionice
☐ propisi i dokumenti ustanove
☐ primjeri iz prakse

O čemu ovisi ponuda izdavača da uglavi povoljnije odredbe za autora?

Na koji način se koristi vaš znanstveni rad od strane drugih korisnika?

- slobodno korištenje
- uz uvjet navođenje autora
- uz uvjet plaćanje naknade
- uz uvjet traženje suglasnosti autora

Koji se minimalni uvjeti moraju zadovoljiti kod korištenja tuđeg rada?

U kojoj se mjeri nakladničkim ugovorima štiti autorsko pravo?

	U potpunosti se *ne* slažem		Niti se slažem, niti se ne slažem		U potpunosti se slažem
od plagijata	☐	☐	☐	☐	☐
od neovlaštene uporabe	☐	☐	☐	☐	☐
od tužbe	☐	☐	☐	☐	☐
kao osiguranje prema trećima	☐	☐	☐	☐	☐
osigurava diseminacija članka	☐	☐	☐	☐	☐
štiti se ulaganje izdavača	☐	☐	☐	☐	☐
radi se o propisanoj proceduri izdavača	☐	☐	☐	☐	☐

U kojim slučajevima ste suglasni s korištenjem autorskog djela?

- istraživanje
- nastava
- kritika

O čemu ovisi ponuda izdavača da ugovori povoljnije uvjete za autora?

Što vas najviše zabrinjava kod otvorenog pristupa?

☐	ne brinem se
☐	gubitak mogućnosti objave u časopisu
☐	mogućnost plagiranja
☐	korištenje u komercijalne svrhe
☐	nemam povjerenja u sustav
☐	kršenje ugovora s izdavačem

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_znanstvenici

Odgovorite u kojoj mjeri se sljedeće tvrdnje odnose na vas.

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Upoznat sam s naporima RH da izvrši harmonizacija prava sa EU.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da glomazna administracija vezana za autorska prava šteti razvoju znanosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Regulacija autorskog prava olakšava dostupnost sadržaja na Internetu.	☐	☐	☐	☐	☐
U mojoj ustanovi postoji razvijena politika i praksa zaštite autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Kreiranje dobre prakse na jednoj ustanovi utječe i na implementaciju poželjne prakse na drugim ustanovama.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da treba kontrolirati kopiranje vlastitog djela.	☐	☐	☐	☐	☐
Na mojoj ustanovi postoji Vodič o pretraživanju, korištenju i objavljivanju on-line sadržaja.	☐	☐	☐	☐	☐
Zakonska regulacija autorskih prava je jednostavna.	☐	☐	☐	☐	☐
IKT (informacijsko-komunikacijske) tehnologije frustrirajuće brzo mijenjaju izdavačku praksu.	☐	☐	☐	☐	☐
Na ustanovi gdje radim se redefinira uloga izdavaštva.	☐	☐	☐	☐	☐
Puteu IKT (informacijsko-komunikacijskih tehnologija) znanje treba učiniti dostupnijim svima.	☐	☐	☐	☐	☐
Znanstveni radovi trebaju biti besplatno dostupno svima..	☐	☐	☐	☐	☐
Neupitno je pravo autora da raspolaže svojim djelom.	☐	☐	☐	☐	☐
Važna je suradnja među znanstvenicima putem IKT (informacijsko-komunikacijskih tehnologija).	☐	☐	☐	☐	☐
Odredbe o autorskom pravu su kompleksan materijal.	☐	☐	☐	☐	☐
Treba iskoristiti prednosti Interneta u širenju znanja kao općeg dobra.	☐	☐	☐	☐	☐
Razvoj IKT (informacijsko-komunikacijskih tehnologija) zahtijeva promjene zakonskog okvira autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐

6

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Zadovoljan sam administrativnom procedurom vezano za izdavaštvo na mojoj ustanovi.	☐	☐	☐	☐	☐
Lako pronalazim informacije vezano za dileme oko autorskog prava na mrežnim stranicama moje ustanove.	☐	☐	☐	☐	☐
Dostupne informacije o autorskom pravu na mrežnim stranicama moje ustanove su mi od pomoći.	☐	☐	☐	☐	☐
Administrativno osoblje na mojoj ustanovi pomaže mi u dobivanja informacije o autorskom pravu.	☐	☐	☐	☐	☐
Ponuđena rješenja o autorskom pravu na mojoj ustanovi su jednostavna.	☐	☐	☐	☐	☐
Upoznat sam s odredbama Etičkog kodeksa moje ustanove i Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima.	☐	☐	☐	☐	☐
Etički kodeksi pridonose zaštiti autorska prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Dajem mogućnost kolegama da provjere moje rezultate istraživanja.	☐	☐	☐	☐	☐
Pri objavljivanju sam sklapao sporazume o uvjetima korištenja djela.	☐	☐	☐	☐	☐
Upoznat sam sa slučajem objave istog djela u dva ili više časopisa.	☐	☐	☐	☐	☐
Upoznat sam sa slučajem cijepanja jedinstvenog djela u više zasebnih cjelina.	☐	☐	☐	☐	☐
U slučaju nerazumijevanja nekih uvjeta objave u časopisu slobodno ću kontaktirati izdavača.	☐	☐	☐	☐	☐
U slučaju greške u publiciranom radu, o kojoj sam obavijestio izdavača, očekujem da se napravi ispravka i upozori korisnike.	☐	☐	☐	☐	☐
Među mojim kolegama ima plagiranja.	☐	☐	☐	☐	☐
Među mojim kolegama ima autoplagiranja.	☐	☐	☐	☐	☐
Kolege su loše upoznati s opasnostima nehotičnog plagiranja i načinima prevencije.	☐	☐	☐	☐	☐

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_znanstvenici

Odgovorite u kojoj mjeri se sljedeće tvrdnje odnose na vas.

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Ozbiljan časopis sadrži izjavu o financiranju/stipendiranju istraživanja.	☐	☐	☐	☐	☐
Recenzenti su me kontaktirali radi izuzeća zbog mogućeg sukoba interesa.	☐	☐	☐	☐	☐
Iskustva s recenzentima bila su pretežno pozitivna.	☐	☐	☐	☐	☐
Bilo je slučajeva gdje su recenzenti pisali potpuno neusporedive recenzije, bilo sadržajno, bilo stilski.	☐	☐	☐	☐	☐
Važno mi je osigurati postupak dvostruko slijepe recenzije.	☐	☐	☐	☐	☐
Prelazak na digitalno izdavaštvo je izvjestan.	☐	☐	☐	☐	☐
Prelazak na digitalno izdavaštvo je izvediv.	☐	☐	☐	☐	☐
Moja ustanova ima razrađene strategiju za digitalno izdavanje u budućnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Otvoreni pristup pomaže vidljivosti moje ustanove.	☐	☐	☐	☐	☐
Sami znamo rješavati probleme vezane uz autorska prava; nisu nam potrebni posebni stručnjaci.	☐	☐	☐	☐	☐
Stručnjaci za autorsko pravo na ustanovi trebaju osigurati suglasnost za korištenje autorskog prava kad nam je djelo potrebno za istraživanje.	☐	☐	☐	☐	☐
Imam dovoljno znanja da mogu suradnicima dati točne informacije oko pitanja o autorskom pravu.	☐	☐	☐	☐	☐
Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima miri zahtjeve korisnika i autora.	☐	☐	☐	☐	☐
Obaveza je moje ustanove da ponudi edukaciju o autorskom pravu.	☐	☐	☐	☐	☐
Neki aspekti autorskog prava otežavaju znanstveni rad.	☐	☐	☐	☐	☐
Nastavni materijali koje objavljujem na mrežnim stranicama dostupni su samo studentima.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram neobičnim koliko malo pozornosti moja ustanova poklanja autorskim pravima.	☐	☐	☐	☐	☐

8

	U potpunosti se *ne* odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Detaljno reguliranje autorskih prava vodi ograničavanju akademskih sloboda.	☐	☐	☐	☐	☐
Moja ustanova smije uvesti ograničenja kada i u kojem časopisu zaposlenici objavljuju radove.	☐	☐	☐	☐	☐
Razlog institucionalne nezainteresiranosti za objavljivanje leži u tome što rezultati brojnih istraživanja nemaju izravnu tržišnu vrijednost.	☐	☐	☐	☐	☐
Držim nekorektnim da se kroz pretplate za časopise sveučilištima/institutima prodaje pristup radovima njihovih zaposlenika.	☐	☐	☐	☐	☐
Stavio sam neke svoje znanstvene radove u otvoreni pristup.	☐	☐	☐	☐	☐
Moja ustanova treba redefinirati (prilagoditi se novim okolnostima) svoj odnos prema autorskom pravu.	☐	☐	☐	☐	☐
Upoznat sam s politikom moje ustanove oko autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Politika moje ustanove o autorskim pravima je objavljena na webu.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorska prava percipiram kroz moralnu dimenziju, a ne kroz ekonomsku dimenziju.	☐	☐	☐	☐	☐
Ugovorom između autora i izdavača štite se prava autora.	☐	☐	☐	☐	☐
Odbio sam potpisati nepovoljan ugovor sa izdavačem.	☐	☐	☐	☐	☐
Tiskanu publikaciju treba slijediti digitalni ekvivalent.	☐	☐	☐	☐	☐
Radje objavujem na repozitoriju koji osigurava veći stupanj zaštite.	☐	☐	☐	☐	☐
Radje objavujem na repozitoriju koji osigurava veći stupanj zaštite.	☐	☐	☐	☐	☐
Očekujem da se moj rad koristi bez traženja suglasnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Kopiram znanstvene radove za potrebe nastave i dostavljam ih studentima.	☐	☐	☐	☐	☐

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_znanstvenici

Odgovorite u kojoj mjeri se sljedeće tvrdnje odnose na vas.

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Uglavnom koristim znanstvene radove koji su otvorenom pristupu.	☐	☐	☐	☐	☐
Znanje treba učiniti dostupnim putem IKT (informacijsko komunikacijske tehnologije).	☐	☐	☐	☐	☐
Imam partnerski odnos sa izdavačem.	☐	☐	☐	☐	☐
Otvoreni pristup pomaže vidljivosti znanstvenika.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorska prava percipiram kroz ekonomsku dimenziju.	☐	☐	☐	☐	☐
Objavljujem svoje radove u inozemstvu.	☐	☐	☐	☐	☐
Uvjeti objavljivanja radova u inozemstvu su za mene povoljniji.	☐	☐	☐	☐	☐
Uglavnom koristim radove u časopisima na koje je moja ustanova preplaćena.	☐	☐	☐	☐	☐
Vlastite radove koristim u nastavi.	☐	☐	☐	☐	☐
Vlastite radove distribuiram svojim kolegama.	☐	☐	☐	☐	☐
Vlastite radove koristim za daljnje istraživanje.	☐	☐	☐	☐	☐
Vlastite radove samoarhiviram.	☐	☐	☐	☐	☐
Izdavač me tražio izjavu da je dostavljeno djelo moje autorstvo.	☐	☐	☐	☐	☐
Izdavač mi dopušta samoarhiviranje.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da su časopisi u otvorenom pristupu kvalitetni.	☐	☐	☐	☐	☐
Neki časopisi u otvorenom pristupu imaju prilično visok impact faktor.	☐	☐	☐	☐	☐
Objavljivanje u otvorenim časopisima doprinosi boljoj citiranosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Repozitorij moje ustanove organiziran je na načelima slobodnog pristupa	☐	☐	☐	☐	☐
Redovito koristim popise otvorenih arhiva (npr. Eprint.org)	☐	☐	☐	☐	☐

10

	U potpunosti se *ne* odnosi na mene		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene		U potpunosti se odnosi na mene
Časopisi u kojima objavljujem imaju dostupne informacije o autorskom pravu.	☐	☐	☐	☐	☐
Broj informacija o autorskom pravu na mrežnim stranicama moje ustanove odgovara pozornosti koja se posvećuje problematici.	☐	☐	☐	☐	☐
Objavljivanje radova na mrežnim stranicama povećava rizik povrede autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Digitalizacijom autorskog djela bez ovlaštenja autora krše se autorska prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Češće se plagiraju djela objavljena on-line od onih otisnutih.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorsko djelo čvrsto je vezano uz osobnost autora.	☐	☐	☐	☐	☐
Granice korištenja autorskog djela su jasno definirane.	☐	☐	☐	☐	☐
Očekujem da se moji radovi koriste za daljnje istraživanje.	☐	☐	☐	☐	☐
Očekujem da se moj i radovi koriste za nastavu.	☐	☐	☐	☐	☐
Zbunjuju me pravila što sve spada u plagijatorstvo.	☐	☐	☐	☐	☐
Postoji upozorenje o autorskim pravima u prostorima ustanove npr. u čitaonici	☐	☐	☐	☐	☐

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_znanstvenici

Odgovorite u kojoj mjeri se sljedeće tvrdnje odnose na vas.

	U potpunosti se "ne" odnosi na mene.		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene.		U potpunosti se odnosi na mene.
Upoznat sam s radom autorskih udruga.	☐	☐	☐	☐	☐
Za prikupljanje i raspodjelu naknada autorima, djelotvoran je samo ZAMP.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da im je glavna uloga ostvarivanje autorskih prava članova.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da su predani ulozi ostvarivanja autorskih prava članova.	☐	☐	☐	☐	☐
Imam povjerenja u rad takvih udruga.	☐	☐	☐	☐	☐
Držim potrebnim da autori-znanstvenici imaju vlastitu udrugu radi ostvarivanja autorskih prava (prikupljanje i distribucija naknade za javnu posudbu).	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram da autorske udruge imaju ključnu ulogu u ostvarivanju autorskih prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Smatram rad takvih udruga transparentnim i učinkovitim.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorske udruge osiguravaju brzu nagradu autora za njihov rad.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorske udruge osiguravaju ulaganje u kreativnost.	☐	☐	☐	☐	☐
Treba pojačati obvezu izvješćivanja članova o radu i prihodima autorskih udruga.	☐	☐	☐	☐	☐
Autorima osiguravaju upravljanje njihovim pravima.	☐	☐	☐	☐	☐
Većina autorskih udruga nisu spremne za izazove novih tehnologija.	☐	☐	☐	☐	☐
U rastućim gospodarstvima temeljenim na znanju, zaštita autorskog prava kroz autorske udruge ključna je za promicanje kreativnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Autori-znanstvenici što skorije trebaju osnovati udrugu radi kolektivnog ostvarivanja autorskih prava	☐	☐	☐	☐	☐
Upoznat sam s terminom pravične uporaba (fair use).	☐	☐	☐	☐	☐

12

	U potpunosti se *ne* odnosi na mene.		Niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene.		U potpunosti se odnosi na mene.
Smatram pravičnu uporabu (fair use) vrstom obrane od optužbi za povredu autorskog prava.	☐	☐	☐	☐	☐
Pravična uporaba (fair use) dozvoljava uporabu autorskog djela za vlastite potrebe stvaranja.	☐	☐	☐	☐	☐
Pravična uporaba (fair use) pomaže korisnicima da utvrde da li je korištenje autorskog djela u okvirima dozvoljenog.	☐	☐	☐	☐	☐
U slučajevima dvojbe oko uporabe autorskog djela koristio sam fair use checklist.	☐	☐	☐	☐	☐
Posjet umjetničkoj galeriji bio bi mi prilično dosadan.	☐	☐	☐	☐	☐
Zanimljivo mi je učiti o povijesti i politici drugih država.	☐	☐	☐	☐	☐
Uživao/la bih stvarajući umjetničko djelo, poput priče, pjesme ili slike.	☐	☐	☐	☐	☐
Pridavanje pažnje neuobičajenim idejama smatram gubitkom vremena.	☐	☐	☐	☐	☐
Da mi se pruži prilika, volio/la bih otići na koncert klasične glazbe.	☐	☐	☐	☐	☐
Nikad nisam stvarno uživao/la proučavajući enciklopedije.	☐	☐	☐	☐	☐
Ljudi su mi često govorili da sam jako maštovit/a.	☐	☐	☐	☐	☐
Svidaju mi se osobe koje imaju neuobičajene poglede na svijet.	☐	☐	☐	☐	☐
Ne smatram se umjetničkim ili kreativnim tipom osobe.	☐	☐	☐	☐	☐
Rasprave o filozofskim temama su mi dosadne.	☐	☐	☐	☐	☐

Označite rangom koliko vam je važan pojedini vid pravične uporabe:

☐	svrha uporabe (kritika, komentar, novo istraživanje, nastava)
☐	priroda korištenog djela (glazba, poezija, film)
☐	veličina korištenog materijala (u kvantitativnom i kvalitativnom smislu)
☐	posljedice za tržišnu vrijednost korištenog rada

Visokoškolsko izdavaštvo etički vidovi autorskog prava - doktorsko istraživanje -

Maja_PhD_znanstvenici

Gotovo!

Zahvaljujemo se na pomoći u istraživanju. Ukoliko imate komentare, kritiku ili sugestije na istraživanje, bili bi zahvalni na povratnoj informaciji.

Komentari:

10 Sažetak

U ovom radu željeli smo proučiti dosadašnju praksu i predložiti razvoj adekvatne strategije za upravljanje etičkim pitanjima u svezi autorskih prava u visokoškolskom izdavaštvu. Razvijene informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) utječu na dosadašnju praksu širenja i daljnjeg korištenja rezultata istraživanja u budućim znanstvenim istraživanjima i nastavi unutar akademske zajednice. Cilj visokoškolskih ustanova je proširiti znanje i učiniti ga dostupnim široj zajednici kroz mogućnost korištenja IKT. Naglašavamo da su napredne IK tehnologije aktualizirale etička pitanja vezana za zaštitu rezultata istraživanja i njihovog objavljivanja.

Ovaj rad usredotočen je na etički aspekt autorskih prava, na informacijsku etiku, i traži odgovor na pitanje da li dionici visokoškolskog sustava iskazuju zainteresiranost, pa i zabrinutost o načinima korištenja sadržaja na kojima postoji autorsko pravo. Namjera je utvrditi da li se autorska djela koriste i distribuiraju na etički primjeren način.

U radu je utvrđen pravni okvir, iznijeti su primjeri dobre prakse unutar visokoškolskih ustanova, a kroz upitnik ispitali smo stavove korisnika vezano za etička pitanja autorske produkcije književnih, znanstvenih ili umjetničkih djela i korištenja navedenih sadržaja.

Naglašavamo da namjera ovog rada nije analiza propisa iz područja autorskog prava i iz područja srodnih prava, te eventualne prilagodbe zahtjevima novih tehnologija. Željeli smo pružiti podatke o tome koje primjere dobre prakse treba poticati i ugraditi u sustav visokoškolske zajednice u Republici Hrvatskoj. Ovaj rad motiviran je željom da se identificira u kojoj je mjeri moralna dimenzija aplicirana u fokus razmatranja autorskih prava.

Istraživanje je provedeno na dva uzorka :

- a) propisima (nacionalni, međunarodni i podzakonski akti ustanova);
- b) članovima akademske zajednice (znanstvenici, urednici znanstvenih sveučilišnih časopisa i studenti).

Istraživanje je provedeno na dvjema razinama:

- c) analiza objavljenih dokumenata na mrežnoj stranici Sveučilišta u Zadru, četiri europska sveučilišta (a odnose se na autorska prava);
- d) ispitivanje ključnih skupina članova akademske zajednice.

Metode koje su korištene u istraživanju su: rad na dokumentaciji, studija slučaja, anketiranje i statistička analiza.

Za analizu propisa i dokumenata na mrežnoj stranici Sveučilišta u Zadru koristili smo metodu *studija slučaja*. S obzirom na temu rada smatramo da je studija slučaja primjerena metoda kojom možemo istražiti ulogu i važnost Sveučilišta u Zadru u oblikovanju i razvoju dobre prakse u zaštiti autorskog prava.

Autore radova, urednike znanstvenih sveučilišnih časopisa i studente ispitali smo pomoću metode anketiranja. Anketni upitnik koji smo koristili temelji se na anketnom upitniku korištenom u Projektu RoMEO, te upitniku korištenom u izradi doktorske disertacije *Copyright in the Real World: Making Archival Material Available on the Internet*⁶¹⁶, autorice Jean Elizabeth Dryden.

U pripremi za izradu ovog dokorskog rada utvrdili smo da istraživanja o etičkim aspektima autorskog prava u visokoškolskom sustavu nisu ciljano provođena u Republici Hrvatskoj. U radu posebnu pozornost posvetili smo dosadašnjim istraživanjima i teorijskim ishodištima u procesima vrednovanja stavova ispitanika o autorskom pravu u akademskom okruženju. Proučili smo i primjere dobre prakse vezano za autorska prava u visokoškolskom izdavaštvu, a u cilju razvijanja modela upravljanja etičkim pitanjima u visokoškolskom izdavaštvu te kako bi izradili prijedlog za implementaciju dobre prakse.

Ključne riječi:

visokoškolsko izdavaštvo; autorsko pravo; informacijska etika; otvoreni pristup; dobra praksa

616Dryden, Jean Elizabeth. *Copyright in the Real World: Making Archival Material Available* (2008) // doktorski rad. URL https://tspace.library.utoronto.ca/bitstream/1807/11198/1/Dryden_Jean_E_200806_PhD_thesis.pdf (2013-2-14).

Summary

The aim of this dissertation is to study the current practice and to propose the development of an adequate strategy for managing the ethical issues regarding the copyright in higher education publishing.

The developed information and communication technologies (ICT) affect the current practice of spreading and further usage of the research results in future scientific research and teaching within the academic community. The aim of higher education institutions is to expand the knowledge and make it available to the wider community through the possibility of using ICT. It is emphasized that the advanced IC technologies actualize ethical issues related to the protection of research results and their publication.

This dissertation is focused on the ethical aspect of copyright, the information ethics, and seeks the answer to the question whether the higher education system stakeholders express the interest, but also concern about the way the content protected by the copyright is used. The intent is to determine whether the authors' works are used and distributed in the ethically appropriate manner.

The legal framework is established in the dissertation, the examples of good practice within higher education institutions are presented and through the questionnaire the views of users regarding the ethical issues the author production of literary, scientific or artistic works and the use of those contents are examined.

It is emphasized that the intention of this dissertation is not an analysis of regulations in the field of copyright and in the area of the related rights, nor possible adjustments to the requirements of the new technologies. The intention is to provide information on what examples of the best practice should be encouraged and incorporated into the system of the higher education community in Republic of Croatia. This dissertation is motivated by the desire to identify to what extent the moral dimension applied to the focus of consideration the copyright.

The research was conducted on the two samples:

- a) regulations (national, international and subordinate regulations of the institutions);
- b) members of the academic community (scientists, editors of scientific university journals and students).

The research was conducted at two levels:

- e) analysis of the published documents on the website of the University of Zadar and the four European universities (relating to the copyright);

f) testing the key groups of the members of the academic community.

Methods used in the study are: work on the documents, case studies, surveys and statistical analysis.

For the analysis of regulations and documents on the website of the University of Zadar, the method of the *case study* is used. With regard to the topic of the dissertation we consider that the case study is appropriate method by which the role and importance of the University of Zadar in the shaping and development of good practice in the protection of copyright can be examined.

The authors of works, the editors of scientific university journals and the students are examined using the method of survey. The questionnaire used is based on the questionnaire used in the Project RoMEO, and the questionnaire used in the making of the doctoral dissertation *Copyright and the Real World: Making Archival Material Available on the Internet*, written by Jean Elizabeth Dryden.

In the preparation for making of this doctoral dissertation it is determined that research on the ethical aspects of copyright in the higher education system were not specifically conducted in the Republic of Croatia. In this dissertation special attention was paid to the former research and theoretical origins in the process of evaluating the attitudes of respondents on copyright in an academic setting. The best practices related to copyright in higher education publishing are studied with the aim to develop a model of governing the ethical issues in higher education publishing and to create a proposal for the implementation of the good practice.

Key words: higher education publishing, copyright, information ethics, open access, good practice

11 Životopis

Maja Jadrešin rođena je u Zadru, gdje je završila osnovnu školu i Gimnaziju Jurja Barakovića.

Po svom temeljnom obrazovanju diplomirana je pravica (završila je diplomski studij prava na Pravnom fakultetu u Splitu, Sveučilište u Splitu), odnosno profesorica sociologije i profesorica filozofije (završila je diplomski studij na Filozofskom fakultetu u Zadru).

Završila je poslijediplomski studij „Kultura i društvo“ na Sveučilištu u Zadru, te je uspješno obranila magistarski rad *Grupni identitet kao determinanta organiziranja* i time stekla zvanje magistrice znanosti u polju sociologije.

Od veljače 1998. radila je u Općini Sukošan na mjestu pročelnice Jedinog upravnog odjela.

Od siječnja 2003. radi na Sveučilištu u Zadru, na poslovima voditeljice Odsjeka za kadrovske poslove i administrativne poslove Senata i stručnih tijela Senata.

Članica je uredništva Godišnjaka Sveučilišta u Zadru za akad. god. 2002./2003. i 2003./2004., te članica Povjerenstva za unutarnju prosudbu sustava za osiguranje kvalitete Sveučilišta u Zadru od travnja 2009. do prosinca 2011.